

זה אני

ילדי החמ"ד לומדים את
פרקי מסכת אבות

לעילוי נשמת
הרב **אלישע וישליצקי** זצ"ל

ולעילוי נשמת
דבורה ובנימין זאב קליינולד ז"ל
ובנם החייל משה קליינולד ע"ה

הנני

הוצאה לאור: אגודת יידיי החמ"ד

ניסן תשפ"א

עיצוב ועימוד: פנינה קנר

ניהול תוכן: צוות הנני- מינהל

החינוך הדתי

© כל הזכויות שמורות

מסכת אבות

עם ביאור מתוך הספר "מעשי אבות"
באישור המחבר הרב דוד חדד, באר שבע

לעילוי נשמת
הרב אלישע וישליצקי
זצ"ל

תוכן עניינים

4.....	ברכת הגב' שושנה נגר
5.....	ברכת הרב חיים ענזי
6.....	פתח דבר
8.....	הסבר החוברת והמבצע
9.....	תכנון לימוד המשניות לפי ימי ספירת העומר
	פרק א'
12-47.....	משנה א' - י"ח
	פרק ב'
48-85.....	משנה א' - ט"ז
	פרק ג'
85-124.....	משנה א' - י"ח
	פרק ד'
124-172.....	משנה א' - כ"ב
	פרק ה'
172-221.....	משנה א' - כ"ג
	פרק ו'
221-252.....	משנה א' - י"א
253	טבלה לסימון לימוד משניות נוספות

ברכת ראש מנהל החמ"ד - הגב' שושנה נגר

ארבע מילים פותחות את פרקי אבות.

ארבע מילים לא מובנות. 'משה קיבל תורה מסיני'.

א. משה קיבל תורה מהקדוש ברוך הוא.

ב. האם לפנינו ספר היסטוריה. מדוע צריך לפתוח משניות שעוסקות בהנהגת המידות הראויה לכל אדם בתיאור של מסירת התורה. אולי היה צריך לפתוח במשפט הזה את מסכת ברכות שהיא הראשונה בסדרי המשנה.

אלא שמסכת אבות היא מסכת של תורת הנפש והמידות.

את התורה הזאת של ענווה והבנה עד כמה צריך לדייק במעשינו ולדבוק במידות הטובות - משה למד מסיני. הר סיני, השפל, העניו מכל ההרים (מסכת סוטה ה"א) הוא המתאים ביותר ללמד את משה ואותנו את תורת המידות.

ר' אלימלך מליז'נסק כתב על כך:

"דעיקר הוא לעסוק בתורה בהכנעה ומשה רבינו עליו השלום היה עניו מכל אדם והיה מוכשר ומוכן לקבל התורה על ידי הכנעה שבו. מהר סיני שהיה גם כן בבחינה הכנעה"

ידוע ומפורסם כי ר' אלימלך גם חיבר את התפילה שהפכה לשיר מפורסם:

אדרבה תן בליבנו שנראה כל אחד מעלת חברינו ולא חסרונם.

בדור שלנו זכינו למנהיג מיוחד, לתלמיד חכם שאהב את כל עם ישראל ואת ילדי החמ"ד במיוחד, הרב אלישע וישליצקי זצ"ל.

כמה שהיה גדול ומלמד תורה, לא הסכים עד יומו האחרון להרגיש גדול אלא היה בהכנעה גדולה.

בכל שיעור ודרשה שלימד, ביקש לא לעמוד על 'בימה' אלא אמר 'בואו נלמד יחד' והתעקש לשבת על כסא פלסטיק פשוט.

תלמידי החמ"ד היקרים, נבקש שהלימוד שלנו בימי ספירת העומר, יוביל לתיקון גדול. הלימוד יוביל שכל תלמיד ותלמידה ינהגו כבוד זה בזה ונזכה מתוך כך להגיע לקבלת תורה בשבועות - מתוקנים במידותינו וראויים ללמוד תורה. במעשינו ובמידותינו נהיה ממשיכי דרכו של הרב אלישע וישליצקי זצ"ל.

בהצלחה רבה ובאהבה

גב' שושנה נגר
ראש מינהל החמ"ד

ברכת הרב חיים ענזי

המפקח הארצי על רבני בתי הספר בחמ"ד

"ונקראו אלה 'פרקי אבות', מפני שנסדרו הנה דברי אבות ראשונים, שקבלו את התורה זה מזה, כגון משה ויהושע והזקנים, זה מזה עד כנסת הגדולה ושמאי והלל, רבן יוחנן בן זכאי ותלמידיו, להודיענו: איך היו מעשיהם נכונים, והיו מזהירים לאנשי דורם ומדריכים אותם בדרך ישרה, כן ראוי לכל חכם להזהיר את בני דורו ולהודיעם דרך ישרה" (רש"י - בסיום פירושו למסכת אבות)

ברכת ה' עליכם ושלומכם ישגא מאוד לכם ההורים, התלמידים החביבים בחמ"ד וכל הצוות החינוכי בכל בית ספר ממלכתי דתי.

הימים שבין חג הפסח וחג השבועות הם ימים מיוחדים ימי חול המועד (הרמב"ן בפירושו על התורה) לקראת מתן תורה ימי התכוננות והיטהרות נפשית וצפיה ליום הגדול, היום הנכסף - יום מתן תורה.

לפיכך תיקנו לנו חכמים ללמוד בימים אלו פרקי מסכת אבות שכולה מוסרים ומידות נכבדות, מדובר בה איך יכונן האדם דעותיו ומידותיו והן הן הדרך ארץ שקדמה לתורה, שישירות הדעות והמידות הן אבות מולידות שמירת התורה שבה ישלים גופו ונשמתו לשלם חובותיו ואדם, כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר (ספר משלי פרק ו, פסוק כג)

אנו קוראים לכל תלמידי החמ"ד וציבור ההורים הנכבד, מחנכים, מלמדים ורבני בתי ספר, להרתם כולם יחד ללימוד חשוב זה של פרקי אבות, ברצון רב ובהתמדה גדולה.

אנו פונים לרבני הקהילות וחברי הגרעינים התורניים בכל מקום שיטלו חלק בלימוד, בתקופה שבין חג הפסח לחג השבועות הבאים עלינו לטובה וברכה, ויקבעו לימוד יומי, שבועי, ובשבתות כמנהג ישראל-לומדים מסכת אבות.

יישר כח לצוות "הנני" הנכון תמיד לכל משימה של דבר שבקדושה ולחיזוק תלמידי החמ"ד, בלימוד חוויתי, על-מנת לגדל דור ישרים מבורך, לרב דורון צפניה, לרב עמירם אלבה ולרב יעקב בוחבוט, וברכה מיוחדת לרב דוד חדד הי"ו שנתן את ברכתו להשתמש בחיבורו, מעשי אבות", עם הביאור וקורות חייהם ופועלם של התנאים המופיעים במסכת אבות

**תחזקנה ידיכם וחפץ ה' עליכם יצלח ותתברכו במיטב הברכות
ובברכת חג כשר ושמח, ברכת מועדים וחגים הבאים
עלינו לשלום ולברכה.**

פתח דבר

הורים יקרים ותלמידים חביבים, שלום רב

החבורת שלפניכם עומדת במרכזו של מבצע "הנני", שמטרתו לבטא את אהבתנו לתורה, ורצוננו להגדיל את לימוד התורה בשמחה, גם בזמנים שמעבר ללימוד הקבוע בשיעורים בבית הספר.

את הלימוד אנו מקדישים לזכרו ועילוי נשמתו של מורנו האהוב הרב אלישע וישליצקי זצ"ל, אשר הרבה ללמד תורה בעם ישראל, ובמסירות נפש גדולה, נסע ממקום למקום, ולימד תורה ודרך ארץ בכל עיירות ישראל. **מבצע לימוד "הנני" השנה הנו בסימן שובם של תלמידנו לבית הספר, בשמחה לאחר שתקופה ארוכה למדו "מרחוק", במבצע זה יש להורים תפקיד חשוב בעידוד הילדים, ללימוד יומי ושבועי ולהתעלות בלימוד יחד בימי ספירת העומר, בלימוד בפרקי אבות, "והשיב לב אבות על בנים".**

אנו מבקשים להודות - לבורא עולם, ממנו כל הכוחות "וזכרת כי ה' אלוהיך הוא הנותן לך כח לעשות חיל" (דברים ח, יח)

לרב חיים ענזי שליט"א - המפקח הארצי לרבני בתי הספר, שיזם את רעיון הוצאת החוברת ללימוד פרקי מסכת אבות, יחד עם כל קהילות ישראל שנהגו ללמוד בפרקי אבות בין פסח לעצרת .

לרב דוד חדר הי"ו - מחבר הספר מעשי אבות, על שהעמיד לרשותנו את ביאורו למסכת אבות, עליו מושתת החוברת שלפניכם והכל, בשמחה לזכות את ילדי ישראל בלימוד תורה.

לגב' אתי אורלב - סגנית מנהל ראש המנהל לחינוך דתי, על הסיוע בהפעלת המבצע ועל הסיוע בהפקת החוברת.

לר' צבי צויבל - מפעלות הציונות הדתית על סיועו בהוצאת חוברות "הנני".
לרב חיים פרגון - ראש תכנית הר"מים במכללה ירושלים על הסיוע והעידוד.
לרב רוני קליינולד - הממונה על קשרי קהילה, עליה וגרעינים תורניים בחמ"ד, שבנעימות ובמסירות עזר לנו בחיזוק הקשר עם מפעלי הגרעינים התורניים, וסייע רבות בהוצאת חוברת "הנני" לאור.

לרב ליאור ליפשיץ - מנהל גרעיני "הקרן להתחדשות קהילות בישראל", על הסיוע בהוצאת החוברת ובפרסים לתלמידים.

לרב איתאל בר לוי - מהאגף לתרבות יהודית במשרד החינוך, על הסיוע בהוצאת החוברת

לגב' יפה פרנס - מהאגף לתרבות יהודית על עזרתה ברתימת הרכזים בערים הטבעיות למבצע.

לרב ירון דלבריאן - מהאגף לתרבות תורנית בעיריית בת-ים על הסיוע בהוצאת החוברת.

תודה לאילן דרמון וכל צוות ידידי החמ"ד, על ההשקעה, המסירות, המקצועיות ועל התרומה בכל דרך אפשרית להצלחת החינוך הדתי בישראל.

תודה מיוחדת - לגב' שושנה נגר, המובילה בעוז ובענווה, ובמקצועיות רבה את כל מערכת החינוך הממ"ד, ושמחה עמנו בכל מפעל לימודי להגדלת תורה בישראל.

הרבה תודות והכל בדרכו ולאורו של הרב אלישע ז"ל שהדריך אותנו תמיד "יחד, יחד" לאחד כוחות למען שמו באהבה

בברכה, צוות "הנני"

הרב דורון צפניה, הרב עמירם אלבה, הרב יעקב אבוחבט, הרב אביה אלבה.

הסבר המבצע בחוברת

כמו שהרב אלישע זצ"ל אמר "הנני" לכל לימוד תורה, כך גם אנו ילדי ישראל אומרים "הנני", לומדים בשמחה וזוכים בלימוד התורה המאירה וגם בנקודות.

הלימוד בחוברת הוא יומי, 2 משניות ליום, ומשלימים את לימוד המשניות עד סוף הפרק בימים שישי שבת. על מנת שנסיים את כל המסכת עד שבועות. הלימוד בחוברת יכול להיות בכמה דרכים ומזכה בנקודות לפי הפירוט בטבלה שלפניכם

ניקוד	הסבר	דרך הלימוד
2 נק'	קוראים בקול את המשנה 5 פעמים	שינון בקול
2 נק'	לימוד בע"פ של המשנה, מורה/הורה בודק	הורה בודק
2 נק'	לימוד לבד של הביאור ומעשי אבות	לימוד ביאור ומעשי אבות
4 נק' עוד	לימוד עם הורה את הביאור ומעשי אבות.	לימוד ביאור ומעשי אבות

מספר הנקודות המירבי שניתן לצבור בלימוד משנה אחת הוא 10 נק' סיימת לימוד וסימנת, דווח לרכז הביספרי

מבצע הלימוד בחוברת, מתחיל ביום שני, כ"ג בניסן ומסתיים ביום רביעי ח' בסיוון. בכל יום נלמד שתי משניות, ובשבת בנוסף לשתי המשניות היומיות, נחזור על משניות שלמדנו. בליל חג השבועות ובשבועות נשלים את המשניות ונסיים את המסכת. פרסי עידוד יוגרלו ויחולקו לתלמידים המשקיעים במהלך כל המבצע.

בהצלחה בלימוד תורתנו בשמחה ובאהבה

יום	יום ראשון	יום שני	יום שלישי	יום רביעי	יום חמישי	יום שישי	שבת
תאריך	כ"ט ניסן	ל' ניסן	כ"ז ניסן	כ"ח ניסן	כ"ו ניסן	כ"ז ניסן	כ"ח ניסן
	שמונה ימים לעומר	תשעה ימים לעומר	עשרה ימים לעומר	אחד עשר ימים לעומר יום הזכרון לשואה ולגבורה	שנים עשר ימים לעומר	שלושה עשר ימים לעומר פרשת שמיי	
משינות פרק א'	משינות א-ב'	משינות ג-ד'	משינות ה-ו'	משינות ז-ח'	משינות ט-י"א	משינות י"ב-י"ח	
תאריך	כ"ט ניסן	ל' ניסן	א' אייר	ב' אייר	ג' אייר	ד' אייר	ה' אייר
	ארבעה עשר ימים לעומר	חמישה עשר ימים לעומר	שישה עשר ימים לעומר ראש חודש אייר	שבעה עשרה ימים לעומר יום הזכרון לחללי מערכות ישראל	שמונה עשר ימים לעומר יום העצמאות (הקדם)	תשעה עשר ימים לעומר	עשרים ימים לעומר פרשת תזריע מצורע
משינות פרק ב'	משינות א-ב'	משינות ג-ד'	משינות ה-ו'	משינות ז-ח'	משינות ט-י"א	משינות י"ב-י"ח	
תאריך	ו' אייר	ז' אייר	ח' אייר	ט' אייר	י' אייר	יא' אייר	י"ב אייר
	עשרים ואחד ימים לעומר	עשרים ושנים ימים לעומר	עשרים ושלושה ימים לעומר	עשרים וארבעה ימים לעומר	עשרים וחמישה ימים לעומר	עשרים ושישה ימים לעומר פרשת אחרי מות-קדושים	עשרים ושבעה ימים לעומר פרשת אחרי מות-קדושים
משינות פרק ג'	משינות א-ב'	משינות ג-ד'	משינות ה-ו'	משינות ז-ח'	משינות ט-י"א	משינות י"ב-י"ח	
תאריך	י"ג אייר	יד' אייר	ט"ו אייר	ט"ז אייר	י"ז אייר	י"ח אייר	י"ט אייר
	עשרים ושמונה ימים לעומר	עשרים ותשעה ימים לעומר פסח שני	שלושים ימים לעומר	שלושים ואחד ימים לעומר	שלושים ושנים ימים לעומר	שלושים ושלושה ימים לעומר פרשת אמור	שלושים וארבעה ימים לעומר פרשת אמור
משינות פרק ד'	משינות א-ב'	משינות ג-ד'	משינות ה-ו'	משינות ז-ח'	משינות ט-י"א	משינות י"ב-י"ח	
תאריך	כ' אייר	כ"א אייר	כ"ב אייר	כ"ג אייר	כ"ד אייר	כ"ה אייר	כ"ו אייר
	שלושים וחמישה ימים לעומר	שלושים ושישה ימים לעומר	שלושים ושבעה ימים לעומר	שלושים ושמונה ימים לעומר	שלושים ותשעה ימים לעומר	ארבעים ימים לעומר פרשת בהר-בחוקתי	ארבעים ואחד ימים לעומר פרשת בהר-בחוקתי
משינות פרק ה'	משינות א-ב'	משינות ג-ד'	משינות ה-ו'	משינות ז-ח'	משינות ט-י"א	משינות י"ב-י"ח	
תאריך	כ"ז אייר	כ"ח אייר	כ"ט אייר	א' סיון	ב' סיון	ג' אייר	ד' סיון
	ארבעים ושנים ימים לעומר	ארבעים ושלושה ימים לעומר	ארבעים וארבעה ימים לעומר	ארבעים וחמישה ימים לעומר ראש חודש סיון	ארבעים ושישה ימים לעומר	ארבעים ושבעה ימים לעומר פרשת במדבר	ארבעים ושמונה ימים לעומר פרשת במדבר
משינות פרק ו'	משינות א'	משינות ב'	משינות ג'	משינות ד'	משינות ה'	משינות ו-ז'	משינות ח'-י"א
תאריך	ה' סיון	ו' סיון	ז' סיון				
	ארבעים ותשעה ימים לעומר לימוד ליל שבועות	חג השבועות סיום מסכת אבות	אסרו חג שבועות				
	חזרות והשלמות משינות שנלמדו						

פרק א' משנה א'

מִשָּׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינִי, וּמִסָּרָה לִיהוֹשֻׁעַ, וִיהוֹשֻׁעַ לְזִקְנִים,
וְזִקְנִים לְנָבִיאִים, וְנָבִיאִים מִסָּרוּהָ לְאַנְשֵׁי כְּנָסֶת הַגְּדוּלָּה.
הֵם אָמְרוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: הוּא מֵתוֹנִים בְּדִין, וְהַעֲמִידו
תַּלְמִידִים הֶרְבֵּה, וְעָשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה.

באור המשנה

משה קיבל תורה מסיני - משה רבינו קיבל את התורה מהקדוש ברוך הוא בהר סיני, **ומסרה ליהושע** - ולימד אותה ליהושע תלמידו, ויהושע לזקנים - ויהושע לימד את הזקנים שהאריכו ימים אחרי יהושע, **וזקנים לנביאים** - והזקנים לימדו את הנביאים שהם: עלי הכהן ושמואל הרמתי ועוד, **ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה** - והנביאים לימדו את אנשי כנסת הגדולה, שהם: עזרא וסיעתו שהיו מאה ועשרים זקנים, **הם אמרו שלשה דברים** - שמצווים עליהם השופטים והחכמים, ואלו הם:

א. הוא מתונים בדין - אל תמהרו לפסוק את הדין אלא היו מתונים לעיין היטב ובישוב הדעת בפרטי הדברים ולחקור היטב את הסיבות והעניינים הנוגעים אל הדין כדי שתדונו דין אמת לאמתו.

ב. והעמידו תלמידים הרבה - תלמדו תורה לכל אחד ואפילו למי שאינו כל כך צדיק ודובר אמת שהרי הרבה פושעים היו בישראל שלמדו תורה וחזרו למוטב.

ג. ועשו סייג לתורה - תעשו גדר והרחקה על ידי תקנות וגזירות כדי שלא יבואו בני האדם להיכשל באיסורי תורה. שנאמר: (ויקרא יח, ל): "ושמרתם את משמרת" - דרשו

כ"ג ניסן
8 לעומר

חז"ל (מועד קטן ה.): עשו משמרת למשמרת. כלומר, באה התורה להזהיר את בית הדין שיעשו תקנות, גזירות וגדרים כדי שבני האדם יימנעו מלעבור על דברי תורה.

מעשי אבות

משה רבינו נולד בשנת 2368 לבריאת העולם הוריו היו: עמרם הצדיק ויוכבד בת לוי נכדת יעקב אבינו שנולדה ממש כאשר יעקב ירד למצרים. אהרן אחיו ומרים אחותו נולדו מספר שנים לפניו.

נאמר במדרש שכשגדל משה יצא אל אחיו וראה בסבלותם והיה בוכה ואומר: חבל לי עליכם, מי יתן מותי עליכם! שאין לך מלאכה קשה ממלאכת הטיט, והיה נותן כתפיו ומסייע לכל אחד ואחד מהם, ועושה כאילו מסייע לפרעה, אמר הקדוש ברוך הוא: אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערם של ישראל, ונהגת בהם מנהג אחים, אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך (מדרש רבה שמות א, ויקרא לז).

משה רבינו נפטר בגיל מאה ועשרים, ביום ז' באדר, בשנת 2488 לבריאת העולם יש אומרים: שזה היה ביום שבת, פטירתו ארעה ביום ובחודש שנולד, איש לא ידע מקום קבורתו ובני ישראל התאבלו עליו במשך שלושים יום.

יהושע בן נון תלמיד משה רבינו זכה להכניס את בני ישראל לארץ ישראל וכבש את הארץ לפניהם, אשתו היתה רחב שנתגיירה, והוא נשאה בגיל חמישים, היו להם רק בנות ומהן יצאו שמונה נביאים. כשנכנס לארץ היה בגיל שמונים ושנים שנה והוא הנהיג את ישראל במשך עשרים ושמונה שנה ונפטר בכ"ו בניסן בגיל מאה ועשר בשנת 2516 לבריאת העולם והוא קבור בכפר חרס שבשומרון.

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'שינון
בע"פ
2 נק'שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ב'

שִׁמְעוֹן הַצַּדִּיק הָיָה מְשִׁירֵי כִנְסֵת הַגְּדוּלָּה.
הוא הָיָה אוֹמֵר: עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם עוֹמֵד:
עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה, וְעַל גְּמִילוֹת חֶסֶדִים.

באור המשנה

שמעון הצדיק היה משיירי כנסת הגדולה - היה האחרון לאנשי כנסת הגדולה, שלאחר שמתו כולם נשתיירה הקבלה בידו, **הוא היה אומר** - והיה רגיל תמיד לומר: **על שלשה דברים העולם עומד** - שבזכות שלשה דברים העולם מתקיים, ואלו הם: **א. על התורה** - בזכות לימוד התורה כמו שכתוב: "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתיו" (ירמיה לג, כה). **ב. ועל העבודה** - בזכות עבודת הקרבנות כשבית המקדש היה קיים, שמצינו שבשביל הקרבנות שהקריב נח נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יביא מבול לעולם. ומשחרב בית המקדש, באה התפילה שהיא עבודה שבלב, במקום עבודת הקרבנות. **ג. ועל גמילות חסדים** - בזכות גמילות חסדים שאדם עושה חסד עם חבירו כגון: ביקור חולים, שמחת תנאים, ניחום אבלים וכדומה, העולם מתקיים שנאמר: "עולם חסד יבנה" (תהלים פט, ב).

מעשי אבות

כ"ג ניסן
8 לעומר

שמעון הצדיק היה כהן גדול אחרי עזרא, הוא שימש בכהונה גדולה במשך ארבעים שנה, הוא היה מנהיג דגול לעם ישראל, ובחכמתו ובקדושתו הוא הציל את עם ישראל בדורו מחורבן כפי שמשופר בתלמוד במסכת יומא (ט.ט): פעם אחת באו הכותים שבהר גריזים אל המלך אלכסנדר מוקדון והלשינו על ישראל שכאילו הם נכנסים לבית המקדש ומקללים אותו, וכששמע זאת המלך כעס מאוד וחמתו בערה בו והחליט לעלות לירושלים ולהחריבה, והיה אבל גדול ליהודים הם בכו וצמו, וכשנודע הדבר לשמעון הצדיק, מה עשה, לבש בגדי כהן גדול, ויצא עם יקירי ישראל, ואלפי פרחי כהונה לבושים בגדי כהונה לבנים. ויצאו לקראתו ואבוקות של אור בידיהם, עד שנפגשו עם המלך אלכסנדר מוקדון והשרים והחיילים שעמו (מפגש זה ארע בשנת 3442, שהיא שנת 34 לבית המקדש השני), כשראה אלכסנדר את שמעון הצדיק, ירד ממרכבתו והשתחוה לפניו, אמרו לו שריו, מלך גדול כמון משתחוה ליהודי זה? אמר להם: דמות דיוקנו של זה מנצחת לפני במלחמתי. אמר להם לישראל למה באתם? אמרו לו אפשר בית זה שאנו מתפללים בו עליך ועל מלכותך שלא תיפסק, יטעוך זדים אלו לבוא להחריבו, אמר להם מי אלה? אמרו לו כותים אלו שעומדים לפניך, אמר להם הרי הם מסורים בידכם, עמדו ישראל עליהם והרגום

רבים עולים לקברו של שמעון הצדיק ביום פטירתו בכ"ט בתשרי ושוטחים שם את תפילותיהם (לפי המסורת קברו נמצא בירושלים בין המושבה האמריקנית לשייח ג'ראח, ליד מלון "אמריקן קולוני").

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'שינון
בע"פ
2 נק'שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ג

אֲנִיגְנוֹס אִישׁ סוֹכוֹ קִבֵּל מִשְׁמֵעוֹן הַצַּדִּיק. הוּא הָיָה אוֹמֵר:
אֶל תְּהִי כְעֶבְדִּים הַמְשַׁמְשִׁין אֶת הָרֵב עַל מְנַת לְקַבֵּל
פָּרֶס, אֲלֵא הֵווּ כְעֶבְדִּים הַמְשַׁמְשִׁין אֶת הָרֵב שְׁלֵא עַל מְנַת
לְקַבֵּל פָּרֶס, וְיֵהי מוֹרָא שָׁמַיִם עֲלֵיכֶם.

באור המשנה

אניגנוס איש סוכו - מהעיר סוכו, קיבל משמעון הצדיק - למד את התורה משמעון הצדיק, **הוא היה אומר -** הוא היה רגיל תמיד לומר, **אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס -** כלומר, אל תעבדו את ה' על מנת שייטיב לכם ויגמלכם חסד, **אלא הוו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס -** עיבדו את ה' יתברך מאהבה מבלי לצפות להטבה ותגמול, ואף על פי שתעבדו את ה' מאהבה צריכים אתם שיהיה **מורא שמים עליכם -** כדי שתהא עבודת ה' בשלימות.

מעשי אבות

למדנו במשנתנו שאין לו לאדם ללמוד תורה, ולקיים מצוות בשביל לקבל שכר אלא הוא צריך לעבוד את ה' יתברך מאהבה מבלי לצפות להטבה ותגמול, וכמו שכתוב (תהלים קיב, א): "הללויה אשרי איש ירא את ה' **במצותיו** חפץ מאוד" - במצותיו נאמר ולא בשכר מצותיו (עבודה זרה יט.). אבל בתחילת עבודת ה' של האדם יעבוד אפילו בשביל קבלת

כ"ד ניסן 9 לעומר

השכר, שמתוך כך יזכה לעבוד גם לשם שמים, כמו שאמר רב יהודה בשם רב: לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה כגון: כדי שיכבדו אותו ויקראו אותו "רב" שמתוך שלא לשמה יבוא לעשות זאת לשמה (פסחים נ; שולחן ערוך י"ד רמז, כ).

מסופר על הגאון רבי אליהו מוילנא (גדול חכמי ישראל לפני כמאתיים

שנה) שהקפיד כל ימיו לקיים מצות ארבעת המינים במלוא ההידור, מידי שנה בשנה הציגו לפני הגאון אתרוגים רבים, ומהם היה בוחר לו את האתרוג הראוי לברכה בחג הסוכות. פעם בא אל הגאון אדם אחד והציע לו אתרוג מהודר ביותר, ביקש הגאון לרכוש את האתרוג במחיר מלא, אולם האיש סרב ליטול תמורת האתרוג כל ממון שהוא, וכה אמר לגאון: תמורת האתרוג שלי איני מבקש אלא לזכות בשכר מצות ארבעת המינים שיקיים רבינו בחג סוכות זה. השיב הגאון לאורח בלי היסוסים: הריני מקבל עלי בלב שלם לזכותך בשכר המצוה של נטילת ארבעת המינים בשנה זו תמורת אתרוגך! באותה שנה סיפרו אחרי כן תושבי העיר וילנא שגילה רבי אליהו שמחה יתירה בשעת קיום מצות נטילת לולב, וכאשר מקורביו שאלו אותו מה הסיבה שהוא כל כך שמח בקיום מצוה זו יותר מכל שנה אחרת? השיב להם הגאון: כל ימי הייתי משתוקק לקיים את דברי אנטיגנוס איש סוכו שבפרקי אבות שאמר: "הוו כעבדים המשמשים את הרב שלא על מנת לקבל פרס" (אבות א, ג) אולם לא הגעתי למדרגה זו עד היום, כיון שיודע אני שמובטח שכר מן השמים למקיים מצוות הבורא, והנה באה לידי בשנה זו ההזדמנות הנדירה לקיים מצות נטילת ארבעת המינים

"שלא על מנת לקבל פרס" ואיך לא אשמח על כך?!

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ד

יוסי בן יועזר איש צרדה. ויוסי בן יוחנן איש ירושלים
קבלו מהם. יוסי בן יועזר איש צרדה אומר: יהי ביתך בית
ועד לחכמים. והוי מתאבק בעפר רגליהם. והוי שותה
בצמא את דבריהם.

באור המשנה

יוסי בן יועזר איש צרדה - מהעיר צרידה, **ויוסי בן יוחנן איש ירושלים** - מהעיר ירושלים, **קבלו מהם** - למדו אצל שמעון הצדיק ואנטיגנוס איש סוכו, **יוסי בן יועזר איש צרדה אומר** - יוסי בן יועזר היה רגיל תמיד לומר שלשה דברים ואלו הם:

יהי ביתך בית ועד לחכמים - השתדל תמיד לארח תלמידי חכמים בביתך כשירצו להתכנס יחד, ועל ידי כך בודאי שגם אתה תלמד ממעשיהם הטובים.

והוי מתאבק בעפר רגליהם - כלומר, שתלך אחרי החכמים לכל מקום שהולכים ויש מפרשים שתשב לפנייהם על הארץ, שאז המנהג היה שהרב יושב על הספסל, ותלמידיו יושבים לרגליו על הארץ.

והוי שותה בצמא את דבריהם - כלומר, הקשב תמיד לדבריהם של חכמים ברצון ובתשוקה כאדם השותה מים מתוך צמאון.

מעשי אבות

כ"ד ניסן 9 לעומר

יוסי בן יועזר איש צרידה היה אחד מגדולי החכמים, מבני הזוג הראשון מהזוגות שעמדו בראש העם אחרי ימי כנסת הגדולה (תקופת הזוגות ארכה כ-208 שנה, בין השנים 3560-3768 לבריאת העולם, בסך הכל היו חמשה זוגות מאנטיגנוס איש סוכו ועד רבן יוחנן בן זכאי). יוסי בן יועזר היה תלמידו של אנטיגנוס איש סוכו, וחבירו של יוסי בן יוחנן איש ירושלים, שימש נשיא הסנהדרין בדור שלפני מרד החשמונאים.

יוסי בן יועזר היה כהן ממשפחה מיוחסת ומחמת זהירותו בדיני טומאה וטהרה כינוהו "חסיד שבכהונה" (משנה חגיגה ב, ז) הוא ויוסי בן יוחנן איש ירושלים, ששימש אב בית דין על ידו נקראו "אנשי אשכולות" - שיש בהם את כל המידות הטובות.

מדברי יוסי בן יועזר שבמשנתנו למדנו שיש לאדם להשתוקק לשמוע דברי תורה מפי החכמים כאדם צמא הנמצא במדבר צחיח המשתוקק למים בכל לבבו ונפשו, וכשהאדם יעשה כך ימצא טעם בתורה כמו שאמרו חז"ל: נמשלו דברי תורה למים מה מים אין אדם נהנה מהם אלא אם כן הוא צמא ומשתוקק להם, אף דברי תורה אין אדם נהנה ומוצא בהם טעם אלא כאשר הוא יגע ומשתוקק אליהם (מדרש רבה שיר השירים).

עוד אמרו חכמינו זכרונם לברכה: למה נמשלו ישראל - לדגים, שנאמר (בראשית מח, טז): "וידגו לרוב בקרב הארץ"? לומר לך מה דגים הללו גדלים במים, ובכל זאת כשיורדת טיפה אחת מים מלמעלה מקבלים אותה בצמאון כמי שלא טעמו טעם מים מימיהם, כך ישראל גדלים במים, היינו בתורה, כיון שהם שומעים דבר חדש מן התורה הם מקבלים אותו בצמאון, כמי שלא טעמו טעם תורה מימיהם (עבודה זרה יט.).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ה'

יוסי בן יוחנן איש ירושלים אומר: יהי ביתך פתוח לרוחה, ויהיו עניים בני ביתך, ואל תרבה שיחה עם האשה. באשתו אמרו, קל וחומר באשת חברו! מכאן אמרו חכמים: כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האשה - גורם רעה לעצמו, ובוטל מדברי תורה, וסופו יורש גיהנם.

באור המשנה

יוסי בן יוחנן איש ירושלים - מהעיר ירושלים, **אומר -** היה רגיל תמיד לומר שלשה דברים, ואלו הם: **א. יהי ביתך פתוח לרוחה -** שהבית שלך יהיה תמיד פתוח להכנסת אורחים כביתו של אברהם אבינו שהיה אהלו פתוח לארבע רוחות השמים כדי שהאורחים יוכלו להכנס מכל מקום שיבואו ולא יצטרכו להקיף את הבית כדי למצוא את הפתח. **ב. ויהיו עניים בני ביתך -** קבל את העניים בביתך בסבר פנים יפות, ותדאג תמיד שיהיה להם מקום לאכול ולישון. **ג. ואל תרבה שיחה עם האישה -** אל תרבה לדבר עם האישה בדברי הבאי שאין בהם צורך (מאירי). ויש שפירשו שמדובר כאשר אשתו נידה שעל ידי ריבוי שיחה עמה עלול לבוא לידי הרגל עבירה. **באשתו אמרו -** באשתו אמרו חכמים שלא ירבה שיחה, **קל וחומר באשת חברו -** שלא ירבה שיחה עמה. **מכאן אמרו חכמים: כל זמן שאדם מרבה שיחה עם האישה גורם רעה לעצמו -** באבות דרבי נתן פירש שגורם רעה לעצמו על ידי כך שמספר לה קורותיו כך וכך אירע לי עם פלוני, היא מלמדתו לחרחר ריב. כמו שארע עם קורח שסיפר לאשתו מה שעשה משה שהניף את הליום תנופה, והביאתו בדבריה לידי מחלוקת, וכך מתוך שהוא מספר לה שחבריו גינוהו וביישוהו אף היא מבזה אותו בליבה, וזה "גורם רעה לעצמו". **ובוטל מדברי תורה -** שנמשך אחר דברים בטלים ואינו עוסק בתורה. **וסופו יורש גיהנם -** שעל ידי כך עתיד הוא להיכשל בעבירה ולירד לגיהנם.

מעשי אבות

כ"ה ניסן
10 לעומר

יוסי בן יוחנן איש ירושלים היה אחד מחכמי הזוג הראשון, מן הזוגות שעמדו בראש העם אחרי תקופת אנשי כנסת הגדולה. חבריו ובן זוגו היה יוסי בן יעזר איש צרידה ששימש נשיא, והוא, יוסי בן יוחנן, היה משנהו, אב בית דין. שניהם היו תלמידי אנטיגנוס איש סוכו ונחשבו לחכמים גדולים הקרויים "אשכולות".

אחד משלשת הדברים שיוסי בן יוחנן אמר במשנתנו הוא: "יהי ביתך פתוח לרווחה" - באבות דרבי נתן (פרק ז) מובא שאברהם אבינו עמד ובנה פלטרין גדולים על אם הדרך, והניח בהם מאכל ומשקה לכל עובר ושב, שנאמר: "ויטע אשל בבאר שבע", אש"ל ראשי תיבות **א**כילה, **ש**תיה, **ל**וויה. באכילה תיקן את עווננו של אדם הראשון שאכל מעץ הדעת, בשתיה תיקן עווננו של נח, שכתוב בו: "וישת מן היין וישכר", בלוויה תיקן עוון אנשי סדום.

אמר רב יהודה אמר רב: גדולה הכנסת אורחים יותר מהקבלת פני שכינה, והוא הוכיח זאת מדברי אברהם שאמר לקב"ה: "אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבור מעל עבדך" (בראשית יח, ג) שלמרות שהיה באמצע לדבר עם השכינה הלך להכניס את האורחים אל אהלו (שבת קכז).

ומסופר על הגאון רבי משה פינשטיין זצ"ל (מגדולי פוסקי הדור שלפני עשרים שנה, מחולל מהפכה רוחנית בארצות הברית, ראש ישיבת "תפארת ירושלים" בניו יורק, כתב שו"ת "אגרות משה" הכולל חמשה עשר חלקים, העמיד עשרות רבנים בארה"ב), שפעם בא אליו איש צעיר והתלונן כי אשתו מתרעמת על כי אין הוא מצלצל אליה במשך היום, אמר לו רבי משה בתמהון: "אין ספק שעליך לצלצל אליה במשך היום, אני עצמי מצלצל תמיד לרבנית".

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'שינון
בע"פ
2 נק'שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ו'

יְהוֹשֻעַ בֶּן פְּרִיחָה וְנֹתָאִי הָאֲרַבְלִי קִבְּלוּ מֵהֶם. יְהוֹשֻעַ בֶּן פְּרִיחָה אָמַר: עֲשֵׂה לָךְ רַב, וְקַנָּה לָךְ חֵבֵר, וְהוּי דָן אֶת כָּל הָאָדָם לְכַף זְכוּת.

באור המשנה

יהושע בן פריחיה ונתאי הארבלי קבלו מהם - למדו אצל יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן, **יהושע בן פריחיה אומר -** היה רגיל תמיד לומר שלשה דברים ואלו הם: **א. עשה לך רב** - שתלמד ממנו תורה בקביעות ולא פעם מזה ופעם מזה, **ב. וקנה לך חבר** - תשתדל שיהיה לך חבר טוב ונאמן, ואפילו אם אתה צריך לתת לו כסף ומתנות בשביל שיהיה מוכן להיות חבר שלך, **ג. והוי דן את כל האדם לכף זכות** - אם ראית את חברך שעשה מעשה מסוים, שאתה יכול להכריעו לצד חובה ולצד זכות, הכריעהו לצד זכות ואל תכריעהו לצד חובה ותחשדהו בעבירה.

מעשי אבות

יהושע בן פריחיה היה נשיא הסנהדרין וראש חכמי ישראל בימי יוחנן כהן גדול החשמונאי. מחכמי הזוג השני, חבירו ובן זוגו של נתאי הארבלי ששימש על ידו אב בית דין.

למדנו במשנתנו שיש לדון כל אדם לכף זכות. במסכת שבת (קכז:) נאמר שכל הדן את

כ"ה ניסן 10 לעומר

חבירו לכך זכות מן השמים גם ידונו אותו לכך זכות, ומובא שם מעשה באדם אחד, שירד מגליל העליון ונשכר אצל בעל בית אחד בדרום והיה אצלו שלש שנים (בשאלתות בפרשת שמות מובא שזה היה רבי עקיבא שנשכר אצל רבי אליעזר בן הורקנוס). בערב יום הכיפורים בא לו לחזור לביתו, אמר לו: תן לי שכרי בבקשה ואלך לביתי לזון את אשתי ואת בני, אמר לו: אין לי מעות, אמר לו: תן לי פירות אמר לו: אין לי, אמר לו: תן לי קרקע, אמר לו: אין לי, אמר לו: תן לי בהמה, אמר לו: אין לי, אמר לו: תן לי כרים וכסתות, אמר לו: אין לי, מה עשה זה האיש? הפשיל כליו לאחוריו והלך לביתו בפחי נפש.

לאחר הרגל לקח בעל הבית שכרו בידו, ועמו משא של שלשה חמורים: אחד של מאכל, אחד של משתה ואחד של מיני מגדים והלך אצל שכירו, לאחר שאכלו ושתו ונתן לו את שכרו, אמר לו בעל הבית: בשעה שאמרת לי: "תן לי שכרי" ואמרתי לך: "אין לי" במה חשדתי? אמר לו: חשבתי שיייתכן שהציעו לך לקנות סחורה בזול וקניית אותה מהם, ובשעה שאמרת לי: "תן לי בהמה", ואמרתי לך: "אין לי בהמה", במה חשדתי? אמר לו: אמרתי שמא מושכרת היא ביד אחרים, ובשעה שאמרת לי: "תן לי קרקע", ואמרתי לך: "אין לי", במה חשדתי? אמר לו: אמרתי שמא מוחכרת היא בידי אחרים (כלומר, שנתן אותה לחברו בתמורה שיייתן לו כך וכך כורים לשנה), ובשעה שאמרת לי: "תן לי פירות", ואמרתי לך: "אין לי", במה חשדתי? אמר לו: אמרתי שמא אינם מעושרים הם, ובשעה שאמרת לי: "תן לי כרים וכסתות" ואמרתי לך: "אין לי כרים וכסתות", במה חשדתי? אמר לו: אמרתי שמא הקדשת כל נכסיך לשמים, אמר: "העבודה" (לשון שבועה), באמת כך היה, שהקדשתי כל נכסי לשמים בגלל הורקנוס בני שלא עסק בתורה, וכשבאתי אצל חברי בדרום, התיירו לי את הנדר, ואתה, כשם שדנת אותי לכך זכות הקדוש ברוך הוא ידון אותך לכך זכות (שבת קכז:).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ז'

נְתַאי הָאֲרֵבִּלִי אוֹמֵר: הֵרַחֵק מִשְׁכָּן רָע,
וְאַל תִּתְחַבֵּר לָרָשָׁע, וְאַל תִּתְיַאֵשׁ מִן הַפְּרָעָנוּת.

באור המשנה

נְתַאי הָאֲרֵבִּלִי אוֹמֵר - היה רגיל תמיד לומר שלשה דברים ואלו הם: **א. הרחק משכן רע -** התרחק מלגור ליד שכן שהוא רע לפי שאתה עלול ללמוד ממעשיו הרעים, וכן ללקות עמו במפלתו דאוי לרשע ואוי לשכנו. **ב. ואל תתחבר לרשע -** אל תהיה חבר של אדם רשע ואפילו אם אתה לא עושה כמעשיו מכיון שבודאי תהיה מושפע ממנו כמו שכשאדם נכנס למקום שמעבדים עורות שיש שם ריח רע אפילו שלא נגע בכלום, מכל מקום גופו קלט ריח רע. כך מי שמתחבר לרשע בודאי שילמד ממעשיו הרעים (מדרש משלי). **ג. ואל תתיאש מן הפורענות -** אל תחשוב שכדאי להתחבר לאדם רשע כשאתה רואה שהוא עשיר ומצליח בעסקיו, הואיל וזה רק זמני ופתאום תבוא עליו הפורענות ויקבל את עונשו.

מעשי אבות

נְתַאי הָאֲרֵבִּלִי היה מחכמי הזוגות, שימש בתור אב בית דין, ובן זוגו, יהושע בן פרחיה שימש כנשיא. **במשנתנו** למדנו שיש לאדם להתרחק משכן רע ולא להתחבר לרשע וזאת כדי שלא ילמד ממעשיו הרעים,

כ"ו ניסן 11 לעומר

נאמר במשלי (יג, כ): "הולך את חכמים יחכם" - משל למי שנכנס לחנותו של בשם, אף על פי שאינו מוכר לו ואינו לוקח ממנו, הוא יוצא וריחו וריח בגדיו מבושמים, ואין ריחו זז ממנו כל היום.

"ורעה כסילים ירוע" (שם) - משל לאחד שנכנס לחנותו של בורסקי (מעבד עורות) אף על פי שאינו מוכר לו ואינו לוקח ממנו, הוא יוצא וריחו וריח בגדיו מלוכלכים, ואין ריחו וריח בגדיו זז ממנו כל היום (פרקי דרבי אליעזר כה).

באבות דרבי נתן נאמר: אמר רבי עקיבא: המתדבק בעוברי עברה, אף על פי שלא עשה כמעשיהם, הרי זה מקבל פורענות כיוצא בהם וכל המתדבק בעושי מצוה אף על פי שלא עשה כמעשיהם הרי זה מקבל שכר כיוצא בהם (אבות דרבי נתן ל).

אמר אביי: אוי לרשע ואוי לשכנו, טוב לצדיק טוב לשכנו (סוכה נו).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ח

יְהוּדָה בֶּן טַבַּי וְשִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטְח קִבְּלוּ מֵהֶם. יְהוּדָה בֶּן טַבַּי אָמַר: אֵל תַּעֲשׂ עֲצָמָךְ כְּעוֹרֵכִי הַדִּינִין; וְכִשְׁיָהּוּ בְּעָלִי דִינִין עוֹמְדִים לְפָנֶיךָ - יִהְיֶה בְּעִינֶיךָ כְּרִשְׁעִים; וְכִשְׁנַפְטָרִים מִלְּפָנֶיךָ - יִהְיֶה בְּעִינֶיךָ כְּזָכָאִין, כְּשֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֶת הַדִּין.

באור המשנה

יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח קבלו מהם - למדו אצל יהושע בן פרחיה ונתאי הארבלי, **יהודה בן טבאי אומר -** היה רגיל תמיד לומר לדיינים שלשה דברים חשובים ואלו הם: **א. אל תעש עצמך כעורכי הדין -** כלומר, שאסור לדיין לגלות דינו לאחד מבעלי הדין ולומר לו: תטען טענה זו וטענה זו כדי שתזכה בדין, ואפילו אם הוא יודע שהדין עמו, לפי שעל ידי כך יחשדוהו וידברו עליו רע, **ב. וכשיהיו בעלי דינים עומדים לפניך יהיו בעיניך כרשעים -** כשבעלי הדינים יהיו לפניך תחשוב ששניהם לא דוברים אמת ועל ידי כך תחקור היטב כל אחד ואחד. **ג. וכשנפטרים מלפניך יהיו בעיניך כזכאין כשקבלו עליהם את הדין -** לאחר שקיבלו עליהם בעלי הדין את פסק הדין, תדון את החייב לכף זכות, שמא טועה היה בדעתו ולא נתכוון לגזול וכיוצא בזה.

מעשי אבות

כ"ו ניסן
11 לעומר

יהודה בן טבאי היה אחד מן ה"זוגות" שעמדו בראש הסנהדרין בימי בית המקדש השני, הוא וחבירו שמעון בן שטח היו בני הזוג השלישי, וזמן פעולתם חל בימי ינאי המלך. רבי מאיר וחכמים נחלקו מי משניהם היה נשיא ומי אב בית דין, לדעת רבי מאיר: יהודה בן טבאי היה נשיא ושמעון בן שטח אב בית דין, ולדעת חכמים: להיפך (חגיגה טז:).

נאמר בספר שמואל ב - (ח, טו): "ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו", והגמרא דרשה שכשהיה שופט את בעלי הדינים שהיו באים אליו, הוא לא היה מרחם על העני או מכבד את העשיר אלא היה דן את שניהם בשווה, ולאחר שהיה פוסק את הדין, אם נפסק שהעני צריך לשלם כסף לעשיר, אז דוד המלך היה נותן לו כסף משלו במתנה על מנת שיוכל לשלם את חובו ועל ידי כך הוא היה עושה משפט וגם צדקה (סנהדרין ו:).

למדנו עוד אזהרה לדיין מדברי רב פפא שאמר: לא ידון אדם לא את אוהבו ולא את שונאו, לא לאוהבו - לפי שאינו רואה לו חובה, ולא לשונאו - לפי שאינו רואה לו זכות (כתובות קה:).

ונאמר בתורה: "לא תגורו מפני איש" (דברים א, יז) - ריש לקיש אמר: שניים שבאו לדין, ואחד מבעלי הדין הוא אדם רך והשני הוא אדם קשה בעל מריבה, כל עוד שלא שמע הדיין את טענותיהם או אפילו כששמע את טענותיהם אך אינו יודע להיכן הדין נוטה יכול עדיין הדיין לומר להם: איני רוצה לדון אתכם - שמא יתחייב בעל דין הקשה ובעל המריבה וירדוף את הדיין, אבל מששמע את דבריהם ויודע להיכן הדין נוטה אינו יכול לומר להם: איני דן אתכם, שנאמר: "לא תגורו מפני איש" (סנהדרין ו:).

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה ט'

שִׁמְעוֹן בֶּן שִׁטָּח אוֹמֵר: הָיוּ מְרַבֵּה לַחֲקוֹר אֶת הָעֵדִים,
וְהָיוּ זֹהִיר בְּדַבָּרָה, שָׁמָּא מֵתוֹכָם יִלְמְדוּ לְשִׁקָּר.

באור המשנה

שמעון בן שטח אומר: הוי מרבה לחקור את העדים - שהדיין צריך לחקור היטב את העדים שבאים להעיד בבית הדין כדי שיוכל לברר אם עדי אמת הם או אולי מעידים שקר, **והוי זהיר בדבריה, שמא מתוכם ילמדו לשקר -** כלומר, שהדיין צריך להיזהר בחקירות שחוקר את העדים שלא ילמדו ממנו לומר דברים שלא היו, כדי לזכות בדיון, לדוגמא: שלא יאמר הדיין שמא כך היה מעשה, וכן לא יאמר: אם היה כך וכך היה זכאי שמא מתוך כך ילמדו לשקר בטענות שלא היו.

מעשי אבות

שמעון בן שטח היה מגדולי חכמי ישראל בתקופת בית המקדש השני, הוא וחבירו יהודה בן טבאי היו בני הזוג השלישי, נחלקו חכמים מי משניהם היה נשיא ומי אב בית דין, לדעת רבי מאיר: היה יהודה בן טבאי נשיא ושמעון בן שטח אב בית דין ולדעת חכמים: להיפך (חגיגה טז:).

בימי שמעון בן שטח ובימי שלומציון המלכה היו גשמים יורדים בלילי שבתות עד שנעשו חיטים ככליות ושעורים כגרעיני הזיתים ועדשים כדינרי זהב. וצברו מהם חכמים

כ"ז ניסן 12 לעומר

והניחום לדורות הבאים על מנת להודיעם כמה שהחטא גורם, בדור שהוא צדיק - הפירות יפים, ואם אינם יפים - עוונות הדור גרמו זאת (תענית כג.).

מעשה ברבי שמעון בן שטח שביקש מתלמידיו שילכו ויקנו לו חמור על מנת שיוכל להשתמש בו להעברת משאות ממקום למקום הלכו תלמידיו ומצאו חמור אחד של ישמעאלי שהיה למכירה, קנו אותו מהישמעאלי והביאו אותו לרבי שמעון בן שטח, וכשראה רבי שמעון בן שטח את החמור הוא שם לב שאבן טובה ויקרה תלויה בצוארו, אמרו לו תלמידיו, רבינו, "ברכת ה' היא תעשיר" (משלי י, כב) ה' אוהב אותך ועל ידי שקנית את החמור זכית גם באבן יקרה ששווה הון תועפות.

אמר להם רבי שמעון, לכו בבקשה ותחזירו את האבן היקרה לישמעאלי, אני התכוונתי לקנות חמור בלבד ולא גם את האבן היקרה. אני לא מחפש להיות עשיר גדול אני מעדיף שיתקדש שם שמים על ידי. הלכו תלמידיו והחזירו את האבן היקרה לישמעאלי והיה אותו ישמעאלי הולך וקורא וצועק בקול, ברוך ה' אלהי שמעון בן שטח, ונעשה קידוש ה' ברבים. (ירושלמי בבא מציעא פ"ב ה"ב).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה י'

שְׁמַעְיָה וְאַבְטָלְיוֹן קִבְּלוּ מֵהֶם. שְׁמַעְיָה אָמַר: אֱהוּב אֶת
הַמְּלָאכָה, וְשָׂנֵא אֶת הָרִבּוֹנוֹת, וְאֵל תִּתְּנוּדַע לְרָשׁוֹת.

באור המשנה

שמעיה ואבטליון קבלו מהם - למדו אצל יהודה בן טבאי ושמעון בן שטח. **שמעיה אומר: אהוב את המלאכה -** טוב שאדם יעסוק במלאכה אפילו יש לו במה להתפרנס ולא ישב בטל לפי שהבטלה מביאה לידי שעמום וכשאדם משתעמם הוא בא לידי עבירה (כתובות נט:).

ושנא את הרבנות - התרחק מן הגאווה והשררה, שזהו דבר לא טוב לאדם להתגאות ולהשתרר על הציבור. ואמרו חז"ל שלשה דברים מקצרים ימיו של האדם ואחד מהם: המנהיג עצמו ברבנות שהרי יוסף מת קודם לאחיו מפני שהנהיג את עצמו ברבנות (ברכות נה:).

ואל תתנודע לרשות - אל תשתדל שיהא השילטון (של גויים בחוץ לארץ) יודע ומכיר אותך, שאדם שיש לו שם בשלטון ומכירים אותו, סופו שנותנים עיניהם בו והורגים אותו ונוטלים ממנו כל ממונו (אבות דרבי נתן יא:).

מעשי אבות

כ"ז ניסן
12 לעומר

שמעיה היה נשיא הסנהדרין בתקופת סוף בית המקדש השני, חבירו ובן זוגו של אבטליון שהיה אב בית דין. לפי הגמרא במסכת גיטין (נז): הם היו גרים או בני גרים מבני בניו של סנחריב. יהודה בן דורתאי שיבח אותם כשני גדולי הדור ואמר שהם חכמים ודרשנים גדולים (פסחים ע). כששומר בית המדרש לא נתן להלל להכנס מפני שלא היה לו כסף לשלם, מה עשה? עלה לגג בית המדרש וישב על הארובה כדי שישמע דברי אלוהים חיים מפי שמעיה ואבטליון (יומא לה).

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אף אדם הראשון לא טעם כלום עד שעשה מלאכה, שנאמר (בראשית ב, טו): "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה" – ואחר כך נאמר: "מכל עץ הגן תאכל" (שם שם, טז) רבי טרפון אומר: הקדוש ברוך הוא לא השרה שכינתו על ישראל עד שעשו מלאכה, שנאמר: "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם" (שמות כה, ח), רבי יהודה בן בתירא אומר: מי שאין לו מלאכה לעשות מה יעשה? אם יש לו חצר חרבה או שדה חרבה ילך ויתעסק בה, שנאמר: "ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך" (שמות כ, ט) מה תלמוד לומר: "ועשית כל מלאכתך"? להביא את מי שיש לו חצרות או שדות חרבות ילך ויתעסק בהן, רבי יוסי אומר: אין אדם מת אלא מתוך הבטלה (אבות דרבי נתן יא).

נאמר בתורה (ויקרא יט, כג): "כי תבואו אל הארץ ונטעתם" – אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: אף על פי שתמצאו אותה מלאה כל טוב, לא תאמרו: נשב ולא נטע, אלא הוו זהירים בנטיעות, כשם שנכנסתם ומצאתם נטיעות שנטעו אחרים אף אתם היו נוטעים לבניכם.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יא

אֲבֵטְלִיּוֹן אוֹמֵר: חֲכָמִים, הִזְהָרוּ בְּדַבְרֵיכֶם! שְׂמָא תַּחֲבֹבוּ
חוֹבֵת גְּלוּת וְתִגְלוּ לְמָקוֹם מֵיַם הָרַעִים, וְיִשְׁתּוּ הַתַּלְמִידִים
הַבָּאִים אַחֲרֵיכֶם וְיָמוּתוּ, וְנִמְצָא שֵׁם שְׂמַיִם מִתְחַלֵּל.

באור המשנה

אבטליון אומר: חכמים הזהרו בדבריכם - חכמים הזהרו במה שאתם מלמדים שהכל יהיה ברור ומפורש כמו שצריך, ולא תהיה אפשרות למינים לטעות בדבריכם ואף על פי שבמקום שאתם נמצאים אין שם מינים, **שמא תחובו חובת גלות -** ותהיו מוכרחים לעזוב את מקום מגוריכם, **ותגלו למקום מים הרעים -** למקום שאין בו תורה ויראת שמים אלא "מים רעים" שזהו כינוי לאנשים עם דעות כוזבות שמראים פנים בתורה שלא כהלכה, והם יבינו מתוך דבריכם דברים שאינם הגונים, **וישתו התלמידים הבאים אחריכם -** מן "המים הרעים" כלומר, גם התלמידים שיבואו אחריכם לשם ילמדו ויקבלו את הדעות הכוזבות בתור שהם דעות שלכם, **וימותו -** בעוונם, **ונמצא שם שמים מתחלל -** על ידכם, שישארו אותם דעות בטלות בעולם, כמו שקרה לאנטיגנוס איש סוכו עם צדוק ובייתוס תלמידיו, שאמר להם: "אל תהיו כעבדים המשמשים את הרב על מנת לקבל פרס", והם אמרו אפשר פועל עושה מלאכה כל היום וטורח ולערב לא יקבל על כך שכר? אם כן זהו סימן שאין שם עולם אחר, ולא תחית המתים ויצאו למינות הם ותלמידיהם, ונקראים צדוקים ובייתוסים. ולכן היה מזהיר אבטליון, לומר דברים מפורשים היטב, שלא יתנו מקום לטעות בדבריהם.

מעשי אבות

כ"ז ניסן
12 לעומר

אבטליון היה אחד מהזוגות שעמדו בראש העם אחרי תקופת אנשי כנסת הגדולה עד הלל ושמאי, הוא ובן זוגו שמעיה היו הזוג הרביעי.

בפירוש של רבינו עובדיה מברטנורא כתב ששמע שנקרא אבטליון מפני שהיה אב בית דין, שפירושו אב לקטנים, כי "טליא" בלשון ארמי, קטן. כמו שאמר רב יוחנן: כד הוינא טליא - כשהייתי קטן (מגילה ה:), אף כאן אבטליון אביו של יתומים קטנים.

ובמדרש שמואל הביא פירוש אחר לדברי אבטליון והוא שחכמים צריכים להיזהר בדבריהם, במה שהם אומרים לאחרים לעשות, שלא יהיו מן הנאה דורשים ואין נאה מקיימים אלא שהם בעצמם יקיימו כראוי את דבריהם. **ויש מפרשים** שיש בדברי אבטליון אזהרה לדיינים שלא יגלו סוד, שאמרו בזוהר הקדוש (פרשת האינו) כל מי שמגלה סוד כאילו הורג את הנפש ועובד עבודה זרה ועל ידי עוונות אלו גלות באה לעולם כמו שנאמר במסכתנו בפרק חמישי: "גלות באה לעולם על שפיכות דמים ועבודה זרה" וזהו שאומר אבטליון: שמא תחובו חובת גלות ותגלו למקום מים הרעים וכו'... (מעם לועז).

והחיד"א (רבי חיים יוסף דוד אזולאי, מגדולי רבני הספרדים, חי לפני כמאתיים שנה. כתב למעלה משבעים ספרים, תלמידים של ה"אור החיים הקדוש" ורבי יונה בנן) הביא פירוש נוסף לדבריו והוא שעל החכמים להיזהר בדבריהם וקל וחומר במעשיהם שלא יגרמו לעמי הארץ לבזותם על דבריהם או מעשיהם, שאם חס ושלום הם הגורמים שיבזום בדיבוריהם או במעשיהם הלא טובים, נמצא דהם סיבת הגלות וחטא עמי הארץ על כתפיהם ועוברים על: "לפני עיור לא תתן מכשול" (זרוע ימין, פתח עיניים).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יב

הָלַל וְשָׂמַי קִבְּלוּ מֵהֶם. הָלַל אָמַר: הֵיךְ מִתְלַמְּדִי
שֶׁל אֶהְרֵן, אוֹהֵב שְׁלוֹם וְרוֹדֵף שְׁלוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת
וּמִקְרָבָן לְתוֹרָה.

באור המשנה

הלל ושמאי קבלו מהם - משמיעה ואבטליון, **הלל אומר: הוי מתלמידיו של אהרן** - למד ממידותיו של אהרן הכהן, להיות **אוהב שלום ורודף שלום** - תאהב את השלום ותרדוף לעשות שלום בין איש לאשתו ואיש לרעהו כפי שאהרן הכהן היה אוהב שלום ורודף שלום כמו שמוכא במסכת אבות דרבי נתן (פרק יב): - כשראה אהרן שני בני אדם שעשו מריבה זה עם זה, היה הולך ויושב אצל אחד מהם ואומר לו: בני, ראה חברך מה הוא אומר? מכה את לבו ובוכה בדמעות שליש ואומר, אוי לי שפגעתי בחברי, היאך אשא את עיני ואראה את חברי? בושתי הימנו, שאני הוא שחטאתי לו, והוא יושב אצלו עד שמסיר הקנאה מלבו, ואז הולך אהרן ויושב אצל השני ומדבר על לבו כדברים הללו עד שמסיר הקנאה והכעס גם מלבו, ומתוך כך כשהיו נפגשים, היו מחבקים ומנשקים זה את זה.

אוהב את הבריות ומקרבן לתורה - תאהב את הבריות ועל ידי כך תקרב אותם ללימוד התורה ולקיום מצוות הבורא, כפי שאהרן היה עושה שכשהיה יודע באדם שאין תוכו כבדו, היה מקדים בשלומו ומראה לו חיבה יתרה, עד שאותו אדם היה מתבייש ואומר: "אוי לי, אילו היה יודע אהרן את מחשבותי ומעשי הרעים, לא היה מדבר עמי" ומתוך כך היה אותו אדם חוזר למוטב. זהו מה שהעיד עליו הנביא מלאכי: "בשלום ובמישור הלך

אתי ורבים השיב מעוון" (מלאכי ב, ו).

כ"ח ניסן 13 לעומר

מעשי אבות

הלל היה מגדולי חכמי ישראל ומנהיגיה כמאה שנה לפני חורבן בית המקדש השני, מצאצאי דוד המלך, נולד בבבל בשנת 3648 לבריאת העולם (112 לפנה"ס), למד תורה מפי שמעיה ואבטליון מתוך דוחק הפרנסה כפי שמסופר במסכת יומא (לה): אמרו עליו על הלל הזקן, שבכל יום ויום היה עוסק במלאכה ומשתכר בטרעפיק אחד (מטבע קטן שמשקלו חצי דינר כסף) חציו היה נותן לשומר בית המדרש, וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו.

פעם אחת לא מצא להשתכר ולא הניחו שומר בית המדרש להכנס, מה עשה? עלה ונתלה על פי הארובה של בית המדרש כדי שישמע דברי אלהים חיים מפי שמעיה ואבטליון. אמרו: אותו היום ערב שבת היה, ותקופת טבת היתה, וירד עליו שלג מן השמים וכסוהו עד שקפא, כשעלה עמוד השחר, אמר לו שמעיה לאבטליון: אחי, מפני מה בכל יום הבית מאיר והיום אפל, שמא יום מעוון הוא? הציצו עיניהם וראו דמות אדם בארובה, עלו ומצאו עליו רום שלוש אמות (כמטר וחצי) שלג, הסירו את השלג מעליו, והרחיצוהו במים חמים, וסכוהו והושיבוהו כנגד המדורה, עד ששבה אליו הכרתו, אמרו: ראוי זה לחלל עליו את השבת, ומהיום ההוא והלאה נתנו לו רשות להכנס לבית המדרש בלא שכר.

אחריתו של הלל, שעלה לארץ ישראל ונתמנה נשיא של ישראל ועיטרוהו בעושר וכבוד. ימי חייו של הלל היו מאה ועשרים שנה בדומה לימי משה רבינו כפי שמובא בספרי (דברים סוף פרשת וזאת הברכה) הלל נולד בבבל בשנת 3648 לבריאת העולם (112 שנה לפנה"ס) ועלה משם כשהיה בן ארבעים שנה, ושימש חכמים ארבעים שנה, ופרנס את ישראל (כנשיא ישראל) ארבעים שנה.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יג

תרגום לעברית

הוא הִיא אֹמֵר:

נִגְדָּ שְׁמָא - אֲבָד שְׁמָה. מי שנמשך שמו למרחוק - נאבד שמו.
וְדָלָא מוֹסִיף - יִסִּיף. ומי שאינו מוסיף על לימודו - ישכח מה שלמד.
וְדָלָא יֵלִיף - קִטְלָא חֵיב. ומי שאינו לומד תורה - חייב מיתה.
וְדָאִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתַנָּא - חֵלְף. והמשתמש בכתר תורה - עובר מהעולם.

באור המשנה

הוא היה אומר - הלל, נגד שמא - המושך לו שם, כלומר מי שרוצה לגדל ולרומם את שמו בעולם, כדי לזכות בכבוד רב, **אבד שמא -** הריהו מאבד את שמו שקנה לו מכבר, שהאיל ורדף אחר הכבוד שאינו ראוי לו, הריהו מאבד גם את כבודו שזכה לו, שכל הרודף אחר הכבוד - הכבוד בורח ממנו וכל הבורח מן הכבוד - הכבוד רודף אחריו.

ודלא מוסיף - מי שאינו מוסיף בלימוד התורה, **יסיף -** יסוף מפיו מה שכבר למד כלומר, ישכח את כל מה שלמד. וכן נאמר במסכת אבות דרבי נתן: אם שנה אדם מסכת אחת או שתיים או שלש, ואינו מוסיף עליהן סופו שמשכח את הראשונות. וכן אומרת התורה: אם יום תעזבני יומיים אעזבך (ירושלמי סוף ברכות).

ודלא יליף - מי שאינו לומד תורה כלל, **קטלא חייב -** חייב מיתה, כלומר: הואיל ואינו לומד תורה אין לו זכות לחיים.

כ"ח ניסן
13 לעומר

דאשתמש בתגא - מי שמשמש בתורה לשם הנאתו ותועלתו, כאדם המשתמש בכלי תשמישו ואומנותו, **חלף -** יחלוף מן העולם.

מעשי אבות

וואמר בירושלמי (ברכות פ"ה): ברית כרותה, שכל העוסק בתורה בצינעא מחכים, שנאמר: "ואת צנועים חכמה" ובענין זה מובא מעשה שהיה בימי הרב מהרש"ל (הרב שלמה לוריא, מגדולי פוסקי אשכנז שחי לפני כ-430 שנה) שלידי בית מדרשו היה איש אחד, שהיה מוכר ירקות בחנות, והיה גם ישן בחנות וכולם היו קוראים אותו רבי אברהם מוכר הירקות והיה עוסק בתורה בצינעא ובהתמדה גדולה, ודבר אין לו עם שום אדם.

לילה אחד נתקשה המהרש"ל בסוגיא עמוקה אחת, וכשקם ללכת לביתו, עבר ליד חנותו של אברהם מוכר הירקות ושמע אותו שהוא לומד את הסוגיא ההיא ומפרש אותה בטוב טעם ודעת והיה מקשיב לו בכל דבריו.

למחרת שלח המהרש"ל לקרוא לו, ושאל אותו איזו שאלה מסובכת בש"ס, והשיב לו, כי הוא עם הארץ ואינו מבין כלום בתורה ובגמרא, ורק אחרי שגזר עליו המהרש"ל לומר לו את האמת ולענות לו על שאלתו, פתח את פיו בחכמה ובבקיאות רבה כמעין המתגבר הפלא ופלא, אך הוא התחנן לפני המהרש"ל שישאר הדבר בסוד ולא יודיע הדבר. ונמשך הדבר כמה פעמים שהיה המהרש"ל מפלפל עמו, והיה נושא ונותן עמו, ומצא ממנו קורת רוח מרובה לפי שהיה אדם גדול ועצום בתורה.

כאשר נתבקש המהרש"ל בישיבה של מעלה, ציוה לקהל עדתו שיקחו את הרב רבי אברהם מוכר הירקות שיחליף את מקומו ויהיה רבה של העיר, כי אין כמוהו בכל הארץ, ואחר כך על ידי הפצרות רבות נאות רבי אברהם לבקשתם, ונתקיימה צוואת המהרש"ל (שם הגדולים מערכת א אות עו).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה יד

הוא הִיא אֹמֵר:
אִם אֵין אֲנִי לִי, מִי לִי?
וְכִשְׁאֲנִי לְעֶצְמִי, מָה אֲנִי?
וְאִם לֹא עֲכָשְׁיוֹ, אֵימָתִי?

באור המשנה

הוא - הלל, היה אומר: אם אין אני לי - אם אני לא אדאג ללמוד את התורה ולקיים את המצוות, **מי לי -** מי ידאג לי, ומי יעשה זאת בשבילי? **וכשאני לעצמי -** גם כשזכיתי בעצמי ללמוד תורה ולקיים מצוות, **מה אני -** מה ערכי ומה חשיבותי? נגד מה שאני מחויב לעשות. **ואם לא עכשיו -** אם לא אזכה בתורה ובמצוות עכשיו בעולם הזה, אז **אימתי -** אזכה? והלא אחר המוות אי אפשר לזכות עוד בתורה ובמצוות. פירוש אחר: **ואם לא עכשיו -** בזמן שאני עדיין צעיר אז, **אימתי -** שמא בימי הזקנה לא יעלה בידי ללמוד תורה ולקיים מצוות.

מעשי אבות

בשישה סידרי משנה ישנן יותר משלוש מאות מחלוקות בין בית שמאי לבית הלל בכל ענייני הלכה, בדרך כלל בית הלל מקילים ובית שמאי מחמירים, ועל פי רוב נפסקה ההלכה כבית הלל. ובמסכת עירובין (יג:) נאמרה הסיבה לכך שזכו בית הלל שהלכה

כ"ח ניסן 13 לעומר

כמותם ולא כבית שמאי והיא מפני שבית הלל היו נוחים ועלובים, והיו שונים את דבריהם יחד עם דברי בית שמאי, ולא עוד אלא שהיו מקדימים דברי בית שמאי לדבריהם.

הלל הוא זה שתיקן את תקנת "הפרזבול", שעיקרה – אפשרות לגבות הלואות גם אחרי שנת השמיטה, הבעיה היתה, שלפי חוקי התורה, השנה השביעית שהיא שנת השמיטה מבטלת את החובות שבין איש לרעהו, ומסיבה זו נמנעו אנשים מלהלוות כספים לנצרכים בסמוך לשנת השמיטה, מתוך חשש שתבוא שנת השמיטה ולא יוכלו לגבות את כספם בחזרה. מה עשה הלל? התקין את התקנה, שלפיה בעל החוב מוסר את חובו לבית הדין, וכך יוכל הוא לגבות את כספו גם לאחר שנת השמיטה (גיטין לו.).

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

סיכום
הנקודות

חתימת
ההורה

משנה טו

שְׁמַאי אוֹמֵר: עֲטָה תוֹרַתְךָ קֶבֶעַ, אֲמֹר מֵעַט וְעֲטָה הֶרְבֵּה,
וְהוּי מְקַבֵּל אֶת כָּל הָאָדָם בְּסִבֵּר פָּנִים יְפוֹת.

באור המשנה

שמאי אומר: עשה תורתך קבע - כלומר, שעיקר עסקך ביום ובלילה יהיה בתורה וכשתהיה יגע מן הלימוד תעשה מלאכה, ולא שיהיה עיקר עסקך ביום ובלילה במלאכה וכשתפנה מן המלאכה תעסוק בתורה.

אמור מעט ועשה הרבה - כמו שראינו אצל אברהם אבינו שאמר תחילה לאורחים: "ואקחה פת לחם" (בראשית יח, ה) ואחר כך: "ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם" (שם שם, ח). מכאן שהצדיקים אומרים מעט ועושים הרבה, ואילו הרשעים אומרים הרבה ואפילו מעט אינם עושים, מניין? מעפרון, שתחילה אמר לאברהם: "ארץ ארבע מאות שקל כסף ביני ובינך מה היא" (בראשית כג, טו) ובסוף כתוב (שם שם, טז): "וישקול אברהם לעפרון... ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר" (בבא מציעא פז).

והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות - כשאתה מכניס אורחים לביתך, אל תתן להם מאכל ומשקה כשפניך זעומות וכבושות בקרקע, שגם אם נתן אדם לחברו כל המתנות שבעולם ופניו זעומות, מעלה עליו הכתוב, כאילו לא נתן לו כלום, אבל המקבל את חברו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם (אבות דרבי נתן יג).

מעשי אבות

כ"ח ניסן
13 לעומר

שמאי היה מגדולי חכמי ישראל בתקופת בית המקדש השני, הוא והלל הזקן חבירו היו בני הזוג האחרון, מן הזוגות שעמדו בראש העם אחרי אנשי כנסת הגדולה. הלל שימש נשיא הסנהדרין, ושמאי היה אב בית דין על ידו

שמאי הזקן היה מחנך את בניו למצוות מיום היוולדם כפי שמובא המעשה במשנה במסכת סוכה (פרק ב משנה ח): "מעשה וילדה כלתו של שמאי הזקן ופיחת את המעזיבה וסייך על גבי המיטה בשביל קטן". כלומר, הוא הסיר את כיסוי הגג ושם במקומו סכך, כדי שישן התינוק בסוכה למרות שפטור היה ממצוה זו. ציונו של שמאי הזקן נמצא ליד קברו של רבי שמעון בר יוחאי (לפני הכניסה למירון כשני ק"מ מהחניון בשביל העולה בהר) ולידו קבורים גם כלתו ותלמידיו.

למדנו במשנתנו מדברי שמאי שיש לקבל כל אדם בסבר פנים יפות וכן רבי ישמעאל אומר: והוי מקבל כל אדם בשמחה (אבות ג, יב), ונאמר במסכת אבות דרבי נתן (פרק יג): המקבל את חבירו בסבר פנים יפות, אפילו לא נתן לו כלום, מעלה עליו הכתוב כאילו נתן לו כל מתנות טובות שבעולם ואילו הנותן מתנה לחברו ופניו זעופות אפילו נתן לו כל מחמדי עולם ופניו זעופות כאילו לא נתן לו כלום וכן דרשו חכמים על הפסוק: (בראשית מט, יב) "חכלילי עינים מיין ולבן שינים מחלב" – טוב המלבין שיניים לחברו דהיינו, שמחייך אליו יותר ממשקו חלב דהיינו, יותר טוב מהנאות גשמיות שמנהה אותו (כתובות קיא). וכן אמר רבי מתיא בן חרש: "והוי מקדים בשלום כל אדם" (אבות ד, טו) ומסופר על רבן יוחנן בן זכאי "שלא הקדימו אדם שלום מעולם, ואפילו נכרי בשוק" (ברכות יז).

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה טז

רִבֵּן גַּמְלִיאל אוֹמֵר: עֲשֵׂה לָךְ רֵב, וְהִסְתַּלַּק מִן הַסֶּפֶק,
וְאַל תִּרְבֶּה לַעֲשׂוֹת אֲמָדוֹת.

באור המשנה

רבן גמליאל אומר: עשה לך רב - כלומר, אם אתה מסתפק כיצד לפסוק בדיון מסוים ששאלו אותך אז עשה לך רב שיורה לך כיצד לפסוק דין זה.

והסתלק מן הספק - ואל תפסוק לבדך באותו ענין על פי מחשבתך, שהרי אם תאסור את המותר, הרי אתה מאבד ממונם של ישראל, ואם תתיר את מה שאסור, תבוא תקלה על ידך.

ואל תרבה לעשות אומדות - אל תפריש מעשרות על פי אומדן והשערה, שהמפריש מעשרות מאומדן הדעת אינו ניצול מן הקלקלה, שאם העדיף על מה שראוי ליתן, מעשרותיו מתוקנים ופירותיו מקולקלים, ואם פוחת ממה שראוי לתת, פירותיו מתוקנים ומעשרותיו מקולקלים.

מעשי אבות

רבן גמליאל שבמשנתנו הוא רבן גמליאל הזקן שהיה נכדו של הלל, הוא היה נשיא הסנהדרין בעשרות השנים לפני שנחרב בית המקדש השני, וחכמים כינו אותו רבן גמליאל "הזקן" כדי להבדילו מנכדו רבן גמליאל דיבנה, אולם כמה פעמים הובא במקורות חז"ל

**כ"ח ניסן
13 לעומר**

"רבן גמליאל" סתם, והכוונה לרבן גמליאל הזקן.

הוא היה הראשון שלשמו צורף התואר "רבן" (רבינו) המיוחד לנשיאים שהיו מצאצאי הלל, בתור נשיא ישראל הוא הורה ותיקן תקנות שונות כגון שמוטר לבית דין להשיא אישה שמת בעלה על פי הסתמכותם על עדות של עד אחד בלבד למרות שבדרך כלל על פי שני עדים יקום דבר וזאת כדי שלא להתיר אותה עגונה חס ושלום (משנה יבמות טז, ז).

פעם אחת בא קיסר רומי לרבן גמליאל ואמר לו: טענה יש לי אליכם! ומהי טענתך? שאל רבן גמליאל, אמר לו הקיסר: אלוהים גנב הוא! שהרי נאמר בתורה: "ויפל ה' אלקים תרדמה על האדם וישן... ויקח אחת מצלעותיו" (בראשית ב, כא).

שמעה זאת בתו של רבן גמליאל ואמרה לאביה: בבקשה ממך, הרשה נא לי להשיב לקיסר. הרשה לה רבן גמליאל, פנתה הבת לקיסר ואמרה: הזמן לי בבקשה שופט שישב בדין. מדוע את צריכה שופט? תמה הקיסר.

אמרה לו הבת: שודדים באו לביתנו הלילה ולקחו מאתנו כד של כסף, והניחו במקומו כד של זהב ורוצה אני לתבוע אותם! אמר לה הקיסר: הלואי שיבואו שודדים כאלו בכל לילה ויטלו כד של כסף ויניחו תחתיו כד של זהב!

אמרה לו הבת: ישמעו אוזניך מה שפיר מדבר, הרי ענית בעצמך על שאלתך, וכי לא טוב עשה לו הקדוש ברוך הוא לאדם, שנטל ממנו צלע אחת, ונתן לו אישה לשמשו? (סנהדרין לט).

רבן גמליאל נפטר שמונה עשרה שנה קודם חורבן בית המקדש השני, עד לימיו למדו תורה בעמידה ומשמת החלו ללמוד בישיבה. ועל כך נאמר בסוף מסכת סוטה: "משמת רבן גמליאל בטל כבוד התורה".

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יז

שִׁמְעוֹן בֶּנוֹ אוֹמֵר: כָּל יָמֵי גְדֻלָּתִי בֵּין הַחֲכָמִים,
וְלֹא מִצָּאֵתִי לְגוֹף טוֹב אֶלָּא שְׁתִּיקָה; וְלֹא הִמְדַּרְשׁ הוּא
הָעֵקֶר, אֶלָּא הַמַּעֲשֶׂה; וְכָל הַמְרַבֶּה דְּבָרִים, מִבִּיֵּא חֹטָא.

באור המשנה

שמעון בנו - של רבן גמליאל הזקן, **אומר: כל ימי גדלתי בין החכמים -** והבחנתי במעשיהם ובמדותיהם. **ולא מצאתי לגוף טוב אלא שתיקה -** כלומר, אין דבר יותר טוב לאדם מאשר לשתוק כאשר מבזים ומעליבים אותו ולא להשיב דבר. וכן טוב לאדם להמעית בדיבור בדברים שאין בהם צורך לנשמה וחכמי המוסר אמרו: "נצור לשונך כאשר תנצור ממונך, וכן אמרו: "בהמעית האדם את דבריו ימעטו שגיאותיו" ומוטב שהאדם יתחרט על מילה שלא נאמרה מאשר יתחרט על מילה שכבר נאמרה.

ולא המדרש הוא העיקר אלא המעשה - כלומר, שגם בדברי תורה אין עיקר קבלת השכר אלא על המעשה, וכל הדורש ואינו מקיים עדיף שישתוק ולא ידרוש. וכן אמרו חכמינו ז"ל במסכת ברכות (יז): תכלית חכמה - תשובה ומעשים טובים, שלא יהא אדם קורא ושונה ובוטע באביו וברבו או במי שגדול ממנו בחכמה ובמניין, שנאמר (תהלים קיא:): "ראשית חכמה יראה", שכל טוב לכל **עושיהם** - ללומדיהם לא נאמר, אלא "לעושיהם" וכן אמרו חכמים במסכת יבמות (קט:): כל האומר אין לי אלא תורה בלא מעשה - גם תורה אין לו שעיקר לימוד התורה הוא בשביל לקיימה.

וכל המרבה דברים מביא חטא - כלומר, כל המוסיף על מצוות התורה מביא חטא

כ"ח ניסן 13 לעומר

על עצמו, שכן מצינו בחוה שהרבתה דברים ואמרה: "אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו" (בראשית ג, ג). והוסיפה נגיעה שלא נאסרה בה, ודחפה הנחש עד שנגעה בו, ואמר לה: כשם שאין מיתה בנגיעה כך אין מיתה באכילה, ומתוך כך באה לידי חטא שאכלה מן הפרי (סנהדרין כט). והוא מה ששלמה המלך אמר: "אל תוסף על דבריו פן יוכיח בך ונכזבת" (משלי ל, ו).

מעשי אבות

רבן שמעון בן גמליאל הזקן, היה הנשיא הרביעי מבית הלל, עמד בראש הסנהדרין בדור החורבן, הוא היה אחד מעשרת הרוגי מלכות (כאן במשנתנו אין לו את התואר "רבן" כי כנראה עדיין לא עלה לגדולה כשאמר מאמר זה - תוספות יום טוב).

חכמינו זכרונם לברכה הפליגו מאוד בחומרת איסור לשון הרע ואמרו במסכת ערכין (טו:): "שקול לשון הרע כנגד עבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים" והסביר זאת המהר"ל מפראג (רבי יהודה ליווא, גאון בחכמת הנגלה והנסתר, חי לפני כארבע מאות שנה, חיבר ספרים רבים בכל מקצועות התורה). כיון שהמיוחד שבאדם הוא לא הגוף - כי גם לבעלי חיים יש גוף - ידיים, רגלים ועיניים (ואדרבא הם יותר חזקים בגופם מהאדם), אלא המיוחד באדם הוא הדיבור שנאמר בתורה (בראשית ב, ז): "ויהי האדם לנפש חיה". ותרגם אונקלוס - לרוח ממללא, כי הדיבור בא מהשכל, ועל זה נאמר: "נעשה אדם כדמותנו" דהיינו, שיש לאדם שכל ונשמה קדושה, ואם אדם חס ושלום חוטא בעבודה זרה או בגילוי עריות או בשפיכות דמים הוא פוגם בחלק הגופני שבו - אבל אם הוא מדבר לשון הרע הוא פוגם בחלק השכלי שבו שזה מהות האדם בעצמו, ולכן לוקה בצרעת שמתפשטת בכל גופו (נתיבות עולם פרק ב).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יח

רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עַל שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הָעוֹלָם
עוֹמֵד: עַל הַדִּין וְעַל הָאֱמֶת וְעַל הַשְּׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמָר (זכריה ח,
טז): "אֱמֶת וּמִשְׁפָּט שְׁלוֹם בְּשַׁעְרֵיכֶם".

באור המשנה

רבן שמעון בן גמליאל אומר: על שלשה דברים העולם עומד - כלומר, בזכות שלשת הדברים הבאים יוכל ישובם של בני האדם להתקיים, ואלו הם: **א. על הדין -** כלומר, שיהיו דיינים שיזכו את הצדיק וירשיעו את הרשע, ויצילו עשוק מיד עושקו.

ב. ועל האמת - שלא ישקרו איש בעמיתו.

ג. ועל השלום - שלום בין האומות ובין אדם לחבירו.

מעשי אבות

רבן שמעון בן גמליאל שבמשנתנו הוא נכדו של רבן שמעון בן גמליאל הזקן הנזכר במשנה הקודמת, בנו של רבן גמליאל השני (דיבנה), ואביו של רבי יהודה הנשיא, עמד בראש הסנהדרין לאחר מרד בר כוכבא.

אחד מהדברים שאמר רבן שמעון בן גמליאל שעליהם העולם עומד היא האמת, וחותמו של הקדוש ברוך הוא אמת (שבת נה.).

כ"ח ניסן 13 לעומר

מסופר במסכת סנהדרין (צז). על רב טביומי שאמר לרבא: אילו היו נותנים לו כל חללו של עולם, לא היה משנה בדיבורו, וזאת עקב מקרה שקרה עמו, שפעם אחת נזדמן לשהות במקום אחד, ששמו קושטא, שלא היו משנים בדיבורם ולא היה מת שם אדם בלא זמנו, לקח לו אשה מאותו מקום ונולדו לו ממנה שני בנים.

יום אחד היתה אשתו חופפת את ראשה, באה שכנתה ודפקה בדלת ושאלה היכן נמצאת אשתו? סבר, לפי שהיא רוחצת ראשה, אין זה דרך ארץ לומר היכן היא, אמר לה: אינה בבית, אחר המעשה הזה נפטרו לו שני הבנים, באו אליו אנשי המקום ושאלו אותו מה הענין של מיתת הבנים, שלא כנהוג במקום ההוא, סיפר להם את כל המעשה, אמרו לו בבקשה ממך, צא ממקומנו ואל תגרה מיתה באנשי המקום, ולכן עיר זו היתה נקראת "קושטא" (שפירושו אמת) לפי שהיו מדברים בה רק אמת.

נאמר במסכת תענית (ח): "אמר רבי אמי: אין הגשמים יורדים בעיתם אלא בזכות בעלי אמונה. דהיינו, שדוברים אמת שנאמר (תהלים פה): "אמת מארץ תצמח וצדק משמים נשקף" - בזמן ש"אמת מארץ תצמח" דהיינו: שיש אמונה במשא ובמתן בין הבריות, אזי "צדק משמים נשקף" דהיינו: הגשמים שהם צדקה לבריות יורדים מן השמים.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

פרק ב משנה א

רבי אומר: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם?
כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם; והוי
זהיר במצוה קלה כבחמורה, שאין אתה יודע מתן שכרן
של מצוות, והוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה, ושכר
עברה כנגד הפסדה; והסתכל בשלשה דברים ואי אתה
בא לידי עברה: דע מה למעלה ממך;
עין רואה ואין שומעת, וכל מעשיך בספר נכתבין.

באור המשנה

הקדמה: בכל מקום שכתוב "רבי" סתם במשנה הוא רבי יהודה הנשיא שחיבר את
הששה סדרי משנה (ואלו הם: זרעים, מועד, נשים, נזיקין, קדשים, טהרות) ועל ידי כך גרם
שלא תשתכח התורה מ ישראל.

רבי אומר: איזוהי דרך ישרה שיבור לו האדם? כלומר, מהי הדרך שיבחר האדם
להתנהג בה תמיד כל ימי חייו?

כל שהיא תפארת לעושיה - שתהיה זו דרך שהיא נאה וטובה לאדם ההולך בה,
ותפארת לו מן האדם - ואף בני אדם ישבחוהו ויפארוהו על כך שהולך בדרך זו. והרמב"ם
פירש שהכוונה היא לדרך האמצעית, שצריך האדם תמיד ללכת בדרך האמצעית כגון:
"הנדיבות" היא הדרך האמצעית שבין הפזרנות ובין הקמצנות, שכן אם יהיה קמצן ויצבור
עושר, תהיה תפארת לו, אבל בני אדם לא יפארוהו על מידתו זו, ואם יהיה פזרן, אז

כ"ט ניסן 14 לעומר

"תפארת לו מן האדם" כלומר, שבני אדם המקבלים ממנו מתנות יהללוהו וישבחוהו, אבל אינה תפארת לעושיה, שמה הוא בעצמו יבוא לידי עניות ויצטרך לבריות וכן בכל שאר המידות.

הווי זהיר במצוה קלה כבחמורה - היזהר לקיים כל מצוה, גם מצוה שהיא נראית בעיניך קלה ופשוטה, תהא זהיר לקיימה כמו מצוה חמורה.

שאין אתה יודע מתן שכרן של מצוות - ויתכן שהשכר של מצוה שהיא קלה בעיניך גדול יותר ממצוה שהיא נראית חמורה בעיניך. וזהו הטעם שלא גילה הקב"ה בתורה שכרן של מצוות, שאילו היה מגלה שכרן אזי היו מקיימים רק את המצוות ששכרן רב ואילו המצוות ששכרן מועט לא היו מקיימים (מדרש תנחומא עקב).

הווי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה - כלומר, הווי מחשב את ההפסד הממוני שנגרם לך על ידי עשיית המצוה כגון, קניית ציצית ותפילין או ביטול ממלאכתך וכדו' כנגד השכר שתקבל בעולם הזה או בעולם הבא בזכות קיום המצוה שהוא הרבה יותר גדול ממה שהפסדת.

ושכר עבירה כנגד הפסדה - תחשוב תמיד שההנאה שאתה נהנה בעשיית העבירה, לא שווה לעונש שאתה צפוי לקבל בעתיד על עשייתה.

והסתכל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עבירה - אם יצר הרע ינסה לפתות אותך לחטוא התבונן בשלשת הדברים הבאים ולא תחטא, **דע מה למעלה ממך: א. עין רואה -** הקדוש ברוך הוא רואה אותך בכל מקום שאתה נמצא ואפילו בחדרי חדרים, שנאמר: "אם יוצר עין הלא יביט" (תהלים צד, ט). וכן נאמר: "מלא כל הארץ כבודו" (ישעיה ו, ג).

ב. אוזן שומעת - הקדוש ברוך הוא שומע את כל מה שאתה מוציא מפיו כמו שנאמר: "הנוטע אוזן הלא ישמע" (תהלים צד, ט).

ג. וכל מעשיך בספר נכתבין - כל מה שאתה עושה בין לטוב ובין לרע נכתב בספר לפני הקדוש ברוך הוא ולא נשכח שום דבר לעולם, ועל ידי כך שאדם יזכור שלשה דברים אלו יתרחק מן העבירות ויתחזק בקיום המצוות.

מעשי אבות

רבי יהודה הנשיא נולד בשנת שלושת אלפים שמונה מאות ושמונים שנה לבריאת העולם (120 לספ"ה), חמישים ושתיים שנה אחר חורבן בית המקדש השני, באותו יום שנהרג רבי עקיבא על קידוש השם נולד רבי, ללמדך שאין צדיק נפטר מן העולם, עד שנברא צדיק כמותו שנאמר: "וזרח השמש ובא השמש" (קהלת א, ה) כלומר, כאשר שקעה שמשו של רבי עקיבא - התחילה לזרוח שמשו של רבי.

מאה שנה היו שנות חייו של רבי, כשהיה בן שלשים שנה מינוהו לנשיא, ובמשך שבעים שנה היה נשיא על ישראל (סדר הדורות).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ב

כ"ט ניסן
14 לעומר

רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר: יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ, שיגיעת שניהם משפחת עון. וכל תורה שאין עמה מלאכה, סופה בטלה וגוררת עון. וכל העמלים עם הצבור, יהיו עמלים עמהם לשם שמים, שזכות אבותם מסייעתן וצדקתם עומדת לעד. ואתם, מעלה אני עליכם שכר הרבה פאלו עשיתם.

באור המשנה

רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא אומר: יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ - יפה לו לאדם שיעסוק בתורה וגם במלאכה, **שיגיעת שניהם משפחת עון -** שעל ידי כך שהוא גם לומד וגם עובד אז יצר הרע מתרחק ממנו כי לימוד התורה מתיש את כוחו של האדם, והמלאכה מפרכת ומשברת את הגוף, ומתוך כך יצר הרע בטל ממנו.

וכל תורה שאין עמה מלאכה - כל מי שלומד תורה ואין לו מלאכה להתפרנס ממנה, **סופה בטלה -** עתיד הוא להבטל מלימוד תורתו, שאם אין קמח אין תורה, לפי שאי אפשר לו לאדם להתקיים בלי מזונות. [ומובא בכסף משנה בהלכות תלמוד תורה (פרק ג, הלכה י') שכל גדולי התורה היו לוקחים פרנסתם מן הציבור, משום עת לעשות לה', כדי שיוכלו לטרוח בתורה כראוי]. **וגוררת עון -** שמחמת עניונו יבוא לידי חנופה רמאות גניבה וגזילה ולעבירות אחרות. **וכל העמלים עם הציבור -** כל מי שעוסק בצרכי הציבור. **יהיו עמלים עמהם לשם שמים -** לשם מצוה ולא כדי להתפאר או להתגאות על הציבור. **שזכות אבותם מסייעתן -** שזכות אבותם של הציבור מסייעת לציבור שיצליחו כל העמלים עמהם. **וצדקתם -** של האבות, **עומדת לעד -** ולפיכך אין להם להתייחר ולהתגדל על הציבור, **ואתם -** העוסקים עם הציבור, **מעלה אני עליכם שכר הרבה כאילו**

עשיתם - למרות שפעמים נמנעים העוסקים בצרכי ציבור מלעשות איזו מצוה בגלל עסקי הציבור, אל להם לדאוג, כי ה' יתברך יעלה עליהם שכר כאילו הם עשו את אותה מצוה מאחר שעמלים הם עם הציבור לשם שמים (רמב"ם), וכן נאמר בירושלמי: העוסק בצרכי ציבור כעוסק בדבריו תורה.

מעשי אבות

מעשה בעשיר גדול, שהיה לו בן יחיד, ולימדו תורה עד גיל שמונה עשרה, ואז קודם שהשיאו אשה, ביקש ממנו שילמד את מלאכת הצורפות, והזמין לביתו צורף אומן גדול כדי שילמד את בנו מלאכה זו, והבן לא היה רוצה לטרוח וללמוד מלאכה כלל, ויאמר לאביו, למה לי לטרוח את כל הטורח הזה, והלא ה' חנן אותנו בעושר גדול, עד שאתה מפרנס בחינם כמה משפחות של עניים ואלמנות ויתומים, ולמה זה אני אתייגע לריק ללמוד מלאכה, ואף על פי כן אביו הפציר בו מאוד ללמוד מלאכה זו, ונאלץ אביו לשחד אותו, שעל כל יום שילמד מלאכה זו, יקבל חמשה דינרי זהב, וגם האומן שהיה מומחה מאוד במלאכה זו, השכיל לחבב עליו את המלאכה, בעשותו לפניו כמה תכשיטים יפים מאוד להפליא, עד שהסכים הבן, ולמד את מלאכת הצורפות בשלימות, ובסיום לימודיו, לקח הבן את כלי האומנות והכניסם לארון אחד במחסן וסגר עליהם את הדלת.

לאחר מספר שנים נפטר האב העשיר, והבן ירש את כל ממנו, ואצרות כסף וזהב, קרקעות ובתים לרוב, התחיל אותו הבן לפרנס את עצמו מכל הירושה שירש מאביו, אך גלגל הוא שחוזר בעולם ולאחר שלש - ארבע שנים, לא נשאר דבר מכל הירושה, והתחיל אותו הבן למכור מעט מעט מן הרהיטים של הבית, לצורך פרנסתו ופרנסת בני ביתו, ושוב נזכר במלאכת הצורפות אשר לימדו אביו, כמעט בעל כורחו, ומיד פתח את החדר ששם נמצאו כלי אומנותו, והתחיל לעבוד במלאכה זו, והצליח בה מאוד, והתפרנס בריווח ובשפע רב.

חתימת
מהורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינוי
בע"פ
2 נק'

שינוי בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ג

ל' ניסן
15 לעומר

הוּוּ זְהִירִין בְּרִשׁוֹת, שְׂאִין מְקַרְבִּין לוֹ לְאָדָם אֶלָּא
לְצַרָּה עֲצָמָן, נִרְאִין כְּאוֹהֲבִין בְּשַׁעַת הַנֶּאֱתָן, וְאִין
עוֹמְדִין לוֹ לְאָדָם בְּשַׁעַת דְּחָקוֹ.

באור המשנה

משנתנו היא המשך דברי רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא וכך היה אומר: **הוּוּ זְהִירִין בְּרִשׁוֹת** - אפילו כשאתם עוסקים בצרכי ציבור היו זהירים ביחסים שלכם עם השילטון, שלא תגלו לאנשיו יותר מדי מעניינים, ולא תסמכו על הבטחותיהם. **שְׂאִין מְקַרְבִּין לוֹ לְאָדָם אֶלָּא לְצַרָּה עֲצָמָן** - אם רואים אתם, שמסבירים לכם פנים ומקרבים אתכם, דעו לכם, שאינם עושים את כל זה אלא אך ורק לתועלתם העצמית. **נִרְאִין כְּאוֹהֲבִין בְּשַׁעַת הַנֶּאֱתָן** - מראים עצמם כאוהבים וידידים כשהם נהנים מכם, כגון: בשעה שמקבלים מכם מתנות, **וְאִין עוֹמְדִין לוֹ לְאָדָם בְּשַׁעַת דְּחָקוֹ** - בשעת צרתו אין זוכרים לו כל החסד שעשה עמכם, ואינם באים לעזרתו.

מעשי אבות

התנא רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא בא ללמדנו במשנתנו שאף על פי שאמר שמעיה לעיל (פרק א, משנה י): "ואל תתודע לרשות" כיון שסופו לא יהיה טוב, אבל פעמים צריכים להכנס לשלטון לצרכי הציבור, כמו שמצינו במדרכי הצדיק שהיה יושב בשער המלך, וכן מצינו בריבנו הקדוש עם אנטונינוס וזה היה לצורך הציבור, וזו מצוה

גדולה, שאם הוא מצוי שם הוא עשוי להביא תועלת לציבור. אבל יחד עם זאת יש להיזהר שלא לתת להם הרבה מעות של הציבור בכוונה להיות עמם ידידים שיעמדו להם לעת מצוקה, אלא יש להקפיד על ממון הציבור, לפי שאי אפשר לסמוך על אנשי הרשות שיעמדו בשעת דחקו של הציבור (מדרש שמואל בשם הרשב"ץ).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ד'

ל' ניסן
15 לעומר

הוא הִיָּה אוֹמֵר: עֲשֵׂה רְצוֹנוֹ כְּרְצוֹנָהּ, כְּדִי שְׂיַעֲשֶׂה
רְצוֹנָהּ כְּרְצוֹנוֹ. בְּטַל רְצוֹנָהּ מִפְּנֵי רְצוֹנוֹ, כְּדִי שְׂיִבְטַל
רְצוֹן אֲחֵרִים מִפְּנֵי רְצוֹנָהּ. הִלֵּל אוֹמֵר: אֵל תִּפְרוֹשׁ מִן
הַצְּבוּר, וְאֵל תִּתְּמֵן בְּעֶצְמָהּ עַד יוֹם מוֹתָהּ, וְאֵל תִּדְּרִין אֶת
חֲבֵרָהּ עַד שֶׁתִּגְיַע לְמִקְוָמוֹ, וְאֵל תִּתְּמֵן דְּבַר שְׂאִי אֶפְשָׁר
לְשִׁמוֹעַ שְׁסוּפּוֹ לְהִשְׁמַע. וְאֵל תִּתְּמֵן לְכִשְׁאֶפְנָהּ אֶשְׁנָה,
שְׂמָא לֹא תִפְנָה.

באור המשנה

הוא - רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא, **היה אומר: עשה רצונו -** עשה רצונו של הקדוש ברוך הוא בלימוד התורה ובקיום המצוות. **כרצונה -** בלב שלם ובנפש חפצה, כאילו אתה עושה את רצון עצמך. **כדי שיעשה -** הקדוש ברוך הוא, **רצונה -** למלא משאלות לבך. **כרצונו -** כפי רצונו באמת להיטיב לבריותיו.

בטל רצונה מפני רצונו - אם יצר הרע מנסה לשכנע אותך לעבור עבירה, תבטל את הרצון שלך לעשות את העבירה מפני רצונו של בוראך, האוסר עליך את הדבר, **כדי שיבטל רצון אחרים מפני רצונה -** כדי שעל ידי כך הקדוש ברוך הוא יפר את עצת כל הקמים עליך לרעה.

הלל אומר: אל תפרוש מן הציבור - אלא תשתתף עם הציבור בצרתם, שכל הפורש מן הציבור אינו רואה בנחמת הציבור (תענית יא.) וזה דווקא בציבור ההולך בדרך הישרה, אבל ציבור הנוטה לדרך רעה ומעשיהם מקולקלים, כל הפורש מהם הרי זה משובח, ועל זה אמר ירמיהו הנביא: "מי יתנני במדבר מלון אורחים ואעזבה את עמי" (ירמיה ט, א).

ואל תאמן בעצמך עד יום מותך - אל תבטח בצדקתך שלא תיכשל ולא תרד ממעלתך, שהרי יוחנן כהן גדול שימש בכהונה שמונים שנה, ולבסוף נעשה צדוקי (ברכות כט.).

ואל תדין את חברך עד שתגיע למקומו - אם ראית את חברך שבא לידי ניסיון ונכשל, אל תדינהו לכף חובה עד שתגיע בעצמך לידי ניסיון כמותו ולא תיכשל.

ואל תאמר דבר שאי אפשר לשמוע - אם יש לך סוד, אל תגלהו אפילו לחברך הטוב ביותר, ואפילו בינך לבין עצמך, ואל תאמר: דבר זה אי אפשר שישמע ויתגלה לפי **שסופו להשמע** - ולהתגלות, כמו שנאמר: "כי עוף השמים יוליך את הקול" (קהלת י, כ). וכבר אמרו חכמים בילקוט שמעוני: אזניים לכותל.

ואל תאמר לכשאפנה אשנה - אל תאמר כשאתפנה מעסקי אעסוק בתורה, **שמה לא תפנה** - כי יטרידוך עניינים שונים בעסקיך, ומי שמרבה בנכסים מרבה בדאגות ובסוף אדם זה יפטר מן העולם בלא שלמד תורה ולכן כבר אמר הלל (בפרק א, משנה יד): "ואם לא עכשיו אימתי?"

מעשי אבות

למדנו מדברי רבן גמליאל בנו של רבי יהודה הנשיא במשנתנו שמי שמבטל את רצונו האישי כדי לעשות את רצונו של הקדוש ברוך הוא יזכה שגם הקדוש ברוך הוא יבטל רצון אחרים מפני רצונו. וכן מסופר במסכת תענית (כד): על רבי חנינא בן דוסא שהיה מהלך בדרך והתחיל לרדת גשם, אמר, ריבונו של עולם, כל העולם בנחת, וחנינא בצער? פסק הגשם, כשהגיע לביתו, אמר, ריבונו של עולם כל העולם בצער לפי שצריכים הם מים לשדותיהם וחנינא בנחת (שאין לו שדה ואין לו צורך בגשם)? וחזר הקדוש ברוך הוא

ל' ניסן 15 לעומר

להוריד גשמים, נמצא שתחילה ביטל הקדוש ברוך הוא את רצונם של האחרים שהיו מבקשים גשם לשדותיהם, מפני רצונו של רבי חנינא בן דוסא שלא יצטער בגשם, וזהו מה שאמר התנא במשנתנו: "ביטל רצונך מפני רצונו כדי שיביטל רצון אחרים מפני רצונך".

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ה

הוא הִיָּה אוֹמֵר: אֵין בּוֹר יֵרָא חֲטָא, וְלֹא עִם הָאֶרֶץ חֲסִיד,
וְלֹא הַבַּיִתָּן לָמֵד, וְלֹא הַקֶּפֶדָן מִלָּמֵד, וְלֹא כָל הַמְרַבֶּה
בְּסִחוּרָה מַחֲכִים, וּבִמְקוֹם שְׂאִין אֲנָשִׁים, הַשְׁתַּדֵּל לִהְיוֹת
אִישׁ.

באור המשנה

הוא - הלל, היה אומר: אין בור ירא חטא - אדם שהוא ריק מתורה וחכמה, ואפילו בטיב משא ומתן אינו יודע, אינו יכול להיות "ירא חטא" מפני שאינו מכיר כלל בחטא, ואינו יודע שיש להתרחק ממנו.

ולא עם הארץ חסיד - עם הארץ זהו אדם שאינו בקי בתורה, אבל יודע הוא בטיב משא ומתן ומעורב עם הבריות, אדם זה יכול להיות ירא חטא, כי יודע הוא שצריך להתרחק מן הגזילה והאונאה, אבל אינו יכול להיות חסיד, כי מידת החסידות, שהיא לפנינו משורת הדין, דורשת טהרת הלב וזיכרון הנפש, ומי שהוא ריק מתורה, אי אפשר לו להגיע למידה זו.

ולא הביטן למד - לפי שהמתבייש לשאול מרבו את מה שהוא לא הבין שמא יצחקו עליו, ישאר תמיד בספקותיו ולא ידע.

ולא הקפדן מלמד - מי שאינו סבלן להשיב לתלמידים על שאלותיהם, והוא מקפיד ומדקדק בהנהגת תלמידיו יותר מדי אינו ראוי להיות מלמד, שכן על ידי קפדנותו התלמידים מפחדים ממנו ונמנעים מלשאול אותו שאלות, והם נשארים בספקותיהם,

א' אייר 16 לעומר

לפיכך צריך הרב להסביר פנים לתלמידיו ולבאר להם היטב את דבריו.

ולא כל המרבה בסחורה מחכים - כל מי שמרבה במסחר, אינו קונה חכמה, לפי שהוא טרוד בעסקיו ואין לבו פנוי לעסוק בתורה ונאמר (דברים ל, ג): "לא מעבר לים היא" - התורה לא נמצאת באלו שמפליגים מעבר לים ומתעסקים בסחורה.

ובמקום שאין אנשים השתדל להיות איש - במקום שאין אנשים לעסוק בצרכי ציבור השתדל אתה להיות האיש שיעשה זאת.

מעשי אבות

מסופר על רבי פרידא שהיה לו תלמיד אחד קשה הבנה, שהיה שונה לו תלמודו ארבע מאות פעמים, עד שהיה לומד. יום אחד באו אנשים ובקשו את רבי פרידא לאיזה דבר מצוה, שנה לו כרגיל ארבע מאות פעמים, אך אותו היום התלמיד לא הבין, אמר לו רבי פרידא מה יום מיומים מדוע היום לא הבנת את מה שלימדתיך? אמר לו, מאותה שעה שבאו האנשים ואמרו לו לכבודו שיבוא לדבר מצוה, הסחתי את דעתי מהשיעור, משום שכל שעה הייתי אומר, עכשיו, יקום כבודו ללכת, אמר לו: אל תדאג אני לא הולך לשום מקום עד שתבין את הלימוד, חזר ושנה לו תלמודו עוד ארבע מאות פעמים. יצאה בת קול מן השמים ואמרה לרבי פרידא: אשריך, בחר לך, בזכות מצוה זו, מה רצונך או שתחיה ארבע מאות שנים, או שתזכה אתה וכל הדור שלך לעולם הבא? אמר, רצוני שאזכה אני ודורי לחיי העולם הבא, אמר להם הקדוש ברוך הוא, תנו לו את זה וגם את זה (עירובין נד:).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ו

אָף הוּא רָאָה גִּלְגֻּלֶּת אַחַת שְׂצָפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם.
אָמַר לָהּ: עַל דְּאִטְפָּתִי, אִטְפוּךְ, וְסוּף מְטִיפִיךְ יְטוּפוּךְ.

באור המשנה

אף הוא - הלל, ראה גולגולת אחת - של אדם, שצפה על פני המים, אמר לה - הלל לאותה גולגולת: על דאטפת - על שהטבעת אחרים, אטפוך - הטביעו אותך, כלומר, רשע היית ומלסטם את הבריות, והיית הורגם ומטביעם בנהר, כדי למחות עקבות הרציחה שלא יתגלה הדבר - ובאותה מידה מדדו גם לך.

וסוף מטיפיך - סופם של אלה שהטביעוך, יטופון - שיטביעו גם אותם, כי לא היתה רשות להורגך אלא לבית דין, וההורג בלא בית דין, חייב מיתה ולא מסרך הקדוש ברוך הוא בידם של רוצחין, אלא מפני שמגלגלים חובה על ידי חייב, ועתיד הוא אחר כך לתבוע מהם מיתתך.

מעשי אבות

למדנו במשנתנו שהקדוש ברוך הוא מתנהג עם האדם מידה כנגד מידה, וכבר נאמר במסכת סוטה (פ"א מ"ז): במידה שאדם מודד בה מודדין לו... **שמשון** הלך אחר עיניו (שרצה לשאת אשה גויה) לפיכך נקרו פלישתים את עיניו, שנאמר "ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו" (שופטים טז, כא). **אבשלום** נתגאה בשערו - לפיכך נתלה בשערו...

א' אייר 16 לעומר

וכן לענין הטובה: **מרים** המתינה למשה שעה אחת שנאמר: (שמות ב, ד) "ותתצב אחותו מרחוק" - לפיכך נתעכבו לה ישראל שבעה ימים במדבר, שנאמר: "והעם לא נסע עד האסף מרים" (במדבר יב, טו). **יוסף** זכה לקבור את אביו ואין באחיו גדול ממנו (שהוא משנה למלך) מי לנו גדול מיוסף, שלא נתעסק בו אלא משה, **משה** זכה לטפל בעצמות יוסף, מי לנו גדול ממשה שלא נתעסק עמו אלא המקום שנאמר: "ויקבור אותו בגי'" (דברים לד, ו).

ובענין איך שהקדוש ברוך הוא דן מידה כנגד מידה מובא מעשה באדם אחד שהשכיר דירה לאלמנה עניה ויתומיה עמה, וכעבור חודש ימים בא ותבע ממנה את שכר הדירה, אך לא היה לאלמנה מהיכן לשלם, הוא דרש ממנה לפנות את הדירה ולא היה לה מקום אחר לדור שם, והימים היו בעיצומו של חורף קשה, ברד וכפור ורוח זלעפות, מה עשה אותו האיש? בא עם שני כלבים והוציא בכח את האלמנה וילדיה משם, באו אליו בני אדם רחמנים וביקשו והתחננו בפניו שיחוס עליה ועל יתומיה הקטנים, ויניח לה עד סוף ימי החורף, ולא אבה לשמוע, ונאלצה בעל כרחו לעזוב את הדירה, ודמעתה על לחיה. כולם דיברו על שערוריה זו, ועל אכזריותו של בעל הדירה הנזכר.

הגאון החפץ חיים, היה עד למעשה נבלה זה, הצטער מאוד וקרא בקול את הפסוקים "כל אלמנה ויתום לא תענון, אם ענה תענה אותו כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע צעקתך, וחרה אפי והרגתי אתכם" וכו' (שמות כב, כא-כג) ותהה לומר מה יהיה איפוא סופו של בר נש אכזרי זה? והעונש בושש לבוא, ברם כעבור עשר שנים בא כלב שוטה ונשך את האיש הנ"ל בעל הדירה והתייסר ביסורים קשים ומרים והתפתל במכאוביו במשך כמה שבועות והיה נובח ככלב ולבסוף מת ביסוריו (ספר החפץ חיים לרב ישר ח"ג עמוד תתרל).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ז

הוא הִיא אוֹמֵר:	מְרַבֶּה תּוֹרָה-מְרַבֶּה חַיִּים.
מְרַבֶּה בְּשָׂר - מְרַבֶּה רָמָה.	מְרַבֶּה יְשִׁיבָה -מְרַבֶּה חֻכְמָה.
מְרַבֶּה נֶכְסִים - מְרַבֶּה דְּאָגָה.	מְרַבֶּה עֲצָה-מְרַבֶּה תְּבוּנָה.
מְרַבֶּה נָטִים - מְרַבֶּה כְּטָפִים.	מְרַבֶּה צְדָקָה-מְרַבֶּה שְׁלוֹם.
מְרַבֶּה שְׂפָחוֹת - מְרַבֶּה זָמָה.	קָנָה שָׁם טוֹב- קָנָה לְעִצְמוֹ.
מְרַבֶּה עֲבָדִים - מְרַבֶּה גִּזְלִי.	קָנָה לוֹ דְּבָרֵי תּוֹרָה-
	קָנָה לוֹ חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא

באור המשנה

הוא היה אומר - הלל. **מרבב בשר** - מרבב רימה - מי שמרבב באכילה ושניה עד שנעשה שמן ובעל בשר, מרבב ברימה בקבר לאחר מותו. דהיינו, שהתולעים יאכלו את בשרו, וקשה רימה למת כמחט בבשר החי.

מרבב נכסים - **מרבב דאגה** - כל מי שמרבב בנכסים ועושר כגון: בתים ושדות, מרבב בדאגה לפי שדואג תמיד כיצד לשמור על רכושו שלא יגזלוהו או שמא יבואו עליו שודדים ויהרגוהו.

מרבב נשים - **מרבב כשפים** - מי שמרבב בנשיאת נשים מרבב גם בכשפים לפי שרוב נשים מצויות בכשפים.

מרבב שפחות - **מרבב זימה**, **מרבב עבדים** - **מרבב גזל** - מי שמרבב לעצמו שפחות ועבדים מרבב לעצמו גם זימה וגזל לפי שעבדים ושפחות שטופים בזימה ובגזל.

מרבב תורה - **מרבב חיים** - ככל שאדם מוסיף בלימוד התורה הקדושה כך גם מוסיפים לו מן השמים חיים ארוכים, שנאמר: "כי הוא חיך ואורך ימך" (דברים ל, כ).

מרבב ישיבה - **מרבב חכמה** - מי שמרבב ללמד לתלמידים שיושבים לפניו, מרבב בחכמה שהתלמידים מחדדים אותו ומרבים את חכמתו.

ב' אייר 17 לעומר

מרבה עצה - מרבה תבונה - מי שמרבה להתייעץ עם חכמים על ספקות שיש לו הריהו מוסיף לקח ותבונה להבין דבר מתוך דבר, מהעצות שנתנו לו.

מרבה צדקה - מרבה שלום - ככל שאדם מרבה לתת צדקה הוא מרבה שלום בעולם כמו שנאמר: "והיה מעשה הצדקה שלום" (ישעיהו לב, יז) ועל ידי כך כל אחד אוהב את השני יותר.

קנה שם טוב - קנה לעצמו - אדם שהשיג לעצמו שם טוב על ידי התורה שלמד והצדקות ומעשים טובים שעשה, קנה זאת לעצמו לפי שזה תמיד יישאר לו ולא כמו העושר ושאר דברים שכשהאדם מת הוא משאיר אותו לאחרים. **קנה לו דברי תורה - קנה לו חיי העולם הבא** - מי שזכה ללמוד ולדעת את התורה זכה לחיי העולם הבא, והתנא בא להשמיענו שכל הריבויין קשים הם לאדם חוץ מריבוי תורה וחכמה וצדקה.

מעשי אבות

מסופר בגמרא על רבי בנימין הצדיק שהיה ממונה על קופה של צדקה, פעם באה אליו אישה עניה בשנת בצורת, ואמרה לו: רבי פרנסני, אמר לה: אני נשבע לך שלא נשאר כלום בקופת הצדקה, אמרה לו: אם אין אתה מפרנסני הרי אני ושבעת בני מתים ברעב, מה עשה? עמד ופרנסה מכספו הפרטי. לאחר כמה ימים חלה בנימין הצדיק ונטה למות, באו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, ואמרו לפניו, ריבונו של עולם אתה אמרת שכל המקיים נפש אחת מישראל כאילו קיים עולם מלא, והרי בנימין הצדיק החייה אשה ושבעת בניה, ימות בשנים מועטות אלו? מיד קרעו לו גזר דינו בשמים והוסיפו לו עשרים ושתיים שנה על שנותיו (בבא בתרא יא.).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה ח

רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ומשמאי. הוא היה אומר: אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך, כי לך נוצרת. חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי, ואלו הן: רבי אליעזר בן הרקנוס, ורבי יהושע בן חנניה, ורבי יוסי הכהן, ורבי שמעון בן נתנאל, ורבי אלעזר בן ערך. הוא היה מונה שבת: רבי אליעזר בן הרקנוס - בור סוד שאינו מאבד טפה. רבי יהושע - אשרי יולדתו. רבי יוסי הכהן - חסיד. רבי שמעון בן נתנאל - ירא חטא. ורבי אלעזר בן ערך - מען המתגבר. הוא היה אומר: אם יהיו כל חכמי ישראל בכך מאזנים, ואליעזר בן הרקנוס בכך שניה - מכריע את כלם. אבל שאול אומר משמו: אם יהיו כל חכמי ישראל בכך מאזנים ורבי אליעזר בן הרקנוס אף עמהם, ורבי אלעזר בן ערך בכך שניה - מכריע את כלם.

באור המשנה

רבן יוחנן בן זכאי קיבל מהלל ומשמאי. הוא היה אומר: אם למדת תורה הרבה, אל תחזיק טובה לעצמך - כלומר, גם אם למדת הרבה תורה אל תתגאה על כך ותאמר הרבה תורה למדתי, כי לך נוצרת - ומחויב אתה ללמוד את התורה כמו שכתוב: "לא

ב' אייר 17 לעומר

ימוש ספר התורה הזה מפיק והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח) ומי שעושה את מה שהוא מחויב לעשות אין לו מה להתגאות על כך.

ישנו פירוש נוסף לדבריו של רבן יוחנן בן זכאי והוא: **אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך** - "טובה" זוהי התורה כלומר, אל תשמור את התורה שלמדת לעצמך אלא תלמדנה גם לאחרים, **כי לכך נוצרת** - ללמוד על מנת ללמד.

חמשה תלמידים היו לו לרבן יוחנן בן זכאי, ואלו הן: רבי אליעזר בן הורקנוס, ורבי יהושע בן חנניה, ורבי יוסי הכהן, ורבי שמעון בן נתנאל, ורבי אלעזר בן ערך. הוא היה מונה שבחן: רבי אליעזר בן הורקנוס - בור סוד שאינו מאבד טיפה - כבור מטויח בסיד, שאינו מאבד כלום מהיין או מהמים הנמצאים בתוכו, כך גם רבי אליעזר בן הורקנוס אינו שוכח דבר מתלמודו.

רבי יהושע - בן חנניה - אשרי יולדתו - מאושר הוא במידות טובות עד שכל העולם אומרים עליו אשרי מי שילדה אותו, ויש אומרים: על שם שאמו גרמה לו שיהא חכם, שהיתה מחזרת על כל בתי מדרשות שבעירה ואומרת להם בבקשה מכם בקשו רחמים על העובר הזה שבמעמי שיהיה חכם, ומיום שנולד לא הוציאה את עריסתו מבית המדרש כדי שייכנסו רק דברי תורה בתוך אזניו.

רב יוסי הכהן - חסיד - שמתנהג לפנים משורת הדין.

רבי שמעון בן נתנאל - ירא חטא - מחמיר על עצמו ואוסר עליו דברים המותרים מיראתו שמא יבוא לידי חטא.

ורבי אלעזר בן ערך - מעין המתגבר - היה בעל שכל חריף והבנה עמוקה, מבין דבר מתוך דבר ומוסיף על מה שלמד מרבו, כמעין שמימיו מתגברים ומתחדשים תמיד.

הוא - רבן יוחנן בן זכאי. היה אומר: אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים ואליעזר בן הורקנוס בכף שניה כלומר, אם נשקול את חכמתו של אליעזר בן הורקנוס בכף המאזניים מול חכמתם של שאר החכמים. מכריע את כולם - חכמתו גדולה הרבה יותר מחכמתם.

אבא שאול אומר משמו - של רבן יוחנן בן זכאי, אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזנים

ואליעזר בן הורקנוס אף עמהם, ורבי אלעזר בן ערך בכף שניה מכריע את כולם - לפי
 שהיה חריף גדול בלימוד התורה וזה יותר חשוב מאשר רק לזכור את הלימוד.

מעשי אבות

רבן יוחנן בן זכאי היה מגדולי התנאים בדור שלפני חורבן בית המקדש ובעשרות שנים שלאחריו. מתלמידיו של הלל הזקן. **אמרו** עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם, ואפילו נכרי בשוק (ברכות יז.). **רבן** יוחנן בן זכאי הוא היחיד מבין כל חכמי ישראל שזכה לתואר "רבן" אף שלא היה ממשפחת הנשיאים של בית הלל, בזכות תורתו וחכמתו.

כשחלה רבן יוחנן בן זכאי, נכנסו תלמידיו לבקרו, כיון שראה אותם התחיל לבכות, אמרו לו תלמידיו: גר ישראל, עמוד הימיני, פטיש החזק, מפני מה אתה בוכה? אמר להם: אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי, שהיום כאן ומחר בקבר, שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם ואם אוסרני אין מאסרו מאסר עולם, ואם ממיתני, אין מיתתו מיתת עולם, ואני יכול לפייסו בדברים ולשוחדו בממון, אף על פי כן הייתי בוכה, ועכשיו שמוליכין אותי לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים שאם כועס עלי כעסו כעס עולם, ואם אוסרני איסורו איסור עולם, ואם ממיתני מיתתו מיתת עולם, ואיני יכול לפייסו בדברים ולא לשוחדו בממון, ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי ולא אבכה? אמרו לו: רבינו ברכנו! אמר להם: יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם, אמרו לו תלמידיו: עד כאן (ולא יותר!) אמר להם: ולוואי! תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם.

חתימת
מהורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ט

ג' אייר
18 לעומר

אמר להם: צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם? רבי אליעזר אומר: עין טובה. רבי יהושע אומר: חבר טוב. רבי יוסי אומר: שכן טוב. רבי שמעון אומר: הרוצה את הנולד. רבי אלעזר אומר: לב טוב. אמר להם: רוצה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריהם, שבכלל דבריו דבריהם. אמר להם: צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם. רבי אליעזר אומר: עין רעה. רבי יהושע אומר: חבר רע. רבי יוסי אומר: שכן רע. רבי שמעון אומר: הלל ואינו משלם. אחד הלל מן האדם, כלל מן המקום בריוף הוא, שנאמר (תהלים לו, כא): "לל רשע ולא ישלם, וצדיק חונן ונותן". רבי אלעזר אומר, לב רע. אמר להם: רוצה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריהם, שבכלל דבריו דבריהם.

ביאור המשנה

אמר להם - רבן יוחנן בן זכאי לחמשת תלמידיו: **צאו וראו איזוהי דרך ישרה שידבק בה האדם -** מהי המידה העיקרית והיסודית שידבק בה האדם בשלימות, ושעל ידה הוא יגיע לכל שאר המידות הטובות והחשובות.

רבי אליעזר אומר: עין טובה - שישתפק אדם במה שיש לו ולא יבקש דברים יתירים

ולא יקנא כשיראה שיש לחבריו יותר ממנו.

רבי יהושע אומר: חבר טוב - שיהיה לאדם חבר טוב שילמד ממנו מעשים טובים, ויוכיח אותו חבירו אם יראה אצלו מעשים רעים.

רבי יוסי אומר: שכן טוב - ישתדל האדם שיהיה לו שכן טוב שילמד ממנו מעשים טובים וזה יותר חשוב מחבר טוב כי החבר נמצא עם האדם רק ביום והשכן נמצא עמו ביום ובלילה.

רבי שמעון אומר: הרואה את הנולד - צופה ומביט במה שעתיד להיות, ומתוך כך נמצא מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ושכר עבירה כנגד הפסדה.

רבי אלעזר אומר: לב טוב - שיהיה לאדם לב טוב, לפי שהלב הוא המניע לכל שאר הכוחות והוא המקור שממנו נובעים כל הפעולות, ומי שיש לו לב טוב, כל מידותיו ישרות ודעותיו נכונות.

אמר להם רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם - אמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו שרואה הוא את דברי אלעזר בן ערך, שאמר שהעיקר הוא שיהיה לאדם "לב טוב", יותר ממה שאמרתם, לפי שכל המידות הטובות שציינתם כלולות כבר בדבריו.

אמר להם: צאו וראו איזוהי דרך רעה שיתרחק ממנה האדם - שוב שאל רבן יוחנן בן זכאי את תלמידיו איזוהי מידה הרעה ביותר שעל האדם להתרחק ממנה?

רבי אלעזר אומר: עין רעה - שמי שעינו רעה הרי הוא בא לידי קנאה ושנאה. וכן לידי מעשים רעים.

רבי יהושע אומר: חבר רע - יש להתרחק מחבר רע כדי שלא ילמד ממעשיו ומידותיו הרעות, שדרך האדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר חבריו.

רבי יוסי אומר: שכן רע - שיתרחק אדם משכן רע כדי שלא ילמד ממעשיו הרעים,

ג' אייר 18 לעומר

ולדעתו שכן רע גרוע יותר מחבר רע, כי השכן נמצא איתו ביום ובלילה.

רבי שמעון אומר: הלווה ואינו משלם - אדם זה שלווה ואינו משלם אינו רואה את הנולד, שמאחר שאינו משלם את חובותיו, לא ימצא להבא מי שילוונו בשעת דוחקו, **אחד הלווה מן האדם, כלווה מן המקום ברוך הוא -** כלומר, לא זו בלבד שגורם רעה לעצמו במשאו ומתנו עם הבריות, אלא אף חוטא הוא כלפי ה' יתברך, שכן הלווה מן האדם כלווה מהקדוש ברוך הוא, **שנאמר: לווה רשע ולא ישלם -** שהלווה ואינו משלם נקרא רשע **וצדיק -** זה הקדוש ברוך הוא שהוא צדיקו של עולם, **חונן ונותן -** למלווה מה שלווה זה ממנו ולא פרע לו ונמצא הלווה נשאר חייב למקום ברוך הוא.

רבי אלעזר אומר: לב רע - שכל מידות האדם נובעות מליבו ואם הלב הוא רע אז גם שאר מידותיו יהיו רעות.

אמר להם רואה אני את דברי אלעזר בן ערך מדבריכם, שבכלל דבריו דבריכם - אמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו רואה אני את דברי אלעזר בן ערך שאמר שהמידה הרעה ביותר לאדם הוא "לב רע" יותר מדבריכם, שכל המידות הרעות שאמרתם כלולות כבר בדבריו.

מעשי אבות

למדנו במשנתנו שלדעת רבי יהושע הדרך הישרה שידבק בה האדם היא שיהיה לו "חבר טוב" כמו יהונתן בן שאול המלך שהיה חבר טוב לדוד המלך ואהבו אהבת נפש, והזוכה לכך "ברכה" גדולה היא מאת ה', "ברכה" בגימטריא שווה ל"חבר טוב".

טוב שיהיה לו לאדם חברים ושכנים טובים שעל ידי כך ישפיעו עליו לטובה כפי שנאמר במשלי (יג, כ): "הולך את חכמים יחכם" - משל למי שנכנס לחנותו של בשם, אף

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

על פי שאינו מוכר לו ואינו לוקח ממנו, הוא יוצא וריחו בגדיו מבושמים, ואין ריחו זז ממנו כל היום.

"ורעה כסילים ירוע" (שם) - משל לאחד שנכנס לחנותו של בורסקי (מעבד עורות) אף על פי שאינו מוכר לו ואינו לוקח ממנו, הוא יוצא וריחו בגדיו מלוכלכים, ואין ריחו וריח בגדיו זז ממנו כל היום (פרקי דרבי אליעזר כה).

באבות דרבי נתן נאמר אמר רבי עקיבא: המתדבק בעוברי עבירה, אף על פי שלא עשה כמעשיהם, הרי זה מקבל פורענות כיוצא בהם וכל המתדבק בעושי מצוה אף על פי שלא עשה כמעשיהם הרי זה מקבל שכר כיוצא בהם (אבות דרבי נתן ל).

אמר אביי: אוי לרשע ואוי לשכנו, טוב לצדיק וטוב לשכנו (סוכה נו).

משנה י'

ג' אייר
18 לעומר

הם אמרו שלשה דברים: רבי אליעזר אומר: יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך, ואל תהי נוח לכעוס. ושוב יום אחד לפני מיתתו. והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים, והוי זהיר בגחלתן שלא תפנה, שנשיכתן נשיכת שועל, ונקיצתן עקיצת עקרב, ולחישתן לחישת שרף, וכל דבריהם כגחלי אש.

באור המשנה

הם אמרו שלשה דברים - חמשת תלמידי רבן יוחנן בן זכאי היו רגילים לומר שלשה פתגמים בענייני מוסר ודרך ארץ.

רבי אליעזר אומר: א. יהי כבוד חברך חביב עליך כשלך, ואל תהי נוח לכעוס - כשם שאינך רוצה שיפגעו בכבודך, כך תהא נזהר שלא לפגוע בכבוד חברך, וזאת תוכל לעשות על ידי שלא תכעס, שכן אם תכעס תזלזל בכבודו.

ב. ושוב יום אחד לפני מיתתו - כל יום אדם ישוב בתשובה לפני הקדוש ברוך הוא שמא ימות למחר.

ג. והוי מתחמם כנגד אורן של חכמים - בוא ללמוד תורה מפי החכמים, והתקרב אליהם על מנת שתוכל להקשיב לדבריהם, כאדם שמתקרב למדורת האש כדי להתחמם כנגדה. **והוי זהיר בגחלתן שלא תפנה -** כלומר, כשם שלא תוכל להתקרב יותר מידי

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

למדורה, פן תגע בגחלים ותיכווה, כך היה זהיר בשעה שאתה מתקרב לחכמים, שלא תתקרב אליהם יותר מדי שמא תקל בכבודם ותיענש על ידם. **שנשיכתן נשיכת שועל** - כלומר, ענשם של חכמים קשה כנשיכת שועל שרפואתה קשה, לפי ששיניו דקות ועקומות וצריך הרופא לחתוך את הבשר באיזמל ולהרחיב הנשיכה, **ועקיצתן עקיצת עקרב** - שקשה עקיצתו של עקרב יותר משל נחש.

ולחישתן לחישת שרף - דיבורם של חכמים כלחישת "שרף" שהוא נחש ארסי הלוחש בשעה שמטיל את ארסו. **וכל דבריהם כגחלי אש** - ולכן יש מאוד להיזהר בכבודם.

מעשי אבות

רבי אליעזר בן הורקנוס היה מגדולי התנאים, הראשון מבין תלמידי רבן יוחנן בן זכאי, כל מקום שכתוב "רבי אליעזר" סתם הוא רבי אליעזר בן הורקנוס, המכונה גם בתואר "הגדול".

בפרקי דרבי אליעזר מובא מעשה ברבי אליעזר בן הורקנוס שהיה בן עשרים ושתיים שנה, ולא למד תורה, ואביו הורקנוס היה עשיר גדול, והיו לו שדות וכרמים, וחילק את שדותיו לכל בניו לחרוש ולזרוע אותם, כל אחד בחלק שלו, ובחלקו של רבי אליעזר נפלה שדה מלאה בסלעים, יום אחד בא הורקנוס לבקר בשדותיו, ומצא את אליעזר בנו יושב ובוכה, אמר לו אביו, מפני מה אתה בוכה, שמא מצטער אתה שהשדה שלך מלאה בסלעים, אתן לך שדה אחרת שאדמתה רכה יותר ותוכל לחרוש בה בקלות, נתן לו שדה אחרת טובה ממנה.

שוב בא הורקנוס בפעם אחרת, ומצאו בוכה, אמר לו עכשיו מפני מה אתה בוכה? אמר לו מפני שנפשי חשקה ללמוד תורה, אמר לו אביו, והלא בן עשרים ושתיים שנה אתה, ואיך תוכל עכשיו ללמוד תורה, אלא קח לך אשה ותוליד לך בנים, ותקח אותם

ג' אייר 18 לעומר

לבית הספר והם ילמדו תורה, נתן לו שדה אחרת בהר, בא לחרוש בה, נפלה פרתו ורגלה נשברה, אמר לטובתי נשברה רגל פרתי. נגלה לו אליהו הנביא ומצאו בוכה, אמר לו אליהו מפני מה אתה בוכה? אמר לו, מפני שאני מבקש ללמוד תורה, אמר לו, אם ברצונך ללמוד תורה, עלה לירושלים אצל רבן יוחנן בן זכאי ותלמד אצלו תורה, מיד ברח רבי אליעזר בן הורקנוס לירושלים.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה י"א

רבי יהושע אומר: עין הרע, ויצר הרע,
ושנאת הבריות, מוציאין את האדם מן העולם.

באור המשנה

רבי יהושע אומר: רבי יהושע בן חנניה מביא שלשה דברים המקצרים ימיו של האדם ואלו הם: **א. עין הרע** - כמו עין רעה, שאינו מסתפק במה שיש לו ומחזר אחר דברים אחרים, ויש מפרשים: שמכניס עין הרע בממון חבריו או בבניו ומזיק לו.

ב. ויצר הרע - נטייתו של האדם למלא תאוות לבו.

ג. ושנאת הבריות - שאדם שונא את הבריות שנאת חינוס או אדם קשה שמביא עליו שנאת הבריות וגורם שהכל שונאים אותו.

מוציאין את האדם מן העולם - שעל ידי שלשה דברים אלו יחלה וימות טרם שהגיע זמנו.

מעשי אבות

רבי יהושע בן חנניה היה מגדולי התנאים, מבחירי תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי, שרבו שיבח אותו ואמר עליו: "אשרי יולדתו" על כך שאמו היתה מוליכה את עריסתו לבית המדרש, כפי שמובא בירושלמי שכשראה רבי דוסא בן הרכינס את רבי יהושע

ד' אייר 19 לעומר

קרא עליו את הפסוק (ישעיה כח, ט): "את מי יורה דעה... גמולי מחלב" - זכור אני, שהיתה אמו מוליכה את עריסתו לבית המדרש, בשביל שידבקו אוזניו בדברי תורה (ירושלמי יבמות פ"א, ה"ו).

רבי יהושע בן חנניה היה משבט לוי והיה משמש בבית המקדש עם שאר הלויים המשוררים (ערכין יא:). מרבן יוחנן בן זכאי למד גם את חכמת הנסתר ועסק במעשה מרכבה (חגיגה יד:), נסמך להוראה על ידי רבן יוחנן בן זכאי רבו וכבר בזמן בית המקדש השתתף בדיוני הסנהדרין.

הגמרא במסכת תענית (ז). מספרת שרבי יהושע בן חנניה הצטיין בחכמה יתירה, ובמענה לשון, ולפני מלכים התייצב, אך לא היתה צורת פניו נאה, פעם אמרה לו בתו של הקיסר: אי חכמה מפוארה בכלי מכוער, אמר לה: בתי, אמרי לי, אביך המלך יש לו יין בארמונו? אמרה לו: בוודאי שיש לו, והיכן הוא שם את היין? אמרה לו: בכלי עץ וחרס, אמר לה רבי יהושע: כל העולם שמים את יינם בכלי עץ וחרס וגם אתם בבית המלכות שמים בכלי עץ וחרס? אמרה לו: אז היכן נשים אותו? אמר לה: אתם שחשובים מאוד שימו את יינכם בכלי כסף וזהב כפי הראוי לכם.

מיד קראה בת הקיסר לעבדיה וצוותה עליהם לשים את היין בכלי כסף וזהב, וכן עשו והחמיץ כל היין, כשראה זאת הקיסר אמר לבתו מדוע עשית כן? אמרה לו: רבי יהושע בן חנניה כך אמר לי, קראו הקיסר ואמר לו, מדוע אמרת כך לבתי? אמר לו כשם שהיא אמרה לי: "חכמה מפוארת בכלי מכוער", כך אמרתי לה, שהיין הוא המשובח מכל המשקאות (וזאת גם הסיבה שחכמים ייחדו לו ברכה בפני עצמו) והוא יכול להתקיים רק בכלים פשוטים מעץ וחרס ואילו בכלים חשובים ככסף וזהב הוא מחמיץ, כך גם התורה מתקיימת במי שפשוט ולא נאה. והגמרא שואלת על כך והלא יש גם חכמים שידעו את התורה והיו נאים? ועונה הגמרא שאם הם היו פחות נאים הם היו חכמים יותר. ופירש רש"י: לפי שאי אפשר לנאה להשפיל דעתו ועל ידי כך הוא בא לידי שכחה.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה י"ב

רבי יוסי אומר: יהי ממון חברך חביב עליך כשליך,
והתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך,
וכל מעשיך יהיו לשם שמים.

באור המשנה

א. רבי יוסי אומר: א. יהי ממון חברך חביב עליך כשליך - כשם שאתה חס על ממוןך שלא לאבדו, כך תחוס על ממון חברך.

ב. והתקן עצמך ללמוד תורה, שאינה ירשה לך - התקן עצמך במידות טובות כדי ללמוד את התורה הקדושה ואל תאמר כיוון שאבי וסבי היו חכמים, גם אני אהיה חכם, ואיני צריך לחזור אחריה ולעמוד בה.

ג. וכל מעשיך יהיו לשם שמים - בכל מה שאתה עושה אף כשאתה עוסק בצרכי גופך כגון: אכילה ושתייה ומשא ומתן לא תהא כוונתך להנותן גופך אלא לשם שמים, לעשות רצון הבורא.

וכן פסק מרן רבי יוסף קארו בשולחן ערוך (אורח חיים סימן רלא) שכל מה שיהנה האדם בעולם הזה, לא יכוין להנאתו, אלא לעבודת הבורא יתברך, כדכתיב: "בכל דרכיך דעהו" (משלי ג, 1) ואמרו חכמים: כל מעשיך יהיו לשם שמים, שאפילו דברים של רשות, כגון: האכילה והשתייה וההליכה והישיבה והקימה והתשמיש והשיחה וכל צרכי גופך, יהיו כולם לעבודת בוראך, או לדבר הגורם עבודתו, שאפילו היה צמא ורעב, אם אכל ושתה להנאתו אינו משובח, אלא יתכוין שיאכל כפי חיותו, לעבוד את בוראו וכו' ובסוף הסעיף

ד' אייר 19 לעומר

כתב: וכשרואה דבר שיביאהו לידי עבודת הבורא יתברך - יעשהו, ואם לאו - לא יעשהו, ומי שנוהג כן, עובד את בוראו תמיד.

מעשי אבות

התנא **רבי יוסי הכהן** היה מתלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי אשר שיבח אותו רבו וקראו "חסיד", דהיינו, שמתנהג בכל דרכיו לפנים משורת הדין.

למדנו במשנתנו מדברי רבי יוסי שיש לאדם להיזהר בממון חבירו כמו שהוא נזהר בממונו. בענין זה מסופר בגמרא על מר זוטרא החסיד ששהה באכסניא בדרך. ונגנב לו כוס עשוי מכסף, הוא ניסה לחפש את הגנב אך לא מצאו, ראה תלמיד אחד שרחץ את ידיו וניגבם בבגדו של חבירו, אמר בלבו כנראה שזהו הגנב, מאחר שלא איכפת לו לחוס על ממון חבירו. מה עשה? כפה אותו והלקהו עד שהודה לו שאמנם הוא זה שגנב את כוס הכסף (בבא מציעא כד.).

ולא רק בממון חבירו צריך האדם להיזהר אלא גם בממונו של הגוי צריכים אנו להיזהר מלהזיקו או לגזולו, כמו שנאמר בתנא דבי אליהו (פרק כו): לא נתנה התורה אלא על מנת לקדש את שמו הגדול שנאמר: "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר" (ישעיה מט, ג) מכאן אמרו חכמים: ירחיק אדם עצמו מן הגזל מישראל ומן הגוי, ואפילו מכל אדם שבשוק, שהגונב לגוי סופו שגונב מישראל, והגוזל מגוי סופו שהוא גוזל מישראל, נשבע לגוי סופו שנשבע לישראל, מכחש לגוי סופו שמכחש לישראל, שופך דמים לגוי סופו ששופך דמים לישראל, ולא נתנה תורה על מנת כן אלא כדי לקדש את שמו הגדול שנאמר: "ושמתי בהם אות ושלחתי מהם פליטים" (ישעיה סו, יט), מהו אומר בסוף הענין? והגידו את כבודי בגויים" (שם).

ועוד נאמר: "גזל את הנכרי ומת, אינו מתכפר לו, מפני חילול השם" (תוספות בבא קמא

(י).

חתימה
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה י"ג

רבי שמעון אומר: הוי זהיר בקריאת שמע ובתפילה. וכשאתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא, שנאמר (יואל ב, יג): "כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה". ואל תהי רשע בפני עצמך.

ביאור המשנה

רבי שמעון - בן נתנאל אומר: א. הוי זהיר בקריאת שמע ובתפילה - לקרוא את קריאת שמע בזמנה, של שחרית: עד רביע היום, ושל ערבית לכתחילה עד חצות ובדיעבד כל הלילה, וכן להתפלל כל תפילה ותפילה בזמנה.

ב. וכשאתה מתפלל, אל תעש תפילתך קבע - אל תעשה את תפילתך כאילו חובה שאתה מחכה להיפטר ממנה או כאדם שקבוע לו לקרוא פרק אחד פרשה אחת שאומר אותה בקריאה בעלמא, ואינו אומרה בלשון תחנונים כאדם שמבקש רחמים. **אלא רחמים ותחנונים לפני המקום ברוך הוא -** אלא צריך אתה להתפלל בכוונה בלשון תחנונים ובקשת רחמים לפני הקדוש ברוך הוא **שנאמר: "כי חנון ורחום הוא ארך אפים ורב חסד ונחם על הרעה" -** שהקדוש ברוך הוא חנון ורחום הוא ורוצה בתחנונים, ורב חסד וניחם על הרעה כשאדם מרבה בתחנונים לפניו.

ג. ואל תהי רשע בפני עצמך - אדם לא יחשוב על עצמו שהוא רשע מכיוון שמתוך

ה' אייר 20 לעומר

כך יצא לתרבות רעה לגמרי, לפי שחושב בעצמו שאינו יכול לחזור בתשובה אלא יחשוב על עצמו שהוא בינוני. ועל ידי כך יוסיף תמיד בלימוד תורה ובקיום המצוות.

מעשי אבות

התנא **רבי שמעון בן נתנאל** היה אחד מחמשת תלמידיו המובהרים של רבן יוחנן בן זכאי אשר שיבח אותו וקרא עליו את התואר "ירא חטא". הוא היה כהן, וזכה להתחתן עם בתו של רבן גמליאל הזקן (תוספתא עבודה זרה י.).

מדבריו במשנתנו למדנו שצריך כל אדם להיזהר שלא להתפלל את תפילתו כאיזו חובה שמחכה להיפטר ממנה או כאדם שקבוע לו לקרוא פרק אחד או פרשה אחת שאומר אותה בקריאה בעלמא אלא יתפלל לה' יתברך בלשון תחנונים ובקשת רחמים. ויכוון בתפילתו לפחות פירוש המילים שמוציא מפיו כפי שכלו והבנתו, יתפלל בלב שלם ובנפש חפצה, יסיר מלבו מחשבות אוון והבלי העולם הזה וכן ירחיק מעצמו כל עצבות כי אין מבטל ומפסיד שלמות הכוונה יותר ממנה, וידמיין במחשבתו אילו היה עומד לפני מלך בשר ודם, עד כמה היה נזהר בטיב לשונו ודיבורו, שלא יכשל בגדולה וקטנה, על אחת כמה וכמה שעומד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, הרואה ומכיר מצפוני לבו, ורעיוניו לא נסתרו מעיניו, לכן עיקר ויסוד התפילה הוא טוהר וזוך הלב, ונקיות המחשבה שכך היא תפילה חביבה לפני הקדוש ברוך הוא, ואמרו רבותינו: "תפילה בלא כוונה כגוף בלא נשמה" (בית יוסף, אורח חיים).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה י"ד

רבי אלעזר אומר: הווי שקוד ללמוד תורה,
ודע מה שתשיב לאפיקורוס. ודע לפני מי אתה עמל.
ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך.

באור המשנה

רבי אלעזר אומר: א. הוי שקוד ללמוד תורה - תלמד את התורה מתוך שקידה לפי שאין התורה נקנית אלא על ידי יגיעה והתמדה בלימודה.

ב. ודע מה שתשיב לאפיקורוס - תלמד היטב את התורה בעמקות כדי שתדע לסתור את טענותיהם של אותם אלה המבזים את התורה ולומדיה הנקראים "אפיקורסים".

ג. ודע לפני מי אתה עמל - תדע שאתה עמל בתורה ובמצוות לפני הקדוש ברוך הוא שבוחן כליות ולב, ואל תתפתה אחר דעותיו הכוזבות של האפיקורוס, **ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך -** הקדוש ברוך הוא נאמן שישלם לך את שכרך השלם לעתיד לבוא כמו שנאמר: "ושמרתם את חוקותי ... אני ה'" (ויקרא יח, ב) ופירש רש"י: נאמן לשלם שכר.

מעשה אבות

ה' אייר
20 לעומר

התנא **רבי אלעזר בן ערך** היה מגדולי תלמידיו של רבן יוחנן בן זכאי אשר שיבח אותו ואמר שהוא כ"מעין המתגבר", ואבא שאול אמר בשם רבן יוחנן בן זכאי שאם יהיו כל חכמי ישראל בכף המאזניים ורבי אלעזר בן ערך בכף שניה מכריע את כולם.

כל זמן שהיה רבן יוחנן בן זכאי קיים היו חמשת תלמידיו יושבים לפניו, כשנפטר הם הלכו ליבנה, ורבי אלעזר בן ערך שמע לעצת אשתו והלך לגור בעיר "דיומסת" שיש בה גנות ופרדסים ונהרות, אך אין בה תלמידי חכמים (עיין לעיל עמוד כא) הוא השתכנע והלך עמה לגור שם, לאחר כמה ימים הוא חש צער גדול על כך שאין לו עם מי לעסוק בתורה, וביקש מאשתו לחזור אל חבריו שבעירו הקודמת, אך אשתו לא הניחתו ואמרה לו, מי צריך למי, אתה צריך אותם או שהם צריכים אותך? אמר לה: הם צריכים אותי, אמרה לו, גבינה ועכברים מי דרכו לילך אצל מי? העכברים הולכים אצל הגבינה, כך גם הם יבואו לכאן וילמדו אתך תורה, שמע לה וישב שם עד ששכח את כל תלמודו. כשחזר לעירו הקודמת כיבדו אותו כולם וביקשו ממנו שיעלה לברך בתורה ובמקום לקרוא: "החודש הזה לכם" (שמות יב, ב) קרא בטעות: "החרש היה לבס", ונתבייש מאוד על כך, תלמידיו וחבריו שהבינו ששכח את תלמודו התפללו עליו והקב"ה ברחמיו הרבים שלח לו את אליהו הנביא שיזכיר לו בחזרה את כל תלמודו (שבת קמז; מדרש רבה קהלת ז).

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה ט"ו

רבי טרפון אומר: היום קצר והמלאכה מרבה,
והפועלים עצלים, והשכר הרבה, ובעל הבית דוחק.

באור המשנה

רבי טרפון אומר: היום קצר - חיי האדם בעולם הזה קצרים הם. **והמלאכה מרובה** - יש הרבה מה ללמוד, שהתורה ארוכה מארץ מדה, ורחבה מיני ים. **והפועלים עצלים** - בני האדם מתעצלים מללמוד את התורה ומלקיים את המצוות, ומבלים את זמנם בתענוגים חולפים ובדברים בטלים. **והשכר הרבה** - מובטח שכר רב ללומדי התורה, כמו שכתוב: "כי טובה חכמה מפנינים, וכל חפצים לא ישוו בה" (משלי ח, יא) וראוי וכדאי להם לבני האדם לשקוד על התורה. **ובעל הבית דוחק** - הקדוש ברוך הוא מצווה, מזרז ומזהיר את בני האדם שיעסקו בתורה כמו שכתוב: "והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח).

מעשי אבות

רבי טרפון היה אחד מתלמידי רבן גמליאל הזקן ורבן יוחנן בן זכאי, הוא למד בבית המדרש של חכמי יבנה והיה נחשב לאחד החכמים המובהקים ומראשי המדברים שבדור, אמרו עליו שהוא אביהם ורבים של כל עם ישראל (ירושלמי) וכן בגמרא אמרו שהוא דומה לגל של אגוזים - מה גל של אגוזים, כיון שנוטל אדם אחד מהם כולם מתקשקשים

ה' אייר 20 לעומר

ובאים זה על זה, כך היה רבי טרפון דומה, בשעה שתלמיד חכם נכנס אצלו ואמר לו שנה לי! מביא לו מקרא ומשנה מדרש הלכות ואגדות, כיון שיצא מלפניו היה יוצא מלא ברכה וטוב (גיטין סז). ואבות דרבי נתן (פרק יח).

מעשה באמו של רבי טרפון שירדה לטייל לתוך חצרה בשבת, ונקרע

שרון נעלה והלך רבי טרפון והניח את שתי ידיו תחת כפות רגליה, כדי שלא תטנף את רגליה והיתה מהלכת עליהן עד שהגיעה למיטתה. פעם אחת חלה רבי טרפון. ונכנסו חכמים לבקרו, אמרה להם אמו: התפללו על בני טרפון שיהיה בריא, לפי שהוא נוהג בי כבוד יותר מדי, אמרו לה: מה הוא עושה לך? ספרה להם את כל המעשה, אמרו לה: אפילו הוא עושה כן אלף אלפים, עדיין לא הגיע לחצי הכבוד שציונו הבורא יתברך לעשות

מובא עוד מעשה במסכת כלה על רבי טרפון שהיה עשיר גדול, פעם, מצאו רבי עקיבא אמר לו רבי, רצונך שאקח לך פרדס או כרם? אמר לו: הן, עמד רבי טרפון ונתן לו ארבעת אלפים דינרי זהב, נטלם רבי עקיבא, וחילק אותם לתלמידי חכמים עניים, לימים מצאו רבי טרפון אמר לו היכן הפרדס שלקחת לי, תפסו בידו והוליכו לבית המדרש, אמר לו, וכי אדם נותן את מעותיו בחינם, איפה הריווח של הכסף שנתתי לך? פתח לו רבי עקיבא את ספר תהילים וקרא לו את הפסוק: "פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד" (תהלים קיב, ט), עמד רבי טרפון ונשקו על ראשו, ואמר לו רבי ואלופי, רבי בחכמה ואלופי בדרך ארץ, והוסיף לו ממון בעין יפה לחלק לתלמידי חכמים.

רבי טרפון היה כהן וזכה גם לעבוד בבית המקדש כפי שמובא בירושלמי. אמר רבי טרפון: עומד הייתי בין אחי הכהנים בשורה והטיתי אזני כלפי הכהן הגדול ושמעתייו אומר את השם המפורש ומבליעו בנעימת הכהנים. ואמר רבי טרפון: פעם אחת שמעתי את השם המפורש ונפלתי על פני (ירושלמי יומא פ"ג, ה"ז).

ציונו של רבי טרפון נמצא על יד הכביש שבין צפת למירון, בגבול יער עין זיתים

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה טז

הוא הִיָּה אֹמֵר: לֹא עָלֶיךָ הַמְּלָאכָה לְגִמּוֹר, וְלֹא אֶתָּה בֶּן חוֹרִין לְבַטֵּל מִמֶּנָּה, אִם לְמַדַּת תּוֹרָה הִרְבֵּה, נוֹתְנִים לָךְ שָׂכָר הִרְבֵּה, וְנֶאֱמָן הוּא בָּעַל מְלָאכָתְךָ שִׁישְׁלֵם לָךְ שָׂכָר פְּעֻלָּתְךָ, וְדַע, מִתֵּן שָׂכָרְךָ שֶׁל צְדִיקִים לַעֲתִיד לָבוֹא.

באור המשנה

הוא - רבי טרפון, **היה אומר: לא עליך המלאכה לגמור -** לא שכר הקדוש ברוך הוא לגמור את כל התורה, ואם לא תספיק ללמוד את כולה תפסיד את שכרך, אלא השם יתברך יתן לך שכר על כל מה שהתאמצת ללמוד, **ולא אתה בן חורין לבטל ממנה -** מצד שני אתה גם לא יכול לומר לא אלמד ולא אקבל שכר אלא על כרחך העול מוטל עליך ללמוד את התורה.

אם למדת תורה הרבה, נותנים לך שכר הרבה - אם למדת תורה יותר מכפי יכולתך נותנים לך שכר הרבה יותר מכפי שמגיע לך.

ונאמן הוא בעל מלאכתך - נאמן הוא הקדוש ברוך הוא שהטיל עליך את המלאכה הזאת, **שישלם לך שכר פעולתך -** כפי רוב עמלך בתורה.

ודע - אם ראית אדם שעוסק בתורה ובמצוות, וחיוו חיי סבל ועוני, אל תתמה על כך, שכן דע לך: **מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא -** לעולם הבא.

מעשי אבות

ה' אייר
20 לעומר

למדנו במשנתנו מדברי רבי טרפון שאין מתן שכרן של צדיקים על לימוד התורה וקיום המצוות בעולם הזה אלא מתן השכר הוא בעולם הבא. וכמו שאמרו חכמינו ז"ל: היום לעשותם ומחר לקבל שכרם (עירובין כב.).

במדרש רבה בחומש שמות (פרשה נב) מובא מעשה בתלמיד אחד של רבי שמעון בר יוחאי שיצא לחוץ לארץ על מנת לעבוד ולהתפרנס שם, וחזר לארץ ישראל כשהוא עשיר גדול, כשראו אותו התלמידים קינאו בו, והיו גם הם רוצים לצאת לחוץ לארץ, שמע זאת רבי שמעון, והוציאם לבקעה אחת, והתפלל ואמר: "בקעה בקעה התמלאי דינרי זהב", ונתמלאה דינרי זהב לפניהם, אמר להם לתלמידיו, אם זהב אתם מבקשים, הרי לפניכם דינרי זהב, אבל דעו לכם, שכל מי שהוא נוטל עכשיו זה יהיה על חשבון החלק שלו בעולם הבא, שאין מתן שכרה של התורה בעולם הזה אלא בעולם הבא שנאמר: "ותשחק ליום אחרון" (משלי לא, כה). וכששמעו זאת התלמידים לא נגעו בזהב וחזרו בשמחה ללימודם בישיבה.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

פרק ג משנה א

עֲקִיבָא בֶן מֵהַלְלָאֵל אוֹמֵר: הִסְתַּכַּל בְּשָׁלֶשֶׁה דְּבָרִים וְאֵין אֲתָה בָּא לִידֵי עֲבֵרָה. דַּע, מֵאֵין בָּאָתָּה, וְלֹאן אֲתָה הוֹלֵךְ, וְלִפְנֵי מִי אֲתָה עֲתִיד לֵתֵן דִּין וְחֶשְׁבוֹן. מֵאֵין בָּאָתָּה? מִטְּפָה סְרוּחָה. וְלֹאן אֲתָה הוֹלֵךְ? לְמָקוֹם עֶפֶר רִימָה וְתוֹלַעָה. וְלִפְנֵי מִי אֲתָה עֲתִיד לֵתֵן דִּין וְחֶשְׁבוֹן? לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמְּלָכִים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

באור המשנה

הערה: נוהגים לומר משנה זו קודם הלוויתו של אדם לקבורה.

עקיבא בן מהללאל אומר: הסתכל בשלשה דברים ואין אתה בא לידי עבירה - כלומר, התבונן ושים לב לשלשת הדברים הבאים ועל ידי כך לא תכשל בעבירה: **א. דע מאין באת. ב. ולאן אתה הולך. ג. ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון.**

מאין באת? מטיפה סרוחה - זכור שתחילת בריאתך היא מטיפה שהיא במעט זמן נעשית סרוחה, ועל ידי מחשבה זו ינצל האדם מן הגאווה.

ולאן אתה הולך? למקום עפר רימה ותולעה - כמו שכתוב: "כי מעפר באת ואל עפר תשוב" (בראשית ג, יט) ועל ידי מחשבה זו תנצל מן התאוה והחמדה אל הממון.

ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון? לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא - זכור שאתה עתיד להשפט לפני הקדוש ברוך הוא על כל מעשיו ועל ידי כך תפרוש מן החטא שאפילו העומד לדין לפני מלך בשר ודם הוא מתיירא, קל וחומר לפני מלך מלכי

ו' אייר 21 לעומר

המלכים, שאין לפניו לא שכחה ולא משוא פנים.

בירושלמי מובא ששלשת דברים אלו שאמר עקביא בן מהללאל במשנתנו שישתכל בהם האדם ולא יבוא לידי עבירה, דרש אותם מפסוק אחד בקהלת (יב, א): "זכור את **בוראִיךְ**" - בארך, בורך, בוראך: בארך - ממקום שבת: בורך - למקום שאתה הולך: בוראך - לפני מי שאתה עתיד ליתן דין וחשבון (ירושלמי סוטה פ"ב, ה"ה).

מעשי אבות

עקביא בן מהללאל חי בזמן בית שני בימי הלל הזקן, נאמר עליו במסכת עדויות (פרק ה, משנה ו) שהוא העיד על ארבעה דברים, וחכמים חלקו עליו, ואמרו לו, עקביא חזור בך ונמנה אותך אב בית דין לישראל, אמר להם: מוטב שאקרא שוטה כל ימי ולא להעשות כרשע שעה אחת לפני המקום, שלא יאמרו הבריות בשביל שררה חזר בו

בשעת פטירתו צוה את בנו שיחזור בו מן ארבעת הדברים שהיה אומר, אמר לו, אבא ולמה אתה לא חזרת בך? אמר לו: בני, אני שמעתי מפי המרובים, וחכמים שחלקו עלי שמעו גם כן מפי המרובים, אני עמדתי בשמועתי והם עמדו בשמועתם, אבל אתה שמעת מפי היחיד, ושמעת גם דעת המרובים, מוטב להניח דברי היחיד ולאחוז בדברי המרובים, שאחרי רבים להטות. אמר לו: אבא, פקוד עלי לחברייך שיקרבוני, אמר לו: איני מפקד, אמר לו: שמא עוולה מצאת בי? אמר לו: לא, אלא מעשיך יקרבוך ומעשיך ירחקוך (עדויות פ"ה, מ"ז).

אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש: לעולם ירגיז אדם יצר הטוב על יצר הרע, אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יעסוק בתורה, אם נצחו מוטב - ואם לאו יקרא קריאת שמע. אם נצחו - מוטב, ואם לאו - יזכיר לו יום המיתה (ברכות ה).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ב'

רבי חנינא סגן הכהנים אומר: הווי מתפלל בשלומה של מלכות, שאלמלא מוראָה, איש את רעהו חיים בלעו. רבי חנינא בן תרדיון אומר: שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה - הרי זה מושב לצים, שנאמר (תהלים א, א): "ובמושב לצים לא ישב". אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה - שכינה שרויה ביניהם, שנאמר (מלאכי ג, טז): "אז נדברו יראי יי איש אל רעהו ויקשב יי וישמע, ויכתב ספר זכרון לפניהו ליראי יי ולחשבי שמו". אין לי אלא שנים. מנין טאפלו אחד שיושב ועוסק בתורה, שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר? שנאמר (איכה ג, כח): "ישב בדרך וידם כי נטל עליו".

באור המשנה

רבי חנינא סגן הכהנים אומר: הוי מתפלל בשלומה של מלכות - ואפילו מלכות של אומות העולם, **שאלמלא מוראָה** - של המלכות על בני האדם היה **איש את רעהו חיים בלעו** - כלומר, אם בני אדם לא היו יראים מן המלכות היו בולעים אחד את השני, הגדול בולע את הקטן כמו הדגים שבים שכל הגדול מחבירו בולע את חבירו.

רבי חנינא בן תרדיון אומר: שנים שיושבין ואין ביניהן דברי תורה - הרי זה מושב לצים - לפי שהם מניחים את לימוד התורה ששכרה רב, ועוסקים בדברי שיחה, שאין

ו' אייר 21 לעומר

ליצנות גדולה מזו, למה זה דומה? לשנים שאומרים להם תספרו מטבעות זהב וכל מה שאתם סופרים יהיה שלכם, והם מתעצלים ולא רוצים לספור, ודאי שייחשבו ללצים כך גם דומים השנים שאין ביניהם דברי תורה (תוספות יום טוב).

שנאמר: "ובמושב לצים לא ישב" - וכתוב אחריו: "כי אם בתורת ה' חפצו" ומכאן לומדים שכל מקום שאין שם דברי תורה נקרא מושב לצים.

אבל שנים שיושבין ויש ביניהם דברי תורה - שכינה שרייה ביניהם - כלומר, שמתוך דברי תורתם משיגים הם מכבוד בוראם. **שנאמר: "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, ויקשב ה' וישמע, ויכתב ספר זיכרון לפניו ליראי ה' ולחושבי שמ"** - "איש אל רעהו" הרי כאן שניים, ונאמר בהם: "ויקשב ה' וישמע", מכאן שהשכינה ביניהם.

אין לי אלא שנים - שגדול שכרם כשעוסקים בתורה, מנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה, שהקדוש ברוך הוא קובע לו שכר? שנאמר: "ישב בדד וידום" - ישב וילמד תורה בקול דממה דקה, כי הלומד יחידי לומד בלחש, **"כי נטל עליו"** - הרי זה נחשב לו כאילו תנית כל התורה כולה היתה בעבורו בלבד.

מעשי אבות

רבי חנינא סגן הכהנים שימש את אחרוני הכהנים הגדולים בסוף ימי בית שני, הוא ראה בעיניו את החורבן שנגרם בגלל שנאת חינו ומלחמת האחים. לפיכך הזהיר מאוד על השלום ואמר: גדול השלום ששקול כנגד כל מעשה בראשית (ספרי במדבר פיסקא מב).

רבי חנינא בן תרדיון היה תנא קדוש בדורו של רבי עקיבא, בתו ברוריה היתה נשואה לרבי מאיר בעל הנס, הוא היה אחד מעשרת הרוגי מלכות, כפי שמשופר במסכת עבודה

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

זרה שכאשר חלה רבי יוסי בן קיסמא הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו, אמר לו: חנינא אחי, אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכוה שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו, ועדיין היא קיימת. ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה, ומקהיל קהילות ברבים, וספר תורה מונח לך בחיקך! אמר לו: מן השמים ירחמו, אמר לו: אני אומר לך דברים של טעם ואתה אומר לי מן השמים ירחמו? תמה אני אם לא ישרפו אותך ואת ספר התורה באש.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ג

ז' אייר
22 לעומר

רבי שמעון אומר: שלשה שאכלו על שלחן אחד, ולא אמרו עליו דברי תורה - פאלו אכלו מזבחי מתים, שנאמר (ישעיה כח, ח): "כי כל שלחנות מלאו קיא צאה בלי מקום". אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד, ואמרו עליו דברי תורה - פאלו אכלו משלחנו של מקום ברוך הוא, שנאמר (יחזקאל מא, כב): "וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'".

באור המשנה

רבי שמעון אומר: שלשה - אנשים שישבו, ואכלו על שלחן אחד, ולא אמרו עליו דברי תורה כאילו אכלו מזבחי מתים - כלומר, כאילו אכלו מתקרובת של עבודה זרה, שכתוב עליה: "ויצמדו לבעל פעור, ויאכלו זבחי מתים" (תהלים קו, כח) שנאמר: "כי כל שלחנות מלאו קיא צואה" - ישעיהו הנביא קרא לתקרובת עבודה זרה "קיא וצואה", ואמר, שכאילו כל השולחנות מלאים תועבה זו, "בלי מקום" - מפני שאוכלים ושותים ואין מזכירים שמו של המקום ברוך הוא, כלומר, שאין מדברים דברי תורה. אבל שלשה שאכלו על שלחן אחד, ואמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו משלחנו של מקום ברוך הוא - נחשב להם כאילו השולחן הוא מזבח, והקריבו עליו קרבנות, והאוכלים הם ככהנים הזוכים משולחן גבוה. שנאמר: "וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'" - פסוק זה מדבר במזבח וקראו שולחן, מכאן למדים שיש שולחן שהוא כמו מזבח, ואיזהו זה השולחן שאמרו עליו דברי תורה (המאירי).

מעשי אבות

רבי שמעון שבמשנתנו וכל מקום שמוזכר רבי שמעון סתם הוא רבי שמעון בר יוחאי שהיה מגדולי תלמידיו של רבי עקיבא ולמד אצלו בישיבתו בבני ברק במשך שלש עשרה שנה יחד עם חבירו רבי חנניה בן חכינאי שמוכרים דבריו במשנה הבאה. רבי יהודה הנשיא היה מתלמידיו החשובים וכן רבי פינחס בן יאיר היה תלמידו וחתנו (ויש אומרים: שהוא היה חותנו).

מעשה באשה אחת בצידן (שם מקום), ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה, באו אצל רבי שמעון בר יוחאי, והיו רוצים להפרד זה מזו, אמר להם רבי שמעון: כשם שהתחתנתם זה לזו במאכל ומשתה, כך תפרדו זה מזו מתוך מאכל ומשתה, שמעו בקולו ועשו סעודה גדולה של משתה ושמחה, ואותה אישה נתנה לבעלה לשתות יתר על המידה עד שהשתכר, אמר לה מתוך שכרותו: אשתי, כל חפץ טוב שיש לי בבית טלי אותו ולכי לבית אביך, מה עשתה היא? לאחר שנרדם ביקשה מעבדיה שישאו את בעלה ויוליכוהו לבית אביה, בחצי הלילה, כיוון שפג יינו ננער משנתו ואמר לאשתו: היכן אני נמצא? אמרה לו: בבית אבא. אמר לה: מה לי ולבית אביך? אמרה לו: ולא כך אמרת לי בערב, כל חפץ טוב שיש לי בבית טלי אותו ולכי לבית אביך? אין לי חפץ טוב בעולם יותר ממך ולכן אותך הבאתי לכאן. הלכו להם אצל רבי שמעון בר יוחאי, עמד והתפלל עליהם ונפקדו בפרי בטן (שיר השירים רבה א).

רבי שמעון בר יוחאי טמון יחד עם בנו רבי אלעזר במירון ואלפי יהודים עולים לציונו מידי שנה בשנה ב"ח באייר הלא הוא ל"ג בעומר.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

ז' אייר 22 לעומר

משנה ד

רבי חנינא בן חכינאי אומר: הנעור בלילה והמהלך
בדרך יחידי, והמפנה לבו לבטלה, הרי זה מתחייב בנפשו.

באור המשנה

רבי חנינא בן חכינאי אומר: הנעור בלילה, והמהלך בדרך יחידי, והמפנה לבו לבטלה - כלומר, אדם שער בלילה או שהוא מהלך בדרך לבדו, ומפנה אז לבו לדברים בטלים ואינו עוסק בתורה. **הרי זה מתחייב בנפשו** - לפי שהלילה הוא זמן למזיקים והמהלך בדרך יחידי הוא בסכנה מפני הליסטים וכמה פגעים רעים, ואילו היה עוסק בדברי תורה, היתה התורה משמרתו.

מעשי אבות

רבי חנינא בן חכינאי היה אחד מתלמידיו של רבי עקיבא, ובגמרא במסכת כתובות (סב:) מסופר עליו. כי אחר ימי חופתו נסע עם חבריו רבי שמעון בר יוחאי לבית המדרש בבני ברק על מנת ללמוד תורה אצל רבם רבי עקיבא, ושהה שם במשך שנים עשרה שנה, שלחה לו אשתו שליח ואמרה לו: בתך בגרה, בוא והשיאה, בשוכו לעירו מצא שנשנתו שבילי עירו ולא ידע כיצד ללכת לביתו, הלך וישב על שפת הנהר ושמע שקוראים לנערה אחת: בת חכינאי! בת חכינאי! מלאי כדך ונלך יחדיו. אמר: כנראה שזו היא בתי, הלך אחריה עד שהגיע לביתו, כשנכנס לביתו היתה אשתו יושבת ומנפה את הקמח, לפתע פתאום הרימה את עיניה וראתה אותו, נבהלה מאוד ופרחה נשמתה, עמד בתפילה בשברון לב לפני בורא עולם ואמר: ריבונו של עולם, ענייה זו, שהסכימה לשבת בודדה וגלמודה במשך שנים עשרה שנה על מנת שבעלה יעסוק בתורה זה שכרה? אנא החזר לה את נשמתה, ושמע הקדוש ברוך הוא לתפילתו וחיתתה.

צינו של רבי חנינא בן חכנאי נמצא בעיר צפת ליד קברו של רבי דוסא בן הרכינס.

רבי חנינא בן חכנאי מלמדנו במשנתו שהנעור בלילה ואינו עוסק בתורה אלא מפנה לבו לדברים בטלים הרי זה מתחייב בנפשו מכיוון שהלילה הוא זמן טוב ויפה לעסוק בו בתורה הקדושה, לא רק מפני שבו דומם גלגל החמה המנסר ביום ושוקט שאון העולם, אלא גם בגלל סגולה אחרת המובאת בזוהר הקדוש שכן מחצות לילה ואילך מטייל הקב"ה כביכול עם הצדיקים בגן עדן, וכל צבא השמים וחיות הקודש אומרים שירות ותשבחות לה' יתברך וגם הצדיקים שבגן עדן.

וכשהאדם עומד באותה שעה משנתו ויושב ללמוד תורה, שומע הקב"ה את קולו בגן עדן, וגם כל הצדיקים מאזינים לקולו ושואלים את ה' יתברך מי הוא אותו אדם הלומד עכשיו שאנו שומעים את קולו? וה' יתברך משיב להם ואומר: זה קולו של פלוני בן פלוני היושב ועוסק בתורה, ועכשיו אנו מאזינים לקול זה, כיוון שהוא חביב יותר מכל השירות והתשבחות שאומרים לפני המלאכים ברקיע.

ואם כן מה יקרה שעה זו שבה נעשה נחת רוח לה' יתברך, ומה קטן ערך הצער כנגדה על שמניח השינה כדי לעשות נחת רוח ליוצרו, ובוודאי שמי שמתעורר באותה שעה וחושב על עניני הבלים של העולם הזה ראוי לעונש גדול על כך (זוהר חדש בראשית, קב הישר פ"ז).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ה

ח' אייר
23 לעומר

רבי נְחוֹנְיָא בֶן הֶקְנָה אָמַר: כָּל הַמִּקְבֵּל עָלָיו עַל
תּוֹרָה - מַעְבִּירִין מִמֶּנּוּ עַל מַלְכוּת וְעַל דֶּרֶךְ אֶרֶץ.
וְכָל הַפּוֹרֵק מִמֶּנּוּ עַל תּוֹרָה - נוֹתֵנִין עָלָיו עַל מַלְכוּת וְעַל
דֶּרֶךְ אֶרֶץ.

באור המשנה

רבי נחוניא בן הקנה אומר: כל המקבל עליו עול תורה - כל מי שמקבל על עצמו לעמוד ולשקוד על התורה. מעבירין ממנו עול מלכות - משא מלך ושרים, ועול דרך ארץ - עמל וטורח הפרנסה וזאת לפי שמלאכתו מתברכת בזכות כך שקיבל על עצמו את עול התורה.

וכל הפורק ממנו עול תורה - כל האומר קשה עלי עול התורה ואיני יכול לסובלה. **נותנים עליו עול מלכות -** משא מלך ושרים, **ועול דרך ארץ -** עמל וטורח הפרנסה, וזאת לפי ש"אדם לעמל יולד" (איוב ה, ז) ואם אינו עמל בתורה אזי מעמיסים עליו עול מלכות ועול דרך ארץ.

מעשי אבות

רבי נחוניא בן הקנה היה בדורו של רבן יוחנן בן זכאי ורבו של רבי ישמעאל כהן גדול, זכה לאריכות ימים בזכות כך שהיה חסיד גדול, נוח לבריות ומעביר על מידותיו, כפי שראינו במסכת מגילה (כח.): שאלוהו תלמידיו במה זכית לאריכות ימים? אמר להם: "מימי לא נתכבדתי בקלון חברי, ולא עלתה על מיטתי קללת חברי, ותן בממוני הייתי" וממשיכה הגמרא שם ומביאה דוגמא לכל דבר "**לא נתכבדתי בקלון חברי**" - כגון, רב הונא שהיה טעון מעדר על כתפו ובא רב חנא בר חנילאי ונטלו ממנו על מנת לכבדו, אמר לו: אם רגיל אתה לטעון בעירך - טען, ואם לא - אל תטען לפי שאיני רוצה להתכבד בקלונך. "**ולא עלתה על מטתי קללת חברי**" - כגון, מר זוטרא שכשהיה עולה על מטתו היה אומר: "יהא מחול לכל מי שצערני". "**ותן בממוני הייתי**" - כגון: איוב שהיה ותן בממונו, ומניח פרוטה לחנוני מממונו.

במסכת ברכות (פרק ד משנה ב) מובא שהוא היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש וביציאתו תפילה קצרה, אמרו לו תלמידיו: מה מקום לתפילה זו? אמר להם בכניסתי אני מתפלל שלא תארע תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודיה על חלקי.

שנו רבותינו: בכניסתו מהו אומר? יהי רצון מלפניך ה' אלהי, שלא יארע דבר תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי, ולא אומר על טמא - טהור ולא על טהור - טמא, ולא יכשלו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם.

ביציאתו מהו אומר? מודה אני לפניך, ה' אלהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא שמת חלקי מיושבי קרנות, שאני משכים והם משכימים - אני משכים לדברי תורה והם משכימים לדברים בטלים, אני עמל והם עמלים - אני עמל ומקבל שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר, אני רץ והם רצים - אני רץ לחיי עולם הבא, והם רצים לבאר שחת שנאמר: "ואתה אלהים תורידם לבאר שחת אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם" (ברכות כח: וכן נפסק בשולחן ערוך סימן קי, ח).

חתימת
מהורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינוי
בע"פ
2 נק'

שינוי בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ו'

ח' אייר
23 לעומר

רבי חלפתא בן דוסא איש כפר חנניה אומר: עשרה שיושבין ועוסקין בתורה, שכינה שרויה ביניהם, שנאמר (תהלים פב, א): "אלהים נצב בעדת אל". ומניין אפילו חמשה? שנאמר (עמוס ט, ו): "ואגדתו על ארץ יסדה". ומניין אפילו שלשה? שנאמר (תהלים פב, א): "בקרב אלהים ישפט". ומניין אפילו שנים? שנאמר (מלאכי ג, טז): "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקטב ה' וישמע" וגו'". ומניין אפילו אחד? שנאמר (שמות כ, כא): "בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך".

באור המשנה

רבי חלפתא בן דוסא איש מכפר חנניה אומר: עשרה שיושבין ועוסקין בתורה, שכינה שרויה ביניהם - כלומר, שיוודת עליהם השפעה אלהית להאיר עיניהם בחכמה, **שנאמר: "אלהים נצב בעדת אל" -** ואין עדה פחותה מעשרה, שנאמר במרגלים: "עד מתי לעדה הרעה הזאת" (במדבר יד, כז) יצאו יהושע וכלב, הרי עשרה.

ומנין אפילו חמשה? - שיושבים ועוסקים בתורה, ששכינה שרויה ביניהם? **שנאמר: "ואגדתו על ארץ יסדה" -** ובראש הפסוק שם נאמר: "הבונה בשמים מעלותיו", כלומר, השכינה שהיא בשמים יורדת למטה לארץ כשיש "אגודה", דהיינו: חמישה שיושבים ועוסקים בתורה, שכן "אגודה" משמעה מה שאדם אוגד בידו אחת, שהיא בת חמש אצבעות.

ומנין אפילו שלשה? - שיושבים ועוסקים בתורה, ששכינה שרויה ביניהם? **שנאמר:** **בקרב אלהים ישפוט:** "אלוהים" היינו בית דין של שלשה דיינים ואומר הכתוב, שהקב"ה משתתף עמם, בשעה שיושבים בדין. **ומנין אפילו שנים? -** שיושבים ועוסקים בתורה, ששכינה שרויה ביניהם? **שנאמר:** **"אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו, ויקשב ה' וישמע"** - כתוב כאן שנדברו יראי ה' איש אל רעהו, משמע שהם שניים, ונאמר: **"ויקשב ה' וישמע"**, מכאן למדים שהשכינה שרויה ביניהם.

ומנין אפילו אחד? - שיושב ועוסק בתורה שהשכינה עימו? **שנאמר:** **"בכל המקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך"** - כלומר, בכל מקום אשר תזכיר את שמי (בחילוף אות אל"ף באות ת"ו, לפי א"ת ב"ש) או לפי פירוש רש"י בכל מקום שאתן דעת בלבך להזכיר את שמי, אז אבוא אליך וברכתיך - **"וברכתיך"**, לשון יחיד ומכאן משמע שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שהשכינה עימו.

מעשי אבות

רבי חלפתא בן דוסא חי בסוף תקופת התנאים, ומקום מושבו היה בכפר חנניה הוא כפר עזה בגבול הגליל התחתון והעליון.

למדנו במשנתנו שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה שהשכינה עמו, ובאמת מאוד חביבה התורה לפני הקדוש ברוך הוא. אשרי האדם שזכה לקנין התורה שהוא הקנין האמיתי, לפי שכל שאר הקניינים שהאדם רוכש בחייו הם קניינים זמניים וחולפים אך התורה היא קנין נצחי לאדם בעולם הזה ובעולם הבא.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ז

ט' אייר
24 לעומר

רבי אלעזר איש ברתותא אומר: תן לו משלך, שאתה
ושלך שלו. וכן בדוד הוא אומר (דברי הימים א כט, יד):
"כי ממך הפל ומידך נתנו לך". רבי שמעון אומר:
המהלך בדרך ושונה ומפסיק ממשנתו ואומר: "מה נאה
אילן זה!" "ומה נאה גיר זה!" - מעלה עליו הכתוב כאלו
מתחייב בנפשו.

באור המשנה

רבי אלעזר איש ברתותא אומר: תן לו משלך - אל תמנע מלקיים מצוות ומעשים טובים בין בגופך בין בממונך. **שאתה ושלך שלו -** לפי שאינך נותן משלך, לא מגופך ולא מממונך, שאתה וממונך שייכים לקדוש ברוך הוא. **וכן בדוד -** שקיבץ כסף לבנות את בית המקדש. **הוא אומר -** בתפילתו לה' יתברך בדברי הימים. **"כי ממך הכל ומידך נתנו לך" -** כל מה שאנו נותנים אינו אלא מכח ידך.

רבי שמעון אומר (יש שגורסים: רבי יעקב אומר): **המהלך בדרך ושונה -** ההולך בדרכו ולומד ומשנן דברי תורה, **ומפסיק ממשנתו ואומר: מה נאה אילן זה, ומה נאה גיר זה -** באמצע שעוסק בדברי תורה הוא מפסיק ואומר: מה יפה האילן הזה ומה יפה השדה החרושה הזאת וכן הוא הדין לכל שיחה בטלה אלא שדיבר הכתוב בהווה שכן דרך הולכי דרכים לדבר על מה שרואים בעיניהם. **מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו -** נחשב לו כאילו חייב מיתה לפי שהתורה היא חיים לעוסקים בה, והמפסיק מלימודה הרי הוא כפורש מן החיים ומתחייב בנפשו, ויש מפרשים: שמתחייב בנפשו מפני שהוא פוגע בכבוד התורה שככה מפסיק באמצע לימודה לדברים בטלים.

מעשי אבות

רבי אלעזר איש ברתותא היה תלמידו של רבי יהושע בן חנניה וחבירו של רבי עקיבא שם אביו היה יהודה.

בענין הצדקה מובא מעשה בירושלמי שפעם אחת היו צריכים חכמים נדבה לדבר מצוה. שלחו את רבי עקיבא ועוד אחד מן החכמים עמו לביצוע מגבית. הגיעו שניהם לביתו של אדם שהיה רגיל לתרום להם צדקה בעין יפה וביקשו להיכנס אליו כדי להתרים אותו. לפתע שמעו קול ילד השואל את אביו: מה נקנה לך היום לאכול? ענה לו אביו: קנה לי עלשים (מין ירק)! אך לא טריים מהיום, כי אם מאלו שנלקטו כבר מאתמול, שהם כבר כמושים ויבשים, ולכן מחירים זול.

כאשר שמעו זאת רבי עקיבא וחבירו יצאו מיד מחצר הבית והלכו להם לדרכם לגבות תרומות אצל שאר בני העיר, לאחר שסיימו לגבות צדקה מכל בני העיר חזרו ובאו לביתו של אותו האיש לגבות גם ממנו צדקה לפי יכולתו. אמר להם אותו האיש: מדוע לא באתם אלי בראשונה כפי שנהגתם תמיד? אמרו לו: כבר באנו בתחילה אך שמענו את השיחה שהיתה לך עם בנך וכו'...

אמר להם: מה שביני לבין בני יודעים אתם, אך אין אתם יודעים מה שביני לבין בוראי! ואף כי באתם אלי רק בסוף - לכו ואמרו לאשתי, שתתן לכם מדה אחת מלאה דינרים! הלכו ואמרו לה, אמרה להם: מה אמר לכם שאתן מידה גדושה וגדולה - שהדינרים מוגבהים בה לערמה גבוהה יותר מאשר שפת הכלי, או מידה מחוקה - שהדינרים ממלאים אותה בדיוק על שפתה? אמרו לה חכמים: לא אמר לנו אם גדושה או מחוקה, אלא סתם "מידה" אמר לנו. אמרה להם: אני אתן לכם מידה גדושה בדינרים: אם אמר גדושה הרי עשיתי כדבריו, ואם לאו הריני מנכה את הגודש מכתובתי. כשהגיע בעלה

לבית ושמע זאת הכפיל לה את כתובתה (ירושלמי פסחים פ"ד, ה"ט).

חתימת
מהורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ח

ט' אייר
24 לעומר

רבי דוסתאי ברבי ינאי משום רבי מאיר אומר: כל השוכח דבר אחד ממשנתו - מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו, שנאמר (דברים ד, ט): "רק השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך". יכול אפילו תקפה עליו משנתו? תלמוד לומר (שם): "ופן יסורו מלכתך כל ימי חיך" - הא אינו מתחייב בנפשו עד שישיב ויסירם מלבו.

באור המשנה

רבי דוסתאי ברבי ינאי - בנו של רבי ינאי, משום רבי מאיר אומר: כל השוכח דבר אחד ממשנתו - מתוך כך שמתרשל בלימודו ולא חוזר על תלמודו, מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו - נחשב לו כאילו מתחייב בנפשו לפי שמתוך שכחתו הוא בא להתיר את האסור ונמצאת תקלה באה על ידו ושגגתו עולה זדון, ויש מפרשים: שהטעם לכך שהוא כאילו מתחייב בנפשו הוא מפני שאותה משנה היתה משמרתו ועכשיו ששכחה אינה משמרתו.

שנאמר: "רק השמר לך ושמור נפשך מאד. פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך" - ושם אין כוונת הפסוק על ראיית העין ממש דהיינו, ראיית הניסים והנפלאות שראו במדבר, שהרי התורה לכל ישראל נאמרה, והדורות האחרונים לא ראו את הניסים, אלא הכוונה על ראיית עין השכל, ורצונו לומר: דברים שראית בעין שכלך דהיינו, התורה היהור בהם שלא תשכחם.

יכול אפילו תקפה עליו משנתו? - האם גם כשהיה לו קשה להבין את המשנה ומתוך כך שכחה מעלה עליו הכתוב כאילו מתחייב בנפשו? **תלמוד לומר: "ופן יסורו מלכתך כל ימי חיך" -** הא אינו מתחייב בנפשו - מפסוק זה למדנו שאינו מתחייב בנפשו, עד

שישב וסירם מלבו - מחמת עצלותו ורשלנותו מלעסוק בתורה, ולא כאשר שכח את דברי התורה מתוך אונס.

מעשי אבות

רבי דוסתאי בנו של רבי ינאי מופיע רק פעמיים בכל השישה סדרי משנה (במסכת עירובין פרק ה, משנה ד וכאן במשנתנו) ובשניהם הוא מוסר דברים משמו של רבי מאיר, כנראה שהיה תלמידו.

למה הדבר דומה? לראובן שהיה חייב סכום גדול לשמעון ולא היה לו מה לשלם לו, הלך ראובן אצל ידידו לוי וביקש ממנו עצה כיצד להתפטר מבעל חובו, כי שמעון דוחק אותו מאוד שישלם לו מיד את החוב. אמר לו לוי: תעשה את עצמך שוטה, וכאשר יבוא אליך שמעון לתבוע את החוב תתחיל לצפצף ולשרוק ולרקד במחולות. וכן היה, שכאשר בא שמעון לבית ראובן וראה אותו במצב כזה ריחם עליו וחזר לביתו. אחר כך בא ראובן אל לוי לבקש ממנו הלוואה למספר ימים, ולוי הסכים לתת לו. וכאשר הגיע זמן הפרעון בא אליו לוי לתבוע את חובו, מיד התחיל ראובן לצפצף ולשיר כאשר עשה נגד שמעון. כשראה כך לוי כעס עליו מאוד ואמר לו: נבל שכמותך! הרי אני בעצמי נתתי לך את העצה הזאת, ובעצה זו אתה בא להשתמש כנגדי? (משלי המגיד מדובנא). רבי יהושע בן קרחה אומר: כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר. רבי יהושע אומר: כל הלומד תורה ואינו חוזר עליה דומה לאדם שזורע ואינו קוצר (סנהדרין צט).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ט

י' אייר
25 לעומר

רבי חנינא בן דוסא אומר:
כל שִׁירָאת חטָאוֹ קוֹדֶמֶת לְחֻמָּתוֹ - חֻמָּתוֹ
מֵתְקִימָתוֹ. וְכָל שִׁחְכָּמְתוֹ קוֹדֶמֶת לִירֵאת חטָאוֹ - אֵין
חֻמָּתוֹ מֵתְקִימָתוֹ.
הוא הִיא אומר: כל שִׁמְעָשׂוֹ מְרֻבִּין מֵחֻמָּתוֹ - חֻמָּתוֹ
מֵתְקִימָתוֹ. וְכָל שִׁחְכָּמְתוֹ מְרַבָּה מִמַּעֲשָׂיו - אֵין חֻמָּתוֹ
מֵתְקִימָתוֹ.

ביאור המשנה

רבי חנינא בן דוסא אומר: כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו - כל מי שמקדים במחשבתו יראת חטאו לחכמתו, שהוא חושב בלבו אלמד בשביל שאהיה ירא חטא, חכמתו מתקיימת - שהחכמה מביאה אותו למה שלבו חפץ והוא נהנה בה.

וכל שחכמתו קודמת ליראת חטאו - שאינו לומד על מנת לקיים ולעשות את מה שלומד, **אין חכמתו מתקיימת -** הואיל והתורה מונעת אותו ללכת אחרי שרירות לבו, הוא קץ בה, מואסה ומניחה.

הוא - רבי חנינא בן דוסא, **היה אומר: כל שמעשיו מרובין מחכמתו - כל מי שמוכן לקיים כל מה שיצוו עליו לפני שידע המצוות (והתוספות יום טוב פירש כך מפני שאי אפשר לפרש שמעשיו מרובין מחכמתו כפשוטו כי איך יתכן שיקיים מצוות שהוא לא יודע עליהם?). חכמתו מתקיימת -** מתוך כך שהוא מקיים את כל מה שלומד, חכמתו משתמרת.

וכל שחכמתו מרובה ממעשיו - שהוא לומד ואינו מקיים, **אין חכמתו מתקיימת -** הואיל ואינו מקיימה במעשים, סופו שזונחה ומאבדה.

מעשי אבות

רבי חנינא בן דוסא היה מראשוני התנאים, חי בגליל התחתון בתקופת סוף ימי בית המקדש השני, והיה תלמידו של רבן יוחנן בן זכאי, היה מופלא בחסידותו ובצדקותו ומלומד בניסים בכח תפילתו. למרות שחי בעניות מרובה כל העולם ניזון בזכותו כפי שנאמר מסכת תענית (כד): בכל יום ויום בת קול היתה יוצאת ואומרת, כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני דיו בקב חרובים מערב שבת לערב שבת.

בגמרא במסכת ברכות (לג.) מובא מעשה במקום אחד שהיה בו ערוד (מין נחש מזיק) שהיה מזיק רבות את תושבי המקום. באו והודיעו לרבי חנינא בן דוסא על כך, אמר להם: הראוני את חורו. הלך לשם ונתן את עקבו על פי החור. יצא הערוד ונשכו, ומת אותו ערוד, נטלו על כתפו והביאו לבית המדרש, אמר להם: ראו בני אין הערוד ממית אלא החטא ממית, באותה שעה אמרו: אוי לו לאדם שפגע בו ערוד, ואוי לו לערוד שפגע בו רבי חנינא בן דוסא.

מעשה בחמורו של רבי חנינא בן דוסא שגנבוהו ליסטים וחבשו אותו בחצר והניחו לו תבן ושעורים ומים – ולא היה אוכל ושותה, (מפני שלא רצה להיות אצל גזלנים) אמרו: למה אנו מניחים אותו שימות ויבאיש לנו את החצר? עמדו ופתחו לו את הדלת והוציאוהו, והיה אותו חמור מתאמץ והולך עד שהגיע לביתו של רבי חנינא בן דוסא. שמע בנו את קולו, אמר לו: אבא, דומה קולו לקול בהמתנו. אמר לו: בני פתח לו את הדלת שכבר כמעט מת ברעב, עמד ופתח לו את הדלת והניח לו תבן ושעורים ומים והיה אוכל ושותה. לפיכך אמרו חכמים: כשם שהצדיקים הראשונים היו חסידים, כך בהמתם חסידות כמותן (אבות דרבי נתן סוף פרק ח).

ושוב מעשה ברבי חנינא בן דוסא שהלך ללמוד תורה אצל רבן יוחנן בן זכאי, (ראה לעיל בעמוד קב) וחלה בנו של רבן יוחנן בן זכאי, אמר לו, חנינא בני בקש עליו רחמים ויחיה, הניח רבי חנינא ראשו בין ברכיו וביקש עליו רחמים וחי. אמר רבן יוחנן בן זכאי,

י' אייר 25 לעומר

אלמלי הטיח בן זכאי את ראשו על ברכיו כל היום כולו, לא היו משגיחין עליו. אמרה לו אשתו: וכי חנינא גדול ממך? אמר לה: לאו, אלא הוא דומה כעבד לפני המלך, כלומר, שהוא כבן בית שנכנס ויוצא בכל זמן בלא רשות, ואני דומה כשר לפני המלך שאינו רגיל לבוא לפני המלך (ברכות לד:).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה י'

הוא הָיָה אוֹמֵר: כָּל שְׂרוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה הֵימָנוּ -
רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימָנוּ. וְכָל שְׂאִין רוּחַ הַבְּרִיּוֹת נוֹחָה
הֵימָנוּ, אֵין רוּחַ הַמָּקוֹם נוֹחָה הֵימָנוּ. רַבִּי דוֹסָא בֶּן הֶרְפְּנֵס
אוֹמֵר: שָׁנָה שֶׁל שְׁחִרְיָה, וַיֵּין שֶׁל צִהְרִים, וְשִׁיחַת הַיְלָדִים,
וְיִשְׁבֵּית בְּתִי כְּנִסְיוֹת שֶׁל עַמִּי הָאָרֶץ - מוֹצִיאִין אֶת הָאָדָם
מִן הָעוֹלָם.

באור המשנה

הוא - רבי חנינא בן דוסא, **היה אומר: כל שרוח הבריות נוחה הימנו -** כל מי שאהוב לבריות במעשיו הטובים, **רוח המקום נוחה הימנו -** בידוע שהוא אהוב גם למעלה בשמים, **וכל שאין רוח הבריות נוחה הימנו -** ששונאים אותו הבריות בגלל מידותיו הרעות, **אין רוח המקום נוחה הימנו -** גם בשמים אין אוהבים אותו לפי ששם שמים מתחלל על ידו.

רבי דוסא בן הרכינס אומר: שנה של שחירות - אדם שמתעצל לקום בבוקר לעבודת הבורא לקרוא קריאת שמע ולהתפלל, עד שעובר הזמן של חיוב קריאת שמע, **והיה של צהריים -** אדם שנמשך אחר היין ומתרגל לשכרות. **ושיחת הילדים -** פטפוט יתר עם הילדים שמבטלת את האדם מלימוד התורה, **וישיבת בתי כנסיות של עמי הארץ -** שמתכנסים שם עמי הארץ ומדברים דברים בטלים, **מוציאין את האדם מן העולם -** דברים אלו גורמים לו לאדם שיתקצרו חייו מפני שהעולם לא נברא אלא כדי לעסוק בתורה, כי העוסק בתורה מוסיפין לו חיים וזה שעוסק בדברים בטלים למה יוסיפו לו חיים!?

מעשי אבות

י' אייר
25 לעומר

רבי חנינא בן דוסא מלמדנו במשנתנו שכל מי שאהוב בעיני הבריות כאן בעולם הזה, בידוע שהוא אהוב גם למעלה בעיני הקדוש ברוך הוא, ועל כן על האדם להתאמץ בכל כוחותיו למצוא חן גם בעיני הבריות כמו שדרשו חכמים בתלמוד (יומא פו.) את הפסוק: "ואהבת את ה' אלוך" - שיהא שם שמים מתאהב על ידיך, שיהא קורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים, ומשאו ומתנו בנחת עם הבריות, ועל ידי כך מה הבריות אומרות עליו? אשרי אביו שלמדו תורה אשרי רבו שלמדו תורה, פלוני שלמד תורה ראו כמה נאים דרכיו כמה מתוקנים מעשיו ועל ידי כך לומדים ממנו ונעשה קידוש השם גדול בעולם.

אבל מי שקורא ושונה ומשמש תלמידי חכמים ואין דיבורו בנחת עם הבריות, מה הבריות אומרות עליו? אוי לו לפלוני שלמד תורה, אוי להם לאביו ולרבו שלמדוהו תורה, פלוני זה שלמד תורה ראו כמה מקולקלים מעשיו וכמה מכוערים דרכיו ועל ידי כך נמצא שם שמים מתחלל ועונו של זה גדול עד מאוד (יומא פו.).

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'שינון
בע"פ
2 נק'שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יא

רבי אלעזר המודעי אומר: המחלל את הקדשים, והמבזה את המועדות, והמלבין פני חברו ברבים, והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום, והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה, אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא.

באור המשנה

רבי אלעזר המודעי אומר: המחלל את הקדשים - המביא את קדשי המזבח לידי פיגול ונותר וטמא, או המועל והנהנה בין בקדשי מזבח בין בקדשי בדק הבית. **והמבזה את המועדות -** מי שמבזה את ימי חול המועד ועושה בהם מלאכה בדבר שאינו אבד או שנוהג בהם מנהגי חול באכילה ושתיה. **והמלבין פני חברו ברבים -** המבייש את חברו בפני הרבים, ונקרא בשם "מלבין" לפי שהמתבייש תחילה פניו מאדימות ולאחר מכן הן מחווירות. **והמפר בריתו של אברהם אבינו עליו השלום -** שלא מל את בנו, או שלא מל את עצמו (כשלא נימול בילדותו) או שמשך ערלתו לכסות המילה כדי שלא יהא ניכר שהוא מהול. (רבי דוד הנגיד בספרו "מדרש דוד" על מסכת אבות כתב על כך פירוש מחודש והוא שמדובר בישראל שפוגם ומטמא ברית קודש שלו בזנות עם גויה, שאדם כזה לא ייחשב למהול, אלא ייחשב לערל, והזונה ששכב עמה היא קשורה בו ומלפפתו בגיהנם, כיון שטימא ברית קודש ובעל בת אל נכר, ועונשו יהיה קשה בעולם הבא).

והמגלה פנים בתורה שלא כהלכה - מפרש את התורה שלא כהלכה או דורש דרשות של דופי, ויש מפרשים פירוש אחר, מגלה פנים, שמעיז פניו לעבור על דברי תורה

י"א אייר 26 לעומר

בפרהסיא ביד רמה ואין לו בושת פנים.

אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים, אין לו חלק לעולם הבא

- מפני שחטאים אלו חמורים הם מחטאים אחרים, לפי שהם באים מצד הכפירה וביזוי דבר ה' ולא משום שיצרו תקפו, וכל זה דווקא כאשר האדם שעשה חטאים אלו לא חזר בתשובה אבל אם חזר בתשובה אין לך דבר העומד בפני התשובה.

מעשי אבות

רבי אלעזר המודעי היה מהעיר מודיעין, עירם של החשמונאים, מופיע פעם אחת יחידה בשישה סדרי משנה, כאן במשנתנו, בר מחלוקתו היה רבי יהושע בן חנניה.

מדברי רבי אלעזר המודעי שבמשנתנו למדנו שהמלבין פני חבירו ברבים אף על פי שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק לעולם הבא לפי שעוון זה חמור הוא עד מאוד להלבין את פני חבירו ברבים, וכבר אמר רבי שמעון בר יוחאי: נוח לו לאדם שיפיל את עצמו לכבשן של אש ואל ילבין פני חבירו ברבים, והוא למד זאת מתמר כלתו של יהודה שהיא היתה מוכנה להישרף שנאמר (בראשית לח, כה): "היא מוצאת" אך ורק בשביל לא לבייש את יהודה (סוטה י:).

מובא עוד מקרה שרבי ישראל מסלנט היה צריך לעבור כשליח ציבור לפני התיבה, בתאריך פטירתו של אביו, וכבדו אותו בתפילת מוסף, אבל לדאבון לב, גמגם כמה וכמה פעמים באמירת התיבות, כאשר תלמידו שאל אותו איך זה קרה? ענהו הגאון: הרי ראית שהשליח ציבור שעלה בתפילת שחרית נכשל גם הוא בלשונו בכמה תיבות, והיה ללעג וצחוק לחבריו, לכן רציתי להסיר ממנו את הבושה והוספתי כמה וכמה שגגות לשון גם מצדי (אוצרות התורה).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יב

רבי ישמעאל אומר:
הוי קל לראש ונוח לתשחורת,
והוי מקבל את כל האדם בשמחה.

באור המשנה

רבי ישמעאל אומר: הוי קל לראש - הוי קל זרז לשרת אדם גדול וזקן ויושב בראש הישיבה, **ונוח לתשחורת -** לאדם בחור ששערותיו שחורות אינן צריך להקל עצמך כל כך, אבל אתה צריך לעמוד לפניו בנחת ובישוב. **והוי מקבל את כל האדם בשמחה -** קבל כל אדם שבא אליך בשמחה בין זקן ובין צעיר.

מעשי אבות

רבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול היה אחד מגדולי התנאים, חבירו ובר מחלוקתו של רבי עקיבא, בילדותו נלקח בשבי על ידי הרומאים ונפדה על ידי רבי יהושע בן חנניה כפי שמסופר במסכת גיטין (נח). מעשה ברבי יהושע בן חנניה שהלך לכרך גדול שברומי, אמרו לו: תינןק אחד יש בבית האסורים, יפה עיניים וטוב רואי וקווצותיו סדורות לו תלתלים, הלך ועמד בפתח בית האסורים ואמר: "מי נתן למשיסה יעקב וישראל לבוזזים?" ענה אותו תינןק ואמר: "הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך ולא שמענו בתורתנו" (ישעיה מב, כד) אמר, מובטחני בו שיורה הוראות בישראל, העבודה! (לשון שבועה) שאיני זו מכאן עד שאפדנו בכל ממון שפוסקין עלי, אמרו חכמים: לא זו משם

י"א אייר 26 לעומר

עד שפדאו בממון הרבה, ולא היו ימים מועטים עד שהורה הוראות בישראל, ואותו תינוק רבי ישמעאל בן אלישע היה.

מעשה שבא אלעזר בן דמא בן אחותו של רבי ישמעאל ושאל אותו אם מותר לו ללמוד חכמה יוונית, אחרי שכבר למד את כל התורה כולה, קרא לו רבי ישמעאל את הפסוק שבספר יהושע (א, ח): "לא ימוש ספר התורה הזה מפריך והגית בו יומם ולילה", ואמר לו: צא ובדוק שעה שאינה לא מן היום ולא מן הלילה ולמוד בה חכמה יוונית (מנחות צט:).

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

סיכום
הנקודות

חתימת
ההורה

משנה יג

רבי עקיבא אומר: שחוק וקלות ראש - מרגילין לערוה.
מסורת - סִיג לתורה. מעשרות - סִיג לעשר. נדרים - סִיג
לפרישות. סִיג לחכמה - שתיקה.

באור המשנה

רבי עקיבא אומר: שחוק וקלות ראש - השחוק, הליצנות והתנהגות האדם בקלות ראש, **מרגילין לערוה** - מרגילין את האדם לבוא לידי פריצות, אבל כובד ראש ויראה - הם סייג לאדם שלא יכשל בעריות.

מסורת - סייג לתורה - המסורת שמסרו לנו חכמים בחסרות ויתרות שבתורה הם גדר וחיזוק לתורה שבכתב, שעל ידי המסורת אנו מבינים ויודעים כיצד לקיים חלק מהמצוות כגון, שכתוב בתורה: "בסכת", "בסכות", שניים חסרים ואחד מלא, שממנו אנו לומדים להכשיר סוכה בשלש דפנות.

מעשרות - סייג לעושר - על ידי שאדם נותן מעשרות הוא זוכה להתברך בעושר, שנאמר: "עשר תעשר" (דברים יד, כב) ודרשו חכמים: עשר בשביל שתעשר (תענית ט).

נדרים - סייג לפרישות - בזמן שאדם מתחיל בפרישות שמחמיר על עצמו לנהוג איסור גם בדברים המותרים, כדי שלא ייכשל בדברים האסורים, אם הוא מתיירא שמא יצרו יתגבר עליו, יקבל עליו בלשון נדר שלא יעשה כך וכך, ועל ידי כך הוא יכבוש את יצרו ויתחזק במידת הפרישות.

סייג לחכמה שתיקה - לא מדובר בשתיקה מדברי תורה שהרי כבר נאמר: "והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח) וכן לא מדובר בשתיקה מרכילות ולשון הרע שדברים אלו אסורים מן התורה, אלא רבי עקיבא דיבר בשתיקה מדברי הרשות שבין אדם לחבירו,

י"א אייר 26 לעומר

שיש לו לאדם למעט הדיבור בהם כל מה שאפשר, כמו שאמר שלמה המלך בחכמתו: "גם אויל מחריש חכם יחשב" (משלי יז, כח).

מעשי אבות

רבי עקיבא היה מגדולי התנאים "איש האשכולות" דהיינו, איש שהכל בו, כל מעלות המידות והחכמות בו. הוא נולד בשנת 3760 לבריאת העולם (בשנה הראשונה לספירה הנוצרית), חי לפני ואחרי חורבן בית המקדש השני, אביו של רבי עקיבא היה גר צדק ושמו יוסף, חוטר מגזע סיסרא, שר צבא יבין מלך כנען (ר"ן ברכות כז:).

במסכת נדרים (ג.) מסופר שרבי עקיבא היה רועה צאנו של כלבא שבוע אחד מעשירי ירושלים לפני החורבן ונקרא כך מכיון שכל מי שהיה נכנס אצלו רעב ככלב היה יוצא שבע. ראתה רחל בתו של כלבא שבוע את מידותיו הנעלות והצנועות של רבי עקיבא, אמרה לו: אם אתקדש לך תלך לבית המדרש ללמוד תורה? אמר לה, הן. נתקדשה לו בצנעא ושלחתו ללמוד תורה.

רבי עקיבא היה עצום בכל ממכני התורה למרות שהתחיל ללמוד רק בגיל ארבעים כפי שמובא באבות דרבי נתן (פרק ו) שכן ארבעים שנה היה רבי עקיבא ועדיין לא למד כלום, פעם אחת היה עומד על פי הבאר בלוד וראה אבן שנקבזה המים, אמר מי חקק אבן זו? אמרו לו: עקיבא, אי אתה קורא "אבנים שחקו מים" (איוב יד, יט) המים שנופלים עליה בכל יום הם שחקו אותה, מיד דן רבי עקיבא קל וחומר בעצמו: אם המים הרכים פיסלו את האבן הקשה, דברי תורה הקשים כברזל על אחת כמה וכמה שיהקקו ויחדרו לליבי שהוא בשר ודם, הלך הוא ובנו וישבו אצל מלמד תינוקות, אחז רבי עקיבא בראש הלוח ובנו בראש הלוח, כתב לו אלף בית ולמדה, היה לומד והולך עד שלמד את כל התורה כולה אצל רבותיו רבי אליעזר ורבי יהושע.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יד

הוא הִזָּה אוֹמֵר: חֲבִיב אָדָם שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם.
 חֲבֵה יִתְּרָה נֹדַעַת לוֹ שֶׁנִּבְרָא בְּצֶלֶם,
 שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית ט, ו): "כִּי בְּצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם".
 חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּבְרָאוּ בָּנִים לְמָקוֹם. חֲבֵה יִתְּרָה נֹדַעַת
 לָהֶם שֶׁנִּבְרָאוּ בָּנִים לְמָקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים יד, א): "בָּנִים
 אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם". חֲבִיבִין יִשְׂרָאֵל, שֶׁנִּתְּנָן לָהֶם כָּלִי
 חֲמֻדָּה. חֲבֵה יִתְּרָה נֹדַעַת לָהֶם שֶׁנִּתְּנָן לָהֶם כָּלִי חֲמֻדָּה
 שֶׁבּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי ד, ב):
 "כִּי לֶקַח טוֹב נָתַתִּי לָכֶם, תּוֹרָתִי אֶל תַּעֲזוּבוּ".

באור המשנה

הוא - רבי עקיבא, היה אומר: חביב אדם שנברא בצלם - היינו בצלם אלוהים, והרמב"ם פירש שזוהי ההשגה השכלית אשר בו יתייחד האדם, שתכליתה היא ידיעת אלוהים כפי האפשר ברוח האדם והשגתו.

חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם - חיבה גלויה ומפורסמת הראה לו הקדוש ברוך הוא לאדם בכך שהודיע לו שנברא בצלם, לפי שהמטיב לחבירו ומוודיעו הטובה שעשה עמו, מראה חיבה יתירה יותר משאילו היטיב עמו ואינו חשוב בעיניו להודיעו הטובה שעשה עמו. **שנאמר: "כי בצלם אלוהים עשה את האדם" -** הרי לנו שהקדוש ברוך הוא מרוב חיבתו לאדם מודיע לו המתנה הטובה שניתנה לו, ולכן צריך כל אדם להיזהר

לעשות רצון בוראו.

י"ב אייר 27 לעומר

חביבין ישראל, שנקראו בנים למקום. חיבה יתרה נודעת להם שנקראו בנים למקום, שנאמר: "בנים אתם לה' אלקיכם" - חיבה יתירה הראה הקדוש ברוך לעם ישראל בכך שהודיעם שהם בניו.

חביבין ישראל, שניתן להם כלי חמדה - היא התורה שנקראת "חמדה" שנאמר: "תורת ה' תמימה... משפטי ה' אמת... הנחמדים מזהב ומפז רב" (תהלים יט, ח-יא) וכן אמרו (במסכת זבחים קטז). כשנתן הקב"ה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו... וכל מלכי אומות העולם נתקבצו אצל בלעם הרשע ואמרו לו: מה קול ההמון אשר שמענו? אמר להם: **חמדה** טובה יש לו להקב"ה בבית גנזיו ומבקש ליתנה לבניו.

חיבה יתרה נודעת להם, שניתן להם כלי חמדה שבו נברא העולם - כמו שאמרו (בראשית רבה א) "ואהיה אצלו אמון" (משלי ח, ל) התורה אומרת: אני הייתי כלי אומנותו של הקב"ה: בנוהג שבעולם מלך בשר ודם בונה פלטין (ארמון) אינו בונה אותה מדעת עצמו אלא מדעת האומן.... כך היה הקדוש ברוך מביט בתורה ובורא את העולם. וחיבה יתרה היא שהודיע הקב"ה לישראל שנתן להם את התורה. **שנאמר: כי לקח טוב נתתי לכם, תורתי אל תעזובו -** "ולקח" זה התורה, שנאמר: "יערוף כמטר לקח" (דברים לב, ב) זוהי החיבה היתרה שהודיע הקדוש ברוך הוא לישראל שנתן להם את התורה.

מעשי אבות

אחד מרבותיו של רבי עקיבא היה רבי נחום איש גז שנקרא כך לפי שעל כל דבר דבר שעבר עליו, אפילו דבר לא טוב, היה אומר: גם זו לטובה!

פעם רבי עקיבא הלך בדרך, היה עמו חמור שהיה רוכב עליו, תרנגול שהיה מעירו

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנתו ונר שהיה לומד לאורו תורה בלילה. בא למקום אחד ורצה שיתנו לו מקום להתאכסן וללון, אך אף אחד לא נתן לו ולא הזמינו אותו אל ביתם ובכל זאת אמר רבי עקיבא: כל מאן דעביד רחמנא לטב עביד. כלומר, כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא לטובה הוא עושה זאת.

בלית ברירה הלך ולן בשדה, בא אריה ואכל את חמורו, אמר רבי עקיבא: כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא לטובה הוא עושה, בא חתול ואכל את התרנגול, אמר רבי עקיבא: כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא לטובה הוא עושה, באה הרוח וכיבתה את הנר שהיה לומד תורה לאורו ובכל זאת לא הצטער רבי עקיבא ושוב אמר: כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא לטובה הוא עושה והמשיך ללמוד תורה בעל פה כשהוא יושב בחושך, בלילה ההוא באו גייסות ושובו את כל אנשי העיר, אמר רבי עקיבא: זה מה שאמרתי כל מה שעושין מן השמים, הכל הוא לטובה, כי אילו היה הנר דולק, היה הגייס רואה אותו, ואילו היה החמור נוער או התרנגול מקרקר, אז הגייס היה בא ושובה אותי, וכל זה היה אך ורק לטובתי.

משנה טו

הכל צפוי, והרשות נתונה,
ובטוב העולם גדון.
והכל לפי רב המעשה.

באור המשנה

משנתנו היא המשך דברי רבי עקיבא, וכך הוא היה אומר: **הכל צפוי** - כל מה שעושה האדם אפילו בחדרי חדרים גלוי וידוע לפני ה' יתברך. **והרשות נתונה** - בידו של האדם

י"ב אייר 27 לעומר

לעשות טוב או רע, כמו שכתוב: "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב את המות ואת הרע" (דברים ל, טו).

ובטוב העולם נידון - הקדוש ברוך הוא דן את בני האדם במידת הרחמים ולא במידת הדין, **והכל לפי רוב המעשה -** כלומר, למרות שהקדוש ברוך הוא דן את בני האדם במידת הרחמים ולא במידת הדין, אף על פי כן לא כולם שווים בזה לפי שהכל לפי רוב המעשה, המרבה במעשים טובים נותנים לו רחמים מרובים, והממעיט במעשים טובים ממעטים לו ברחמים.

מעשי אבות

אמר רב יהודה אמר רב, בשעה שעלה משה למרום, מצאו להקדוש ברוך הוא שיושב וקושר כתרים לאותיות, אמר לפניו: ריבוננו של עולם, מי מעכב על ידך? כלומר, למה אתה צריך להוסיף כתרים על מה שכתבת בתורה? אמר לו: אדם אחד יש, שעתיד להיות בסוף כמה דורות ועקיבא בן יוסף שמו, שעתיד לדרוש על כל קוץ וקוץ של התגים הללו תילי תילין של הלכות, אמר לפניו: ריבוננו של עולם, הראהו לי, אמר לו: חזור לאחורייך, הלך וישב בסוף שמונה שורות ולא היה יודע מה הן אומרים, תשש כוחו של משה רבינו כיון שהגיע לדבר אחד, אמרו לו תלמידיו, רבי מנין לך? אמר להם רבי עקיבא: זה הלכה למשה מסיני, נתישבה דעתו של משה רבינו שרבי עקיבא אומר זאת משמו אע"פ שעדיין לא קיבלה.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה טז

הוא הָיָה אוֹמֵר: הַכֹּל נָתַן בְּעֶרְבוֹן, וּמִצְוֵה פְּרוּסָה עַל כָּל
 הַחַיִּים, הַחֲנוּת פְּתוּחָה, וְהַחֲנוּנִי מִקִּיף,
 וְהַפְּנֵקֶס פְּתוּחַ, וְהַיָּד כּוֹתֶבֶת,
 וְכָל הַרוּצָה לְלוֹת - יָבֹא וְיִלְוֶה,
 וְהַגָּבָאִים מִחֲזִירִים תְּדִיר בְּכָל יוֹם,
 וְנִפְרָעִין מִן הָאָדָם מִדַּעְתּוֹ וְשִׁלָּא מִדַּעְתּוֹ,
 וְיֵשׁ לָהֶם עַל מָה שֵׁיִסְמוּכוֹ,
 וְהֵדִין - דִּין אֲמָת, וְהַכֹּל מֵתָקֵן לְשִׁעוּדָה.

ביאור המשנה

הוא - רבי עקיבא. היה אומר: הכל נתון בערבון - אדם ערב לכל מעשיו ואינו יכול להיפטר מן הדין לפי שהוא ובניו ערבים על כל המעשים.

ומצודה פרוסה על כל החיים - הכוונה לייסורים ולמיתה שהם מצויים בכל העולם, **החנות פתוחה -** ובני אדם נכנסים לשם ולוקחים בהקפה, כך בני אדם יכולים ליהנות מתענוגי העולם הזה כרצונם. **והחנוני מקיף -** ומאמין לכל מי שלוקח מהחנות ומוכר לכולם בהקפה, כך הקדוש ברוך הוא נותן לבני האדם לחטוא כרצונם וממתין להם עד שיבוא עיתם ויגבה מהם חובם על הכל.

והפנקס פתוח והיד כותבת - והמוכר כותב בפנקס את כל החובות של הקונים שלקחו בהקפה על מנת שלא ישכח את החובות שחייבים לו, כך גם הקדוש ברוך הוא אמנם מאריך אפו ולא מעניש מיד את החוטאים אך כל מעשיהם נרשמים בספר הזכרונות לגבות מהם חובם בבוא זמנם.

וכל הרוצה ללוות יבוא וילווה - כלומר, לא מכריחים שום אדם לבוא ולקנות מן החנות

י"ב אייר 27 לעומר

שלא ברצונו כך גם לא מכריחים את האדם לחטוא שלא מרצונו וזו בחירה שלו.

הגבאים מחזירים תדיר בכל יום - החנווני שולח גבאים מדי פעם בפעם לגבות את החובות מן הקונים, כך גם הקדוש ברוך הוא שולח יסורים ופגעים רעים מדי פעם בפעם לחוטאים על מעשיהם הרעים.

ונפרעין מן האדם מדעתו - שפעמים זוכר האדם את חובו ואומר לחנווני אתה צודק. כך גם פעמים שזוכר האדם את חטאיו ואומר שטוב עשה הקדוש ברוך הוא ששלח לו יסורים ופגעים רעים, **ושלא מדעתו** - שלפעמים האדם לא זוכר את חובו ומתווכח עם החנווני, כך גם לפעמים האדם שוכח את החטאים שעשה, וקורא תגר נגד דינו של הקדוש ברוך הוא, מדוע הביא עליו ייסורים ופגעים והלא הוא צדיק גמור. **ויש להם על מה שיסמוכו** - לגבי החנווני יש על מה לסמוך שגובים את החוב וזהו הפנקס שרשומים בו כל החובות ועל החנווני שהוא נאמן על פנקסו, כך הייסורים הללו הבאים על האדם החוטא הן נסמכים על מעשיו של האדם הנזכרים לפני הקדוש ברוך הוא, אף על פי שהם נשכחים מן האדם.

והדין דין אמת - אין הקדוש ברוך הוא גובה מן האדם יותר ממה שמגיע לו, כפי שאמרו במסכת עבודה זרה (ג.) "אין הקדוש ברוך הוא בא בטרונאי (בתלונה ובעלילה) עם בריותיו". **והכל מתוקן לסעודה** - בין צדיקים ובין רשעים יש להם חלק לעולם הבא לאחר שגבו מהם את חובם.

מעשי אבות

רבי עקיבא חי מאה ועשרים שנה כמשה רבינו כהלל הזקן וכרבן יוחנן בן זכאי (ספרי דברים שנז) והשאיר אחריו בנים ובנות, חמשת תלמידיו האחרונים היו: רבי מאיר בעל הנס, רבי יהודה בר אלעאי, רבי יוסי, רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בן שמוע והם אלו שהפיצו את התורה בארץ ישראל בדור שאחריו. **רבי עקיבא** טמון בטבריה

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יז

רבי אלעזר בן עזריה אומר:
 אם אין תורה - אין דרך ארץ.
 אם אין דרך ארץ - אין תורה.
 אם אין חכמה - אין יראה.
 אם אין יראה - אין חכמה.
 אם אין בינה - אין דעת.
 אם אין דעת - אין בינה.
 אם אין קמח - אין תורה.
 אם אין תורה - אין קמח.

באור המשנה

רבי אלעזר בן עזריה אומר: אם אין תורה - אם האדם לא קרא ולא למד תורה אז **אין דרך ארץ -** אין משאו ומתנו יפה עם הבריות מכיון שרוב המידות הטובות שבדרכי העולם הן בתורה. **אם אין דרך ארץ -** מי שאינו בעל מידות טובות אזי גם **אין תורה -** אין ערך לתורתו, שכן התורה מתחללת ונמאסת על ידו וסופו שמשתכחת ממנו.

אם אין חכמה - מי שאין בו חכמה להשכיל גדולת הבורא אזי גם **אין יראה -** אינו יכול להגיע לידי יראת הרוממות מה' יתברך. **אם אין יראה -** אם אין לאדם את יראת הרוממות מה' יתברך אז **אין חכמה -** אינו יכול לקנות חכמה בשלמות.

אם אין בינה - בינה נקראת הבנת הדין, או הדבר שלומד, וכן הבנת דבר מתוך דבר.

י"ב אייר 27 לעומר

אז אם האדם לא מבין את הדבר שלומד אז **אין דעת** - אין לו דעת. דהיינו, הוא לא יבין את טעם הדבר. **אם אין דעת** - אם אדם לא הבין את טעם הדבר אז **אין בינה** - הוא לא יוכל ללמוד דבר מתוך דבר והאיל ולא הבין כראוי את הדבר.

אם אין קמח - אם אין לאדם מה לאכול אז **אין תורה** - אינו יכול ללמוד תורה מכיון שאין דעתו מיושבת עליו. **אם אין תורה** - אם אדם לא עוסק בתורה. **אין קמח** - מה יועיל לו הקמח שבידו, הואיל ואין בו תורה נוח לו שלא היה לו קמח והיה מת ברעב.

מעשי אבות

רבי אלעזר בן עזריה היה מגדולי חכמי יבנה

בזכות חכמתו, ויחוסו - שהיה דור עשירי לעזרא הסופר, ועושרו, זכה להגיע לנשיאות. בזמן שהעבירו את רבן גמליאל מנשיאותו על שלא נהג כבוד ברבי יהושע, ובאותו הזמן היה בן שמונה עשרה שנה בלבד ובדרך נס נתמלא זקנו בשמונה עשר שורות של שערות שיבה כדי שיהיה יותר מכובד בעיני הציבור וזה מה שאמר במשנה במסכת ברכות (פרק א משנה ה): הרי אני כבן שבעים שנה - שפירושו לא בן שבעים שנה אלא שנתמלא ראשו בשערות שיבה שנראה כבן שבעים שנה.

באותו היום שעלה רבי אלעזר בן עזריה לנשיאות סלקו את שומר פתח בית המדרש, וניתנה לכל התלמידים רשות להיכנס, לפי שהיה רבן גמליאל מכריז ואומר: כל תלמיד שאין תוכו כבדו לא ייכנס לבית המדרש, ובאותו היום נתווספו ארבע מאות ספסלים עבור התלמידים, ובאותו היום נשנתה מסכת עדויות ולא היתה הלכה אחת שנשארה בספק (ברכות כח).

חתימה
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

המשך משנה יז

הוא היה אומר: כל שחכמתו מרבה מפעשיו, למה הוא דומה? לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מעטין, והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו, שנאמר (ירמיה יז, ו):
 "והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חררים במדבר ארץ מלחה ולא תשב". אבל כל שמעשיו מרבין מחכמתו, למה הוא דומה? לאילן שענפיו מעטין ושרשיו מרבין, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו, שנאמר (שם):
 "והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חם, והיה עלהו רענן, ובשנת בצרת לא ידאג, ולא ימיש מעשות פרי".

באור המשנה

הוא - רבי אלעזר בן עזריה, היה אומר: כל שחכמתו מרובה ממעשיו - שידוע הרבה תורה אך מקיים רק מעט ממצוות התורה. **למה הוא דומה? לאילן שענפיו מרבין ושרשיו מועטין -** שהענפים דומים לחכמת התורה שאצלו היא מרובה, אך השורשים שהם העיקר דומים למצוות התורה שאצלו הם מועטים. **והרוח באה ועוקרתו והופכתו על פניו -** לפי שאילן זה אינו מושרש בקרקע כראוי, כך גם מי שחכמתו מרובה ממעשיו אין חכמתו מתקיימת כי המעשים הם העיקר. **שנאמר: "והיה כערער בערבה" -** כאילן יחיד במדבר, מלשון ערירי בלא בנים, ואין לו אילנות אחרים שיגנו עליו מפני השמש. **"ולא יראה כי יבוא טוב" -** גם בעונת הגשמים לא יריגיש שינוי לטובה. **"ושכן חררים"**

י"ב אייר 27 לעומר

במדבר - ישכון במקום שמם וחרב מחוס השמש הלוהט במדבר.
"ארץ מלחה" - באדמה שאינה מוציאה כל צמח, כאילו זרעו בה מלח.
"ולא תשב" - ואין בה ישוב בני אדם, ופסוק זה נאמר על מי שבוטח באדם ומסיר לבו מה' יתברך בדומה לזה שלומד תורה ואינו מקימה.

אבל כל שמעשיו מרובין מחכמתו - כל מי שמקבל עליו לקיים את כל מה שהוא ילמד כבר נחשב לאחד שמעשיו מרובין מחכמתו. **למה הוא דומה? לאילן שענפיו מועטין ושרשיו מרובין** - היינו, למרות שחכמתו אינה מרובה אבל רצונו הטוב ומעשיו הטובים מרובים שהם העיקר. **שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו, שנאמר: "והיה כעץ שתול על מים ועל יובל"** - דהיינו: נחל מים, **"ישלח שרשיו ולא יראה כי יבוא חום, והיה עלהו רענן, ובשנת בצורת לא ידאג"** - מכיון שהוא מסתפק מהמים שבנחל, **"ולא ימיש מעשות פרי"** - ופסוק זה נאמר על הגבר הבוטח בה' יתברך כפי שכתוב בירמיה (יז).

מעשי אבות

מדברי רבי אלעזר בן עזריה במשנתנו למדנו עד כמה חשוב הוא המעשה. ואפילו יותר מן הידיעה שכל מי שמעשיו מרובים מחכמתו הרי זה דומה לאילן שענפיו מועטים ושרשיו מרובים, שאפילו כל הרוחות שבעולם באות ונושבות בו אין מזיזין אותו ממקומו.

רבי שמעון בן חלפתא דרש כך על הפסוק שבחומש דברים (כח, א): **"לשמור לעשות את כל מצותיו"**, כל מי שלומד דברי תורה ואינו מקיים, ענשו חמור ממי שלא למד כל עיקר, למה הדבר דומה? למלך שהיה לו פרדס, הכניס לתוכו שני אריסים, האחד היה נוטע אילנות ומקצצם, והשני לא היה נוטע כל עיקר ולא מקצצם, על מי המלך כועס יותר? ודאי שעל אותו אחד שנטע אילנות וקצצם! כך גם כל מי שלומד דברי תורה ואינו מקיים אותה, עונשו חמור יותר ממי שלא למד כל עיקר (דברים רבה ז).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה יח

י"ב אייר
27 לעומר

רבי אלעזר חסמא אומר:
קנין ופתיח נדה - הן הן גופי הלכות,
תקופות וגמטריאות - פרפראות לחכמה.

באור המשנה

רבי אלעזר חסמא אומר: קנין - קרבנות העוף של תורים ובני יונה נקראים "קנין" מלשון קן ציפור, ויש בהם הלכות חמורות כשהם מתערבים זה בזה כגון: חובה בנדה או עולה שמעשיה למעלה בחטאת שמעשיה למטה. **ופתיח נדה** - דיני אשה נדה שאבדה וסתה וצריכה לשמור עד שתחזור לפתח נדתה ויש בזה ענינים חמורים וחשובות מסובכים ביותר. **הן הן גופי הלכות** - דברים אלו הם עיקר תורה שבעל פה, שמקבלים עליה שכל.

תקופות - חשבון ארבע תקופות השנה היינו ענין הילוך המזלות (אסטרונומיה). **וגימטריאות** - חשבון האותיות. **פרפראות לחכמה** - כלומר, כמו הפרפראות שרגילים לאכול בסוף הסעודה לקינוח דרך תענוג, כך חכמות אלו מכבדות את בעליהן בעיני הבריות.

מעשי אבות

רבי אלעזר חסמא היה מחכמי יבנה, בר מחלוקתו של רבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא, היה תלמידו של רבן גמליאל וגם של רבי יהושע. כרבו רבי יהושע עסק אף הוא בתורת הטבע, והיה חכם גדול בחכמת התבונה ובחכמת החשבון

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

פרק ד משנה א

י"ג אייר
28 לעומר

בן זומא אומר: איזהו חכם? הלומד מכל אדם,
שנאמר (תהלים קיט, צט): "מכל מלמדי השכלתי כי
עדותיך שיחה לי" איזהו גבור? הכובש את יצרו, שנאמר
(משלי טז, לב): "טוב ארך אפים מגבור ומטל ברוחו מלכד
עיר" איזהו עשיר? השמח בחלקו,
שנאמר (תהלים קכח, ב): "גִּיעַ כְּפִיךָ כִּי תֹאכַל אֶשְׂרִיךָ
וְטוֹב לָךְ" "אֶשְׂרִיךָ" - בעולם הזה. "וטוב לך" - לעולם
הבא. איזהו מקבד? המקבד את הבריות,
שנאמר (שמואל א ב, ל): "כִּי מִקְבְּדֵי אֶכְבֵּד וּבְזֵי יִקְלוּ"

באור המשנה

בן זומא אומר: איזהו חכם - שראוי שיתהלל בחכמתו? **הלומד מכל אדם -** ואפילו ממי שקטן ממנו בחכמה וכיון שאינו חס על כבודו ולומד מן הקטנים, ניכרים הדברים שחכמתו היא לשם שמים ולא להתייחר ולהתפאר בה. ולכן ראוי הוא להתהלל בחכמתו וכמו שאמר דוד המלך בספר תהילים: **"מכל מלמדי השכלתי" -** וסוף הפסוק: **"כי עדותיך שיחה לי" -** כלומר, הייתי לומד תורה מכל מלמדי ואפילו מן הקטנים ממני ולא הייתי חושש לכבודי וזאת כי עדותיך שיחה לי, שכל כוונתי היתה לשם שמים בלבד.

איזהו גיבור - שראוי שיתהלל בגבורתו? **הכובש את יצרו -** מי שמתגבר וכובש את יצרו הרע שלו ותאוותיו ומושל ברוחו, **שנאמר: "טוב ארך אפים מגיבור ומושל ברוחו מלוכד עיר" -** כלומר, טוב אריכות אפיים של האדם שבאה מצד לוכד עיר. כגון מלך שכבש עיר ובאו לידו האנשים שמרדו בו, והוא מושל ברוחו ואינו הורגם.

איזהו עשיר - הראוי לו להתהלל בעושרו? **השמח בחלקו -** שמתפק במה שיש לו

ושמח בזה ואינו רודף אחר העושר, **שנאמר: "יגיע כפך כי תאכל"** - כשתאכל מיגיע כפך ממה שיש לך אזי: **"אשריך טוב לך", אשריך - בעולם הזה** - שלא תצטרך לבריות, **וטוב לך לעולם הבא** - שלא תבוא לידי גזל וחמס.

איזהו מכובד - מה יעשה אדם ויהא מכובד בעיני הבריות גם כשאין לו חכמה גבורה ועושר? **המכבד את הבריות** - כי הנותן כבוד לכל אדם מקבל את הכבוד בחזרה, **שנאמר: "כי מכבדי אכבד"** - הקדוש ברוך הוא אומר זאת, שמי שמכבד אותו יקבל ממנו כבוד בחזרה, אז קל וחומר לבני אדם, שכן מה הקדוש ברוך הוא, שהוא מלך הכבוד וכל מה שברא בעולמו לא ברא אלא לכבודו, מכבד את מכבדיו קל וחומר לבשר ודם. **"ובחי יקלוי"** - והמבזים את הקדוש ברוך הוא יהיו בזויים מאליהם.

מעשי אבות

בן זומא הוא שמעון בן זומא ולפי שלא האריך ימים ולא נסמך להוראה לכן קראו לו על שם אביו בן זומא ולא רבי שמעון, ובכל זאת הוא נחשב לחכם גדול,

בן זומא אומר: אורח טוב מהו אומר? "כמה תרחות טרח בעל הבית בשבילי! כמה בשר הביא לפני! כמה יין הביא לפני! כמה גלוסקאות (פת סולת נאה) הביא לפני וכל מה שטרח לא טרח אלא בשבילי".

אבל אורח רע מהו אומר? "מה טורח טרח בעל הבית הזה? פת אחת אכלתי, חתיכה אחת אכלתי, כוס אחד שתיתי, כל הטורח שטרח בעל הבית זה לא טרח אלא בשביל אשתו ובניו" (ברכות נח.).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ב

י"ג אייר
28 לעומר

בן עזאי אומר:
הוי רץ למצוה קלה פבחהמורה, ובורח מן העברה.
שמצוה גוררת מצוה, ועברה גוררת עברה.
ששכר מצוה מצוה ושכר עברה עברה.

באור המשנה

בן עזאי אומר: הוי רץ למצוה קלה - רוץ אחרי מצוה אפילו שנראית קלה בעיניך, **כבחמורה -** כמו שאתה רץ לקיים מצוה חמורה, **ובורח מן העבירה -** תברח מכל סוג של עבירה, **שמצוה גוררת מצוה -** כך מנהגו של עולם, העושה מצוה אחת נוח לו לעשות מצוות אחרות, **ועבירה גוררת עבירה -** המתחיל בעשיית עבירות קשה לו מאוד לפרוש מהם. ועוד **ששכר מצוה מצוה -** מן השמים מסייעים ביד מי שעשה מצוה אחת שיעשה עוד מצוה אחרת בכדי שיקבל שכר על שתיהן, **ושכר עבירה עבירה -** כלומר, עונשה של העבירה הוא שיוסיף לעבור על עוד עבירה וייענש על שתיהן ואין הכוונה שייסיעו לו מן השמים לעבור עוד עבירה, אלא שה' יתברך יניחו ביד טבעו הרע כמו שאמרו חכמים: "בא ליטמא - פותחין לו, בא ליטור - מסייעין אותו"... משל לאדם שהיה מוכר נפט ואפרסמון שזהו מין בושם, בא הלוקח למדוד נפט - אומר לו המוכר: מדוד אתה לעצמך שריחו רע, בא הלוקח למדוד אפרסמון - אומר לו המוכר המתן לי עד שאמדוד עמך, כדי שנתבשם אני ואתה (וימא לח:).

מעשי אבות

בן עזאי הוא שמעון בן עזאי ואף על פי שהיה גדול ועצום בתורה וראוי להוראה, לא הגיע לסמיכה להיקרא בשם רבי, מפני שלא האריך ימים ולכן היו קוראים אותו על שם אביו.

היה תלמידו של רבי יהושע בן חנניה, ותלמיד חבר לרבי עקיבא, היה שקדן עצום בתורה עד שאמרו עליו: "משמת בן עזאי בטלו השקדנים" (סוטה מט:).

ועוד דרשו חכמים על הפסוק שבתהלים: "אשרי האיש אשר לא **הלך** בעצת רשעים, ובדרך חטאים לא **עמד**, ובמושב לצים לא **ישב**" - אם הלך סופו לעמוד בדרך חטאים, ואם עמד סופו גם לישב במושב לצים (עבודה זרה יח.).

מעשה שהיה בשעת השמד, בחנוני אחד מישראל, שהיתה לו מסעדה, והיה מבשל בשר כשר בקדרה אחת, ובשר נבלות וחזיר בקדרה אחרת, ומוכר לכולם, כדי שלא ירגישו בו שהוא יהודי. ומנהגו היה שכל מי שהיה נכנס למסעדה ולא נטל ידיו, יודע בו שהוא גוי, ונותן לו בשר חזיר, וכל מי שהיה נוטל ידיו לאכילה ומברך, יודע בו שהוא ישראל ומאכילו בשר כשר. פעם אחת נכנס לשם יהודי וסבר החנוני שהוא גוי, והגיש לו בשר חזיר, ואכל, כאשר בא לשלם לו, דרש ממנו עשרה דינרים. אמר לו, והלא אתמול אכלתי במסעדה אחרת בשמונה דינרים. אמר לו, סעודה זו שאכלת של בשר חזיר היא. כששמע כך עמדו שערותיו נבהל ונחפז, אמר לו בצינעא, יהודי אני והאכלת אותי בשר חזיר. אמר לו תיפח רוחך, שהרי ראיתי שאכלת בלא נטילה ובלא ברכה, כסבור הייתי שאתה גוי. מכאן שנו חכמים, מים ראשונים האכילו בשר חזיר (חולין קו.).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ג

י"ד אייר
29 לעומר

הוא הִיָּה אֹמֵר: אֵל תְּהִי בְּזִי לְכָל אָדָם,
וְאֵל תְּהִי מִפְּלִיג לְכָל דָּבָר,
שֶׁאִין לָךְ אָדָם שֶׁאִין לוֹ שְׁעָה, וְאִין לָךְ דָּבָר שֶׁאִין לוֹ מָקוֹם.

באור המשנה

הוא - בן עזאי, **היה אומר: אל תהי בז לכל אדם -** אל תזלזל בשום אדם, **ואל תהי מפליג לכל דבר -** אל תהא מרחיק שום דבר. כלומר, שלא תחשוב על שום דבר בעולם שהוא מיותר ואין לעולם צורך בו. **שאין לך אדם שאין לו שעה. ואין לך דבר שאין לו מקום -** אין שום דבר בעולם שנברא לבטלה, כל דבר יש לו צורך בזמן ובמקום מסוים, ולכן אל תזלזל בשום דבר כי אינך יודע מתי תצטרך לאותו דבר.

מעשי אבות

למדנו במשנתנו שאין לזלזל בשום אדם, לפי שאין לך אדם שאין לו שעה של הצלחה, ויתכן מאוד שתצטרך לו או שהוא עלול להזיק לך על שזלזלת בו, כפי שראינו אצל יפתח הגלעדי, שגורש מעירו ומנחלת אבותיו על ידי אחיו והוא נעשה ראש לאנשים ריקים ופוחזים שהתלקטו אליו, ולבסוף אנשי גלעד בצר להם פנו אליו לעזרה, ויהי להם למושיע ושופט (שופטים יא).

פעם אחת היה דוד מלך ישראל יושב בגנו וראה צרעה אוכלת עכביש, אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא: ריבונו של עולם, מה הנאה באלו שבראת בעולמך? צרעה מפסדת דבש ואין בה הנאה, עכביש אורג כל השנה ואין לו לבוש, אמר לו הקדוש ברוך הוא: דוד, מלעיג אתה על בריותי - תבוא השעה ותצטרך להן. וכשנחבא דוד במערה מפני שאול המלך, שלח לו הקדוש ברוך הוא עכביש וארג על פי המערה וסגר אותה, וכשבא

שאול וראה את פי המערה ארוג אמר ודאי לא נכנס אדם לכאן, שאם נכנס היה קורע את האריג לקרעים והלך לו ולא נכנס לשם, וכשיצא דוד וראה את העכביש - אמר לו: ברוך בוראך וברוך אתה.

ובשעה שמצאו דוד לשאול שוכב ישן במעגל - והיה אבנר בן נר שר צבאו שוכב בפתח האוהל, ראשו בפתח אחד ורגליו בפתח שכנגדו, והיו רגליו זקופות. בא דוד ונכנס בין רגליו ונטל את צפחת המים, וכשבא לצאת מבין רגליו פשט אבנר את רגליו - וכסהו, והיו עליו כשני עמודים גדולים, ביקש דוד רחמים לפני הקדוש ברוך הוא ואמר: "אלי אלי למה עזבתני" (תהלים כב, ב). עשה לו הקדוש ברוך הוא נס ושלח לו צרעה ועקצה ברגלי אבנר וזקף רגליו ויצא דוד משם בשלום. באותה שעה שיבח דוד לפני הקב"ה ואמר: ריבונו של עולם, מי יעשה כמעשיך וכגבורותיך - שכל מעשיך נאים.

אמר רב יהודה אמר רב: כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא ברא דבר אחד לבטלה (שבת עז:).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ד

י"ד אייר
29 לעומר

רבי לויטס איש יבנה אומר:
מאד מאד הוי שפל רוח, שתקנות אנוש רמה.
רבי יוחנן בן ברוקא אומר:
כל המחלל שם שמים בסתר - נפרעין ממנו בגלוי. אחד
שווג ואחד מזיד בחלול השם.

באור המשנה

רבי לויטס איש יבנה אומר - רבי לויטס מהעיר יבנה אומר: **מאד מאד הוי שפל רוח** - אף על פי שבשאר המידות, הדרך האמצעית היא המשובחת, במידת הגאווה אינו כן, וצריך האדם להתרחק ממנה עד לקצה האחרון ולהגיע לשפלות רוח. לפי שהגאווה היא מידה מגונה ומאוסה ביותר ורוב בני האדם נכשלים בה וקשה לפרוש ממנה.

שתקות אנוש רימה - שסופו של כל אדם להיות רימה ותולעה בקבר ולכן אין לו במה להתגאות כאשר יזכור מה סופו.

רבי יוחנן בן ברוקא אומר: כל המחלל שם שמים בסתר - כל מי שעבר עבירה בסתר, שאילו היה עושה אותה בגלוי היה בה חילול השם, כגון: שהוא תלמיד חכם שהבריות לומדים ממנו, **נפרעין ממנו בגלוי -** הקדוש ברוך הוא, מעניש אותו בגלוי ומגלה חרפתו וזאת כדי שלא יתחלל שם שמים על ידו, שלא יאמרו: ראיתם פלוני שהוא חכם ועשה מעשים טובים ופגעו בו צרות כך וכך ולפיכך מענישנו בגלוי, **אחד שוגג ואחד מזיד בחילול השם -** כלומר, בין שאותו אחד עשה את העבירה בשוגג ובין שעשה אותה במזיד, אם יש בה משום חילול השם נפרעים ממנו בגלוי (אבל כמובן שהעונש כשעושה בשוגג הוא הרבה פחות מהעונש כשעושה במזיד).

מעשי אבות

רבי לויטס איש יבנה היה תנא בדור השלישי וזהו המאמר היחיד במשנה המובא בשמו, ובו הוא מזהיר את האדם על מידת הענוה

וכל המתגאה אם תלמיד חכם הוא משכח תלמודו כפי שמובא המעשה עם בני סימוניא (עיין לעיל עמוד סז) שבאו אצל רבי ואמרו לו: מבקשים אנחנו שתתן לנו איש שיוכל להיות דרשן ודיין וחזן וילמד עם התינוקות ויעשה לנו כל צורכינו. נתן להם רבי את לוי בר סיס, עשו לו בימה גדולה והושיבוהו עליה באו ושאלו ממנו שאלות כגון: אשה שהיא גידמת – במה היא חולצת? ולא השיבם, שאלו לו עוד: אם רקקה דם – מה דינה? ולא השיבם. אמרו: אפשר שאינו בעל הלכות וגמרא רק בעל אגדה לכן נשאל אותו בדברי אגדה. שאלו אותו באגדה ולא השיבם גם בזה, מה עשו? באו אצל רבי ואמרו לו: רבי! אמרת שתתן לנו אדם שיודע הכל, לבסוף נתת לנו אדם שאינו יודע להשיב כלל על מה ששואלין אותו. אמר להם רבי: בחייכם, איש כמותי נתתי לכם, שלח רבי אחר לוי בר סיס – ובא אליו. שאל אותו: גידמת במה היא חולצת? אמר לו: בשיניה, שאל אותו: אם רקקה דם מה דינה? אמר לו: אם יש ברוק צחצוח של דם – כשר, שאל אותו מה ששאלוהו באגדה וענה לו גם בזה, אמר לו רבי: מדוע לא ענית להם לבני סימוניא על שאלות אלו ששאלו אותך? אמר לו לוי: מה אעשה, הם עשו לי בימה גדולה והושיבו אותי עליה, וגבהה רוחי עלי, ועל ידי כך נכשלתי מלדעת להשיבם, קרא עליו רבי את הפסוק (משלי ל, לב): "אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה" – מי גרם לך להתנבל בדברי תורה? על שהתנשאת בעצמך, לך אליהם עכשיו ושלא יעשו לך בימה וכסא ותענה להם על כל שאלותיהם (ירושלמי יבמות).

חתימת
מהורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ה

ט"ו אייר
30 לעומר

רבי ישמעאל בנו אומר: הלומד על מנת ללמד -
מספיקין בידו ללמוד וללמד. והלומד על מנת
לעשות - מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות.
רבי צדוק אומר: אל תעשם עטרה להתגדל בהם, ולא
קרדם לחפור בהם. וכך היה הלל אומר:
ודאשתמש בתנא, חלף. הא למדת:
כל הנהנה מדברי תורה, נוטל חייו מן העולם.

באור המשנה

רבי ישמעאל בנו - של רבי יוחנן בן ברוקא, **אומר: הלומד על מנת ללמד -** הלומד על מנת להיות תמיד עוסק בתורה, ואין בדעתו להיות גומל חסדים עם הבריות, כרבה בר נחמני שעסק רק בתורה ולא עסק בגמילות חסדים כפי שהיה צריך (ראש השנה יח.). **מספיקין בידו ללמוד וללמד -** מחשבתו נעשית ומן השמים מספיקין בידו ללמוד וללמד.

והלומד על מנת לעשות - אדם שרוצה לעסוק בתורה ולהיות גם כן גומל חסדים כאביי שעסק בתורה ובגמילות חסדים. **מספיקין בידו ללמוד וללמד לשמור ולעשות -** מספיקין בידו להשלים מחשבתו, ויזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

רבי צדוק אומר: אל תעשם - את דברי התורה, **עטרה להתגדל בהם -** אל תאמר אלמד תורה בשביל שיקראוני רבי ואשב בראש כולם. **ולא קרדם לחפור בהם -** וכן אל תלמד תורה לשם פרנסה כמו קרדם לחפור בה, שהעושה כן מועיל בקדושתה של תורה וחייב מיתה בידי שמים כמי שנהנה מן ההקדש. **וכך היה הלל אומר: ודאשתמש בתנא חלף -** המשתמש בכתר התורה יחלוף ויעבור מן העולם, **הא למדת -** הרי למדת מכאן: **כל הנהנה מדברי תורה -** שמשתמש בהם לשם כבודו או פרנסתו. **נוטל חייו מן העולם -** כלומר, מפסיד שכרו מחיי העולם הבא.

מעשי אבות

רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא למד תורתו מאביו ומפי חכמים אחרים בכרם ביבנה, היה חבריו של הנשיא רבן שמעון בן גמליאל ושל רבי יהושע בן קרח.

רבי צדוק היה מראשוני התנאים זקן בא בימים. היה בימי מלחמת חורבן הבית השני. מסופר עליו שארבעים שנה לפני החורבן היה יושב בתענית ובתפילה שלא יחרב הבית, עד כדי כך שכל מה שהיה אוכל היה נראה מבחוץ. כשבא להברות עצמו ולחזק את גופו הביאו לפניו גרוגרות (תאנים יבשות) והיה מוצץ את מימיהן וזורקן

בתלמוד (קידושין לב.) מובא מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי צדוק שהיו מסובין בבית המשתה של בנו של רבן גמליאל, והיה רבן גמליאל עומד ומשקה עליהם. נתן הכוס לרבי אליעזר ולא נטלו, נתנו לרבי יהושע וקיבלו, אמר לו רבי אליעזר מה זה יהושע? אנחנו יושבין ורבן גמליאל עומד ומשקה עלינו? אמר לו רבי יהושע: מצינו גדול ממנו ששימש: אברהם גדול הדור היה וכתוב בו: "והוא עומד עליהם" (בראשית יח, ח) ושמא תאמרו: כמלאכי השרת נדמו לו, לא נדמו לו אלא לערביים, ואנו לא יאה רבן גמליאל עומד ומשקה עלינו? אמר להם רבי צדוק: עד מתי אתם מניחים כבודו של מקום, ואתם עוסקים בכבוד הבריות? הקדוש ברוך הוא משיב רוחות ומעלה נשיאים (עננים) ומוריד מטר ומצמיח אדמה, ועורך שולחן לפני כל אחד ואחד (לא רק לפני האדם הכשרים בלבד, אלא אף לרשעים עובדי עבודה זרה) ואנו לא יאה רבן גמליאל עומד ומשקה עלינו?

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ו'

ט"ו אייר
30 לעומר

רבי יוסי אומר:

כָּל הַמְּכַבֵּד אֶת הַתּוֹרָה, גּוֹפּוֹ מְכַבֵּד עַל הַבְּרִיּוֹת. וְכָל
הַמְּחַלֵּל אֶת הַתּוֹרָה, גּוֹפּוֹ מְחַלֵּל עַל הַבְּרִיּוֹת.

באור המשנה

רבי יוסי אומר: כל המכבד את התורה – כל מי שדורש כל אות ואות שבתורה ומראה טעם על כל קוץ וקוץ לומר שאין בה דבר לבטלה, אין לך כבוד תורה גדול מזה, או המכבד את התורה שאינו מניח ספרי קודש על ספסל שיושבים בו בני אדם, ויכבד את לומדי התורה והוא בעצמו ישתדל תמיד ללומדה. אזי מן השמים יסייעוהו ויהא **גופו מכובד על הבריות** – הוא בעצמו יהיה מכובד בעיני הבריות.

וכל המחלל את התורה – שמבזה את התורה. דהיינו, שאינו עוסק בה ומבזה תלמידי חכמים ומזלזל בחיבוריהם, אזי **גופו מחולל על הבריות** – הרי הוא עצמו מתבזה על ידי כך בעיני הבריות.

מעשי אבות

רבי יוסי שבמשנתנו הוא רבי יוסי בן חלפתא מהעיר צפורי. הוא היה אחד מחמשת התנאים שלימדו רבי עקיבא בסוף ימיו, וסמכם רבי יהודה בן בבא (סנהדרין יד.). חמישה בנים היו לו מיבמתו, אשת אחיו שמת בלי בנים, וכולם היו גדולי תורה שהתפאר בהם מאוד והיה אומר: נטעתי חמישה ארזים בישראל (שבת קיח.). המפורסמים מביניהם: רבי ישמעאל ברבי יוסי ורבי אלעזר ברבי יוסי.

רבי יהודה הנשיא היה אחד מתלמידיו, וכשהיה בא להקשות על דבריו היה אומר: אנו

העלובים נקשה על דברי רבי יוסי? שכשם שיש בין קדשי קדשים לחולי חולין, כך בין דורנו לדורו של רבי יוסי (ירושלמי גיטין פ"ו, ה"ז). רבי ישמעאל בנו של רבי יוסי היה אומר: כשם שיש הבדל בין זהב לעפר כך בין דורינו לדורו של אבא.

מטרוניתא אחת (גבירה רומית) שאלה את רבי יוסי בן חלפתא: בכמה ימים ברא הקדוש ברוך הוא את העולם? השיב לה: בשישה ימים, אמרה לו: ומה הוא עושה מאז ועד עתה? אמר לה: הוא יושב ומזווג זיווגים - בתו של פלוני לפלוני ובתו של פלוני לפלוני.

אמרה לו: וזהי אומנותו? הרי גם אני יכולה לעשות כך! כמה עבדים וכמה שפחות יש לי - בשעה קלה אני יכולה לזווג אותם זה לזו. השיב לה רבי יוסי: אם הדבר קל בעיניך - אין הדבר קל בעיניו של הקדוש ברוך הוא. אדרבא, קשה הוא לפניו כקריעת ים סוף!

הניחה רבי יוסי והלך לו, מה עשתה? לקחה אלף עבדים ואלף שפחות העמידה אותם שורות שורות ואמרה: פלוני יישא פלונית, ופלונית תינשא לפלוני וזיווגה את כולם בלילה אחד.

למחרת באו לפניה: זה ראשו פצוע, זו עינה שמוטה, זה זרועו פרוקה וזו רגלה שבורה, שאלה אותם: מה קרה לכם? זה אמר: אני רוצה בזו, וזו אמרה: אני רוצה בזה. מיד צוותה המטרוניתא לקרוא לרבי יוסי בן חלפתא, ואמרה לו: רבי, תורתכם אמת היא, נאה ומשובחת היא, וכל מה שאמרת - יפה הוא (ויקרא רבה ח, א).

ט"ו אייר 30 לעומר

שוב מעשה במטרוניא אחת ששאלה את רבי יוסי: מדוע כתוב בספר דניאל (ב, כא): שהקדוש ברוך הוא "יהב חכמתא לחכימין" - כלומר, נותן חכמה לחכמים, מוטב היה, לו היה נותן חכמה לטיפשים! אמר לה רבי יוסי: יש לך תכשיט? השיבה לו: בוודאי, אמר לה: אם יבוא אלייך שני אנשים, אחד עשיר ואחד עני, כדי לשאול ממך את התכשיט - למי תשאילי אותו? השיבה לו: כמובן, לעשיר! שאל אותה: מדוע? השיבה לו: אם יאבד העשיר את התכשיט שלי, יש לו ממה לשלם עבורו, אבל העני מנין ישלם?

אמר לה רבי יוסי: ישמעו אוזנייך מה שפיר מדבר! את לא מוכנה להשאיל את התכשיט שלך אלא לאדם עשיר - והקדוש ברוך הוא יתן את החכמה לטיפשים? (מדרש זוטא קהלת א, ז).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ז'

רבי ישמעאל אומר: החושך עצמו מן הדין -
פורק ממנו איבה וגזל ושבועת שוא.
והגס לבו בהוראה - שוטה רשע וגס רוח.

באור המשנה

רבי ישמעאל בנו של רבי יוסי בן חלפתא, **אומר**: **החושך עצמו מן הדין** - המונע את עצמו מלהיות דיין כגון: במקום שיש דיין גדול ממנו או על ידי שאומר לבעלי הדין לעשות פשרה, **פורק ממנו איבה** - מסיר מעליו שנאה, לפי שבעל הדין היוצא חייב שונא את הדיין שאומר בלבו לא היפך בזכותי, **וגזל** - שמא יחייב את הזכאי לשלם ונמצא גוזלו, **ושבועת שוא** - שמא יחייב שבועה למי שלא חייב בה, ונמצא מביא לידי שבועת שוא.

והגס לבו בהוראה - דיין שמתגאה ודן את הדין בלא עיון והמתנה, הרי הוא **שוטה** - מפני שהוא חכם בעיניו, ואין לך שטות גדולה מזו, **רשע** - שאילו היתה בו יראת שמים לא היה ממחר לדון את הדין, לפי שכל אחד יכול לטעות, **וגס רוח** - בעל גאוה שרוצה להראות לעולם את כוחו וחכמתו.

מעשי אבות

רבי ישמעאל היה הגדול בחמשת בניו של רבי יוסי בן חלפתא, את תורתו קיבל מאביו וכמעט כל מאמריו בהלכה בשם אביו הם, כאביו אף הוא ישב בעיר ציפורי והיה

ט"ז אייר 31 לעומר

מורה בה הוראות, היה גם מקורב לבית הנשיאות והרבה פעמים היה עוסק בתורה עם רבי יהודה הנשיא, רבי החשיבו מאוד ואמר לו ולרבי חייא: אשרי הדור שאתם בתוכו (ירושלמי מגילה פ"ד, ה"א) בייחוד הצטיין בבקיות במקרא, עד שאמר: יכול אני לכתוב את כל המקרא מפי, שלא מן הכתב (שם).

בתור דיין היה נזהר מאוד מאבק שוחד כפי שהגמרא בכתובות (קה): מספרת עליו. אריסו של רבי ישמעאל ברבי יוסי היה רגיל להביא לו בכל ערב שבת סל של פירות מפרדסו של רבי ישמעאל. פעם אחת הביא לו האריס את הפירות ביום חמישי, אמר לו: למה הקדמת להביא היום? אמר לו: יש לי דין, ואמרתי אגב זאת אתן לך את פירותיך. לא קיבל ממנו, ואמר לו: פסול אני לך לדין, הושיב שני תלמידי חכמים ודנו לו דינו, תוך שהוא הולך ובא, שמע רבי ישמעאל מבחוץ מקצת מן הדין, אמר רבי ישמעאל: אילו רצה היה טוען כך, ואילו רצה היה טוען כך, אמר: תיפח נפשם של מקבלי שוחד! ומה אני שלא נטלתי ואם נטלתי - שלי נטלתי - כך, מקבלי שוחד - על אחת כמה וכמה. מכאן, דרשו עליו את הפסוק (ישעיהו לג, טו) "נוער כפיו מתמוך בשוחד" - כגון: רבי ישמעאל ברבי יוסי (מכות כד.).

פעם אמר רבי יוסי בן חלפתא לרבי ישמעאל בנו: מבקש אתה לראות פני שכינה בעולם הזה - עוסק בתורה בארץ ישראל (שוחר טוב קה).

מדברי רבי ישמעאל שבמשנתנו למדנו שהדיין העושה פשרה בין בעלי הדין מסיר מעליו איבה וגזל ושבועת שווא. וכן נאמר (זכריה ח, טז): "משפט שלום שפטו בשעריכם", מהו משפט שלום? זוהי הפשרה, אף על פי שאין מרחמין בדין ישתדל הדיין לעשות פשרה, טרם ינתן פסק הדין. וכמ שנפסק בשלחן ערוך (חושן משפט סימן יב, ב) שכל דיין שעושה פשרה תמיד הרי זה משובה, שנאמר: "אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם", איזהו משפט שיש בו שלום? זוהי פשרה.

חתימה
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ח

ט"ז אייר
31 לעומר

הוא הִיָּה אומֵר: אַל תְּהִי דָן יְחִידִי, שְׂאִין דָּן יְחִידִי אֶלָּא
אֶחָד. וְאַל תֵּאמַר קִבְּלוּ דַעְתִּי, שֶׁהֵן רְשָׁאִין וְלֹא אֶתָּה.

ביאור המשנה

הוא - רבי ישמעאל בנו של רבי יוסי בן חלפתא. **היה אומר: אל תהי דן יחיד -** אף על פי שמדין תורה יכול יחיד מומחה לדון, מדרכי חסידות הוא שאפילו מומחה לא ידון יחיד (אלא אם כן קבלוהו בעלי הדין עליהם שאז דן יחיד אפילו מדרג חסידות). **שאין דן יחיד -** אלא אחד - והוא הקדוש ברוך הוא שהוא יחיד בעולמו. **ואל תאמר -** אם חבריך שצרפת עמך לדין חולקים עליך ואינם מסכימים לדעתך, אל תאמר להם: **קבלו דעתי -** שאני דיין מומחה ובלא הצירוף שלכם הייתי יכול לדון, **שהן רשאים ולא אתה -** הואיל וצרפת אותם עמך ראוי שיפסק הדין על פי רבים, כמו שכתוב: "אחרי רבים להטות" (שמות כג, ב).

מעשי אבות

מעשה ברבי ישמעאל בן רבי יוסי שהלך אחריו תלמיד אחד בשוק של ציון, וראה רבי יוסי שתלמיד זה מפחד, אמר לו: מזה שאתה מפחד זה סימן שאתה חוטא שנאמר: "פחדו בציון חטאים" (ישעיה לג, יד). אמר לו אותו תלמיד: והלא נאמר: "אשרי אדם מפחד תמיד?" (משלי כח, יד). אמר לו רבי ישמעאל: פסוק זה בדברי תורה נאמר. כלומר, אשרי אדם שמפחד תמיד שמא ישכח את הדברי תורה שלמד, ומתוך כך הוא חוזר תמיד על תלמודו (ברכות ט).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

הוא היה אומר

י"ז אייר
32 לעומר

אמר רבי ישמעאל: תלמידי חכמים כל זמן שמזקינין, חכמה מתווספת בהם. ועמי הארץ כל זמן שמזקינין, טיפשות מתווספת בהם (שבת קנב).

משנה ט

רבי יונתן אומר: כל המקיים את התורה מעני,
סופו לקיימה מעשר. וכל המבטל את התורה מעשר,
סופו לבטלה מעני.

באור המשנה

רבי יונתן אומר: כל המקיים את התורה מעוני - כל מי שדחוק מבחינה כלכלית ובכל זאת מתבטל ממלאכתו כדי לעסוק בתורה, **סופו לקיימה מעושר -** שתהא פרנסתו מרובה ויוכל לעסוק בתורה ללא טרדות ודאגות (ו"השפת אמת" פירש לכך פירוש אחר: כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר - שיזכו אותו מן השמים להיות שמח בחלקו שזהו העשיר האמיתי. כמו שנאמר: איזהו עשיר? השמח בחלקו).

וכל המבטל את התורה מעושר - כל מי שאינו לומד תורה מחמת רוב ממונו ועסקיו המרובים, שצריך ליתן לבו פעם לכאן ופעם לכאן ואין לו פנאי לעסוק בתורה, **סופו לבטלה מעוני -** בסופו של דבר הוא עתיד להיבטל מלימוד התורה מחמת עניונו וחוסר פרנסתו.

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

מעשי אבות

רבי יונתן היה תלמידו של רבי ישמעאל,

מעשה באשה אחת שהיה לה דין אצל רבי יונתן, הביאה לו דורון סל של תאנים ולא רצה לקבלם, אמר לה: בבקשה ממך, אם הכנסת אותן מגולות הוציאי אותן מגולות, כדי שיראו האנשים שבחוץ שאת מוציאה אותם כמו שהם ראו שהכנסת אותם ולא יחשבו שקבלתי אותם ממך, ואם הכנסת אותם כשהן מכוסות תוציאי אותן מכוסות, שלא יאמרו הבריות דינרים נתנה לו והוא כיבדה בתאנים שלא לשלחה ריקם כדרך מקבלי דורונות (ירושלמי בבא בתרא פ"ב ה"א).

רבי יונתן מלמדנו במשנתנו שצריך ללמוד את התורה אף מתוך דוחק ואף מתוך עושר והרווחה. ובאמת הגמרא במסכת יומא (לה:): אומרת שאם אדם עני יטען בבית דין של מעלה שהוא לא עסק בתורה מחמת זה שהיה טרוד במזונותיו, יאמרו לו: כלום היית יותר עני מהלל שהיה משתכר בכל יום בטרפיעיק (סוג מטבע) אחד בלבד, חציו היה נותן לשומר בית המדרש וחציו לפרנסתו ולפרנסת אנשי ביתו... ואם אדם עשיר יטען בבית דין של מעלה שהוא לא עסק בתורה מפני שהוא היה עשיר, יאמרו לו: כלום עשיר היית יותר מרבי אלעזר! שאמרו עליו על רבי אלעזר בן חרסום שהניח לו אביו אלף עיירות ביבשה וכנגדן אלף ספינות בים, ובכל יום ויום היה נוטל נאד של קמח על כתפו ומהלך מעיר לעיר וממדינה למדינה על מנת ללמוד תורה.

ובענין מעלת התורה כתב האור החיים הקדוש (רבי חיים בן עטר, מגדולי רבני מרוקו שחי לפני כ-250 שנה, היה רבו של החיד"א, עלה לארץ ישראל בסוף ימיו, יסד את ישיבתו בירושלים בעיר העתיקה ונפטר בן 47 שנים): "ואין טוב אלא תורה שאם היו בני אדם מרגישים במתיקות ועריבות טוב התורה היו משתגעים ומתלהטים אחריה ולא יחשב בעיניהם מלא עולם כסף וזהב למאומה, כי התורה כוללת כל הטובות שבעולם" (אור החיים, דברים כו, א)

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה י'

י"ז אייר
32 לעומר

רבי מאיר אומר:
הוי ממעט בעסק, ועסוק בתורה.
והוי שפל רוח בפני כל אדם.
ואם בטלת מן התורה -
יש לך בטלים הרבה כנגדך.
ואם עמלת בתורה -
יש לו שכר הרבה לתן לך.

באור המשנה

רבי מאיר אומר: הוי ממעט בעסק ועסוק בתורה - תמנעט בעסקיך ובמלאכתך ויהיה עיקר עסקך בתורה.

והוי שפל רוח בפני כל אדם - ללמוד אפילו ממי שהוא קטן ממך בחכמה.

ואם בטלת מן התורה - אם בטלת מן התורה מחמת עסקיך, **יש לך בטלים הרבה כנגדך** - ישנם הרבה דברים נוספים שיגרמו לך להיבטל מלימודיך. **ואם עמלת בתורה** - אם עשית את תורתך עיקר ומלאכתך עראי, **יש לו** - להקדוש ברוך הוא, **שכר הרבה לתן לך** - שהקדוש ברוך הוא בעצמו ישלם לך שכרך ולא על ידי שליח, ובזה יתירה מידה טובה על מידת פורענות.

מעשי אבות

רבי מאיר היה מגדולי התנאים, אחד מחמשת תלמידי רבי עקיבא האחרונים המכונים: "רבותינו שבדרום" (רבי מאיר, רבי יהודה, רבי יוסי, רבי שמעון, ורבי אלעזר) שעמדו אחרי רבי עקיבא ומילאו את כל ארץ ישראל תורה.

למרות כל גדולתו לא זכה שתיקבע הלכה כמותו מפני עומק דעתו, כפי שאמר רבי אחא בר חנינא: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שאין בדורו של רבי מאיר כמותו, ומפני מה לא קבעו חכמים הלכה כמותו? לפי שלא יכלו חבריו לעמוד על סוף דעתו, שהוא אומר על טמא טהור ומראה לו פנים. כלומר, מביא ראיות וטעמים על כך, אומר על טהור טמא ומראה לו פנים. תניא, לא רבי מאיר שמו, אלא רבי נהוראי שמו. ולמה נקרא שמו רבי מאיר, שהיה מאיר עיני חכמים בהלכה (עירובין יג.).

רבי מאיר היה בן למשפחת גרים, מצאצאי נירון קיסר (גיטין נו:). אשתו של רבי מאיר היתה ברוריה בתו של התנא רבי חנניה בן תרדיון, שנתפרסמה בתורתה, חכמתה ומעשיה הגדולים. נולדה לו ממנה בת שנשאה לתלמיד חכם מובהק, וכן נולדו לו ממנה שני בנים שמתו על פני הוריהם בגיל צעיר, כפי שמובא במדרש משלי (לא:). מעשה היה ברבי מאיר שהיה יושב בבית המדרש בשבת בשעת המנחה ודורש. באותה שעה מתו שני בניו, מה עשתה ברוריה אמם? הניחה את שניהם על המיטה ופרשה סדין עליהם, במוצאי שבת בא רבי מאיר מבית המדרש, אמר לה: היכן שני בני? אמרה לו: הלכו לבית המדרש, אמר לה: צפיתי בבית המדרש ולא ראיתי אותם. נתנה לו כוס של הבדלה, חזר ואמר: היכן שני בני? אמרה לו הלכו להם למקום פלוני ועכשיו הם באים, הקריבה לפניו לאכול סעודה רביעית ואחר שבירך ברכת המזון אמרה לו: רבי, שאלה אחת יש לי לשאול, אמר לה? אמרי, אמרה לו: קודם היום בא אדם אחד ונתן לי פיקדון, עכשיו בא על מנת לקבלו, נחזיר לו או לאו? אמר לה: בתי, מי שיש לו פיקדון אצלו אינו צריך להחזיר לרבו? אמרה לו: חוץ מדעתך לא הייתי נותנת אותו. מה עשתה? תפשתו בידו והעלתה אותו לאותו החדר, וקירבה אותו למיטה, ונטלה הסדין מעליהם, וראה את שני בניו מתים מונחים על

י"ז אייר 32 לעומר

המיטה. התחיל בוכה ואומר: בני, בני, באותה שעה אמרה ברוריה לרבי מאיר: רבי, לא כך אמרת לי שאנו צריכין להחזיר הפיקדון לרבינו? כך ה' נתן וה' לקח. בדבר הזה נחמתו ונחה דעתו ונתישבה, ועליה נאמר: "אשת חיל מי ימצא!" (משלי לא, י).

רבי מאיר אומר: כל הדר בארץ ישראל וקורא קריאת שמע שחרית וערבית, ומדבר בלשון הקודש – מובטח לו שהוא בן העולם הבא (ירושלמי שבת פ"א, ה"ג).

רבי מאיר אומר: ישראל שחטא אף על פי שחטא – ישראל הוא.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יא

רבי אליעזר בן יעקב אומר:
העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד. והעובר עברה
אחת, קונה לו קטיגור אחד. תשובה ומעשים טובים,
כתרים בפני הפורענות. רבי יוחנן הסנדלר אומר:
כל כניסיה שהיא לשם שמים, סופה להתקיים. ושאינה
לשם שמים, אין סופה להתקיים.

באור המשנה

רבי אליעזר בן יעקב אומר: העושה מצוה אחת, קונה לו פרקליט אחד - היינו, שרוכש לעצמו מלאך שממליץ טוב עליו, **והעובר עברה אחת, קונה לו קטיגור אחד** - היינו, רוכש לעצמו מלאך רע שמקטרג עליו, (לשון "קטיגור" קורא תגר. וסניגור שהוא הפך קטיגור, פירושו - שונא תגר), **תשובה ומעשים טובים כתרים בפני הפורענות** - כלומר, תשובה שאדם עושה על חטאו ומעשים טובים שעשה לפני חטאו הם כתרים בפני הפורענות. דהיינו, הם משמשים כמגן ומחסה בפני העונש.

רבי יוחנן הסנדלר אומר: כל כניסיה שהיא לשם שמים - כל אסיפה של אנשים שמטרתם היא לשם שמים דהיינו, לשם מצוה או לברר איזה ענין לאמיתו מבלי שתהיינה למתכנסים פניות אישיות, **סופה להתקיים** - עתידה הכניסיה להשיג את מטרתה, **ושאינה לשם שמים** - אסיפה של אנשים שיש בהם מחשבה של גאות או להתכבד אחד על חבירו, **אין סופה להתקיים** - לא יהא קיום לתוצאותיה ומעשיה.

מעשי אבות

י"ח אייר
33 לעומר

רבי אליעזר בן יעקב היה מתלמידיו האחרונים של רבי עקיבא, ממעשה שמסופר עליו בירושלמי (בסוף מסכת פאה) רואים אנו את ענותנותו שפעם בא עיור לעירו של רבי אליעזר בן יעקב, וראה רבי אליעזר שאין מתיחסים אליו כל כך. מה עשה? ישב לו רבי אליעזר בן יעקב על ידו, אמרו בני עירו: אילולא שאדם גדול הוא עיור זה, לא היה יושב רבי אליעזר בן יעקב על ידו. נתנו לו פרנסתו בכבוד, אמר להם העיור: במה זכיתי לכך? אמרו לו: ראינו שרבי אליעזר בן יעקב ישב לצדך. וכששמע זאת העיור הלך אל רבי אליעזר בן יעקב ובירך אותו בברכה זו: אתה גמלת חסד עם מי שנראה ואינו רואה, זה שרואה ואינו נראה (היינו הקדוש ברוך הוא) יקבל פיוסך ויגמול לך חסד.

רבי יוחנן הסנדלר היה גם מתלמידי רבי עקיבא ונקרא "הסנדלר" על שם מלאכתו, ויש אומרים שנקרא כך על שם עיר מולדתו אלכסנדריה של מצרים (ירושלמי חגיגה פ"ג, ה"א).

כשגזרה מלכות רומי הרשעה שלא ללמוד תורה, ואסרו את רבי עקיבא בבית האסורים על שלימד תורה ברבים, נשאלה לתלמידיו שאלה בבית המדרש: מה דין חליצה שנעשתה בינו לבינה בלא נוכחות שלשה אנשים? רצו חכמים לשאול שאלה זו מרבי עקיבא ולא יכלו, מה עשה רבי יוחנן הסנדלר? עשה עצמו כרוכל המכריז על סחורתו, עבר לפני בית האסורים היכן שרבי עקיבא היה אסור שם והכריז: מי מבקש מחטים? מי מבקש צינורות? חלצה בינו לבינה, מהו? הציץ רבי עקיבא מחלון בית האסורים וענה: "יש לך כושין יש לך... כשר", ובכך ענה לו ברמז את התשובה שכשר הדבר (ירושלמי יבמות פ"ב, ה"ה). **צינו** של רבי יוחנן הסנדלר נמצא במירון סמוך לקברו של רבי שמעון בר יוחאי כארבע מאות מטרים במעלה הדרך, ומאחר שפרשן התורה רבי שלמה יצחקי (רש"י) מתייחס על פי עדותו על צאצאיו של רבי יוחנן הסנדלר, נהגו לעלות לקברו של רבי יוחנן בתאריך פטירתו של רש"י, שזה בכ"ט בתמוז, וללמוד שם מקרא ותלמוד עם פירוש רש"י.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יב

רבי אלעזר בן שמוע אומר:
יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשליך,
וכבוד חברך כמורא רבך,
ומורא רבך כמורא שמים.

באור המשנה

רבי אלעזר בן שמוע אומר: יהי כבוד תלמידך חביב עליך כשליך - שכן מוצאים אנו במשה רבינו שאמר ליהושע תלמידו: "בחר לנו אנשים" (שמות יז, ט). "בחר לי" לא נאמר, אלא "בחר לנו". מלמד שעשאו שווה לו במעלה אף על פי שהיה רבו.

וכבוד חברך - כמורא רבך - שכן מוצאים אנו אצל אהרן שאמר למשה: "בי אדני" (במדבר יב, יא). אף על פי שמשה היה אחיו הקטן של אהרן בכל זאת עשאו כרבו וקראו אדוני. **ומורא רבך כמורא שמים -** שכן מוצאים אנו ביהושע שאמר למשה על אלדד ומידד: "אדני משה כלאם" (במדבר יא, כח). "כלאם" - היינו, כלם מן העולם. כיון שמרדו בכ כאילו מרדו בקדוש ברוך הוא וחייבים כלייה. מכאן שיהושע היה ירא ממשה רבו כירא מן הקדוש ברוך הוא.

מעשי אבות

רבי אלעזר סתם במשנה ובבריתות הוא רבי אלעזר בן שמוע שהיה מחמשת תלמידי רבי עקיבא האחרונים שנשמכו על ידי רבי יהודה בן בבא בין אושא לשפרעם (סנהדרין יד.).

י"ח אייר 33 לעומר

בתקופת גזירות הרומאים בארץ. הוא וחברו רבי יוחנן הסנדלר רצו ללכת לנציבין שבבבל ללמוד תורה אצל רבי יהודה בן בתירא, אך כשהגיעו לצידון וזכרו את ארץ ישראל, זקפו עיניהם וזלגו מהם דמעות, קרקעו בגדיהם וקראו את הפסוק: "וירשת אתם וישבת בארצם" (דברים יב, כט). וחזרו ובאו להם למקומם ואמרו: ישיבת ארץ ישראל שקולה כנגד כל המצוות שבתורה (ספרי פרשת ראה פ).

מעשה ברבי אלעזר בן שמוע שהיה מטייל על שפת הים הגדול. ראה ספינה מטרפת בים, וכהרף עין טבעה וטבע כל מה שהיה בה. ראה אדם אחד שנתפס באחד מקרשי הספינה, ומגל לגל עלה ליבשה כשהיה בלא בגדים, והיה מתחבא בשפת הים. נזדמנה אותה שעה שישאל עולין לרגל לירושלים. אמר להם: מבני עשיו אחיכם אני, אנא תנו לי כסות כל שהיא לכסות את בשרי, שטרדני הים ולא ניצל בידי כלום. אמרו לו: כן יטרדו כל בני עמך.

ראה אדם זה את רבי אלעזר שהיה מטייל ביניהם. אמר לו: רואה אני בך שאתה איש זקן ומכובד באומתך, ואתה מכיר בכבודן של בריות. אנא תן לי כסות לכסות את בשרי, שטרדני הים. היה רבי אלעזר בן שמוע לבוש בשבע אצטלאות, פשט אחת מהן ונתנה לו, הוליכו לביתו והאכלהו והשקהו ונתן לו מאתיים דינרים והרכיבו ארבע עשרה פרסה, ועשה לו כבוד מרובה עד שהביאו לביתו.

לאחר ימים מת הקיסר הרשע, ומינו את אותו האיש למלך במקומו. גזר על אותה המדינה: כל הגברים למיתה וכל הנשים לביזה. אמרו לרבי אלעזר בן שמוע: לך ופייס את המלך שיבטל מעלינו את הגזירות הקשות. אמר להם: כלום יודעים אתם במלכות זו שעושה דבר בחינם? אמרו לו: יש כאן ארבעת אלפים דינרים, טול אותם ולך פייס עלינו. נטלם ועלה ועמד בשער המלכות, אמר להם: לכו ואמרו למלך: יהודי עומד בשער ומבקש לשאול בשלום המלך. אמר המלך: הכניסוהו.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יג

רבי יהודה אומר:
הוי זהיר בתלמוד, ששגגת תלמוד עולה זדון.
רבי שמעון אומר: שלשה כתרין הם:
כתר תורה וכתר כהנה וכתר מלכות,
וְכֵתֶר שֵׁם טוֹב עוֹלָה עַל גְּבִיּוֹן.

באור המשנה

רבי יהודה אומר: הוי זהיר בתלמוד - היזהר בלימוד התורה שיהא לימודך בעמקות ובדקדוק ההלכה. לפי **ששגגת תלמוד עולה זדון** - ואם תטעה בהוראה מתוך כך שלא דקדקת בלימודך ותתיר את האסור. אז הקדוש ברוך הוא יחשיב לך את זה כאילו עשית זאת במזיד.

רבי שמעון אומר: שלשה כתרין הם - שחייבה התורה לנהוג בהם כבוד. **כתר תורה** - שכתוב בו: "והדרת פני זקן" (ויקרא יט, לב). זקן - זה שקנה חכמה שחייב לכבדו. **וכתר כהונה** - שכתוב בו: "וקדשתו... קדוש יהיה לך" (ויקרא כא, ח). מכאן שחובה לכבד את הכהן. **וכתר מלכות** - שכתוב בו: "שום תשים עליך מלך" (דברים יז, טו). ופירשה הגמרא שתהא אימתו עליך (קידושין לב:). **וכתר שם טוב** - מי שיש בידו מעשים טובים, ויש לו שם טוב בבריות מחמת מעשיו הטובים. לא מצאנו שיש לו "כתר" בתורה שיהיו חייבים לנהוג בו כבוד. אבל הוא **עולה על גביהן** - לפי שכל שלשת הכתרים צריכים לו, שבין תלמיד חכם ובין כהן גדול ובין מלך, אם מעשיהם אינם טובים ויצא עליהם שם רע אין חייבים לנהוג בהם כבוד.

מעשי אבות

י"ח אייר
33 לעומר

רבי יהודה סתם הוא רבי יהודה בר אלעאי, שהיה מחמשת תלמידיו רבי עקיבא האחרונים, שהעמידו את התורה בארץ ישראל אחרי שכמעט נשתכחה בעקבות גזירות הרומאים. הוא גם למד תורה אצל רבי טרפון והיה גר בעיר אושא שבגליל התחתון, ממזרח לחיפה.

רבי יהודה נקרא ראש המדברים בכל מקום (ברכות סג:) - נזכר בששת סדרי המשנה, הרבה יותר (כמעט פי שניים) מכל תנא אחר, בלמעלה ממש מאות משניות, גם בתוספתא ובספרא בא שמו של רבי יהודה יותר פעמים מכל שם אחר. ובכל מחלוקת של רבי יהודה עם רבי מאיר או עם רבי שמעון, ההלכה כרבי יהודה (עירובין מו:).

מתלמידיו המפורסמים היו רבי אלעזר בנו של רבי שמעון בר יוחאי, רבי ישמעאל ברבי יוסי וגם רבי יהודה הנשיא למד אצלו.

במסכת בבא קמא (קג:) אמרו: כל מקום שנאמר "מעשה בחסיד אחד" הכוונה היא או לרבי יהודה בן בבא או לרבי יהודה ברבי אלעאי.

אמרו עליו על רבי יהודה בר אלעאי שהיה משתדל מאוד לשמח חתן וכלה והיה נוטל ענף של הדס ומרקד לפני הכלה ואומר: "כלה נאה וחסודה" (כתובות יז:).

ציונו של רבי יהודה בר אלעאי נמצא בסביבות העיר צפת. (כ-3 ק"מ צפונית מערבית לצפת) ליד הכפר עין זיתון, על אם הדרך למירון

רבי יהודה בר אלעאי אומר: מה בין דורות ראשונים לדורות אחרונים? דורות ראשונים עשו תורתם קבע ומלאכתם עראי ושתייהן נתקיימו בידם, דורות אחרונים עשו מלאכתם קבע ותורתם עראי - ושתייהן לא נתקיימו בידם (ברכות לה:).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יד

רבי נהוראי אומר: הוי גולה למקום תורה,
ואל תאמר שהיא תבוא אחריה, שחבריה יקיימוה בידה,
ואל בינתה אל תשען.

באור המשנה

רבי נהוראי אומר: הוי גולה למקום תורה - אם אין תלמידי חכמים מצויים במקומך שתוכל ללמוד מהם, אזי הוי גולה למקום שיש שם ישיבת חכמים ותלמד מפיהם תורה. **ואל תאמר שהיא תבוא אחריך -** כלומר, אל תחכה עד שיבוא רב או חכם לעירך ותלמד ממנו, או **שחבריה יקיימוה בידך -** אל תסמוך על כך שחבריה שגלו למקום תורה ילמדוך כשישובו לביתם, ועל ידי כך תתקיים התורה בידך. אלא הוי גולה אתה בעצמך למקום הרב. לפי שאינו דומה שומע מפי התלמיד לשומע מפי הרב **ואל בינתך אל תישען -** זהו פסוק במשלי (ג, ה), והשתמש בו רבי נהוראי לומר: אל תחשוב שאינך צריך רב וחבר, כי מסוגל אתה להבין ולהעמיק בלימוד התורה מעצמך - על בינתך אל תסמוך.

מעשי אבות

ישנם חילוקי דעות בענין מי היה **רבי נהוראי**. יש סוברים, שהשם נהוראי הוא כינוי לרבי מאיר בעל הנס. ויש סוברים שהוא כינוי לרבי נחמיה (תלמידו של רבי עקיבא), או לרבי אלעזר בן ערך - מפני שכל אחד מהם היה מנהיר (מאיר) את עיני החכמים בהלכה (עירובין יג:).

י"ח אייר 33 לעומר

מסופר עליו שאלהו הנביא היה מצוי בבית מדרשו, והיו לומדים ביחד תורה. כמו שמובא בירושלמי: שאל אליהו הנביא את רבי נהוראי: מפני מה באין זוועות (רעידות אדמה) לעולם? אמר לו: בעוון תרומה ומעשרות (שבני אדם לא מקיימים אותם). כתוב אחד אומר: "תמיד עיני ה' אלוהיך בה" (דברים יא, יב) וכתוב אחד אומר: "המביט לארץ ותרעד יגע בהרים ויעשנו" (תהלים קד, לב). הא כיצד יתקיימו שני כתובין הללו? אלא בשעה שישראל עושין רצונו של מקום (הקב"ה) ומוציאין מעשרותיהן כתיקונן תמיד, אזי מתקיים בהם הפסוק: "עיני ה' אלוהיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה" ואינן ניזוקין כלום. אבל בשעה שאין ישראל עושין רצונו של מקום ואינם מוציאין מעשרותיהן כתיקונן, אזי מתקיים בהם הפסוק: "המביט לארץ ותרעד יגע בהרים ויעשנו". אמר לו אליהו הנביא לרבי נהוראי: בני, חייך שכך היא הסברא הנכונה. אבל כך עיקרו של דבר, בשעה שהקב"ה מביט בבתי תרטיאות ובבתי קרקסיות שיושבות בטח ושאנן ובשלווה ובית מקדשו חרב הוא מיד רוצה להחריב עולמו (ירושלמי ברכות פ"ט ה"ב).

רבי נהוראי אומר: כל המבייש פני חברו לבסוף הוא מתבייש. ולא עוד, אלא שמלאכי חבלה דוחפים אותו וטורדים אותו מן העולם ומראין קלונו לכל באי עולם (מסכת כלה).

רבי נהוראי אומר: דור שבן דוד בא בו (היינו, הדור שיהיה בתקופת ביאת המשיח). נערים ילבינו פני זקנים (כלומר, יחרפו ויביישו אותם), וזקנים יעמדו בפני הנערים (על מנת לכבדם), ובת קמה באמה (לחרפה ולביישה), וכלה בחמותה, ופני הדור כפני הכלב (כלומר, הדור יהיה חצוף ועז ככלב וכן נאמר במסכת סוטה (מט): בעקבות המשיח החוצפה תגדל), ואין הבן מתבייש מאביו (סנהדרין צז).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה טו

רבי ינאי אומר:
אין בדינו לא משלות הרשעים ואף לא מיסורי הצדיקים.
רבי מתיא בן חרש אומר: הוי מקדים בשלום כל אדם.
והוי זנב לאריות, ואל תהי ראש לשועלים.

באור המשנה

רבי ינאי אומר: אין בדינו לא משלות הרשעים - כלומר, אין ידוע לנו מדוע דרך רשעים צלחה, ואף לא מיסורי הצדיקים - ואין ידוע לנו מפני מה הצדיקים מדוכאים ביסורים.

רבי מתיא בן חרש אומר: הוי מקדים בשלום כל אדם - ואפילו לנכרי בשוק, וכן מסופר במסכת ברכות (יז.) על רבן יוחנן בן זכאי שלא הקדימו אדם שלום מעולם ואפילו נכרי בשוק (ודרש בעל הטורים על הפסוק (במדבר ו, כח): "וישם לך שלום" - "שלום" בגימטריא שווה ל"נעשיו" וזה בא לרמז שצריך להיות בשלום אף עם עשוי) **והוי זנב לאריות -** מוטב שתלמד ותתחבר למי שגדול ממך בחכמה, **ואל תהי ראש לשועלים -** ואל תהיה ראש למי שפחות וקטן ממך בחכמה.

מעשי אבות

רבי ינאי הוא כנראה אביו של רבי דוסתאי המופיע בפרק שלישי משנה ח, וזהו המשנה היחידה שהוא מופיע בשישה סדרי משנה.

מעשה ברבי ינאי שהיה יושב ודורש בפתח עירו, ראה נחש שזוחל ובא לעיר. מה עשה? הבריוח אותו לצד אחד, וחזר הנחש ובא לצד השני. הבריוח אותו גם מהצד השני

י"ט אייר 34 לעומר

ושוב חזר לצד הראשון. כשראה זאת רבי ינאי אמר: זה הולך לעשות שליחותו, מיד יצאה קול שמועה בעיר: פלוני בן פלוני נשכו נחש ומת (בראשית רבה י').

רבי ינאי היה לובש בגדיו היפים בערב שבת ואומר: בואי כלה בואי כלה (שבת קט:).

פעם אחת ראה רבי ינאי אדם אחד שנתן זוז לעני בפרהסיא, אמר לו: מוטב שלא היית נותן לו מעכשיו שנתת לו וביישתו (חגיגה ה:).

מעשה ברוכל אחד שהיה מחזר בעיירות הסמוכות לציפורי והיה מכריז ואומר: מי מבקש ליקח סם חיים? היו הכל מתכנסים ובאים אצלו, ואומרים לו: תן לנו סם חיים, היה רבי ינאי יושב ועוסק בתורה בביתו, אמר לו: בוא ועלה לכאן לביתי ומכור לי את סם החיים, בא אותו רוכל לרבי ינאי והראה לו את הפסוק שבספר תהילים: "מי האיש החפץ חיים אוהב ימים לראות טוב" (תהלים לד, ג), מה כתוב אחריו: "נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה" (שם שם, יד). אמר רבי ינאי: אף שלמה המלך מכריז ואומר: "שומר פי ו לשונו שומר מצרות נפשו" (משלי כא, ג). אמר רבי ינאי: כל ימי הייתי קורא פסוק זה ולא הייתי יודע כמה הוא פשוט, עד שבא רוכל זה והודיעני (ויקרא רבה טז, עבודה זרה יט:).

אמר רבי ינאי: לעולם לא יעמוד אדם במקום סכנה, ויאמר: שעושין לו נס. שמא אין עושין לו נס, ואם עושין לו נס, מנכין מזכויותיו (תענית כ:).

רבי מתיא בן חרש היה תלמידם של רבי אליעזר בן הורקנוס ורבי אלעזר בן עזריה. ביחד עם חבריו רבי יהודה בן בתירא ורבי חנניה בן אחי רבי יהושע שיצאו לחוץ לארץ וייסדו ישיבות, יצא אף הוא מן הארץ וייסד ישיבה ברומי.

מעשה ברבי מתיא בן חרש שהיה יושב בבית המדרש ועוסק בתורה. והיה זיו פניו דומה לחמה וקלטתר פניו למלאכי השרת, שמימיו לא נשא עינו לאשה בעולם.

ציונו של רבי מתיא בן חרש נמצא בכפר עילבון

חתימה
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה טז

רבי יעקב אומר:
העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא. התקן
עצמך בפרוזדור, כדי שתכנס לטרקלין.

באור המשנה

רבי יעקב אומר: העולם הזה דומה לפרוזדור - בית שער, **בפני העולם הבא -** העולם הנצחי. **התקן עצמך בפרוזדור -** הכן את עצמך במעשים טובים ובמצוות בעולם הזה, **כדי שתכנס לטרקלין -** להיכל מקום מושב המלך. כלומר, שעל ידי קיום התורה והמצוות בעולם הזה תזכה לחיי העולם הבא.

מעשי אבות

רבי יעקב שבמשנתנו הוא רבי יעקב בן קורשאי, אחד מרבותיו של רבי יהודה הנשיא.

מדברי רבי יעקב במשנתנו למדנו שהעולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא כלומר, שהאדם לא נברא בעבור מצבו בעולם הזה אלא בעבור מצבו בעולם הבא, אלא שמצבו בעולם הזה הוא אמצעי למצבו בעולם הבא, שהוא התכלית. וכן נאמר במדרש: העולם הזה דומה לערב שבת והעולם הבא לשבת, מי שטרח בערב שבת - יאכל בשבת. מי שלא טרח בערב שבת - מה יאכל בשבת?! וכן אמרו: העולם הזה דומה ליבשה והעולם הבא לים. אם אין אדם מכין לו סעודת עבור הפלגתו בים מה יאכל בים?! (קהלת רבה א, טו).

י"ט אייר 34 לעומר

ובענין זה כתב הרמח"ל (רבי משה חיים לוצאטו, חי לפני מאתיים ושישים שנה מקובל וחכם גדול בכל מקצועות התורה, מספריו: "מסילת ישרים", "דעת תבונות", "דרך ה' " ועוד) בתחילת ספרו מסילת ישרים שישוד החסידות ושורש העבודה התמימה הוא שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו, ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו. והנה מה שהורנו חכמינו זכרונם לברכה הוא, שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' ולהינות מזיו שכינתו. שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא

ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא. כי הוא הנברא בהכנה המצטרכת לדבר הזה, אך הדרך כדי להגיע אל מחוז חפצו זה, הוא זה העולם. והוא מה שאמרו זכרונם לברכה: "העולם הזה דומה לפרוזדור בפני העולם הבא". והאמצעים המגיעים את האדם לתכלית הזה, הם המצוות אשר ציונו עליהן האל יתברך שמו. ומקום עשיית המצוות הוא רק העולם הזה. על כן הושם האדם בזה העולם תחילה, כדי שעל ידי האמצעים האלה המזדמנים לו כאן יוכל להגיע אל המקום אשר הוכן לו, שהוא העולם הבא. לרוות שם בטוב אשר קנה לו על ידי אמצעים אלה. והוא מה שאמרו זכרונם לברכה: "היום לעשותם ומחר לקבל שכרם" (עירובין כב.).

מסופר שפעם בא אל ביתו של החפץ חיים (רבי ישראל מאיר מראדין מגדולי רבני ופוסקי אשכנז, חי לפני שבעים ושתים שנה, מספריו: "חפץ חיים" על הלכות לשון הרע. "משנה ברורה" על השולחן ערוך אורח חיים ועוד). עשיר גדול אחד לבקרו, וכשראה את הבית הפשוט והצנוע של החפץ חיים, מאד תמה על זאת ושאלו: מדוע אין לכבודו שהוא גדול הדור בית מפואר כמו שראוי לו? (רהיטים יפים ספה מרווחת ועוד?) ענה לו החפץ חיים: ואיפה שלך? אמר לו העשיר אני רק אורח כאן בעיר הזאת, אבל בוא עימי לעירי ותראה איזה בית מפואר יש לי. אמר לו החפץ חיים: גם אני רק אורח כאן בעולם הזה, בוא ותראה מה שמור לי בעולם הבא.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יז

הוא הִיָּה אומֵר:
יִפֶּה שְׁעָה אַחַת בְּתַשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּעוֹלָם הָזֶה,
מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא. וַיִּפֶּה שְׁעָה אַחַת שָׁל קוֹרֶת רוּחַ
בְּעוֹלָם הַבָּא, מִכָּל חַיֵּי הָעוֹלָם הָזֶה.

באור המשנה

הוא - רבי יעקב, היה אומר: יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה -
גדול ערכה של שעה אחת בעולם הזה שבה האדם חוזר בתשובה ועושה מעשים טובים,
מכל חיי העולם הבא - לפי שבאותו זמן בעולם הבא אין התשובה ומעשים טובים מהנים
לאדם, שאין העולם הבא אלא לקבל שכר על מה שקיים בעולם הזה.

ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא - יפה שעה אחת של תענוג רוחני בעולם
הבא, ששם צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם ונהנים מזיו השכינה (ברכות יז.), **מכל**
חיי העולם הזה - מכל סוגי קורת הרוח שיש לאדם בעולם הזה, לפי שאין לאדם קורת
רוח שלמה בעולם הזה מפני הצרות והרעות הבאות עליו. כמו שאמר דוד המלך עליו
השלום: "ימי שנתינו בהם שבעים שנה ואם בגבורות שמונים שנה ורהבם עמל ואוון"
(תהלים ד, י').

מעשי אבות

י"ט אייר
34 לעומר

מעשה ברבי חנינא בן תרדיון שתפסוהו מלכות רומי הרשעה, וכרכוהו בספר תורה והקיפוהו בחבילי זמורות והציתו בהן את האור, והביאו ספוגים של צמר ושראום במים והניחום על לבו כדי שלא תצא נשמתו במהרה. אמרה לו בתו: אבא, אוי לי שרואה אני אותך כך! אמר לה: אלמלי נשרפתי לבדי היה הדבר קשה לי, עכשיו שאני נשרף וספר תורה עמי - מי שיבקש עלבונה של תורה, הוא יבקש את עלבוני. אמרו לו תלמידיו: רבי, מה אתה רואה? אמר להם: גוילים נשרפים ואותיות פורחות באוויר אני רואה. אמרו לו: אף אתה פתח פיך ותכנס בך האש. אמר להם: מוטב שיטלנה מי שנתנה ולא אחבול בעצמי. אמר לו קוסטנירו (הממונה על הריגתו): רבי, אם אני מרבה עליך בשלהבת, ונוטל ספוגים של צמר מעל לבך - אתה מביאני לחיי עולם הבא? אמר לו: הן, השבע לי - נשבע לו. מיד הרבה עליו בשלהבת ונטל ספוגים של צמר מעל לבו ויצאה נשמתו במהרה. אף הוא קפץ לתוך האור ומת. יצאה בת קול ואמרה: רבי חנינא בן תרדיון וקוסטנירו מזומנים הם לחיי העולם הבא. וגם על זה בכה רבי ואמר: יש קונה עולמו בשעה אחת (עבודה זרה יח.).

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'שינון
בע"פ
2 נק'שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יח

רבי שמעון בן אלעזר אומר:
אל תרצה את חברך בשעת כעסו,
ואל תנחמנו בשעה שמתו מוטל לפניו,
ואל תשאל לו בשעת נדרו,
ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו.

באור המשנה

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אל תרצה את חברך בשעת כעסו - אל תפייס את חברך בשעה שהוא כועס. לפי שלא יקבל את דברך ואף הוא עלול לכעוס יותר. ולמדנו זאת מדברי הקדוש ברוך הוא למשה, שאמר לו: "פני ילכו והניחותי לך" (שמות לג, יד) - אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: המתן לי עד שיעברו פנים של זעם ואניח לך.

ואל תנחמנו בשעה שמתו מוטל לפניו - מפני שבשעה זו אין האדם מקבל תנחומים. וכן מצינו אצל הקדוש ברוך הוא שהיה כביכול מתאבל בשעת החורבן. בקשו מלאכי השרת לנחמו, ורוח הקודש משיבתן: אל תאיצו לנחמני.

ואל תשאל לו בשעת נדרו - אל תנסה למצוא פתחים להתיר את נדרו של חברך בשעה שנדר. מפני שאז על כל פתח ופתח שתמצא לו, הוא יאמר: על דעת כן נדרתי, ונמצאת גורם, שלא יהיו לו שוב פתחי חרטה ולא יוכל להתיר את נדרו לעולם. וכן מצינו שכשנשבע הקדוש ברוך הוא למשה שלא יכנס לארץ. משה רבינו לא התחנן מיד, אלא המתין ואחר כך התחיל להתחנן.

י"ט אייר 34 לעומר

ואל תשתדל לראותו בשעת קלקלתו - כשנתקלקל בחטא, לפי שבאותה שעה הוא מתבייש מכל אדם. וכן אנו רואים אצל האדם הראשון שכשחטא לא נגלה אליהם הקדוש ברוך הוא מיד, אלא עד שעשו חגורות. דכתיב (בראשית ג, ז): "ויעשו להם חגורות". ואחר כך: "וישמעו את קול ה' אלהים" (שם שם, ח).

מעשי אבות

רבי שמעון בן אלעזר היה תלמידו המובהק של רבי מאיר בעל הנס, ובן דורו וחבירו של רבי יהודה הנשיא

רבי שמעון בן אלעזר אומר: ראית מימך חיה ועוף שיש להם אומנות? והם מתפרנסים שלא בצער! והלא הם לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש את קוני, אינו דין שאתפרנס שלא בצער? אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי (קידושין פרק ד משנה יד).

רבי שמעון בן אלעזר אומר: יצר תינוק ואשה, לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת (סוטה מז).

אמר רבי שמעון בן אלעזר: לעולם יהא אדם רך כקנה ואל יהא קשה כארז (תענית כ:).

רבי שמעון בן אלעזר אומר: כל מצוה שמסרו ישראל עצמם עליה למיתה בשעת השמד, כגון: עבודה זרה ומילה, עדיין היא מוחזקת בידם. וכל מצוה שלא מסרו ישראל עצמם עליה למיתה בשעת השמד, כגון: תפילין, עדיין היא מרופה בידם (שבת קל).

רבי שמעון בן אלעזר אומר: גדול העושה מאהבה, יותר מן העושה מיראה (סוטה לא).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יט

שְׁמוּאֵל הַקָּטָן אוֹמֵר:
 "בִּנְפֹל אוֹיְבֶיךָ אֶל תִּשְׁמַח וּבִכְשָׁלוֹ אֶל יָגֵל לִפְנֶיךָ,
 פֶּן יֵרָאֶה יְיָ וְרַע בְּעֵינָיו וְהָשִׁיב מַעְלִיו אָפוֹ" (משלי כד, יז).

באור המשנה

שמואל הקטן אומר: נקרא קטן על שם שהיה מקטין את עצמו. ויש אומרים: לפי שהיה מעט קטן משמואל הרמתי. ודבריו הם פסוק במשלי, שהיה רגיל להוכיח בני אדם במידה זו. וזהו הפסוק: **בנפול אויבך אל תשמח - למפלתו, ובכשלו אל יגל לבך** - אל תשמח בכשלונו, **פן יראה ה' ורע בעיניו** - פן יראה ה' שעשיתו כאילו הוא שלוחך למלאות תאוותך, **והשיב מעליו אפו** - מזה שכתוב "והשיב" ולא כתוב "ושב", מכאן משמע שיסיר ה' אפו מעל אויבך וישיבהו עליך. וכל זה מדובר דווקא באויב ישראל אולם באויב נוכרי, רשאים לשמוח במפלתו, וכמבואר במסכת מגילה (טז). שאמר לו המן למרדכי: עלה ורכב על הסוס, אמר לו מרדכי: איני יכול לעלות שתשש כוחי מפני התענויות שאני שרוי בהם, כופף המן את גבו כדי שיעלה מרדכי עליו, ויוכל לעלות על הסוס, כשעלה מרדכי בעט בהמן, אמר לו המן: "והלא כתוב אצלכם בתורה: "בנפול אויבך אל תשמח!" אמר לו מרדכי, במה דברים אמורים? באויב ישראל, אבל באויב נכרי נאמר: "ואתה על במותימו תדרוך"

מעשי אבות

י"ט אייר
34 לעומר

שמואל הקטן היה תנא בדור השני. אף הלכה לא נמסרה בשמו, וגם באגדה היו דבריו מועטים. ואף על פי כן נתפרסם מאוד בזכות צדקות וענותותו ומידותיו הנעלות כפי שמובא במסכת סנהדרין (יא). פעם אחת היו חכמים מסוכים בעליה ביבנה ויצאה בת קול מן השמים ואמרה: יש כאן אחד שראוי שתשרה עליו שכינה, אלא שאין דורו זכאי לכך. נתנו חכמים את עיניהם בשמואל הקטן, וכשמת שמואל הקטן הספידוהו כל העם: הוי חסיד, הוי עניו תלמידו של הלל.

מעשה בשמואל הקטן שגזר תענית על עצירת גשמים. וביום שקבעו להתענות ירדו גשמים קודם הנץ החמה, כסבורים העם שבחו של ציבור הוא, שנאמר: "טרם יקראו ואני אענה" (ישעיה סה, כד). אמר להם שמואל הקטן, אין זה שבחו של ציבור. משל למה הדבר דומה? למלך שגזר שלא יתנו לעבדו לאכול. מה עשה אותו עבד? דחק ונכנס אצל המלך: אמר להם המלך תנו לו לאכול ולא אשמע את קולו.

שוב לשנה אחרת היתה עצירת גשמים, וגזר שמואל הקטן תענית. ולאחר שהתענו והתפללו על הגשמים, ירדו להם גשמים שקיעת החמה. כסבורים העם לומר שבחו של ציבור הוא. אמר להם שמואל הקטן: אין זה שבחו של ציבור. משל למה הדבר דומה? לעבד שבא לבקש שכרו מן המלך, אמר המלך לעבדיו: המתינו לו עד שיתמקמק ויצטער ואז תתנו לו שכרו. אלא שבחו של ציבור הוא שתיכף כשיעמוד השליח ציבור בתפילה ויאמר: "משיב הרוח", ואז תנשב הרוח, "מוריד הגשם" ואז ירדו גשמים. זה נקרא שבח של ציבור, לפי שיתירך באמרם התפילה נענו (תענית כה).

שמואל הקטן אומר: העולם הזה דומה לגלגל עינו של האדם. לובן שבו - זה האוקיינוס, שמקיף את כל העולם. שחור שבו - זה העולם. קומט שבשחור - זה ירושלים. ופרצוף שבקומט - זה בית המקדש (דרך ארץ זוטא ט).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה כ

אֱלִישֶׁע בֶּן אֲבוּיָה אוֹמֵר:
הַלּוּמֵד יֵלֵךְ לָמָּה הוּא דוֹמָה?
לְדִי כְּתוּבָה עַל גֵּיר חֶדֶשׁ.
וְהַלּוּמֵד זָקֵן לָמָּה הוּא דוֹמָה?
לְדִי כְּתוּבָה עַל גֵּיר מְחוּק.
רַבִּי יוֹסִי בֶר יְהוּדָה אִישׁ כֶּפֶר הִבְבְּלִי אוֹמֵר:
הַלּוּמֵד מִן הַקְּטָנִים לָמָּה הוּא דוֹמָה?
לְאוֹכֵל עֲנָבִים קָהוֹת וְשׁוֹתָה יַיִן מִגֵּתוֹ.
וְהַלּוּמֵד מִן הַזְּקֵנִים לָמָּה הוּא דוֹמָה?
לְאוֹכֵל עֲנָבִים בְּשׁוּלוֹת וְשׁוֹתָה יַיִן זָשׁוּן.
רַבִּי אוֹמֵר:
אֵל תִּסְתַּכֵּל בְּקִנְיָן, אֲלֵא בְמָה שֵׁיט בּוֹ.
יֵשׁ קִנְיָן חֶדֶשׁ מִלֵּא יֵשׁוּ, וְיֵשׁוּן שְׂאֵפְלוֹ חֶדֶשׁ אִין בּוֹ.

באור המשנה

אלישע בן אבויה אומר: הלומד ילד - הלומד תורה כשהוא עדיין ילד, **למה הוא דומה?**
לדי כתובה על נייר חדש - כמו שכאשר הכתב כתוב על גבי נייר חדש הוא מתקיים,
כך גם גירסת הילדות מתקיימת אצלו ואינה משתכחת. **והלומד זקן -** הלומד כשהוא

י"ט אייר 34 לעומר

כבר זקן, **למה הוא דומה? לדיו כתובה על נייר מחוק -** נייר שנמחק הכתב הראשון מעליו וכתבו עליו מחדש, שאז הכתב הוא מטושטש ובקלות יכול להימחק. כך גם הגירסה בימי הזקנה אינה נקלטת יפה והיא משתכחת מהר.

רבי יוסי בר יהודה איש כפר הבהלי אומר: הלומד מן הקטנים למה

הוא דומה? לאוכל ענבים קהות - שעדיין לא נתבשלו כל צרכן ומקהות את השיניים, כך גם חכמת הילד לא נתיישרה כל צרכה ואין דבריו מתיישבים ומתקבלים על הלב. **ושוטה יין מגתו -** ששמריו מעורבים בתוכו, כך חכמת הילד תערובת ספיקות יש בה.

רבי - רבי יהודה הנשיא, בא וחולק על רבי יוסי בר יהודה **ואומר: אל תסתכל בקנקן, אלא במה שיש בו -** אל תסתכל בחיצוניות של הקנקן, כדי לקבוע את טיב היין שבו, אלא במה שיש בו. דהיינו, בין עצמו. **כי יש קנקן חדש מלא ישן -** למרות שמבחוץ הוא נראה חדש בתוכו יש יין ישן, כך יש צעיר שחכמתו מרובה וטעמו כטעם זקנים. **וישן שאפילו חדש אין בו -** ויש קנקן שנראה ישן ואפילו יין חדש אין בו, כך ישנם זקנים שפחותים במעלת החכמה אפילו מן הילדים.

מעשי אבות

אלישע בן אבויה היה רבו של רבי מאיר בעל הנס. הוא היה אחד מהארבעה שנכנסו ל"פרדס". כלומר, שעסקו בחכמת הנסתר, במעשה בראשית ובמעשה מרכבה, וסופו היה ש"קיצץ בנטיעות". כלומר, שיצא לתרבות רעה ונהפך למין, מאז כינוהו חכמים בשם "אָחָר" (חגיגה יד:).

נאמרו בגמרא טעמים שונים ליציאתו של "אָחָר" לתרבות רעה. בירושלמי מובא (מסכת חגיגה פ"ב ה"א): אלישע בן אבויה מספר על עצמו, שאבויה אביו היה מעשירי ירושלים והזמין לברית מילה של אלישע בנו את כל גדולי ירושלים והושיבם במקום אחד ואת רבי אליעזר ואת רבי יהושע הושיב במקום אחר. אחר שאכלו ושתו התחילו הציבור

לשיר לטפח ולרקד. אמר רבי אליעזר לרבי יהושע: בעת שהם עסוקים בשלהם, אנו נעסוק בשלנו, ישבו ועסקו בתורה. באותה שעה ירדה אש מן השמים והקיפה אותם. אמר להם אבויה: לשרוף את ביתי באתם? אמרו לו: חס ושלום! אלא יושבים היינו וחוזרים על דברי תורה, מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים, והיו הדברים שמחים כנתינתם מסיני, אשר באש נתנו. אמר אבויה: הואיל וכך עצום כוחה של תורה, אם יתקיים הבן הזה אני מפרישו לתורה. ולפי שלא היתה כוונתו לשם שמים לפיכך לא נתקיימה תורתו בידו, לפי שנאמר: "טוב אחרית דבר מראשיתו" (קהלת ז, ח).

מסופר כשנטה אַחַר למות, בא רבי מאיר לבקרו וביקש ממנו שיחזור בתשובה. אמר לו אלישע בן אבויה: ואם אשוב האם יקבלוני? אמר לו רבי מאיר: כתוב "תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם" (תהלים ד, ג) - ופירשו חכמים "עד דכא", עד דכדוכה של נפש מקבלים בתשובה. באותה שעה בכה אלישע ונפטר מן העולם, והיה רבי מאיר שמח בלבו ואומר: דומה שמתוך תשובה נפטר רבי (ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה כא

י"ט אייר
34 לעומר

רבי אליעזר הקפ"ר אומר:
הקנאה והתנאה והכבוד - מוציאים את האדם
מן העולם.

באור המשנה

רבי אליעזר הקפ"ר אומר: הקנאה - קנאת איש מרעהו. והתנאה - המבקש למלאות תאוותו באכילה, שתיה ובעילה וכיוצא בהן. והכבוד - הרוצה שיכבדוהו בני אדם. מוציאים את האדם מן העולם - מן העולם הזה ומן העולם הבא. מפני שבאלו המידות או באחת מהן, יפסיד את אמונת התורה בהכרח, ולא יגיעו לו לא מעלות שכליות ולא מעלות המדות (רמב"ם).

ורבינו יונה מביא לכך אסמכתא מן הכתובים: **הקנאה -** כמו שנאמר: "ורקב עצמות קנאה" (משלי יד, ל). **התנאה -** כמו שנאמר: "תאות עצל תמיתנו" (משלי כא, כה). **והכבוד -** כמו שמצינו אצל יוסף שמת עשר שנים קודם אחיו מפני שהנהיג עצמו ברבנות כלומר, בשררה.

מעשי אבות

רבי אליעזר הקפ"ר היה בסוף תקופת התנאים, בזמנו של רבי יהודה הנשיא הוא נקרא פעם "ברבי", שפירושו: אדם גדול וחשוב (חולין פד:). וכבר אמר שלמה המלך את הפסוק על תאוות העולם הזה: "כאשר יצא מבטן אמו, ערום ישוב ללכת כשבא, ומאומה לא ישא בעמלו שיוֹלך בידו" (קהלת ה, יד). ומשלו במדרש משל נאה על פסוק זה. משל לחרם מלא ענבים, והוא סגור מכל סביביו בגדר. עבר שם השועל וראה מרחוק את

הענבים ונתאווה להם, אך לא מצא פתח להכנס דרכו אל הכרם, כי אם חור קטן צר מאוד, מה עשה? צם שלשה ימים, עד שכחש בשרו, ונכנס דרך החור אל הכרם, ואכל שם ענבים כתאוות נפשו עד שובעו. אך כשקרבו ימי הבציר פחד מאוד מבעל הכרם פן יהרגנו, ביקש לברוח משם אך לא יכל לצאת מרוב שהשמין. עד אשר שוב חזר וצם שלשה ימים עד שהכחיש בשרו כבתחילה, ויצא דרך החור שבו נכנס.

כאשר יצא מן הכרם, הפך את פניו אל הכרם ואמר: כרם כרם! מה נאים ומתוקים פירותך. אבל מה הנאה יש ממך, שכשם שנכנסתי אליך כחוש ורזה כך גם יצאתי ממך כחוש ורזה. והנמשל הוא שכך גם העולם הזה, אדם יוצא מבטן אמו ערום וריק מכל, וכך הוא שב ללכת אל קברו כמו שבא. ואין לו בסופו שום הנאה מכל עמלו שעמל להשיג בו את תענוגותיו.

בענין תאוות העולם הזה, כתב הגאון מוילנא (גדול חכמי ישראל לפני כמאתיים שנה) באגרת לבני משפחתו שהם דומות לשוטה מים מלוחים, ידמה לו שמרווה צמאנו אך נעשה צמא יותר.

ובענין הכבוד כתב הרמח"ל שהוא הקשה מכולם, כי כבר היה אפשר שיכבוש האדם את יצרו על הממון ועל שאר ההנאות, אך הכבוד הוא הדוחק כי אי אפשר לו לסבול ולראות את עצמו פחות מחבריו, ועל דבר זה נכשלו רבים ונאבדו.

הנה **ירבעם בן נבט** לא נטרד מהעולם הבא אלא בעבוד הכבוד. הוא מה שאמרו זכרונם לברכה: תפסו הקדוש ברוך הוא לירבעם בבגדו. אמר לו: חזור בך, ואני ואתה ובן ישי נטייל בנך עדן! אמר לו: מי בראש? אמר לו: בן ישי בראש! אמר לו: אם כך איני רוצה (סנהדרין קב.).

משנה כב

י"ט אייר
34 לעומר

הוא הָיָה אוֹמֵר: הַיְלֻדִים - לַמּוֹת, וְהַמֵּתִים - לַחַיִּים, וְהַחַיִּים - לַדּוֹן, לִידַע לַהוֹדִיעַ וּלְהַנְדִיעַ, שֶׁהוּא אֵל, הוּא הַיּוֹצֵר, הוּא הַבּוֹרֵא, הוּא הַמְבִּיֵן, הוּא הַדִּקֵּן, הוּא עֵד, הוּא בּוֹעֵל דִּין, וְהוּא עֵתִיד לַדּוֹן. בְּרוּךְ הוּא, שֶׁאֵין לִפְנֵינוּ לֹא עוֹלָה וְלֹא שְׂכָחָה, וְלֹא מַשׂוּא פָּנִים וְלֹא מִקֵּחַ שׁוֹחֵד, שֶׁהַכֹּל שָׁלוֹם, וְדַע שֶׁהַכֹּל לִפְנֵי הַחֲשֻׁבּוֹן. וְאַל יִבְטִיחַ יֶצְרָךְ שֶׁהַשְּׂאוֹל בֵּית מְנוּס לָךְ, שֶׁעַל כָּרְחֶךָ אֶתָּה נּוֹצֵר, וְעַל כָּרְחֶךָ אֶתָּה נּוֹלֵד, וְעַל כָּרְחֶךָ אֶתָּה חַי, וְעַל כָּרְחֶךָ אֶתָּה מֵת, וְעַל כָּרְחֶךָ אֶתָּה עֵתִיד לַתֵּן דִּין וְחֲשֻׁבּוֹן, לִפְנֵי מֶלֶךְ מַלְכֵי הַמַּלְכִּים הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא.

באור המשנה

הוא - רבי אליעזר הקפור, **היה אומר: הילודים למות -** מי שנולד כבר עתיד הוא למות. **והמתים לחיים -** עתידים המתים לחיות ולעמוד ליום הדין. כמו שכתוב: "ורבים מישנו עפר יקיצו, אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם" (דניאל יב, ב). **והחיים לדון -** אותם שעודם חיים עתידים להיות נידונים ליום הדין. **לידע -** לידע מאחרים, **להודיע -** לאחרים, **ולהודע -** עתיד כל אדם להבין מעצמו לראות בעיניו, **שהוא אל -** כמו שנאמר: "כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם" (ירמיה לא, לג), **הוא היוצר -** הוא הבורא שכל העולם הוא בידו כחומר ביד היוצר. **לפי שהוא הבורא -** שברא את כל העולם כולו יש

מאין, לפיכך יכול לעשות בו כרצונו. **הוא המבין** - את כל מעשה בני האדם. **הוא הדיין** - אחר שהבין את כל מעשיהם מביאם בדין לפניו. **הוא עד** - המעיד על מעשי בני אדם, שהרי הכל גלוי וידוע לפניו. **הוא בעל דין** - שהוא תובע את החוטאים לדין **והוא עתיד לדון** - אותם לעולם הבא. **ברוך הוא, שאין לפניו לא עולה** - להטות את הדין. **ולא שכחה** - שהרי הכל כתוב לפניו. **ולא משוא פנים** - שאינו נושא פנים אפילו לצדיק גמור שלא יענישנו על עבירה קלה שבאה לידו. **ולא מקח שוחד** - אינו לוקח שוחד המצוה בשביל העבירה, אלא נותן שכר על המצוה ועונש על העבירה. **שהכל שלו** - ואין במה לשחדו. **ודע שהכל לפי החשבון** - כשם שכל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול, כך עבירות קלות כשהן מרובות עולות לחשבון גדול.

ואל יבטיחך יצרן שהשאלו בית מנוס לך - אל יבטיח לך יצר הרע שהמוות זה מקום המפלט שלך מהעונש על כל העבירות שעשית, אלא דע לך שיש דין ויש עונש לאחר המוות. **שעל כרחך אתה נוצר** - שהנשמה אינה רוצה לצאת מן הפרגוד, מקום טהור שהנשמות מונחות שם, וליכנס במעי אשה במקום טמא, ובא מלאך ומוציאה בעל כרחך ומכניסה במעי אשה. **ועל כרחך אתה נולד** - בשעת הלידה אינו רוצה לצאת, לפי שהוא צופה מסוף העולם ועד סופו, ומלאך בא ומוציאו בעל כרחו. **ועל כרחך אתה חי** - שיש אדם שמדוכא ביסורים ורוצה למות ואינו יכול. **ועל כרחך אתה מת** - שרוב בני אדם אינם רוצים למות ואין אדם שיכול לעכב זאת. **ועל כרחך אתה עתיד לתן דין וחשבון, לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא** - על כל מה שעשית, שאין לך הכרח לעשות עבירות וזה תלוי בבחירתך.

מעשי אבות

י"ט אייר
34 לעומר

למדנו מדברי רבי אלעזר הקפר במשנתנו, שאל לו לאדם לחשוב שהמוות זה מקום המנוס שלו ולא יהיה דין וחשבון לאחר מותו, לפי שעל כרחק אתה נוצר ועל כרחק אתה נולד ועל כרחק אתה חי ועל כרחק אתה מת ועל כרחק אתה עתיד ליתן דין וחשבון לפני מלך המלכים הקדוש ברוך הוא.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

פרק ה משנה א

בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֹרוֹת נִבְרָא הָעוֹלָם.
וּמָה תִּלְמֹד לֹמֵר? וְהֵלֵא בְּמֵאמָר אֶחָד יָכוֹל לְהַבְרִאות?
אֵלֹא לְהַפְרֵעַ מִן הָרָשָׁעִים, שְׁמַאבְדִּין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא
בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֹרוֹת, וְלִתֵּן שָׂכָר טוֹב לַצַּדִּיקִים,
שְׁמַקְיָמִין אֶת הָעוֹלָם שֶׁנִּבְרָא בַּעֲשָׂרָה מֵאֲמֹרוֹת.

באור המשנה

בעשרה מאמרות נברא העולם - תשע פעמים כתוב בפרשת בריאת העולם "ויאמר אלקים". ו"בראשית ברא אלקים" אף הוא מאמר, שנאמר: "בדבר ה' שמים נעשו" (תהלים לג, ו). מכאן שנברא העולם בעשרה מאמרות.

ומה תלמוד לומר? והלא במאמר אחד יכול להבראות? - מה זה בא ללמדנו שהעולם נברא על ידי הקדוש ברוך בעשרה מאמרות, והלא יכל הקדוש ברוך הוא לברוא אותו במאמר אחד?

אלא להפרע מן הרשעים, שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות - אלא הטעם שנברא העולם בעשרה מאמרות הוא כדי ללמדנו שראוי להפרע מן הרשעים, שעל ידי מעשיהם הרעים מכריעים את העולם כולו לכף חובה, ונמצא העולם שנברא בעשרה מאמרות אבד בגללם. וזה יותר חמור מלאבד עולם שנברא במאמר אחד. שאינו דומה המאבד מלאכה שנעשתה ביום אחד למלאכה שנעשתה בעשרה ימים. **וליתן שכר טוב לצדיקים, שמקימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות -** שבזכות מעשיהם הטובים העולם קיים, ולכן ראוי ליתן להם שכר טוב.

מעשי אבות

כ' אייר
35 לעומר

מעשה שבא מין לרבי עקיבא ואמר לו: העולם הזה מי בראו? אמר לו: הקדוש ברוך הוא. אמר לו: הראני דבר ברור. כלומר, הבא לי ראיה ברורה לכך. אמר לו: למחר תבוא אלי. למחר בא אצלו. אמר לו רבי עקיבא: מה אתה לובש? אמר לו: בגד. אמר לו: ומי עשאו? אמר לו: האורג. אמר לו: איני מאמין לך, הראני דבר ברור! אמר לו: ומה אראך, אין אתה יודע שהאורג עשאו? אמר לו: ואין אתה יודע שהקב"ה ברא את עולמו? נפטר אותו המין.

אמרו לו תלמידיו: מהו הדבר הברור? אמר להם: בני, כשם שהבית מודיע על הבנאי, והבגד מודיע על האורג, והדלת על הנגר, כך העולם מודיע על הקדוש ברוך הוא שהוא בראו (מדרש תמורה).

נאמר באבות דרבי נתן: בשבעה דברים ברא הקדוש ברוך הוא את עולמו. אלו הם: בחכמה, בבינה, בדעת, בכח, בגבורה, בחסד וברחמים. וכשם שברא את עולמו בשבעה, כך ברא שבעה. אבות שלשה: אברהם, יצחק ויעקב. אמהות ארבע: שרה, רבקה, רחל ולאה (אבות דרבי נתן לז').

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'שינון
בע"פ
2 נק'שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ב

עֲשֶׂה דִּוְרוֹת מֵאָדָם וְעַד נֶחֱ,
 לְהוֹדִיעַ כְּמָה אַרְךְ אִפְּיָם לְפָנָיו,
 שְׁכָל הַדִּוְרוֹת הֵיוּ מִכְעִיסִין וּבֹאִין
 עַד שֶׁהֵבִיא עֲלֵיהֶם אֶת מֵי הַמַּבּוּל.
 עֲשֶׂה דִּוְרוֹת מִנֶּחֱ וְעַד אֲבֵרָה,
 לְהוֹדִיעַ כְּמָה אַרְךְ אִפְּיָם לְפָנָיו,
 שְׁכָל הַדִּוְרוֹת הֵיוּ מִכְעִיסִין וּבֹאִין,
 עַד שֶׁבָּא אֲבֵרָה וְקָבַל עָלָיו שָׂכָר רָב.

באור המשנה

עשה דורות מאדם ועד נח - ואלו הם: **א.** אדם, **ב.** שת, **ג.** אנוש, **ד.** קינן, **ה.** מהללאל, **ו.** ירד, **ז.** חנוך, **ח.** מתושלח, **ט.** למך, **י.** נח. ומנתה אותם התורה כדי **להודיע כמה ארך אפים לפניו** - לפני הקדוש ברוך הוא. **שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שהביא עליהם את מי המבול** - עד שבסופו של דבר הביא עליהם את מי המבול מפני שלא חזרו בתשובה.

עשה דורות מנח ועד אברהם - ואלו הם: **א.** שם, **ב.** ארפכשד, **ג.** שלח, **ד.** עבר, **ה.** פלג, **ו.** רעו, **ז.** שרוג, **ח.** נחור, **ט.** תרח, **י.** אברהם. ומנתה אותם התורה כדי **להודיע כמה ארך אפים לפניו** - לפני הקדוש ברוך הוא. **שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שבא אברהם וקיבל עליו שכר כנגד כולם** - אברהם אבינו עשה מעשים טובים כנגד מה שהיה ראוי לכולם לעשות. לפיכך ניצלו כולם בזכותו. וכמו שנטל עליו עול מצוות בעולם הזה כנגד

כ' אייר 35 לעומר

כולם, כך גם קיבל בעולם הבא שכר כנגד כולם. לפי שכל אדם יש לו שני חלקים: אחד בגן עדן ואחד בגיהנום. אם זכה - נוטל חלקו וחלק חבירו בגן עדן, ואם נתחייב - נוטל חלקו וחלק חבירו בגיהנום (חגיגה טו:).

מעשי אבות

באותו יום שנברא האדם בשעה העשירית חטא בעץ הדעת (ועל פי הזוהר והאר"י בשעה התשיעית). ובשעה השתים-עשרה נטרד מגן עדן (סנהדרין לח:). לאדם נולדו ביומו הראשון ליצירה שני בנים: קין והבל. עם קין נולדה תאומה אחת, ועם הבל שתי תאומות. איתן התחתנו ומהם נפוץ העולם (דבר זה היה מותר שזה היה לפני מתן תורה).

אדם הראשון נפטר בגיל שבע מאות ושלושים שנה. (הוא טמון במערת המכפלה בקרית ארבע) לדעת חכמינו זכרונם לברכה הוא היה אמור לחיות אלף שנים אך הוא תרם שבעים שנה לדוד המלך. לפי שראה ברוח הקודש שדוד המלך עתיד להיוולד ולמות לאחר שלש שעות מלידתו, תרם לכבודו שבעים שנות חיים (ילקוט שמעוני תהילים רמז תת מג)

נח נולד בשנת 1056 לבריאת העולם (2704 לפני הספירה). שם אשתו היה נעמה, נולדו להם שלשה בנים: שם (הוא מלכי צדק מלך שלם), חם ויפת. שהיו נשואים לשלש אחיות שהן נכדות מתושלח, ומהם נפוץ כל העולם.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ג

עֲשֶׂה נְסִיוֹנוֹת נִתְּנָה אֲבֵרָה אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשָּׁלוֹם,
וְעֵמֶד בְּכֶלֶם, לְהוֹדִיעַ כְּמָה חֲבֵתוֹ
שֶׁל אֲבֵרָה אֲבִינוּ עָלֵינוּ הַשָּׁלוֹם.

באור המשנה

עשרה נסיונות נתנה אברהם אבינו עליו השלום - ואלו הם: **א.** אור כשדים, שהשליכו נמרוד לכבשן האש על שכפר בעבודה זרה. **ב.** שציוהו ה' לך לך מארצך. **ג.** ויהי רעב בארץ, והיה צריך לרדת מארץ ישראל. **ד.** "ותוקח האשה (שרה) בית פרעה" (בראשית יב, טו). **ה.** מלחמת המלכים עם סדום והשבתו של לוט בן אחיז. **ו.** מעמד בין הבתרים, שהראהו ה' יתברך שיעבוד מלכויות. **ז.** המילה, שנצטוו בה בימי הזקנה. **ח.** "וישלח אבימלך ... ויקח את שרה" (בראשית כ, ב). **ט.** גירוש הגר ובנה ישמעאל. **י.** העקידה. **ועמד בכולם -** שלא הירהר אחר מידותיו של הקדוש ברוך הוא מרוב אהבתו אליו.

להודיע - לכל העולם, כמה חיבתו של אברהם אבינו עליו השלום - להקדוש ברוך הוא. להשיב לשטן ולאומות העולם התמהים, למה מחבב הקדוש ברוך הוא את בני אברהם יותר מכל האומות.

מעשי אבות

מצינו באגדה: שלכך נתנה אברהם אבינו בעשרה נסיונות. כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. ללמדך שהכל בזכותו עומד. ובפירוש מבעל "חסד לאברהם", כתב:

כ"א אייר 36 לעומר

ענין הנסיון שמנסה הקב"ה את האדם הוא לתועלת האדם המנוסה, כדי שיוציא את מחשבתו הטובה לידי מעשה. ולפעמים יהיה לתועלת הרואים, כדי שילמדו ממנו ויעשו כמותו. והגאון רבי אברהם אחי הגר"א זצ"ל כתב בפירושו לאבות, שבעשרת הנסיונות שנתנסה אברהם אבינו נכללים כל סוגי הנסיונות שיכולים להיות בעולם. כי נתנסה בגופו, באשתו, בממונו ובבניו. כדי שכל הנסיונות יהיו לנו בתורת ירושה, ויהיה קל לזרעו אחריו לעמוד בכל הנסיונות שבעולם.

בשנת 1948 לבריאת העולם (1812 לפנה"ס) נולד אברהם אבינו לאביו תרח (בגיל שבעים), ולאמו אמתלאי בת כרנבו שהיו עובדי עבודה זרה. שרה אמנו נולדה עשר שנים אחרי אברהם לאחיו מאביו - הרן. בן מאה שנה היה אברהם כשנולד יצחק, ושרה היתה בת תשעים. ארבע מאות שנה היו מלידת יצחק ועד שבני ישראל יצאו ממצרים בשנת 2448 (1312 לפנה"ס).

עקידת יצחק היתה בשנת 2085 לבריאת העולם, יצחק היה אז בגיל שלושים ושבע ואברהם בגיל מאה שלושים ושבע. ובאותו יום מתה שרה אמנו ע"ה, מהצער של עקידת בנה, והיא בת מאה עשרים ושבע. אברהם אבינו נפטר בגיל מאה שבעים וחמש (הוא טמון יחד עם שרה אמנו במערת המכפלה שבקרית ארבע), באותו יום שנפטר היתה מכירת הבכורה ליעקב, יעקב ועשיו היו אז בגיל חמש עשרה.

ספר היצירה מיוחס לאברהם אבינו וספר זה דן בסודות התורה. מופיעים בו סודות הבריה, שמות של מלאכים ועוד. ועל ידי שמות אלו ניתן ליצור ולברוא דברים כמו: שמואל במסכת סנהדרין (סה:). על ספר זה ישנם חמישה פירושים מפורסמים כגון: פירושו של הרמב"ן, הראב"ד, רב סעדיה גאון ועוד.

חתימה
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ד

עֲשֶׂה נְסִים נַעֲשׂוּ לְאַבֹּתֵינוּ בְּמִצְרִים וְעֲשֶׂה עַל הָיָם.
עֲשֶׂה מִפְּנֵי הַבֵּיָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרִים בְּמִצְרִים
וְעֲשֶׂה עַל הָיָם. עֲשֶׂה נְסִינֹת נְסִי אַבֹּתֵינוּ אֶת הַמָּקוֹם
בְּרוּךְ הוּא בְּמִדְבָּר, שְׁנֵאֲמַר: "וַיִּנְסֵנוּ אֱתֵי זֶה עֲשֶׂה פְעָמִים
וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי" (במדבר יד, כב).

באור המשנה

עשה נסים נעשו לאבותינו במצרים - שניצלו מעשרת המכות, שהקדוש ברוך הוא הביא אותם למצריים בלבד ולא לישראל.

ועשה על הים - ועשה ניסים נעשו לאבותינו על הים. ואלו הם: **א.** "ויבקעו המים" (שמות יד, כא). **ב.** נעשה הים כמין אוהל ונכנסו ישראל בתוכו שנאמר: "נקבת במטיו ראש פרזיו" (חבקוק ג, יד). **ג.** נעשה קרקעית הים יבשה, כמו שכתוב: "ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים" (שמות יד, כט). **ד.** קרקעית הים, אשר דרכו בה המצריים שהיו רודפים אחר ישראל נתחלחלה ונעשתה חומר וטיט, שנאמר: "חומר מים רבים" (חבקוק ג, טו). **ה.** המים הנקפאים בקרקע הים לא היו חתיכה אחת אלא חתיכות חתיכות כלבנים ואבנים של בנין המסודרות זו אצל זו, כמו שכתוב "אתה פוררת בעזר ים" (תהלים עד, יג), שנעשה כעין פירורים. **ו.** נתקשו המים הנקפאים ונעשו קשים כסלעים, וראשי המצריים נשברו בהם. כמו שכתוב: "שברת ראשי תנינים על המים" (שם), והמצריים נקראו תנינים. **ז.** הים נגזר לשנים עשר גזרים כדי שיעברו כל שבט ושבט מבני ישראל כל אחד לבדו בדרך שלו. כמו שכתוב: "לגזור ים סוף לגזרים" (תהלים קלו, יד). **ח.** המים קפאו כספיר, שוהם וזכוכית. וזאת כדי שיוכלו השבטים לראות אלו את אלו, שעמוד האש היה מאיר להם. **ט.** מהמים הקפואים היו יוצאים מים מתוקים שהיו שותים אותם. **י.** לאחר שהיו שותים

כ"א אייר 36 לעומר

מהמים די צרכם, המים הנותרים היו נקפאים ונעשים ערימות. כמו שכתוב: "נערמו מים, נצבו כמו נד נזלים" (שמות טו, ח).

עשר מכות הביא הקדוש ברוך הוא על המצריים במצרים - ואלו הם: דם, צפרדע, כינים, ערוב, דבר, שחין, ברד, ארבה, חושך, מכת בכורות. וסימנך: דצ"ך עד"ש באח"ב.

ועשר על הים - כמנין לשונות מפלתם שבשירת הים: **א.** "רמה בים": **ב.** "ירה בים": **ג.** "טובעו בים סוף": **ד.** "תהומות יכסימו": **ה.** "ירדו במצולות": **ו.** "תרעץ אויב": **ז.** "תהרוס קמיר": **ח.** "יאכלמו כקש": **ט.** "כסמו ים": **י.** "צללו כעופרת", סך הכל עשר מכות. והפסוק: "נטית ימינך תבלעמו ארץ" אינו בחשבון הנפילות, לפי שזו היא טובתן שזכו לקבורה בשכר שעלו עם יוסף לקבור את יעקב.

עשרה נסיונות ניסו אבותינו את המקום ברוך הוא במדבר, שנאמר: "וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי" - אלו הם עשרת הנסיונות שניסו אבותינו את הקב"ה במשך הארבעים שנה שהיו במדבר: **א.** על ים סוף, שכשהמצריים רדפו אחריהם והשיגום. אמרו למשה: "המבלי אין קברים במצרים לקחתנו למות במדבר" (שמות יד, יא). **ב.** במרה, שנאמר שם: "וילונו העם במשה לאמור מה נשתה" (שמות טו, כד). **ג.** במדבר סין, שאמרו שם: "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים בשבתנו על סיר הבשר" (שמות טז, ג). **ד.** במן, שנאמר: "ולא שמעו אל משה ויויתרו ממנו אנשים עד בוקר" (שמות טז, כ). **ה.** במן, שנאמר: "ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט" (שם שם, כז). **ו.** ברפידים, שנאמר: "וירב העם עם משה ויאמרו תנו לנו מים ונשתה" (שם יז, ב). **ז.** בחורב - במעשה העגל, שנאמר: "ויקהל העם על אהרן ויאמרו אליו קום עשה לנו אלהים" (שם לב, א). **ח.** בתבערה, שנאמר: "ויהי העם כמתאוננים" (במדבר יא, א). **ט.** בקברות התאוה, שנאמר: "האספסוף אשר בקרבו התאוה תאוה... ויאמרו מי יאכילנו בשר" (שם שם, ד). **י.** במדבר פארן - בענין המרגלים, שנאמר: "וינסו אותי זה עשר פעמים ולא שמעו בקולי" (שם יד, כב).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה ה

עֲשֶׂה נְסִים נַעֲשׂוּ לְאַבוֹתֵינוּ בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ:
 לֹא הִפִּילָה אִשָּׁה מִרִּיחַ בָּשָׂר הַקֹּדֶשׁ,
 וְלֹא הִסְרִיחַ בָּשָׂר הַקֹּדֶשׁ מֵעוֹלָם,
 וְלֹא נִרְאָה זָבוּב בְּבֵית הַמִּטְבָּחִים,
 וְלֹא אָרַע קָרִי לִכְהֵן גָּדוֹל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים,
 וְלֹא כָּבוּ גִשְׁמִים אֵשׁ שֶׁל עֲצֵי הַמַּעֲרָכָה,
 וְלֹא נִצְחָה הָרוּחַ אֶת עַמּוּד הָעֵשָׂן,
 וְלֹא נִמְצָא פָּסוּל בְּעֶמֶר וּבִשְׂתֵי הַלֶּחֶם וּבְלֶחֶם הַפָּנִים,
 עוֹמְדִים צְפוּפִים וּמִשְׁתַּחֲוִים רְחוּסִים,
 וְלֹא הִזִּיק נֶחֱשׁ וְעֶקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם מֵעוֹלָם,
 וְלֹא אָמַר אָדָם לַחֲבֵרֹו צָר לִי הַמָּקוֹם שְׂאֵלִין בִּירוּשָׁלַיִם.

באור המשנה

עשרה נסים נעשו לאבותינו בבית המקדש - ואלו הם: **לא הפילה אשה מריח בשר הקודש** - שהיה ריח בשר צלי ומבושל נודף מבשר הקרבנות, ובכל זאת מעולם אשה מעוברת לא הפילה עקב כך.

ולא הסריח בשר הקודש מעולם - אף על פי שקדשים קלים נאכלים לשני ימים ולילה אחד, בכל זאת מעולם הוא לא הסריח.

ולא נראה זבוב בבית המטבחים - שבעזרה, ושם היו שולחנות של שיש שמדיחין עליהן את האמורין, ולא נראה שם זבוב מעולם משום מיאוס. ללמדך ששכינה שורה שם (רש"י).

כ"ב אייר 37 לעומר

ולא ארע קרי לכהן גדול ביום הכיפורים - לפי שטומאת קרי היא טומאה היוצאת מגופו. ודבר זה היה מגונה ומכוער יותר משאר טומאות, לכן מן השמיים מנעו מהכהן הגדול בושע זו. **ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה** - אף על פי שהמזבח החיצון עמד בעזרה במקום מגולה לשמיים. **ולא נצחה הרוח את עמוד העשן** - שהעשן מאש המערכה היה מיתמר ועולה כדקל, כעמוד ישר, ולא היתה הרוח מטה אותו כלל.

ולא נמצא פסול בעומר - שהיו מביאים מן השעורים ביום ט"ז בניסן, על מנת להתיר את התבואה החדשה באכילה. ואם היה נמצא בו פסול אז לא היו יכולים להקריב עומר אחר תחתיו, לפי שהיו קוצרים אותו בלילה ולא היו מרבים לקצור ממנו. **ובשתי הלחם** - שהובאו מן החיטה החדשה בחג השבועות. כדי להתיר את החיטה החדשה למזבח, להקריב ממנה מנחות. וכיון שאין אפייטן דוחה שבת ויום טוב היו צריכים לאפותן בערב יום טוב. ולכן אם אירע בהן פסול, שוב לא היו מקריבים אותן, הואיל חזמן קבוע, ואין להן תשלומים. **ובלחם הפנים** - שהיו אופים אותו בערב שבת, ועורכים אותו על השלחן למחרתו בשבת, והיה מונח עליו עד השבת הבאה ומתחלק לכהנים, ואילו היה נמצא בו פסול היה השלחן נשאר בלא לחם.

עומדים צפופים - מרוב הקהל שהיה בא ברגל למקדש היו עומדים בעזרה ונדחקים איש באחיו, עד שהיו רגליהם נטולות מן הארץ ועומדים באוויר. ובאבות דרבי נתן כתב שהיו נדחקים איש באחיו ולא היה מקום להכניס אצבע. **ומשתחוים רוחים** - אך כשהם היו משתחוים נעשה להם נס והיו משתחוים בריוח כל אחד רחוק מחבירו ארבע אמות. וזאת כדי שלא ישמע אדם את חבירו כשהוא מתוודה ומזכיר עוונותיו ויתבייש על ידי כך.

ולא הזיק נחש ועקרב בירושלים מעולם - לא הכישו או עקצו אדם ומת (רש"י).

ולא אמר אדם לחבירו צר לי המקום שאלין בירושלים - כלומר, מעולם לא אמר אדם לחבירו: פרנסתי דחוקה ואיני יכול לדור בירושלים. אלא הקב"ה היה מפרנסם, עד שלא נצרך אחד מהם לחבירו ולצאת משם להיות מטולטל.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ו'

עֲשֶׂה דְּבָרִים נְבָרָאוּ בְּעָרֵב שַׁבָּת בֵּין הַשְּׁמָטוֹת, וְאֵלוּ הֵן:
 פִּי הָאֶרֶץ, וּפִי הַבְּאֵר, וּפִי הָאֶתוֹן, וְהַקֶּשֶׁת, וְהַמֶּנָּה, וְהַמָּטָה,
 וְהַשְּׁמִיר, וְהַכֶּתֶב, וְהַמִּכְתָּב, וְהַלּוּחוֹת. וְיֵשׁ אוֹמְרִים:
 אֵף הַמִּזְקִין, וְקַבִּירָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה, וְאֵילוֹ שֶׁל אַבְרָהָם אַבְיָנוּ.
 וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֵף צֶבֶת בְּצֶבֶת עֲשִׂיָּה.

באור המשנה

עשה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות - בערב שבת בראשית קודם שנשלמה בריאת העולם, ואלו הן:

א. פי הארץ - שבלעה את קורח ועדתו (במדבר טז, לב). **ב. פי הבאר -** בארה של מרים שהיתה הולכת עם ישראל במדבר בכל המסעות וממנה היו שותים מים (שמות יז, ו). **ג. פי האתון -** בין השמשות נגזר עליה שתדבר עם בלעם (במדבר נב, כח). **ד. הקשת -** לאות ברית שלא יהיה עוד מבול על הארץ (בראשית ט, יג). **ה. המן -** שירד לישראל ארבעים שנה במדבר (שמות טז, טו). **ו. המטה -** של משה רבינו, שעשה בו את האותות במצרים (שמות ד, יז). **ז. השמיר -** כמין תולעת, ברייתו כשעורה. שהשתמשו בו בבנין בית המקדש להבקעת האבנים, ובו פיתחו את אבני החושן והאפוד, על ידי כך שהיו מראים אותו על האבנים הרשומות בדיו והן נבקעות מאליהן. **ח. הכתב -** צורת האותיות שהיו חקוקים בלוחות. **ט. המכתב -** שהלוחות היו נקראים מכל ארבעת הצדדים. **י. הלוחות -** לוחות הברית הראשונים, שנאמר בהם: "והלוחות מעשה אלוהים המה" (שמות לב, טז). ואמרו:

כ"ב אייר 37 לעומר

מלמד שהלוחות היו כתובים ומונחים מששת ימי בראשית. היו עשויים מסנפרינין, ארכם ורחבם ששה טפחים ועבין שלשה טפחים.

ויש אומרים: אף המזיקין - אלו הם השדים, שלאחר שברא הקדוש ברוך הוא את אדם וחוה היה מתעסק בבריאתן. וכשברא רוחותיהן לא הספיק לברוא את גופם עד שקדש היום, ונשארו רוחות בלא גוף. **וקבורתו**

של משה - קברו של משה רבינו, כמו שכתוב: "ולא ידע איש את קבורתו" (דברים לד, ו). **ואילו של אברהם אבינו -** שנגזר עליו בערב שבת בבין השמשות, שיהיה נאחז בסבך בקרניו בשעת עקידת יצחק.

ויש אומרים: אף צבת בצבת עשויה - כלומר, הצבת אינה נעשית אלא באמצעות צבת אחרת, שאוחזים בה את הברזל המלובן באש ומכים עליו בפטיש עד שנעשה כלי. והצבת הראשונה מי עשאה? על כרחך לומר שנעשתה בידי שמיים בערב שבת בבין השמשות.

מעשי אבות

למדנו במשנתנו שהמטה היה אחד מעשרת הדברים שנבראו בערב שבת בראשית בבין השמשות. ובמדרש מובא על הפסוק (שמות ד, יז): "ואת המטה הזה תקח בידך" - המטה שנברא בבין השמשות, נמסר לאדם הראשון בגן עדן, ואדם מסרו לחנוך, וחנוך לשם, ושם לאברהם, ואברהם ליצחק, ויצחק ליעקב, ויעקב הוליכו למצרים ומסרו ליוסף בנו. וכשמת יוסף העבירו את ביתו לארמון פרעה. והיה יתרו אחד מחרטומי מצרים, וראה את המטה ואת האותות שעליו וחמד אותו בלבו ולקחו והביאו ונטעו בתוך גן ביתו ולא היה אדם יכול לקרוב אליו. עד שבא משה למדין, ונכנס לתוך גן ביתו, וראה את המטה, וקרא את האותיות שעליו ושלח ידו ולקחו. וכשראה זאת יתרו אמר: זה עתיד לגאול את ישראל ממצרים. לפיכך נתן לו את ציפורת בתו לאשה (פרקי דרבי אליעזר, ילקוט שמעוני).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

ביאור
ומעשי
אבות לבד

שינון
בע"פ

שינון בקול
5 פעמים

4 נק'

2 נק'

2 נק'

2 נק'

משנה ז'

שבעה דברים בגלם ושבעה בחכם:
 חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה
 ובמנין, ואינו נכנס לתוך דברי חברו,
 ואינו נבהל להשיב, שואל פענן ומשיב כהלכה,
 ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון,
 ועל מה שלא שמע, אומר לא שמעתי,
 ומודה על האמת, וחלופיהן בגלם.

באור המשנה

שבעה דברים בגלם - "גולם" הוא מי שאינו נגמר בדעתו לא במידות ולא בחכמה, ונקרא כך מלשון "גולמי כלים" שלא נגמרה מלאכתו. **ושבעה** - דברים, **בחכם** - ואלו הם:

חכם אינו מדבר בפני מי שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין - כמו שמצינו אצל אלעזר ואיתמר שלא דיברו בפני אביהם כשקצף עליהם משה, ואהרן הכהן הוא שהשיב למשה (ויקרא י, טז-יט).

ואינו נכנס לתוך דברי חברו - אלא ממתין לו עד שיסיים את דבריו, וזאת כדי שלא יבלבלנו. וכן מצינו אצל הקב"ה שאמר לאהרן ומרים: "שמעו נא דברי" (במדבר יב, ו). לפי שביקשו להיכנס לתוך דבריו של הקב"ה, אמר להם: המתינו לי עד שאדבר! קל וחומר להדיוט.

ואינו נבהל להשיב - כששואלים אותו דבר מסוים אינו נחפז וממהר להשיב, אלא משיב במתינות כדי שתהא תשובתו כהלכה.

כ"ג אייר 38 לעומר

שואל כענין ומשיב כהלכה - שואל את הרב שאלה שקשורה לאותו ענין שעסוקים בו, ואז הרב משיב כהלכה. שאם ישאל את הרב שאלות שלא בענין שהם עסוקים בו, יגרום לו לרב להשיב שלא כהלכה. וכן אמר רבי חייא לרב: בזמן שרבי עוסק במסכת פלונית אל תשאל אותו שאלות ממסכת אחרת (שבת ג:).

ואומר על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון - אם שאלו אותו שתי שאלות הוא עונה תחילה על השאלה הראשונה, ואחר כך על השאלה השניה. וכן מצינו אצל הקדוש ברוך הוא כששאל אותו משה רבינו "מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים" (שמות ג, יא). כלומר, שאלה ראשונה: "מי אנכי?" שאינו אלא רועה צאן. ואין אלך אל פרעה מלך מצרים? ועוד שאלה שניה: "כי אוציא את בני ישראל מארץ מצרים." שהם לא יאמינו לי לצאת ממצרים? וכנגד שאלה ראשונה, השיב לו הקב"ה: "כי אהיה עמך" (שמות ג, יב), ואין לך לפחד ממנו. ועל השאלה השניה השיב לו: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה" (שם), שאז יאמינו בך לעולם. וכן מצינו אצל רבקה כששאל אותה אליעזר: "בת מי את? היש בבית אביך מקום לנו ללון" (בראשית כד, כג)? השיבה לו רבקה על ראשון ראשון: "בת בתואל אנכי" ועל אחרון אחרון: "גם תבן גם מספוא רב עמנו גם מקום ללון" (בראשית כד, כד-כה).

ועל מה שלא שמע אומר לא שמעתי - אם הוא פוסק דין מסברתו אינו אומר שכך קיבל מרבותיו כדי שיתקבל הדין, אלא אומר שזוהי סברתו.

ומודה על האמת - אף על פי שיכול להעמיד דבריו על ידי טענות שבידו. וכן מצינו במשה רבינו שכתוב בו: "וישמע משה ויטב בעיניו" (ויקרא י, כ). הודה ולא התבייש לומר לא שמעתי אלא שמעתי ושכחתי.

וחילופיהן בגולם - היפוך שבעת דברים אלו שבחכם מצויים בגולם, שמדבר בפני מי שגדול ממנו בחכמה, ונכנס לתוך דברי חברו, וכו'.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

מעשי אבות

אמר אביי: מקובלים אנו, שאין עני אלא בדעת. ובארץ ישראל אמרו: מי שיש בו חכמה ודעת - יש בו הכל, ומי שאין בו חכמה ודעת - מה יש בו? וכן רבי תנחומא דרש על הפסוק (משלי כ, טו): "יש זהב ורב פנינים וכלי יקר שפתי דעת" - בנוהג שבעולם, אדם יש לו זהב וכסף, אבנים טובות ומרגליות וכל כלי חמדה טובה שבעולם, ודעת אין בו - מה קניה יש לו? המשל אומר: דעת קנית - מה חסרת? דעת חסרת - מה קנית? (ויקרא רבה א, מסכת נדרים מא.).

אשרי תלמידי החכמים שזכו לחכמה ובזכותם העולם קיים, והם מרבים שלום בעולם. כמו שאמר רבי אלעזר בשם רבי חנינא: תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר (ישעיה נד, יג): "וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך" (ברכות סד.),

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ח

כ"ג אייר
38 לעומר

שְׁבַעָה מִיָּנִי פְּרַעְנִיּוֹת בָּאִין לְעוֹלָם
עַל שְׁבַעָה גּוֹפֵי עֲבֵרָה: מִקְצָתָן מְעַשְׂרִין וּמִקְצָתָן אֵינָן
מְעַשְׂרִין - רָעֵב שֶׁל בְּצֻרַת בָּא, מִקְצָתָן רָעִבִים וּמִקְצָתָן
שְׁבַעִים. גָּמְרוּ שְׁלֹא לְעַשֹּׂר - רָעֵב שֶׁל מְהוּמָה וְשֶׁל בְּצֻרַת
בָּאָה. וְשְׁלֹא לְטוֹל אֶת הַחֻלָּה - רָעֵב שֶׁל כְּלָיָה בָּאָה. דָּבָר
בָּא לְעוֹלָם - עַל מִיתוֹת הָאֲמוּרוֹת בְּתוֹרָה שְׁלֹא נִמְסְרוּ לְבִית
דִּין, וְעַל פְּרוֹת שְׁבִיעִית. חָרֵב בָּאָה לְעוֹלָם - עַל עֲגוּי הַדִּין,
וְעַל עֲוֹת הַדִּין, וְעַל הַמּוֹדִים בְּתוֹרָה שְׁלֹא כְּהֻלָּה.

באור המשנה

שבעה מיני פורעניות באין לעולם, על שבעה גופי עבירה - ישנם שבעה מיני פורעניות קשות שבאות לעולם בגלל שבעה סוגי עבירות שעושים בני האדם (חמש עבירות במשנתנו ושתים נוספות במשנה הבאה). ואלו הן:

מקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין - אם מקצת האנשים מפרישים תרומות ומעשרות ומקצת האנשים לא מפרישים, אז **רעב של בצורת בא** - שהגשמים מועטים ומתוך כך שער התבואה מתייקר, ולכן על ידי זה **מקצתן רעבים ומקצתן שבעים** - מקצת מהאנשים סובלים ורעבים עקב רעב הבצורת ומקצת מהאנשים שבעים.

גמרו שלא לעשר - אם החליטו כל הציבור שלא להפריש כלל תרומות ומעשרות, אז **רעב של מהומה ושל בצורת באה** - בנוסף לרעב הבצורת בא גם רעב של מהומה, שבאים אויבים ולוקחים התבואות ואז כולם רעבים.

ושלא ליטול את החלה - אם הציבור החליטו שלא להפריש חלה מן העיסה, אז **רעב של כליה באה** - זהו רעב כבד שהשמים נעשים כברזל, ולא מורידים גשמים כלל, והארץ

כנחושת שאינה מצמיחה כלום. ועל ידי כך יש כליה ביושבי הארץ.

דבר בא לעולם - מגפה הגורמת לתמותה רבה פתאומית באה מפני העבירות הבאות:
על מיתות האמורות בתורה שלא נמסרו לבית דין - כלומר, על עבירות שחייבים עליהם כרת או מיתה בידי שמים, בהם חיוב אחד מארבע מיתות בית דין, ובית דין לא גזרו עליהם דין מוות, מפאת חוסר התראה או שברח זה שעבר את העבירה. **ועל פירות שביעית -** שעושים בהם סחורה ואין נוהגים בהם קדושת שביעית.

חרב באה לעולם - חרב של מלחמה באה לעולם. **על עיניו הדין -** שביט דין יודעים להיכן הדין נוטה ואין פוסקים את הדין. **ועל עיוות הדין -** שביט דין מזכה את החייב ומחייב את הזכאי. **ועל המורים בתורה שלא כהלכה -** שאוסרים את המותר ומתירים את האסור.

מעשי אבות

למדנו בתחילת משנתנו שבמקרה "שמקצתן מעשרין ומקצתן אינן מעשרין - רעב של בצורת בא". כלומר, אם מקצת האנשים מפרישים תרומות ומעשרות ומקצתן לא מפרישים, אז רעב של בצורת בא, על ידי שהגשמים יהיו מועטים ושער התבואה יתייקר ומקצת האנשים יהיו רעבים ומקצתן שבעים. ובאמת בכל הדורות היו מקרים כאלו של בצורת ועל ידי תשובה ותפילה התבטלה הגזירה.

חנן הנחבא היה בן בתו של חוני המעגל. וכשהיה העולם נצרך לגשמים היו חכמים משגרים אצלו תינוקות של בית רבן. והיו תופסים בשולי בגדיו ואומרים לו: "אבא!" "אבא!" תן לנו גשמים! אמר לפני הקב"ה: ריבונו של עולם! עשה בשביל אלו שאין מכירים בין אבא שנותן גשמים לאבא שאינו נותן גשמים.

ומפני מה קראו לו "חנן הנחבא"? מפני שהיה מחביא עצמו מרוב ענוותנותו (תענית כג.).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ט

כ"ד אייר
39 לעומר

חיה רעה באה לעולם -
על שבועת שווא, ועל חלול השם.
גלות באה לעולם - על עובדי עבודה זרה,
ועל גילוי עריות, ועל שפיכות דמים, ועל השמטת הארץ.
בארבעה פרקים הדבר מתרבה:
בדביעית, ובשביעית ובמוצאי שביעית
ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה.
בדביעית - מפני מעשר עני שבשלישית.
בשביעית - מפני מעשר עני שבששית.
ובמוצאי שביעית - מפני פרות שביעית.
ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה -
מפני גזל מתנות עניים.

באור המשנה

חיה רעה באה לעולם - על שבועת שוא - על כך שנשבעים לבטלה, שלא לצורך (וכמו שהם פוגמים בפה כך החיות הרעות נושכות בפה). **ועל חילול השם** - העובר עבירה בפרהסיא ביד רמה, או שעובר עבירה ובני אדם רואים ולומדים ממעשיו (וכמו שהוא לא חס על כבודו של הקדוש ברוך הוא, כך גם החיה לא תחוס על כבודו).

גלות באה לעולם - על עובדי עבודה זרה - שנאמר: "והשמותי את מקדשכם... ואתכם אזרה בגויים" (ויקרא כו, לא) אמר הקדוש ברוך הוא: הואיל ואתם רוצים בעבודה זרה. אף אני מגלה אתכם למקום שיש שם עבודה זרה (אבות דרבי נתן לח). **ועל גילוי עריות** - שנאמר בפרשת העריות: "כי את כל התועבות האלה עשו אנשי הארץ אשר לפניכם..."

ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה, כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם" (ויקרא יח, כז-כח). **ועל שפיכות דמים** - שנאמר: "ולא תחניפו את הארץ אשר אתם בה, כי הדם הוא יחניף את הארץ... ולא תטמאו את הארץ אשר אתם יושבים בה, אשר אני שוכן בתוכה" (במדבר לה, לג-לד). מכאן, שאם אתם מטמאים אותה, אינכם יושבים בה ואיני שוכן בתוכה. **ועל השמטת הארץ** - שחורשים וזורעים בשביעית, שנאמר: אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ אויבכם" (ויקרא כו, לד). אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל: הואיל ואין אתם משמיטין אותה, היא תשמט אתכם.

בארבעה פרקים הדבר מתרבה - בארבעה זמנים הדבר, שזוהי מגפה של תמותת בני אדם, מתרבה בארץ. ואלו הם: **א. ברביעית** - בשנה הרביעית שלאחר שנת השמיטה **ב. ובשביעית** - בשנת השמיטה. **ג. ובמוצאי שביעית** - בתחילת השנה שלאחר שנת השמיטה. **ד. ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה** - במוצאי חג הסוכות בכל שנה ושנה. ומפרש התנא כל דבר:

ברביעית - הדבר מתרבה, **מפני מעשר עני שבשלישית** - שלא נתנו את המעשר לעניים, כפי שצריכים להפריש בשנה השלישית והשישית שלאחר שנת השמיטה. ולכן כמו שגרמו לעניים למות ברעב, כך גם בא הדבר וממית אותם.

ובשביעית - **מפני מעשר עני שבשישית** - שלא הפרישו אותו לעניים ולכן הדבר מתרבה.

ובמוצאי שביעית - **מפני פירות שביעית** - שלא הפקירו פירות שביעית (כפי שצריכים להפקיר בשנת השמיטה) כדי שיוכלו העניים לזכות בהם.

ובמוצאי החג שבכל שנה ושנה - **מפני גזל מתנות עניים** - לפי שגזלו את העניים ולא הניחו להם בשעת הקציר והבציר את המתנות שהתורה חייבה לתת להם. והן: לקט, שכחה ופאה, פרט ועוללות. שזמן בשעת אסיפת הגרנות לפני חג הסוכות הנקרא גם חג האסיף.

כ"ד אייר 39 לעומר

מעשי אבות

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יהוצדק: נמנו וגמרו בעלית בית נתזה בלוד. כל עבירות שבתורה אם אומרין לו לאדם: "עבור ואל תהרג" - יעבור ואל יהרג. חוץ מעבודה זרה וגילוי עריות ושפיכות דמים שעליהם יהרג ואל יעבור (פסחים כה.). ועל שלשת עבירות חמורות אלו נחרב בית המקדש הראשון (יומא ט.).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה י'

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּאָדָם:
הַאֹמֵר: "שְׁלִי שְׁלִי וְשִׁלְךָ שִׁלְךָ",
זוּ מִדָּה בִּינוּנִית. וַיֵּשׁ אֲוֻמְרִים: זוּ מִדַּת סָדוּם. "שְׁלִי שִׁלְךָ
וְשִׁלְךָ שְׁלִי" - עִם הָאֶרֶץ.
"שְׁלִי שִׁלְךָ וְשִׁלְךָ שִׁלְךָ" - חֲסִיד.
"שְׁלִי שְׁלִי וְשִׁלְךָ שְׁלִי" - רָשָׁע.

באור המשנה

ארבע מידות באדם - ישנם ארבעה סוגי התנהגות של בני אדם בענין החסד והעזרה לזולת. ואלו הן:

האומר: "שלי שלי ושלך שלך" - איני רוצה להנותך משלי, והלואי שלא תהנה אותי משלך. זו מידה בינונית - של בני אדם בינונים. ויש אומרים: זו מידת סדום - שקרוב הדבר שהתנהגות זו תביאהו לידי מידת סדום. מתוך שהוא רגיל בכך שלא להנות אחרים ואפילו בדבר שאינו חסר כלום לא רוצה להנות את חברו. וזו היתה מידת סדום, שהיו מתכוונים לכלות הרגל מביניהם, אף על פי שהארץ היתה רחבת ידיים לפניהם ולא היו חסרים כלום.

"שלי שלך ושלך שלי" - שמהנה את חברו משלו, כדי שיוכל גם להנות משל חברו כשיצטרך לו. הרי זה עם הארץ - זוהי מידה שבה מתיישבת הארץ. בזכות שאחד מהנה ונהנה מהשני במידה שווה. אך אין זה חסיד לפי שנהנה מאחרים, וכבר נאמר: "ושונא

מתנות יחיה" (משלי טו, כז).

**כ"ד אייר
39 לעומר**

"שלי שלך ושלך שלך" - המהנה את הבריות מנכסיו והוא עצמו לא נהנה מאחרים. הרי זה **חסיד** - שעושה לפנים משורת הדין.

"שלי שלי ושלך שלי" - מי שנהנה מאחרים ולא מהנה אותם כלל. הרי זה **רשע** - לפי שנהנה מאחרים ולא מהנה אף אחד.

מעשי אבות

למדנו במשנתנו שהאומר: "שלי שלי ושלך שלך" - יש אומרים שזו מידת סדום. כלומר, שקרוב הדבר שיבוא לידי מידת סדום. שמתוך שהוא רגיל בכך, אפילו בדבר שחבירו נהנה והוא אינו חסר, לא ירצה להנות את חבירו. וזו היתה מידת סדום, שלא רצו להנות שום אדם מממונם, שהיו מתכוונים לכלות הרגל מביניהם, אף על פי שהיתה הארץ רחבת ידיים לפניהם ולא היו חסרים כלום.

במסכת סנהדרין (קט:): מסופר שארבעה דיינים היו בסדום ואלו שמותיהם: שקראי, שקרוראי, זיפי, ומצלי דינא. והם תיקנו כל מיני תקנות ודינים שקריים ועקומים. כגון: מי שהיה מכה את אשת חבירו ומחמת זה הפילה הולד. אמרו לו: תן את אשתך למכה עד שתהיה מעוברת ממנו בחזרה. מי שחתך את אוזן חמורו של חבירו. אמרו לו: תנו לו את החמור עד שתצמצם אוזנו, שזה ודאי שקר כי לעולם אי אפשר שתצמצם אוזנו. מי שעשה לחבירו פצע. אמרו לו: תן לו שכר שלקח ממך דם (והקזת דם זהו דבר בריא לגוף) וכו'.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יא

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּדַעוֹת: נוֹחַ לִכְעוֹס וְנוֹחַ לִרְצוֹת -
 יֵצֵא שְׂכָרוֹ בְּהִפְסָדוֹ. קֶשֶׁה לִכְעוֹס וְקֶשֶׁה לִרְצוֹת
 - יֵצֵא הִפְסָדוֹ בְּשִׂכְרוֹ. קֶשֶׁה לִכְעוֹס וְנוֹחַ לִרְצוֹת - חֲסִיד.
 נוֹחַ לִכְעוֹס וְקֶשֶׁה לִרְצוֹת - רָשָׁע.

באור המשנה

ארבע מידות בדעות - בתכונות רוחו של האדם. ואלו הן:

נוח לכעוס - אדם שנוח וקל לו לכעוס על כל דבר קטן, אך מצד שני הוא גם **נוח לרצות** - בקלות ובמהירות הוא מתפייס. **יצא שכרו בהפסדו** - כלומר, הפסדו שהוא "נוח לכעוס" מרובה משכרו שהוא "נוח לרצות". לפי שרוב ימיו הוא בכעס ומי יודע אם יוכל לתקן את אשר עיוות בשעת כעסו.

קשה לכעוס וקשה לרצות - אדם שאינו כועס אלא לעתים רחוקות, אבל כשהוא כועס מאוד קשה לו להתפייס, אז **יצא הפסדו בשכרו** - כלומר, שכרו מרובה מהפסדו. לפי שיצא המועט שהוא "קשה לרצות" בשכרו המרובה שהוא "קשה לכעוס", ורוב מעשיו הם מתוקנים.

קשה לכעוס ונוח לרצות - אדם שאינו כועס אלא לעיתים רחוקות, וגם כשהוא כועס הוא מהר מאוד מתפייס בכעסו. הרי זה **חסיד** - לפי שמושל ברוחו.

נוח לכעוס וקשה לרצות - אדם שמהר מאוד כועס על כל דבר קטן, וגם כשכועס קשה לו מאוד להתפייס. הרי זה **רשע** - לפי שהכעס הוא עוון חמור ביותר, ואמרו חכמים: "כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה" (שבת קה:).

מעשי אבות

כ"ה אייר
40 לעומר

מסופר על ה"חפץ חיים" זצ"ל, שכאשר הגיע לזקנה - נשא את זוגתו השנייה. חודשים אחדים לאחר מכן חל חג הסוכות. וכדרכו מידי שנה בשנה הקים ה"חפץ חיים" את סוכתו באחת הפינות, ליד הבית, במקום שאין אנשים רבים מהלכים בו.

עמדה הסוכה על תילה, והנה יצאה הרבנית מהבית, היא התבוננה אל הסוכה, ולאחר מכן אמרה אל בעלה: "ר' ישראל מאיר, מקום זה כלל אינו מתאים להקמת סוכה, אני סבורה שיש להקים את הסוכה שם", ובדברה הצביעה לעבר מקום מרוחק בקצה השני של החצר.

מבלי להרהר אחר דבריה, מבלי לכוּס על הזמן היקר והכח שהלכו לאבוד בעת הקמת הסוכה, מבלי להסביר לה שהסוכה עומדת במקום זה מידי שנה בשנה - פנה רבי ישראל מאיר לפרק את הסוכה, ואחר נשא את כל הקרשים אל המקום שבחרה זוגתו, ושם הקימה מחדש.

ואז כשעמדה הסוכה במקומה החדש, שוב יצאה הרבנית מהבית, הביטה לעבר הסוכה החדשה, חככה בדעתה ואמרה לבעלה: "ר' ישראל מאיר! אני מתחרטת על עצתי, סבורה אני כעת, כי המקום הראשון בו עמדה הסוכה היה טוב יותר..."

ושוב לא אמר ה"חפץ חיים" אף לא מלה אחת. הוא פנה אל הסוכה, פרק את הקרשים, נשא אותם אל מקומם הראשון והקים מחדש את הסוכה במקום בו נצבה במשך שנים רבות...

הרי לנו פרק בתורת הסבלנות, ואף שידוע לכל שזמנו של ה"חפץ חיים" היה יקר מכל הון שבעולם, עם כל זה קיבל הכל באהבה ובסבלנות ובלבד שלא יבוא לידי מידת הכעס (חדות החיים).

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'שינון
בע"פ
2 נק'שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יב

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּתַלְמִידִים:
 מַהֲרַ לְשִׁמוּעַ וּמַהֲרַ לְאַבֵּד -
 יֵצֵא שְׂכָרוֹ בְּהִפְסָדוֹ.
 קָשָׁה לְשִׁמוּעַ וְקָשָׁה לְאַבֵּד -
 יֵצֵא הִפְסָדוֹ בְּשְׂכָרוֹ.
 מַהֲרַ לְשִׁמוּעַ וְקָשָׁה לְאַבֵּד - חָכָם.
 קָשָׁה לְשִׁמוּעַ וּמַהֲרַ לְאַבֵּד - זֶה חֶלֶק רָע.

באור המשנה

ארבע מידות בתלמידים - ישנם ארבעה סוגי תלמידים היושבים לפני חכמים. ואלו הם:

מהר לשמוע - תלמיד שקולט מהר את כל מה שהוא לומד. **ומהר לאבד -** אך הוא גם שוכח מהר את כל מה שלמד. הרי זה **יצא שכרו בהפסדו** - כלומר, שהפסדו גדול משכרו. מאחר שהוא שוכח כל מה שלומד איזו הנאה יש לו בכך שהוא קולט מהר את לימודו?!

קשה לשמוע - תלמיד שמתקשה לקלוט את הלימוד אך בסופו של דבר הוא קולט ומבין את הלימוד. וגם **קשה לאבד** - שנשארים הדברים בזכרונו ואינו שוכחם מהר. הרי זה **יצא הפסדו בשכרו** - שכרו מרובה מהפסדו. כלומר, למרות שלוקח לו הרבה זמן עד שהוא קולט את לימודו, אבל בסופו של דבר הדברים שלומד נחקקים בליבו ואינם נשכחים מהר, ולכן שכרו מרובה מהפסדו.

כ"ה אייר 40 לעומר

מהר לשמוע וקשה לאבד - תלמיד שקולט מהר כל מה שהוא לומד וגם זוכר היטב את כל הדברים שלמד. הרי זה **חכם** - כלומר, אם הוא ילמד יזכה להיות חכם.

קשה לשמוע ומהר לאבד - תלמיד שמתקשה לקלוט וגם לאחר שקולט את הלימוד מיד הוא שוכח את מה שלמד. הרי זה **חלק רע** - וכדי לזכות להיות חכם הוא יצטרך לעמול הרבה בלימודו ולהתחזק בתפילה תמידית לבורא עולם שהוא חונן לאדם דעת.

מעשי אבות

למדנו במשנתנו שמי שקשה לו לשמוע ומהר לאבד. כלומר, קשה לו לקלוט את הלימוד וגם כשקולט במהרה הוא שוכח, הרי זה חלק רע. והוא יצטרך לעמול קשות כדי להבין את התורה ולזכרה. אך עליו לדעת "שלפום צערא אגרא" (אבות פ"ה, מ"ג). כלומר, לפי גודל הצער שיש לו בלימוד התורה כך גם יהיה גודל שכרו. והתפילה לה' יתברך יכולה להועיל לו המון גם בזה. כפי שמספרים על הרמב"ם ועל מהר"ם שיק ועוד גדולים. שבתחילה לא היו כל כך חכמים, ועל ידי ריבוי תפילות והתאמצות בלימודם נעשו גדולי עולם. ונאמר במסכת מגילה (ו:): "יגעתי ומצאתי תאמין".

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה יג

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּנוֹתָנִי צְדָקָה:
הַרוּצָה שְׂיִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אַחֲרִים -
עֵינֹו רָעָה בְּשָׁל אַחֲרִים.
יִתְּנוּ אַחֲרִים וְהוּא לֹא יִתֵּן -
עֵינֹו רָעָה בְּשָׁלוֹ.
יִתֵּן וְיִתְּנוּ אַחֲרִים - חֲסִיד.
לֹא יִתֵּן וְלֹא יִתְּנוּ אַחֲרִים - רָשָׁע.

באור המשנה

ארבע מידות בנותני צדקה - כלומר, ישנם ארבעה סוגי אנשים בענין נתינת צדקה, ואלו הם:

הרוצה שיתן ולא יתנו אחרים - ישנו אדם שרוצה לבדו לתת צדקה ושאחרים לא יתנו. **עינו רעה בשל אחרים** - לפי שיודע הוא שמי שנותן צדקה מתעשר, ואינו רוצה שאחרים יתעשרו.

יתנו אחרים והוא לא יתן - אדם שרוצה שאחרים יתנו צדקה לעניים, אבל משלו אינו רוצה לתת. **עינו רעה בשלו** - שחושש הוא ומתיירא שמא יחסר לו.

יתן ויתנו אחרים - אדם שנותן צדקה לעניים משלו, וגם מזרז אחרים לתת משלהם. **הרי זה חסיד** - שעושה לפניו משורת הדין.

**כ"ה אייר
40 לעומר**

לא יתן ולא יתנו אחרים - אדם שאינו רוצה לתת צדקה לעניים, וגם מייעץ לאחרים שלא יתנו. הרי זה **רשע** - שמתאכזר על העניים ואינו מרחם עליהם.

מעשי אבות

מעשה במונבז המלך, שחילק את כל אוצרותיו ואוצרות אבותיו לעניים בשנת בצורת. באו כל אחיו ובית אביו ואמרו לו: אבותיך גנזו אוצרות והוסיפו על של אבותם, ואתה מבזבזם! אמר להם: אבותי גנזו למטה ואני גנזתי למעלה. אבותי גנזו במקום שהיד שולטת בו ואני גנזתי במקום שאין היד שולטת בו. אבותי גנזו דבר שאין עושה פירות ואני גנזתי דבר שעושה פירות (שהשכר בעולם הזה והקרן קיימת לו לעולם הבא). אבותי גנזו אוצרות ממון ואני גנזתי אוצרות נפשות. אבותי גנזו לאחרים ואני גנזתי לעצמי. אבותי גנזו לעולם הזה ואני גנזתי לעולם הבא (בבא בתרא יא.).

רבי יהודה היה אומר: עשרה דברים קשים נבראו בעולם: הר קשה - ברזל מחתכו, ברזל קשה - אור מפעפעע, אור קשה - מים מכבים אותם, מים קשים - עבים (עננים) סובלים אותם, עבים קשים - רוח מפזרתם, רוח קשה - גוף סובלו, גוף קשה - פחד שוברו, פחד קשה - יין מפיוגו, יין קשה - שנה מפכחתו. ומיתה קשה מכולם - וצדקה תציל מן המיתה שנאמר (משלי י, ב): "וצדקה תציל ממוות" (בבא בתרא י.).

חתימה
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה יד

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּהוֹלְכֵי לְבַיִת הַמְדָּרֵשׁ:
הוֹלֵךְ וְאִינוֹ עוֹשֶׂה - שְׂכָר הַלִּיכָה בִּידּוֹ.
עוֹשֶׂה וְאִינוֹ הוֹלֵךְ - שְׂכָר מַעֲשֶׂה בִּידּוֹ.
הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה - חֲסִיד.
לֹא הוֹלֵךְ וְלֹא עוֹשֶׂה - רָשָׁע.

באור המשנה

ארבע מידות בהולכי לבית המדרש - ישנם ארבעה סוגי אנשים בענין הליכה לבית המדרש. ואלו הם:

הולך ואינו עושה - אדם שהולך לבית המדרש אבל אינו לומד שם תורה, או שלומד שם אך הוא אינו מבין את הנלמד מפני שאינו מקשיב היטב לשיעור. **שכר הליכה בידו -** למרות שהוא לא לומד יש לו שכר על עצם ההליכה לבית המדרש.

עושה ואינו הולך - הלומד תורה כראוי אך לומד הוא בביתו ולא בבית המדרש. אז **שכר מעשה בידו -** כלומר, שהוא יקבל שכר על עצם זה שלמד, אך לא יקבל שכר על ההליכה לבית המדרש.

הולך ועושה - מי שגם הולך לבית המדרש וגם לומד שם תורה כראוי ומשננה. הרי הוא **חסיד -** שמתנהג בזה לפניו משורת הדין. לפי שאין זה חובה ללמוד דווקא בבית המדרש.

כ"ה אייר
40 לעומר

לא הולך ולא עושה - מי שאינו הולך לבית המדרש וגם אינו עוסק כלל בתורה. הרי זה **רשע** - לפי שמזלזל בתורה ואינו עוסק בה כלל.

מעשי אבות

למדנו במשנתנו שמי שאינו הולך לבית המדרש וגם אינו עוסק בתורה כלל הרי הוא רשע. לפי שכל איש מישראל חייב בתלמוד תורה, בין עני בין עשיר, בין שלם בגופו בין בעל יסורים, בין בחור בין זקן. אפילו עני המחזר על הפתחים, אפילו בעל אשה ובנים, חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה, שנאמר (יהושע א, ח): "והגית בו יומם ולילה" (שולחן ערוך סימן רמו, א).

ואדם לא יוכל לפטור את עצמו מחיוב תלמוד תורה בטענה שאין לו שכל ללמוד תורה. כפי המעשה שהביא אליהו הנביא בספרו תנא דבי אליהו: פעם אחת הייתי מהלך ממקום למקום, ומצאני אדם אחד שלא היה בו לא מקרא ולא משנה, והיה מתלוצץ ומלעיג בדברים ובא כנגדי. ואמרתי לו: בני, מה אתה משיב לאביך שבשמים ליום הדין? ואמר לי: רבי, יש לי דברים שאני משיבו, בינה ודעת לא נתנו לי מן השמים שאקרא ואשנה.

אמרתי לו: בני, מה מלאכתך? אמר לי: צייד אני. ואמרתי לו: בני, מי למדך ואמר לך שתביא פשתן ותארגהו מצודות ותשליכהו לים ותעלה הדגים מן הים? ואמר לי: רבי, בזה נתנו לי בינה ודעת מן השמים. ואמרתי לו: ומה להביא פשתן ולארוג מצודות ולהשליך לים ולהעלות דגים מן הים נתנו לך בינה ודעת מן השמים, ולדברי תורה שכתוב בה: "כי קרוב אליך הדבר מאוד בפיו ובלבבך לעשותו" (דברים ל, יד) לא נתנו לך בינה ודעת מן השמים!

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה טו

אַרְבַּע מִדּוֹת בְּיוֹשְׁבִים לִפְנֵי חֻכְמִים:
 סָפּוֹג, וּמִשְׁפָּךְ, מִשְׁמֶרֶת, וְנִפְּהָ.
 סָפּוֹג - שֶׁהוּא סוֹפֵג אֶת הַכֹּל.
 מִשְׁפָּךְ - שֶׁמִּכְנִיס בּוֹ וּמוֹצִיא בּוֹ.
 מִשְׁמֶרֶת - שֶׁמוֹצִיָּאָה אֶת הַיָּין וְקוֹלְטָת אֶת הַשְּׁמֵרִים.
 וְנִפְּהָ - שֶׁמוֹצִיָּאָה אֶת הַקֶּמַח וְקוֹלְטָת אֶת הַסֵּלֶת.

באור המשנה

ארבע מידות ביושבים לפני חכמים - ישנם ארבעה סוגי תלמידים היושבים לפני חכמים. ואלו הם: **א. ספוג. ב. משפך. ג. משמרת. ד. נפפה.**

ספוג - שהוא סופג את הכל - כמו שהספוג סופג לתוכו את המים בין אם הם עכורים או צלולים. כך גם ישנו תלמיד שקולט את כל מה שהוא שומע בבית המדרש, ואין בו מספיק דעת להבחין בין מה שנכון למה שאינו נכון.

משפך - שמכניס בו ומוציא בו - משפך הוא כלי שנותנים על פי החבית על מנת להעביר לתוכה יין או שמן, וכל מה שנותנים לתוכו יוצא לכלי שתחתיו. כך גם יש תלמיד שכל מה שהוא לומד בבית המדרש מיד הוא שוכח.

משמרת - שמוציאה את היין וקולטת את השמרים - משמרת זוהי מסננת שמסננים בה את היין, והיא קולטת את הפסולת שהם השמרים. כך גם יש תלמיד ששוכח כל מה שלמד בבית המדרש, אך קולט דברי בטלה ששמע.

כ"ו אייר 41 לעומר

ונפה - שמוציאה את הקמח וקולטת את הסולת - לאחר שמוציאין הסובין והמורסן מן הקמח הנטחן, ונשאר הקמח הדק עם הסולת הגס והוא החשוב. מעבירין אותו בנפה דקה מאוד, ויורד ממנה כל אותו קמח הדק, שהוא כעין עפרוריות לבנה. ונשאר הסולת הגס החשוב, וכן היו עושים למנחות. כך גם יש תלמיד שבכוחו לברר וללבן שמועותיו, וקולט את האמת מן השקר והבטל.

מעשי אבות

במשנתנו למדנו שישנם ארבעה סוגי תלמידים כל אחד ואחד לפי כשרונו שה' יתברך חנן אותו. ועל הרב לחנך את תלמידיו כל אחד לפי דרכו, שנאמר: "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה" (משלי כב, ו).

מעשה ברב שנזדמן למקום אחד ולא ירדו שם גשמים. מה עשה? גזר תענית ולא ירדו גשמים. ירד לפניו שליח ציבור, אמר: "משיב הרוח" - ונשבה רוח. אמר: "מוריד הגשם" - וירדו גשמים. אמר לו: מה מעשיך. אמר לו: מלמד תינוקות אני, ומקריא לבני עניים כבני עשירים, ומי שאין לו לשלם - איני נוטל ממנו כלום וכל תינוק שמסרב לקרוא אני משחדו על ידי שאני נותן לו דגים עד שהוא בא וקורא (תענית כד).

אמר רבי מאיר: בשעה שעמדו ישראל לפני הר סיני לקבל את התורה אמר להם הקדוש ברוך הוא: העבודה (לשון שבועה), אני נותן לכם את התורה, אלא הביאו לי ערבים טובים שתשמרוה ואני נותנה לכם. אמרו לו: ריבונו של עולם, אבותינו ערבים לנו, נביאנו ערבים לנו. אמר להם הקדוש ברוך הוא: גם אלה צריכים ערבים, אלא הביאו לי ערבים טובים ואתננה לכם. אמרו: הרי בנינו ערבים לנו. אמר הקדוש ברוך הוא: אלו ודאי ערבים טובים, על ידיהם אתננה לכם (מדרש רבה שיר השירים א).

חתימה
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה טז

כל אהבה שהיא תלויה בדבר -
 בטל דבר, בטלה אהבה.
 ושאִינה תלויה בדבר - אינה בטלה לעולם.
 איזו היא אהבה התלויה בדבר?
 זו אהבת אמנון ותמר.
 ושאִינה תלויה בדבר?
 זו אהבת דויד ויהונתן.

באור המשנה

כל אהבה שהיא תלויה בדבר - כל סוג של אהבה שנובעת מגורמים שונים למיניהם. אז **בטל דבר, בטלה אהבה -** כשיתבטל אותו דבר שגורם לאהבה אז גם אהבה מאליה תתבטל.

ושאינה תלויה בדבר - אהבה שאינה נובעת משום גורם חיצוני. אז היא **אינה בטלה לעולם -** ואהבה זאת קיימת לעולם.

איזו היא אהבה התלויה בדבר? זו אהבת אמנון ותמר - שאמנון אהב את תמר בגלל תאוותו ליופיה. ולכן לאחר שבטלה סיבת אהבתו אז שנא אותה שנאה גדולה מאוד (עין בשמואל-ב י, טו).

ושאינה תלויה בדבר? זו אהבת דויד ויהונתן - שהיתה ביניהם אהבת נפש וכל כוונתם היתה לעשות רצון הקדוש ברוך הוא.

מעשי אבות

כ"ו אייר
41 לעומר

למדנו במשנתנו שכל אהבה שאינה תלויה בדבר אינה בטלה לעולם. ומצוה גדולה היא לאהוב כל אחד ואחד מישראל. וכמו שנאמר (ויקרא יט, יח): "ואהבת לרעך כמוך" - אמר רבי עקיבא זה כלל גדול בתורה.

כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: בני, מה אני מבקש מכם? אין אני מבקש מכם אלא שתהיו אוהבים זה את זה (תנא דבי אליהו כו).

על ידי האהבה שיאהב האדם את חבירו, ינצל מאיסורים חמורים כגון: "לשון הרע" שהוא דיבור בגנות חבירו. וכן מאיסור של נקימה ונטירה שנאמר: "לא תקום ולא תטור את בני עמך" (ויקרא יט, יח). ושנו חכמים איזוהי נקימה? ואיזוהי נטירה? נקימה - אמר לו: השאילני מגלך. אמר לו: לאו. למחרת אמר לו הוא: השאילני קרדומך. אמר לו: איני משאילך כדרך שלא השאלתני - זוהי נקימה. ואיזוהי נטירה? אמר לו: השאילני קרדומך, אמר לו: לאו. למחרת אמר לו: השאילני חלוקך. אמר לו: הילך, ואיני כמותך שלא השאלתני - זוהי נטירה (יומא כג.).

אומר הירושלמי: אדם שהיה מחתך בשר ובטעות חתך את אצבעו השמאלית, האם יעלה על הדעת שהאדם יקח את הסכין ויחתוך את ידו הימנית?! והלא גוף אחד הם! כך גם ישראל ערבים זה לזה ולא יעלה על הדעת שינקמו וינטרו זה לזה (ירושלמי נדרים פ"ט, ה"ד).

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'שינון
בע"פ
2 נק'שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יז

כָּל מַחְלֻקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם - סוּפָהּ לְהִתְקַיֵּם.
וְשֶׁאִינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם - אֵין סוּפָהּ לְהִתְקַיֵּם.
אִיזוֹ הִיא מַחְלֻקֶת שֶׁהִיא לְשֵׁם שָׁמַיִם?
זוֹ מַחְלֻקֶת הַלֵּל וְשָׁמַיִ.
וְשֶׁאִינָהּ לְשֵׁם שָׁמַיִם?
זוֹ מַחְלֻקֶת קֹרַח וְכָל עֲדָתוֹ.

באור המשנה

כל מחלוקת שהיא לשם שמים - כל מחלוקת שבין חכמים או בין בני אדם, שהיא לשם שמים ולא לשם בקשת שררה או קינטור והתנצחות. **אז סופה להתקיים** - יצא דבר טוב ממחלוקת זו, שבסופו של דבר יתבררו הדברים שנחלקו בהם.

ושאינה לשם שמים - כל מחלוקת שאינה לשם שמים אלא לשם בקשת שררה או לשם קינטור והתנצחות. **אז אין סופה להתקיים** - בסופו של דבר לא יצא שום דבר טוב ומבורר ממחלוקת זו.

איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים? זו מחלוקת הלל ושמאי - שכל כוונתם היתה לברר את האמת שבתורה. ולכן גם לבסוף נתקיימה, שמתוך מחלוקתם נתבררה ההלכה ונקבעה לדורות.

ושאינה לשם שמים? זו מחלוקת קורח וכל עדתו - שכל מחלוקתם על משה ואהרן לא היתה לשם שמים אלא לשם קינטור ובקשת שררה וכבוד. ולכן

כ"ו אייר 41 לעומר

לבסוף לא נתקיימה מחשבתם ונבלעו הם וכל אשר להם באדמה, כפי שכתוב: "ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם, ואת כל האדם אשר לקורח" (במדבר טז, לב).

מעשי אבות

למדנו במשנתנו שכל מחלוקת שאינה לשם שמים – אין סופה להתקיים לפי שגדול השלום ושנואה המחלוקת בעיני הקדוש ברוך הוא.

אמר רבי שמעון בן חלפתא: לא מצא הקדוש הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום, שנאמר (תהלים כט, יח): "ה' עז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום" (עוקצין ג).

נאמר בתורה (דברים ד, ד): "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום" – אימתי "חיים כלכם היום"? משתהיו כלכם אגודה אחת. בנוהג שבעולם, אדם נוטל אגודה של קנים בבת אחת, האם יכול לשברם? ואילו נוטל אחת אחת, אפילו תינוק יכול לשברם. וכן אתה מוצא, שאין ישראל נגאלים עד שיהיו כולם אגודה אחת, שנאמר (ירמיה ג, יח): "בימים ההמה ילכו בית יהודה על בית ישראל ויבואו יחדיו מארץ צפון" (מדרש תנחומא נצבים).

מעשה ברב ברוקא חוזאה שהיה מצוי בשוק של בי-לפט, והיה אליו הנביא מצוי אצלו. שאל רבי ברוקא חוזאה את אליו הנביא: יש בשוק זה בן העולם הבא? אמר לו: לאו. בנתיים באו שני בני אדם, אמר לו אליהו: הללו בני עולם הבא הם. הלך אצלם רב ברוקא, ואמר להם: מה מעשיכם? אמרו לו: בני אדם שמחים אנו ומשמחים עצובים, וכשאנו רואים שנים שנפלה קטטה ביניהם אנו טורחים ועושים שלום ביניהם (תענית כב.).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יח

כָּל הַמְזִכָּה אֶת הָרַבִּים - אֵין חָטָא בָּא עַל יְדֹו. וְכָל הַמַּחְטִיא
אֶת הָרַבִּים - אֵין מַסְפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה.
מִשָּׁה זָכָה וְזָכָה אֶת הָרַבִּים, זְכוּת הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ, שְׁנַאֲמַר
(דברים לג, כא): "צִדְקַת ה' עֲשָׂה וּמִשְׁפָּטָיו עִם יִשְׂרָאֵל".
יִרְבְּעַם חָטָא וְהַחְטִיא אֶת הָרַבִּים, חָטָא הָרַבִּים תָּלוּי בּוֹ,
שְׁנַאֲמַר (מלכים א טו, ל): "עַל חַטָּאוֹת יִרְבְּעַם אֲשֶׁר חָטָא
וְאֲשֶׁר הַחְטִיא אֶת יִשְׂרָאֵל".

באור המשנה

כל המזכה את הרבים - על ידי שמלמדם תורה ומוסר, ומדריכם בדרך הישרה. אין חטא בא על ידו - מן השמים מונעים ממנו להכשל בחטא, כדי שלא יהא הוא בגיהנם ותלמידיו בגן עדן (יומא פז).

וכל המחטיא את הרבים - שמסית בני אדם לעבירה ומתעה אותם מן הדרך הישרה. **אין מספיקין בידו לעשות תשובה -** אין מסייעים לו מן השמים שיעשה תשובה כדי שלא יהא הוא בגן עדן ותלמידיו בגיהנם.

משה זכה וזיכה את הרבים - משה רבינו זכה ללמוד את התורה ולקיימה, וזיכה גם את כל ישראל בכך שלימדם את התורה והמצוות. ולכן **זכות הרבים תלוי בו -** כאילו הוא קיים עמהן את כל אותם המצוות, **שנאמר: "צדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישראל" -** ומשפטיו שעם ישראל כאילו הוא עשן. **ירבעם חטא והחטיא את הרבים -** ירבעם חטא בכך שעשה עגלי זהב, ואמר לבני ישראל: "רב לכם מעלות ירושלים הנה אלהיך ישראל אשר העלון מארץ מצרים" (מלכים-א יב, כח). והחטיא את ישראל בכך שגרם להם להשתחוות לעגלים ולעבוד עבודה זרה. ולכן **חטא הרבים תלוי בו -** כאילו הוא עשה

כ"ו אייר 41 לעומר

את כל החטאים שעשו ישראל. **שנאמר: "על חטאות ירבעם אשר חטא ואשר החטיא את ישראל"** ולא כתוב: על חטאות ירבעם וישראל אלא: "על חטאת ירבעם אשר חטא ואשר החטיא", מכאן שהכל תלוי בירבעם.

מעשי אבות

ירבעם בן נבט היה המלך הראשון של ישראל לאחר התפלגות המלוכה לשניים, מלכות יהודה ומלכות ישראל [הפילוג נעשה בשנת 2964 לבריאה (796 לפנה"ס)]. בעקבות סרובו של רחבעם המלך בנם של שלמה ונעמה העמונית להקל על העם במיסים, והם הלכו והמליכו את יריבו של אביו שלמה, את ירבעם בן נבט למלוך על עשרת השבטים]. הוא היה משבט אפרים ומלך על ישראל במשך עשרים ושתיים שנה. ירבעם היה תלמיד חכם בעל שיעור קומה גבוה, שכל חכמי ישראל היו לידו כעשבי השדה, אך היה בעל מידות מושחתות ובעל גאווה.

למדנו במשנתנו על מעלתו של מזכה הרבים שאין חטא בא על ידו. כלומר, שמן השמים מונעים ממנו, שלא יכשל בחטא

רבינו בחיי (מגדולי רבני ספרד, חי לפני כאלף שנה, הוא שימש כדיין בעירו, כתב את הספר המפורסם "חובת הלבבות" שהוא אחד מספרי המוסר המקובל ביותר על המוני בית ישראל) בספרו חובת הלבבות כתב, שאף החסיד הגדול ביותר שהגיע אל התכלית בתיקון נפשו להשם יתברך. ואפילו אם הגיע בשיא הצדקות שלו קרוב למלאכי השרת במדותם הטובות ומנהגיהם המשובחים, והשתדלותם העצומה והזכה בעבודת ה' יתברך. עדיין אינו מגיע לזכויותיו של מזכה הרבים, ומורה ומדריך את בני האדם לדרך הטובה והישרה, ומחזיר בתשובה את הרשעים ומיישר דרכם אל עבודת הבורא יתברך, ומקרבתם לצור מחבתם. שזכויותיו נכפלות בכמה מונים, בעבור זכויותיהם בכל הימים ובכל הזמנים.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יט

כָּל מִי שֶׁיֵּשׁ בְּיָדוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הִלּוּ -
 מִתְלַמְּדֵי שֶׁל אֲבֵרָהּם אָבִינוּ.
 וְשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים אַחֲרֵים -
 מִתְלַמְּדֵי שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע.
 עֵין טוֹבָה, וְרוּחַ נְמוּכָה, וְנַפֵּשׁ שְׂפָלָה -
 מִתְלַמְּדֵי שֶׁל אֲבֵרָהּם אָבִינוּ.
 עֵין רָעָה, וְרוּחַ גְּבוּהָה, וְנַפֵּשׁ רְחֹבָה -
 מִתְלַמְּדֵי שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע.
 מֶה בֵּין תְּלַמְּדֵי שֶׁל אֲבֵרָהּם אָבִינוּ
 לְתַלְמִידֵי שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע?
 תְּלַמְּדֵי שֶׁל אֲבֵרָהּם אָבִינוּ -
 אוֹכְלִין בְּעוֹלָם הַזֶּה וְנוֹחְלִין בְּעוֹלָם הַבָּא,
 שְׁנֵאמַר: "לְהַנְחִיל אֶהְבִּי יֵשׁ, וְאַצְרֵתִיהֶם אֲמֵלֵא"
 (משלי ח, כא).
 אֲבָל תְּלַמְּדֵי שֶׁל בִּלְעָם הָרָשָׁע -
 יוֹרְשִׁין גִּיהֶנֶם וְיוֹרְדִין לְבָאָר שְׁחַת,
 שְׁנֵאמַר: "וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לְבָאָר שְׁחַת,
 אֲנָשֵׁי דָמִים וּמִרְמָה לֹא יַחֲצוּ יְמֵיהֶם,
 וְאֲנִי אֶבְטַח בָּךְ" (תהלים נה, כד).

באור המשנה

כ"ו אייר
41 לעומר

כל מי שיש בידו שלשה דברים הללו - המפורטים לקמן. הרי הוא מתלמידיו של אברהם אבינו - שלומד ממנו והולך בדרכיו. ושלשה דברים אחרים - ומי שיש בו שלשה דברים אחרים המפורטים לקמן. הרי הוא מתלמידיו של בלעם הרשע - שלומד ממנו ונמשך אחר מידותיו הרעות.

עין טובה - שמסתפק במה שיש לו ושמח בחלקו. **ורוח נמוכה -** ענווה יתירה. **ונפש שפלה -** שפורש מתאוות העולם הזה. כל מי שיש בו את שלשת המידות הללו הרי הוא מתלמידיו של אברהם אבינו - שהיו בו שלשת המידות הטובות הללו: עין טובה - שכן מוצאים אנו שאמר למלך סדום: "אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך" (בראשית יד, כ) מכאן שהסתפק במה שהיה לו ושמח בחלקו. רוח נמוכה - שאמר להקדוש ברוך הוא: "ואנוכי עפר ואפר" (שם יח, כז). נפש שפלה - שאמר לשרה אשתו "הנה נא ידעתי כי אשה יפת מראה את" (שם יב, יא), ומבואר במדרש, שעד כאן לא נסתכל בה. ומכאן שהיה פרוש מתאוות העולם הזה.

עין רעה - מי שאוהב בצע. ומתוך כך לבו מלא קנאה, ועינו רעה בשל אחרים. **ורוח גבוהה -** רוח של גאווה. **ונפש רחבה -** בעל תאוה. הרי הוא מתלמידיו של בלעם הרשע - שהיו בו כל המידות הרעות הללו: עין רעה - שבגלל חמדת הממון היה מוכן ללכת ולקלל את ישראל, למרות שהיה יודע שהדבר רע בעיני הקדוש ברוך הוא. כמו שנאמר (במדבר כב, יח): "אם יתן לי בלק מלוא ביתו כסף זהב" - מכאן שהיתה לו עין רעה וחמד ממון אחרים. רוח גבוהה - שאמר על עצמו: "נאום שומע אמרי אל ויודע דעת עליון" (שם כד, טו). ונפש רחבה - מזה שיעץ לבלק להפקיר את בנות מואב לזנות, מוכח שהיה בעל תאוה. לפי שמי שהזנות מגונה בעיניו לא יצוה אחרים עליו. ועוד אמרו חכמים שבלעם בועל אתונו היה (סנהדרין קה.).

מה בין תלמידיו של אברהם אבינו לתלמידיו של בלעם הרשע - מה שכרם של תלמידי אברהם אבינו ומה עונשם של תלמידי בלעם הרשע? **תלמידיו של אברהם אבינו אוכלין בעולם הזה -** פירות מעשיהם הטובים. **ונוחלין בעולם הבא -** את שכרם המלא.

שנאמר: "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא" - "אוהבי" הם תלמידי אברהם אבינו שנקרא אוהב של הקדוש ברוך הוא, שכתוב: "זרע אברהם אוהבי" (ישעיהו מא, ח). והפסוק אומר: "להנחיל אוהבי יש" - הכוונה לעולם הבא, "ואוצרותיהם אמלא" - בעולם הזה.

אבל תלמידיו של בלעם הרשע יורשין גיהנם - בעולם הזה, **ויורדין לבאר שחת -** בעולם הבא. **שנאמר: "ואתה אלהים תורידם לבאר שחת, אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם" -** בעולם הזה שמתים באמצע ימיהם, כמו שאמרו חז"ל שבלעם מת בגיל ל"ג שנים (סנהדרין קו:). **"ואני אבטח בך".**

מעשי אבות

אמר לו הקדוש ברוך הוא: אברהם, אברהם, מה יש לי לומר לך, ומה יש לי לברכך, שתהא צדיק ושלם לפני או שתהא שרה אשתך צדקת לפני - אתה ושרה אשתך צדיקים לפני. או שיהיו כל בני ביתך צדיקים - צדיקים הם לפני. במה אברכך? אלא: שכל הבנים שעתידיים לעמוד ממך יהיו צדיקים כמוך (ילקוט שמעוני תהילים רמז תריז).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה כ

כ"ו אייר
41 לעומר

יהודה בן תימא אומר: הוי עז כנמר, וקל כנשר, ורץ כצבי, וגבור כארי לעשות רצון אביך שבשמים.
הוא ה'ה אומר: עז פנים לגיהנם, ובשת פנים לגן עדן.
ה'ה רצון מלפניך יי אלהינו, שתבנה עירך במהרה בימינו, ותן חלקנו בתורתך.

באור המשנה

יהודה בן תימא אומר: הוי עז כנמר - הווי עז ואל תתבייש לשאול מרבך מה שלא הבנת, כפי שאמר הלל: ולא הביישן למד. **וקל כנשר -** הוי קל כנשר לחזור על לימודך ללא יגיעה. **ורץ כצבי -** רץ כצבי אחר כל מצוה קלה כבחמורה. **וגבור כארי -** לכבוש את יצרך מן העבירות. **לעשות רצון אביך שבשמים -** שבכל אלו הדברים כוונתך תהיה אך ורק לעשות את רצון אביך שבשמים.

הוא - יהודה בן תימא, **היה אומר: עז פנים לגיהנם -** מי שהוא עז פנים ולא עושה את רצון אביו שבשמים סופו יורש גיהנם. **ובושת פנים לגן עדן -** מי שיש בו את מידת הבושה לא במהרה הוא חוטא. כמו שנאמר: "למען תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו" (שמות כ, טז). ועל ידי כך הוא זוכה להגיע לגן עדן.

ה'ה רצון מלפניך ה' אלוהינו שתבנה עירך במהרה בימינו ותן חלקינו בתורתך - כלומר, כשם שחוננתנו בזאת המידה, כן תחננו לבנות את ירושלים עיר הקודש ובית המקדש בתוכה במהרה בימינו, אמן.

מעשי אבות

רבי יהודה בן תימא היה בסוף תקופת התנאים מתלמידי רבי יהודה הנשיא. זוהי המשנה היחידה בה הוא מופיע בכל השישה סידרי משנה.

למדנו במשנתנו שהעזות מביאה את האדם לירש גיהנם והבושת פנים מזכה אותו לירש גן עדן. ובענין זה שנו חכמים (שמות כ, כ): "ובעבור תהיה יראתו על פניכם" - זו בושה. "לבלתי תחטאו" - מלמד, שהבושה מביאה לידי יראת חטא. מכאן אמרו חכמים: סימן יפה באדם, שהוא ביישן. אחרים אומרים: כל המתבייש לא במהרה הוא חוטא, ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני (נדרים כ.).

ואמר רב: כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו, מוחלין לו על כל עוונותיו (ברכות יב.). ואומרת הגמרא: שלשה סימנים יש בעם ישראל: רחמנים, ביישנים וגומלי חסדים (יבמות עט.).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה כא

כ"ו אייר
41 לעומר

הוא הָיָה אוֹמֵר:

בֶּן חֲמִשׁ שָׁנִים - לְמִקְרָא, בֶּן עָשָׂר - לְמִשְׁנָה,
בֶּן שְׁלֹשׁ עָשָׂר - לְמִצּוֹת, בֶּן חֲמִשׁ עָשָׂר - לְתַלְמוּד,
בֶּן שְׁמוֹנֶה עָשָׂר - לְחֶפֶז, בֶּן עָשָׂרִים - לְרִדּוֹף,
בֶּן שְׁלֹשִׁים - לִכְחַ, בֶּן אַרְבָּעִים - לְבִינָה,
בֶּן חֲמִשִּׁים - לְעֵצָה, בֶּן שְׁשִׁים - לְזִקְנָה,
בֶּן שִׁבְעִים - לְשִׁיבָה, בֶּן שְׁמוֹנִים - לְגִבּוֹרָה,
בֶּן תִּשְׁעִים - לְשׁוֹחַ, בֶּן מֵאָה - כָּאֵלוּ מֵת.
וְעָבַר וּבָטַל מִן הָעוֹלָם.

באור המשנה

הוא - רבי יהודה בן תימא, **היה אומר: בן חמש שנים למקרא -** כשהילד יהיה בגיל חמש יתחילו ללמדו את המקרא. דהיינו: חמישה חומשי תורה, נביאים וכתובים (ואת לימוד הקריאה ילמדוהו כבר מגיל ארבע).

ובן עשר למשנה - כלומר, לאחר שלמד חמש שנים מקרא, יתחילו ללמדו משניות.

בן שלש עשרה למצוות - כלומר, כשהילד מגיע לגיל שלש עשרה הוא כבר נחשב לגדול וחייב במצוות. ולמדים זאת מזה שכתוב: **"איש** או אשה כי יעשו מכל חטאת האדם" (במדבר ה, ו). וגבי שכס בן חמור כתוב: "ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי אחי דינה **איש** חרבו" (בראשית לד, כה). ולוי באותו פרק בן שלש עשרה שנה היה והתורה קראה לו: "איש".

בן חמש עשרה לתלמוד - ללימוד הגמרא. והכוונה לסברות ולטעמים, שהתנאים האחרונים היו מדקדקים בדברי התנאים שקדמו להם, לבארם ולהסבירם וליתן להם טעם - שהרי בימים ההם לא היתה עוד הגמרא שלנו (ספר המאור למב"ס).

בן שמונה עשרה לחופה - ולמדנו זאת מכך ששמונה עשרה פעמים כתוב: "אדם", מ"בראשית" עד "כי מאיש לוקחה זאת" (רש"י). ובמדרש מצאו רמז לכך שכתוב: **"והוא** אשה בבתוליה יקח" (ויקרא כא, יג), "והוא" בגימטריא שווה לשמונה עשרה .

בן עשרים לרדוף - אחר מזונותיו. לפי שלאחר שלמד מקרא משנה וגמרא ונשא אשה והוליד בנים, צריך הוא לחזור ולבקש אחר מזונות. ויש מפרשים פירוש אחר, בן עשרים לרדוף אותו מן השמים ולהענישו על מעשיו. לפי שאין בית דין של מעלה מענישין את מי שפחות מגיל עשרים. כפי שראינו אצל מתי מדבר שלא נענשו כל אלו שהיו פחותים מגיל עשרים.

בן שלשים לכח - שכן מוצאים אנו בלויים, שהתחילו בעבודת המשכן בהיותם בני שלושים. כמו שכתוב: "מבן שלושים שנה ומעלה... כל הבא לעבוד עבודה ועבודת משא באוהל מועד" (במדבר ד, מז).

בן ארבעים לבניה - להבין דבר מתוך דבר. שרק לאחר ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, אמר להם משה: "ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועיניים לראות ואזניים לשמוע עד היום הזה" (דברים כט, ג).

בן חמישים לעצה - לתת עצה לאחרים. כמו שנאמר בלויים: "ומבן חמישים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד ושרת את אחיו..." ומהו השירות שנותן להם? שמייעץ אותם ומלמדם לשמור משמרתם.

בן שישים לזקנה - כמו שנאמר: "תבוא בכלח אלי קבר" (איוב ה, כו) "בכלח" בגימטריא שווה שישים.

בן שבעים לשיבה - כמו שכתוב אצל דוד המלך עליו השלום: "וימת בשיבה טובה"

**כ"ו אייר
41 לעומר**

(דברי הימים א כט, כח). וימי חייו היו שבעים שנה.

בן שמונים לגבורה - שכתוב: "ואם בגבורות שמונים שנה" (תהלים צ, י).

בן תשעים לשוה - הולך שחוח וכפוף. ורבינו יונה פירש שהוא מלשון "ישפוך שיחו". והיינו שכשהגיע האדם לגיל תשעים, ראוי להיות כל עסקו בתפילה ובתהילות ה' ולשוה בנפלאותיו ולתקן מידותיו ולבקש תורה ומצוות.

בן מאה כאילו מת ועבר ובטל מן העולם - שהרי כהו עיניו ונשתנו פניו, ומעיין החכמה פסק ממנו והוא משתטה והולך (רש"י).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה כב

בן בג בג אומר:
הפך בה והפך בה, דכלא בה.
ובה תחזי, וסיב ובלה בה,
ומנה לא תזוע, שאין לך מדה טובה הימנה.

באור המשנה

בן בג בג אומר: הפוך בה והפוך בה - כלומר, עסוק בתורה באופן תדיר. דכולא בה - שאת כל החכמות תמצא בתורה. **ובה תחזי -** ובתורה תראה את האמת. **וסיב ובלה בה -** גם עד זקנה ושיבה אל תעזוב את התורה. **ומינה לא תזוע -** וממנה לא תזוז ואל תאמר למדתי חכמת ישראל אלך ואלמד חכמה יונית (חכמות אחרות). שאין מותר ללמוד חכמה יונית אלא במקום שאסור להרהר בדברי תורה. כגון: בבית המרחץ או בבית הכסא. וכן שאלו את רבי יהושע מהו שילמד אדם את בנו חכמה יונית? אמר להם: ילמדנו בשעה שאינו לא יום ולא לילה, שהרי כתוב: "והגית בו יומם ולילה" (יהושע א, ח). **שאין לך מדה טובה הימנה -** שאין לך דבר טוב ונפלא כמו לימוד התורה הקדושה כי כל המידות הטובות מצויות בה.

מעשי אבות

כ"ו אייר
41 לעומר

בן בג בג היה בן דורו של הלל. ולפי התוספות במסכת חגיגה (ט:): הוא היה גר. וכן מובא "במדרש שמואל" שכן בג בג ובן הא הא גרים היו, וכדי להסתירם מן המלשינים נקראו בכינויים אלה. "בג בג" בראשי תיבות זה: בן בג בג גיורת (נחלת אבות).

בן בג בג אומר: "הפוך בה והפוך בה. דכולא בה". **חכמינו** זכרונם לברכה ידעו שהארץ היא ככדור עוד אלפיים שנה לפני הגויים בזמן קולומבוס (זוהר ח"ג מקץ י. מדרש קה"ר א). וידעו שיש בעבר השני של כדור הארץ אנשים (זהר, שם). רבי יהושע בן חנניה ידע לכמה זמן נחש מוליד (בכורות ח:), וכמה עוביו של כדור הארץ (פרקי דרבי אליעזר, ה). חכמינו זכרונם לברכה ידעו כבר מה שהמציאו חכמי זמננו: איך מעלים את המים לקומות הגבוהות של הבנין, כי עולים לגובה המקורי של מעיינו בהרים ("חוק הכלים השלובים"). ראה במסכת יומא (לא). בענין עין עיטם, ועיין רש"י (שם).

וכן מה שהחכם לואי פסטר גילה תרופה נגד ארס נשיכת הכלב, להזריק לחולה תמצית ממזח כלב שוטה. כבר נודע זאת לחכמינו זכרונם לברכה, לתת מהכבד של אותו הכלב (עיין מסכת יומא פג.).

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'שינון
בע"פ
2 נק'שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה כג

בן הא הא אומר: לפום צערא אגרא (לפי הצער - השכר).

באור המשנה

בן הא הא אומר: לפום צערא - כפי רוב הצער שאתה סובל בלימוד התורה ובקיום המצוות. **אגרא -** כך גם יהיה שכרך מרובה. והרמב"ם פירש כך: לפי מה שאתה מצטער ומתייגע בלימוד התורה כך יהיה שכרך בהשגת התורה. דהיינו, כך תזכה להבינה ולחדש בה חידושים.

מעשי אבות

בן הא הא היה תנא קדמון בדורו של הלל הזקן כמאה שנה לפני חורבן בית המקדש השני.

ומוצא במדרש שמואל שכן הא הא וכן בג בג גרים היו, וכדי להסתירם מן המלשינים נקראו כך. והם בני אברהם ושרה שנתוספה אות ה"א על שמותם, אברם - אברהם, שרי - שרה. ולפי שאברהם ושרה היו תחילה לגרים לפיכך כל הגרים נקראו בניהם.

לאחר שלמדנו את דברי בן הא הא שבמשנתנו, שאמר שלפי הצער שאדם מצטער בלימוד התורה ובקיום מצוותיה - כך השכר גדול לעולם הבא, מובנים דברי הגמרא במסכת ברכות (לד): "במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים לא יכולים לעמוד".

כ"ג אייר 41 לעומר

ענין זה יובן על פי המשל הבא: היה מלך אחד שהיו לו שלשה בקבוקי יין ישנים שקיבלם בירושה מאבותיו ושמר עליהם מאוד. והנה הוצרך המלך לנסוע למדינה רחוקה וקרא לשלשה ממכריו ואוהביו והפקיד בידם את הבקבוקים, ביד כל אחד נתן בקבוק והזהירם לבל יעזו לפתוח את הבקבוק.

שלושת האנשים הסתקרו לדעת מדוע המלך מצווה לבל יפתחו את הבקבוק, וודאי שאין זה אלא מחמת שטעם היין משובח עד מאוד, ולכן רצו לפתוח ולטעום מהיין. ראובן פתח את הבקבוק שטה מעט מהיין והיין ערב לו מאוד, הוא לא יכל להתגבר על תאוותו ושתה את כל היין שבבקבוק. שמעון רצה אמנם לפתוח, אך מחמת אהבתו למלך התגבר ולא פתח כלל. לוי פתח את הבקבוק שטה מעט מהיין, ומאוד התאוה לשתות עוד מהיין, אך מחמת אהבתו למלך התגבר על עצמו סגר את הבקבוק כשבפנים נשאר חצי מכמות היין.

לאחר שהמלך חזר, קרא לשלשת קרוביו לדעת מה הם עשו עם בקבוקי היין. ראובן ששתה את כל היין נענש קשות על ידי המלך והכניסוהו לבית האסורים, שמעון שלא נגע כלל ביין קיבל מאת המלך מתנה של עשרת אלפים זהובים. לוי ששתה חצי מהכמות, נתן לו המלך עשרים אלף זהובים. כשראה שמעון כך, התפלא ואמר למלך: אדוני המלך! והרי אני לא שתיתי כלל ונתת לי עשרת אלפים, ומדוע ללוי ששתה חצי מהכמות נתת לו יותר ממני? והרי הוא עבר על דברייך, ולא די שלא הענשת אותו אלא נתת לו סכום יותר מאשר לי?!

השיב לו המלך: אתה לא טעמת מהיין, ויתכן מאוד שאם היית טועם היית שותה את כל אשר בבקבוק, כי לא היית יכול להתגבר על תאוותך מחמת ערבות היין, אבל לוי שטה חלק מהיין וטעם את טעמו הערב והמשובח, ועם כל זאת התגבר על עצמו ולא שטה את השאר, הרי ראייה שהוא מחבב אותי ולכן הכפלתי לו את הסכום.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

פרק ו משנה א

רבי מאיר אומר: כל העוסק בתורה לשמה, זוכה לדברים
הרבה, ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו,
נקרא רע, אהוב, אהב את המקום, אהב את הבריות,
משמח את המקום, משמח את הבריות,
ומלבשתו ענה ויראה, ומכשרתו להיות צדיק חסיד ישר
ונאמן, ומרחקתו מן החטא, ומקרבתו לידי זכות,
ונהנין ממנו עצה ותושיה בינה וגבורה, שנאמר: "לי עצה
ותושיה אני בינה לי גבורה" (משלי ח, יד),
ונותנת לו מלכות וממשלה וחקיר דין,
ומגליון לו רזי תורה, ונעשה כמען המתגבר
וכנהר שאינו פוסק, והוי צנוע, וארך רוח,
ומוחל על גלבונה, ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים.

באור המשנה

רבי מאיר אומר: כל העוסק בתורה לשמה - כל מי שלומד תורה לשם שמים. דהיינו: לעשות את רצון הקדוש ברוך הוא. לדעת את התורה ולקיים את כל מצוותיה ולא כדי להתכבד בה או בשביל השכר שיקבל וכדומה. **זוכה לדברים הרבה -** והמשנה תפרט אותם לקמן. **ולא עוד אלא שכל העולם כולו כדאי הוא לו -** כלומר, שכל העולם כולו נברא עבורו ובשבילו. **נקרא רע -** של הקדוש ברוך הוא. כמו שנאמר: "ולי מה יקרו רעיק א-ל" (תהלים קלט, יז). **אהוב -** אהוב הוא לה' יתברך ולבריות. **אהב את המקום -** שזוכה ללמוד תורה ולקיים את המצוות מאהבה. **אהב את הבריות -** שמקרב את הבריות

**כ"ז אייר
42 לעומר**

לתורה ולמצוות וגומלן טוב. **משמח את המקום** - משמח הוא את הקדוש ברוך הוא במעשיו הטובים. **משמח את הבריות** - בדברי חכמות ובמעשיו הטובים.

ומלבשתו - התורה מלבישה אותו במידות טובות, של **ענוה ויראה** - שזוכה להיות עניו וירא חטא. **ומכשרתו** - התורה מכשירה אותו, להיות **צדיק** - ההולך בתומו ואינו עושה עוולה, אלא כל דרכיו באמת וצדק. **חסיד** - במעשיו, שעושה לפניו משורת הדין. **ישר** - עושה ישר. **ונאמן** - בדיבורו. **ומרחקתו מן החטא** - התורה מרחיקה אותו מלחטוא. **ומקרבתו לידי זכות** - התורה מקרבת אותו ומזכה אותו לעשות מצוות ומעשים טובים.

ונתנין ממנו - בני אדם. **עצה** - שמקבלים ממנו עצות טובות. **ותושיה** - זוכים על ידו לגדולה. **בינה** - בבינה, שהוא העיון. **וגבורה** - ובגבורה שהוא המעשה (מדרש שמואל). **שנאמר: "לי עצה ותושיה אני בינה לי גבורה"** - כלומר, כך התורה אומרת על עצמה שמי שלומד בה לשמה זוכה למעלות אלו של עצה ותושיה בינה וגבורה.

ונותנת לו מלכות - כמו שנאמר: "בי מלכים ימלוכו" (משלי ח, טו). וכן נאמר בגמרא "מאן מלכי? רבנן" (מי הם המלכים? חכמים). **וממשלה** - שעל ידי זה שלומד תורה לשמה דבריו נשמעים. **וחיקור דין** - שעומק הדין פתוח לפניו. **ומגלין לו רזי תורה** - מן השמים מגלים לו את סודות התורה. **ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק** - כלומר, בכל יום ויום חכמתו הולכת מתווספת כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק.

והוי צנעו - זוכה להיות עניו. **וארך רוח** - מתוך עסקו בתורה יזכה להיות סבלן ולא בקלות יבוא לידי כעס. לפי שכל הכועס אפילו למד תורה כמשה רבינו עליו השלום היא משתכחת ממנו. **ומוחל על עלבונו** - זוכה להעביר על מידותיו מרוב ענווה ולא להקפיד על שום אדם שפגע בו. **ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים** - התורה תגדלה ותרוממהו על כל מעשי המצוות, שיותר יתפארו המצוות בו ממה שהוא יתפאר במצוות כביכול. כאילו הוא גדול ומרומם מהן ומדרגתו גדולה ממדרגתן (מדרש שמואל)

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

ביאור
ומעשי
אבות לבד

שינון
בע"פ

שינון בקול
5 פעמים

4 נק'

2 נק'

2 נק'

2 נק'

משנה ב

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻעַ בֶּן לֵוִי: בְּכָל יוֹם וְיוֹם
 בַּת קוֹל יוֹצֵאת מִהָר חוֹרֵב וּמִקְרָזָת וְאוֹמֶרֶת
 אוֹי לָהֶם לִבְרִיּוֹת מַעֲלָבוֹנָה שֶׁל תּוֹרָה!
 שְׁכַל מִי שְׁאִינֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה נִקְרָא נְזוּף,
 שְׁנֵאָמַר: "נָזַם זֶהָ בְּאֶף חֲזִיר אֲשֶׁה יָפָה וְסִרְתָּ טַעַם"
 (משלי יא, נב), וְאוֹמַר: "וְהִלַּחַת מַעֲשֵׂה אֱלֹהִים הַמָּה
 וְהַמִּכְתָּב מִכְתָּב אֱלֹהִים הוּא חֲרוּת עַל הַלְחָת"
 (שמות לב, טז), אֶל תִּקְרָא חֲרוּת אֶלָּא חֲרוּת,
 שְׁאִין לָךְ בֶּן חוֹרִין אֶלָּא מִי שְׁעוֹסֵק בַּתְלָמוּד תּוֹרָה,
 וְכָל מִי שְׁעוֹסֵק בַּתְלָמוּד תּוֹרָה - הָרִי זֶה מִתְעַלָּה,
 שְׁנֵאָמַר: "וּמִמֶּנֶּה נִחְלִיאֵל וּמִנֶּחְלִיאֵל בְּמוֹת"
 (במדבר כא, יט).

באור המשנה

אמר רבי יהושע בן לוי: בכל יום ויום בת קול יוצאת מהר חורב - מהר סיני שבו ניתנה התורה. **ומכרזת ואומרת:** **אוי להם לבריות מעלבונה של תורה** - אוי לבריות שלא עוסקים בתורה ועל ידי כך מעליבים הם את התורה. **שכל מי שאינו עוסק בתורה נקרא נזוף** - כלומר, מנודה לשמים. **שנאמר:** "נזם זהב באף חזיר" - שכמו שיש לחזיר נזם באף שאינו משמרו אלא הולך ונובר באשפה וממאיסו לכך גם דומה תלמיד חכם שיודע תורה ומזניח את לימודה. **ואומר:** "והלוחות מעשה אלהים המה והמכתב מכתב אלהים הוא חרות על הלוחות" אל תקרא "חרות" אלא "חירות" שאין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתלמוד תורה - לפי שבני אדם מכבדים ומשמשים לפניו, ומי שאינו עוסק

כ"ח אייר 43 לעומר

בתורה מתרחקין ממנו ונחשב כמנודה. **וכל מי שעוסק בתלמוד תורה - תדיר, הרי זה מתעלה -** עולה הוא לגדולה. **שנאמר: "וממתנה נחליאל ומנחליאל במות" -** ובתחילת הפסוק נאמר: "וממדבר מתנה" ודרשו על כך חכמים: אם אדם משים את עצמו כמדבר זה שהכל דשים בו, תלמודו מתקיים בידו, והתורה ניתנת לו במתנה. וכיון שהתורה ניתנת לו במתנה "נחלו אל". כלומר, ה' הוא נחלתו שנאמר: "וממתנה נחליאל". וכיון שנחלו אל, זוכה ועולה הוא לגדולה שנאמר: "ומנחליאל במות".

מעשי אבות

רבי יהושע בן לוי היה מגדולי אמוראי ארץ ישראל שבדור הראשון. **במסכת** כתובות (עז:), מובא שם איך שרבי יהושע בן לוי למד תורה במסירות נפש, והיה מלמד תורה גם לבעלי מחלות מדבקות ולא חשש כלל להידבק מהם. הוא היה תמיד אומר שהתורה מגינה ומצילה והעוסק בתורה אינו עלול לחלות. אדרבא, אם חלה התורה מבריתו. חש בראשו יעסוק בתורה, שנאמר: "כי לוי חן הם לראשך" (משלי א, ט). חש בכל גופו יעסוק בתורה, שנאמר: "ולכל בשרו מרפא" (שם ד, כב).

בכל ערב שבת היה נכדו קורא באזניו את פרשת השבוע. פעם אחת שכח רבי יהושע בן לוי לשמוע את הפרשה מפי נכדו, ורק לאחר שנכנס לבית המרחץ ופשט את בגדיו נזכר בכך. מה עשה? מיד לבש את מלבושו וחזר לביתו. וכשראה זאת רבי חייא בר אבא תלמידו מאוד תמה על כך. ואמר לרבו עד כדי כך אתה טורח בשביל לשמוע את הפרשה מפי נכדך! אמר לו רבי יהושע בן לוי: חייא בני, האם קלה היא בעיניך שמיעת הפרשה מנכדי? דע לך שכל השומע פרשה מבן בנו כאילו שמעה מהר סיני, שנאמר (דברים ד, ט-י): "והודעתם לבניך ולבני בניך וגו' יום אשר עמדת לפני ה' אלהיך בחורב" (קידושין ל.).

אמר רבי יהושע בן לוי: לעולם ישכים אדם לבית הכנסת, כדי שיזכה וימנה עם עשרת הראשונים, שאפילו מאה באים אחריו קיבל שכר כנגד כולם (ברכות מז:).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ג

הלומד מחברו פָּרַק אֶחָד אוּ הִלְכָּה אַחַת,
 אוּ פָּסוּק אֶחָד, אוּ דְבוּר אֶחָד, אוּ אֶפִּילוּ אוֹת אַחַת,
 צָרִיךְ לִנְהַג בּוֹ כְּבוֹד,
 שֶׁכֵּן מַצִּינוּ בְּדוּד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא לָמַד מֵאַחִיתוֹפֶל
 אֶלָּא שְׁנֵי דְּבָרִים בְּלִבָּד, קָרָאוּ רַבּוֹ אֱלוֹפּוֹ וּמִידְעוֹ,
 שֶׁנֶּאֱמָר: "וְאַתָּה אֲנוּשׁ כְּעֶרְכִּי אֱלוֹפִי וּמִידְעִי (תהלים נה, יד),
 וְהֵלֵא דְּבָרִים קַל וְחוֹמֶר: וַיֵּה דוּד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל,
 שֶׁלֹּא לָמַד מֵאַחִיתוֹפֶל אֶלָּא שְׁנֵי דְּבָרִים בְּלִבָּד,
 קָרָאוּ רַבּוֹ אֱלוֹפּוֹ וּמִידְעוֹ - הַלּוּמֵד מִחֲבֵרוֹ פָּרַק אֶחָד
 אוּ הִלְכָּה אַחַת אוּ פָּסוּק אֶחָד אוּ דְבוּר אֶחָד
 אוּ אֶפִּילוּ אוֹת אַחַת עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה
 שֶׁצָּרִיךְ לִנְהַג בּוֹ כְּבוֹד!
 וְאֵין כְּבוֹד אֶלָּא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמָר (משלי ג, לה):
 "כְּבוֹד חֻקִּים יִנְחִלוּ", "וְתַמִּימִים יִנְחִלוּ טוֹב" (שם כה, י).
 וְאֵין טוֹב אֶלָּא תוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמָר (שם ד, ב):
 "כִּי לֶקַח טוֹב נִתְּתִי לָכֶם תּוֹרָתִי אֵל תַּעֲזֹבוּ".

באור המשנה

כ"ט אייר
44 לעומר

הלומד מחבירו פרק אחד, או הלכה אחת, או פסוק אחד, או דיבור אחד - כלומר, אדם שלומד מחבירו דיבור של תורה שצריך לימוד. אפילו אות אחת - ואפילו אם רק למד ממנו לימוד שקשור לאות אחת שהוסיפו או החסירו ממילה בתורה. צריך לנהוג בו כבוד - צריך לכבדו על כך שלמד ממנו דבר מהתורה. שכן מצינו בדוד מלך ישראל, שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד - דוד המלך למד מאחיתופל שני דברים בלבד והם: א. שלא ילמד תורה יחידי. ב. שלא ייכנס לבית המדרש בקומה זקופה. שנאמר: "ומקדשי תיראו" (ויקרא יט, ל) - שצריך לו לאדם ליכנס לשם במורא כדי שתהיה אימת שמים עליו. וכן נאמר: "בבית אלוהים נהלך ברגש" (תהילים נה, טו) - "ברגש", לשון אימה ופחד. ויש אומרים: שלימד אותו שלא ייכנס לבית המדרש יחידי, אלא ייכנס ברוב עם שנאמר (משלי יד, כח): "ברוב עם הדרת מלך" (ורגש הוא לשון אסיפה, כמו: "למה רגשו גויים").

קראו - דוד קרא לאחיתופל, רבו אלופו ומיועדו שנאמר: "ואתה אנוש כערכי - אתה חשוב כמותי. "אלופי ומיודעי" - אתה אלופי וחכם שלי. כמו אנשים חכמים וידועים. והלא דברים קל וחומר: ומה דוד מלך ישראל, שלא למד מאחיתופל אלא שני דברים בלבד קראו רבו אלופו ומיועדו - למרות שאחיתופל היה רשע ולא היה ראוי לכך. על אחת כמה וכמה שהלומד מחבירו פרק אחד או הלכה אחת או פסוק אחד או דיבור אחד או אפילו אות אחת שצריך לנהוג בו כבוד - על כך שלמד ממנו דבר של תורה.

ואין כבוד אלא תורה - כלומר, אין כבוד בא לו לאדם אלא על עסקי תורה. שנאמר: "כבוד חכמים ינחלו" - חכמי התורה הם אלו שיזכו לכבוד. "ותמימים ינחלו טוב" - תמימים הם התלמידים, ינחלו טוב. ואין טוב אלא תורה שנאמר: "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו" - בתפארת ישראל פירש כך: כיון שהתלמידים זוכים לקבל "לקח טוב" שהיא התורה, שעתידיה להנחיל להם כבוד. הרי שגם הם צריכים לנהוג כבוד במלמדיהם.

מעשי אבות

הסיבה לכך שצריך האדם לכבד את התלמידי חכמים, ובפרט את רבו שלמדו חכמה, היא לפי שעיקר היות האדם נברא בעולם הוא מפני החכמה כדי שיכיר את בוראו. על כן ראוי לבני אדם לכבד את מי שהשיג אותה, ומתוך כך יתעוררו אחרים עליה (ספר החינוך, מצוה רנז).

ונאמר בתלמוד, אמר רבא: כמה טפשים אותם אנשים, שקמים מפני ספר תורה ולא קמים מפני תלמידי חכמים שהם ספר תורה חי (מכות כב:).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ד

א' סיוון
45 לעומר

כך היא דרכה של תורה:
פת במלח תאכל, ומים במשורה תשתה,
ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל,
ואם אתה עשה כן - "אשריך וטוב לך" (תהלים קכח, ב).
"אשריך" - בעולם הזה, "וטוב לך" - לעולם הבא.
אל תבקש גדלה לעצמך, ואל תחמוד כבוד.
יותר מלמודך עשה, ואל תתאנה לשלחנם של מלכים,
ששלחנה גדול משלחנם וכתרך גדול מכתרם,
ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעלתך.

באור המשנה

כך היא דרכה של תורה - כך היא דרך לימוד התורה. פת במלח תאכל ומים במשורה (מידה קטנה של מים) תשתה, ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל - כלומר, אפילו אם אין לו לאדם מה לאכול אלא פת במלח ולשתות מים במשורה. וכן אם אין לו מיטה לישון עליה וצריך לישון על גבי הארץ ולחיות חיי צער. אף על פי כן אל ימנע מלעסוק בתורה לפי שסופו ללמוד אותה מתוך עושר (והמשנה לא דיברה על העשיר שעליו לחיות חיי צער ולעסוק בתורה אלא דברה על עני שאין לו כל. "והמדרש שמואל" פירש שהמשנה דיברה גם לעשיר שילמד תורה בצורה כזאת כדי שלא יתרגל לתפנוקים ויקשה עליו ללמוד כשיחסרו לו מותרות אלו).

ואם אתה עושה כן - ועוסק בתורה גם מתוך עוני וצער. "אשריך וטוב לך": אשריך - בעולם הזה - לפי שזוכה להיות "העשיר" האמיתי בכך שהוא שמח בחלקו. וטוב לך

- לעולם הבא - בזכות שלמד תורה במסירות נפש מתוך עוני וצער יזכה להינות מזיו השכינה בעולם הבא.

אל תבקש גדולה לעצמך - כלומר, למרות שלמדת הרבה תורה אל תבקש גדולה לעצמך לרדוף אחר השררה. וזכור את דברי רבן יוחנן בן זכאי: "אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת" (אבות ב, ח). **ואל תחמוד כבוד -** להתכבד בתורתך, שמתוך כך נראה כאילו אתה לומד תורה ומקיים מצוות לשם הכבוד ולא לכבודו יתברך. וזכור את דברי רבי אליעזר הקפר שאמר: "הקנאה התאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם" (אבות ד, כא).

יותר מלימודך עשה - יותר ממה שלמדת, עשה מעשים טובים וקיים מצוות. כפי ששנינו: "כל שמעשיו מרובים מחכמתו, חכמתו מתקיימת" (אבות ג, ט).

ואל תתאוה לשולחנם של מלכים - למעדנים ולמשמנים העולים על שולחנם. **ששולחן גדול משולחנם -** שולחן בעולם הבא גדול משולחנם בעולם הזה. **וכתרך גדול מכתרם -** שכתר תורה גדול וחשוב מכתר מלכות. כפי שנראה במשנה הבאה. **ונאמן הוא בעל מלאכתך שישלם לך שכר פעולתך -** נאמן הוא הקדוש ברוך הוא שציוה אותך להגות בתורה יומם ולילה. שישלם לך את שכר פעולתך על כל מה שיגעת ועמלת בתורה.

מעשי אבות

על הפסוק בפרשת האזינו: "יערוף כמטר לקחי" (דברים לב, ב) אמרו חכמים: אמר להם משה לישראל: שמא אתם יודעים כמה צער נצטערתי על התורה וכמה עמל עמלתי בה, וכמה יגיעה יגעתי בה, כעניין שנאמר: "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה" (שמות לד, כח). ונכנסתי לבין המלאכים, ונכנסתי לבין החיות, ונכנסתי לבין השרפים, שאחד מהם יכול לשרוף את כל העולם כולו, נתתי נפשי עליה. כשם שלמדתי אותה

א' סיוון 45 לעומר

בצער כך תהיו אתם למדים אותה בצער (ספרי האזינו).

וכל גדולי ישראל במשך כל הדורות למדו את התורה בעמל וביגיעה מתוך הרחקת כל עידוני ומותרות העולם הזה. כפי שראינו אצל הלל הזקן שבתחילה למד תורה מתוך דוחק ועניות גדולה. וכן אצל רבי אליעזר בן הורקנוס ורבי עקיבא ראינו כיצד מסרו את נפשם על התורה.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ה

גְּדוּלָה תוֹרָה יוֹתֵר מִן הַכְּהוּנָה וּמִן הַמַּלְכוּת,
שֶׁהַמַּלְכוּת נִקְנִית בְּשָׁלָשִׁים מַעֲלוֹת,
וְהַכְּהֻנָּה בְּעֶשְׂרִים וָאַרְבַּע, וְהַתּוֹרָה נִקְנִית בְּאַרְבָּעִים
וּשְׁמוֹנֶה דְּבָרִים, וְאֵלּוּ הֵן:
בְּתַלְמוּד, בְּשִׁמְיעַת הָאָזֶן, בְּעֶרִיכַת שְׁפָתַיִם, בְּבִינַת הַלֵּב,
בְּשִׁכְלוֹת הַלֵּב, בְּאִימָה, בְּיִרְאָה, בְּעֲנוּה, בְּשִׁמְחָה, בְּשִׁמּוּשׁ
חֻקִּים, בְּדִקְדּוּק חֻבֵּי־רֵם, בְּפִלְפּוּל הַתַּלְמִידִים, בְּיִשׁוּב,
בְּמִקְרָא, בְּמִשְׁנָה, בְּמַעֲוֵט שָׁנָה, בְּמַעֲוֵט שִׁיחָה, בְּמַעֲוֵט
תַּעֲנוּג, בְּמַעֲוֵט שְׁחֹק, בְּמַעֲוֵט דֶּרֶךְ אֶרֶץ, בְּאֶרֶץ אֲפִים, בְּלֵב
טוֹב, בְּאַמוּנַת חֻקִּים, וּבְקִבְלַת הַיִּסּוּרִין.

באור המשנה

גדולה תורה יותר מן הכהונה ויותר מן המלכות - חשובה היא התורה יותר מן הכהונה ויותר מן המלכות. וההוכחה לכך היא משום **שהמלכות נקנית בשלושים מעלות** - כלומר, ישנם שלושים זכויות למלך ומפורשות הן בספר שמואל א' (פרק ח'), שכשבקשו בני ישראל משמואל מלך אמר להם דעו כי כך וכך משפט המלך, וכשתבדוק תמצא שהם שלושים דברים. וכנגדן ישנם שלושים מעלות במלך המפורשות במשנה במסכת סנהדרין (פרק ב') **והכהונה בעשרים וארבע** - ישנם עשרים וארבע מתנות כהונה המפורטות במסכת בבא קמא (ק"י:): עשר במקדש, ארבע בירושלים, ועשר בגבולין. **והתורה נקנית בארבעים ושמונה דברים, ואלו הן: א. בתלמוד** - בלימוד התורה הקדושה

ב' סיוון
46 לעומר

בהתמדה. **ב. בשמיעת האוזן** - שישמיע לאוזניו מה שהוא לומד. ואל ילמד בלחש שכל הלומד בלחש לבסוף שוכח תלמודו (עירובין נד.).

ג. בעריכת שפתיים - שאינו מגמגם בדברי תורה, אלא חותכן בלשון ומוציאן בפה. לפי שאין דברי תורה מתקיימים אלא במי שמוציא את הדברים מפיו. כמו שכתוב: "כי חיים הם למוצאיהם" (משלי ד, כב) אל תקרא למוצאיהם אלא למוציאיהם בפה. **ד. בבינת הלב** - שיתבונן בדברים שהוא לומד ויפנים אותם ללבו. **ה. בשכלות הלב** - שיעמיק בשכלו לעיין בכל דבר שלומד. **ו. באימה** - שתהא אימת רבו עליו. **ז. ביראה** - שתהא בו יראת שמים כמו שנאמר: "ראשית חכמה יראת ה'" (תהלים קיא, י). **ח. בענוה** - שיהא עניו ושפל רוח ולא יתגאה בתורה שהוא לומד. **ט. בשמחה** - שילמד תורה מתוך שמחה. **י. בשימוש חכמים** - שילך לכל מקום שחכמים נמצאים שם וישמע את דבריהם וישמש אותם ועל ידי כך ילמד ממעשיהם. **יא. בדקדוק חברים** - שילמד בחבורה שעל ידי כך אחד מחכים את השני. **יב. ובפלפול התלמידים** - על ידי שתלמידיו מקשים לו קושיות והוא צריך לתרץ אותם הוא מתחכם על ידי כך. **יג. בישוב** - שתהא דעתו מיושבת עליו.

יד. במקרא - שיהא בקי בכל ספרי התורה נביאים וכתובים. **טו. במשנה** - שיהא בקי בכל המשניות שהם יסוד התורה שבעל פה. וכבר נאמר במסכת סנהדרין (מב): "אין מלחמתה של תורה אלא בבעלי משנה". וכן בתענית (ח): "אם ראית תלמיד שתלמודו קשה עליו כברזל מפני שאין משנתו סדורה בפיו". **טז. במיעוט שינה** - שלא ירבה בשינה יותר מיד, שגם מפסיד את זמנו היקר וגם זה גורם לו לעצלות. אלא די שישן שמונה שעות ביממה (רמב"ם). ויש אומרים: שש שעות ביממה (בא"ח). **יז. במיעוט שיחה** - ימעט כמה שביכולתו מלדבר בדברי חולין. שכבר נאמר: "ודברת במ" (דברים ו, ז) - דווקא בדברי תורה מותר לדבר ולא בדברים אחרים (יומא ט:). **יח. במיעוט תענוג** - שימעט בתענוגים הגשמיים של העולם הזה, לפי שהם מסירים אותו מלימוד התורה. **יט. במיעוט שחוק** - ימעט בשחוק לפי שכבר אמרו חכמים: "שחוק וקלות ראש מרגילין את האדם לערוה (אבות ג, יג). **כ. במיעוט דרך ארץ** - שימעט להתעסק עם הבריות בענייני העולם. **כא. בארץ אפיים** - שיתרחק מלעוס, שהכעס מביא את האדם לידי שכחת התורה ומוסיף

על עצמו טפשות (נדרים כב:). **כב. בלב טוב -** שאין בלבו מדות רעות. כגון, קנאה ושנאה כלפי הבריות ועל ידי כך לבו טהור ונקי לקבל דברי תורה. **כג. באמונת חכמים -** שמאמין לדברי החכמים ומקבל את דבריהם גם כשאינו מבין את טעמיהם. **כד. ובקבלת הייסורין -** המקבל את הייסורין שה' יתברך מביא עליו באהבה ועל הכל הוא אומר שכל מה שה' עושה הכל לטובה.

מעשי אבות

מעלת התורה גדולה עד מאוד שהיא התרופה היחידה נגד היצר הרע שבאדם. כפי שהקדוש ברוך הוא בעצמו אמר: "בראתי יצר הרע - בראתי לו תורה תבלין" (קידושין ל:).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ו

ג' סיוון
47 לעומר

הַמְכִיר אֶת מְקוֹמוֹ, וְהִשְׁמִיחַ בְּחֶלְקוֹ,
וְהַעֲוָשָׁה סִיג לְדַבְּרִיו, וְאִינוּ מַחֲזִיק טוֹבָה לְעֲצָמוֹ,
אָהוּב, אוֹהֵב אֶת הַמָּקוֹם, אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת,
אוֹהֵב אֶת הַצְּדָקוֹת, אוֹהֵב אֶת הַתּוֹכָחוֹת,
אוֹהֵב אֶת הַמִּישָׁרִים, מִתְרַחֵק מִן הַכְּבוֹד,
וְלֹא מַגִּיס לְבוֹ בְּתַלְמוּדוֹ, וְאִינוּ שֹׂמֵחַ בְּהוֹרָאָה,
נוֹשֵׂא בְעַל עִם חֲבֵרוֹ, מְכַרִּיעוֹ לְכַף זָכוֹת,
מַעֲמִידוֹ עַל הָאֻמָּת, מַעֲמִידוֹ עַל הַשָּׁלוֹם,
מִתְיָשֵׁב לְבוֹ בְּתַלְמוּדוֹ, שׂוֹאֵל וּמְשִׁיב, שׂוֹמֵעַ וּמוֹסִיף,
הַלּוֹמֵד עַל מִנַּת לִלְמֹד וְהַלּוֹמֵד עַל מִנַּת לַעֲשׂוֹת,
הַמְּחַכֶּה אֶת רַבּוֹ, וְהַמְכַּנֵּן אֶת שְׂמוּעָתוֹ,
וְהַאֲוִמֵּר דִּבְרֵי בָשָׂם אוֹמֵרוֹ.
הָא לְמַדְתִּי, שֶׁכָּל הָאוֹמֵר דִּבְרֵי בָשָׂם אוֹמֵרוֹ -
מְבִיא גְּאֻלָּה לְעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר (אסתר ב, כב):
”וַתֹּאמֶר אֶסְתֵּר לְמַלְךְ בָּשָׂם מְרֻדֵּכִי”.

באור המשנה

משנתנו מפרטת את המשך הדברים שהתורה נקנית בהם:

כה. המכיר את מקומו - כלומר, שיודע ערכו ומקומו ואינו נדחק למקום שאינו ראוי לו. פירוש אחר: שעוסק בתורה כל שעה, ומתוך כך תורתו מתקיימת בידו. "ומקומו" הכוונה לטעמים ולראיות שהוא מביא בהלכה. **כו. והשמח בחלקו -** מסתפק ושמח במה שה' יתברך נתן לו. לפי שאם ידאג וירדוף אחר הממון לא יוכל לכוון בלימוד התורה הקדושה. **כז. והעושה סייג לדבריו -** נזהר בדבריו שלא יבוא לידי מכשול וטעות. **כח. ואינו מחזיק טובה לעצמו -** גם אם למד הרבה תורה הוא לא מחזיק טובה לעצמו על כך, כי לכך הוא נוצר. **כט. אהוב -** על הבריות, במדותיו ומעשיו הטובים. **ל. אוהב את המקום -** אוהב את הקדוש ברוך הוא, ולומד תורה לשם שמים כדי לעשות לו נחת רוח. **לא. אוהב את הבריות -** ורוצה בטובתם, ועל ידי אהבתו מקרב אותם לתורה. **(אוהב את הצדקות -** אוהב לעשות מעשי צדקה וחסד, ולפי רש"י והגר"א אין גורסים פיסקא זו). **לב. אוהב את התוכחות -** אוהב כשמוכיחים אותו הבריות שנאמר: "הוכח לחכם ויאהבך" (משלי ט, ח). **לג. אוהב את המישרים -** אוהב תמיד ללכת בדרך האמת והישרה. **לד. מתרחק מן הכבוד -** גם כאשר מכבדים אותו על חכמתו בתורה אינו חפץ בכך כלל וזוכר תמיד שהכבוד הוא לה' יתברך שנאמר: "והעושר והכבוד מלפניך" (דברי הימים-א כט, יב). **לה. ולא מגיס לבו בתלמודו -** אינו מתגאה בפני הבריות על כך שלומד את התורה. **לו. ואינו שמח בהוראה -** אינו שמח כשצריך הוא לפסוק דין מסוים שבא לידו, לפי שחושש הוא שמא יטעה בדיון זה. **לז. נושא בעול עם חבריו -** משתתף ועוזר לחבירו בבעיותיו הרוחניות והגשמיות. **לח. מכריעו לכף זכות -** כשחבירו עשה מעשה מסוים שאפשר לדנו לכף חובה ואפשר לדנו לכף זכות תמיד הוא דן אותו לכף זכות. **לט. מעמידו על האמת -** אם רואה את חבריו שנכשל בדבר הלכה מיד הוא מתקן אותו ומעמידו על בוריה של הלכה. **מ. מעמידו על השלום -** אם ישנה מחלוקת בינו לבין חבריו תמיד הוא מחפש לעשות שלום ופשרה ביניהם ולא ללכת לבית הדין. **מא. מתיישב**

ג' סיוון 47 לעומר

ליבו בתלמודו - לומד את התורה מתוך יישוב הדעת ולא מתוך לחץ ופיזיות. **מב. שואל ומשיב -** שואל שאלות עניניות ומשתדל להשיב תשובות כראוי לעצמו ולאחרים. **מג. שומע ומוסיף -** שומע בתשומת לב את דברי רבותיו ואחרים, ומשתדל אף להרחיב ולהסביר כראוי את דבריהם. **מד. הלומד על מנת ללמד -** אינו לומד את התורה רק לעצמו אלא על מנת ללמד אותה גם לאחרים, ומתוך כך התורה מתקיימת בו.

מה. והלומד על מנת לעשות - לומד את התורה לשמה על מנת לקיים את כל מצוותיה כראוי. **מו. המחכים את רבו -** על ידי שאלותיו המחוכמות והמחודדות. **מז. והמכוון את שמועתו -** שמעמיק להבין כוונת הדברים ששמע מפי רבותיו וליישבם זה עם זה. **מח. והאומר דבר בשם אומרו -** כשאומר דברי תורה לאחרים אומר את שם האומר, ועל ידי כך זוכר את לימודו. שכבר נאמר: "אם אין התלמיד רגיל לומר שמועה משמו של רבו, למחר תורתו משתכחת" (קהלת רבה ב). **הא למדת -** הרי כבר למדת, **שכל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר: "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי" -** ועל ידי כך באה הגאולה לישראל.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ז'

גְּדוּלָה תוֹרָה!
 שֶׁהִיא נוֹתֶנֶת חַיִּים לְעֹשֶׂיהָ בְּעוֹלָם הַזֶּה וּבְעוֹלָם הַבָּא,
 שֶׁנֶּאֱמַר: "כִּי חַיִּים הֵם לְמוֹצְאֵיהֶם וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מִרְפָּא"
 (משלי ד, כב).
 וְאֹמַר: "רַפָּאוֹת תִּהְיֶה לְשָׂרְךָ וְשָׁקוֹי לְעֲצָמוֹתֶיךָ" (שם ג, ח).
 וְאֹמַר: "עַץ חַיִּים הִיא לְמַחְזִיקִים בָּהּ וְתוֹמְכֶיהָ מְאֻשָּׁר"
 (שם ג, יח).
 וְאֹמַר: "כִּי לֵוִית חֵן הֵם לְרֹאשָׁךְ וְעֲנָקִים לְגִרְגְּרֶיךָ" (שם
 א, ט).
 וְאֹמַר: "תִּתֵּן לְרֹאשָׁךְ לֵוִית חֵן עֲטֹרַת תִּפְאָרֶת תִּמְגְּלֶנָּךְ"
 (שם ד, ט).
 וְאֹמַר: "אֶרֶךְ יָמִים בִּימִינָהּ בְּשִׁמְלֹאָהּ עֶשֶׂר וְכִבּוּד" (שם
 ג, טז).
 וְאֹמַר: "כִּי אֶרֶךְ יָמִים וְשָׁנוֹת חַיִּים וְשָׁלוֹם יוֹסִיפוּ לָךְ"
 (שם ג, ב).

באור המשנה

גדולה תורה שהיא נותנת חיים לעושיה בעולם הזה ובעולם הבא - כלומר, גדולה וחשובה התורה שכל מי שלומד אותה ומקיים מצותיה, זוכה לאכול מפירותיה בעולם

ג' סיוון 47 לעומר

הזה והקרה קיימת לו לעולם הבא. **שנאמר: כי חיים הם למוצאיהם ולכל בשרו מרפא** - הרי שהתורה נותנת חיים ומרפא בעולם הזה לכל לומדיה. **ואומר: רפאות תהי לשרך ושיקוי לעצמותיך** - דהיינו לעולם הבא שיהיה שיקוי לעצמותיך בקבר. **ואומר: עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר** - מי שמחזיק ותומך בתורה זוכה לחיי עולם הבא. וגם בעולם הזה יזכה לעושר, שנאמר: **כי לית חן הם לראשך וענקים לגרורותיך** - כיצד אדם זוכה למצוא חן בעיני בריות? על ידי שיש לו תכשירים בצווארו. דהיינו, על ידי שיש לו עושר. מכאן שהתורה נותנת לו לעושר. ושנאמר, ממון יתנו לו אבל לא יהא מכובד בין האנשים. לכך נאמר: **תתן לראשך לית חן עטרת תפארת תמנגן** - שיזכה על ידי התורה גם להיות מכובד בעיני האנשים. וכל זה כמובן דוקא במי שלומד את התורה לשמה, שנאמר: **אורך ימים בימינה ובשמאלה עושר וכבוד** - ודרשו בגמרא (שבת סג.) "אורך ימים בימינה" - למימינם בה. דהיינו הלומדים את התורה לשמה, ומאבה יזכו לאורך ימים. וכל שכן שיזכו לעושר וכבוד, שנאמר: "בשמאלה עושר וכבוד" - למשמאלים בה. דהיינו: הלומדים תורה שלא לשמה, יזכו רק לעושר וכבוד. ולא לאריכות ימים. ושנאמר תאמר שהלומד תורה לשמה זוכה רק לעושר וכבוד ולא זוכה לשלום, לכך נאמר: **"כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יסופו לך"** - זוכה הוא גם לשלום.

מעשי אבות

דברי תורה נמשלו כמים. שנאמר: "הוי כל צמא לכו למים" (ישעיהו נה, א) - מה המים מסוף העולם ועד סופו, שנמצאים הם בכל מקום - כך גם התורה מסוף העולם ועד סופו. מה המים חיים הם לעולם כך התורה חיים היא לעולם. מה המים חנים הם לעולם, אף התורה חנים היא לעולם. מה המים מן השמים, כך התורה מן השמים. מה המים בקולי קולות (רעמים), כך התורה בקולי קולות. מה המים משיבים נפשו של האדם, כך התורה משיבה נפשו של האדם.

מה המים מטהרים את האדם מטומאה (מקוה), כך התורה מטהרת אף הטמא מטומאתו. ומה המים יורדים טיפין טיפין ונעשין נחלים נחלים, אף התורה אדם לומד שתי הלכות היום ושתי הלכות למחר עד שנעשה כנחל נובע. ומה המים מניחים מקום גבוה והולכים למקום נמוך, אף התורה מנחת את מי שדעתו גבוהה עליו. ומדבקת במי שדעתו נמוכה עליו, ומה המים אין מתקיימין בכלי כסף וזהב אלא בירוד שבכלים בכלי חרס, אף התורה אינה מתקיימת אלא במי שעושה עצמו ככלי חרס.

ומה המים אין הגדול מתבייש לומר לקטן השקיני מים, כך בדברי תורה אין הגדול מתבייש לומר לקטן: למדני פרק אחד, דבר אחד, פסוק אחד, ואפילו אות אחת. ומה המים כשאין אדם יודע לשוט בהם סופו שהוא מתבלע, כך דברי תורה אם אין אדם יודע לשוט בהם ולהורות בהם סופו שהוא מתבלע (מדרש רבה שיר השירים א, שוחר טוב א, ספרי עקב).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה ח

ד' סיוון
48 לעומר

רבי שמעון בן מנסיא אומר משום רבי שמעון בן יוחאי: הנוי והפח והעושר והקבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים - נאה לצדיקים ונאה לעולם, שנאמר: "עטרת תפארת שיבה, בדרך צדקה תמצא" (משלי טז, לא).

ואומר: "עטרת חכמים עשרם" (שם יד, כד).
ואומר: "עטרת זקנים בני בנים, ותפארת בנים אבותם" (שם יז, ו). ואומר: "תפארת בחורים כוחם, והדר זקנים שיבה" (שם כ, כט).

ואומר: "וחפירה הלבנה ובושה החמה פי מלך יהוה צבאות בחר ציון ובירושלים, ונגד זקניו קבוד" (ישעיה כד, כג).

רבי שמעון בן מנסיא אומר:
אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים,
כלם נתקיימו ברבי ובבניו.

באור המשנה

רבי שמעון בן מנסיא אומר משום רבי שמעון בן יוחאי: הנוי, והכח, והעושר, והקבוד והחכמה והזקנה והשיבה והבנים - נאה לצדיקים ונאה לעולם - כלומר, כאשר שבע מדות אלו מצויים אצל הצדיקים, אזי טוב להם וטוב לעולם. כי על ידי הנוי אזי יש חן לצדיקים בעיני השרים ומלכי הארץ להיות דורשים טוב לעם ישראל. ועל ידי הכח יוכלו להציל עשוק מיד עושו. ו**בעושר** יוכלו לתמוך בעניים ובאביונים. ועל ידי הכבוד תהא עצתם נשמעת בדבר ה', ובחכמה ילמדו את העם לדעת את ה'. ועל ידי הזקנה יהיו

דבריהם דברי טעם. על ידי **השיבה** יוכלו לספר את ההרפתקאות שעברו על יראי ה' והצילים ה', ועל הרשעים שהיתה תחילתם שלווה וסופם יסורים. ועל ידי **הבנים** תומשך דרכם ותופץ דעת ה' בעולם (תפארת ישראל). **שנאמר: "עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תימצא" - "עטרת" זה העושר, "ותפארת" זה הנוי. ושני דברים אלו מצויים אצל האדם העושה צדקות. ואומר: "עטרת חכמים עשרם" - מכאן שהעושר נאה הוא לחכמים.**

ואומר: "עטרת זקנים בני בנים, ותפארת בנים אבותם" - כלומר, כי התפארת והנוי של הבנים היא מאבותם. כמו שאמרו חכמים (עדיות ב, ט): האב זוכה לבן; בנוי וכו' (מדרש שמואל).

ואומר: "תפארת בחורים כוחם, והדר זקנים שיבה" - הרי הזכיר כאן "כוח" שזוהי תפארתם של הבחורים שיעבדו את ה' יתברך בכל כוחם. ועוד הוסיף שמי שמהדר את הזקנים זוכה הוא לשיבה (מדרש שמואל).

ואומר: "וחפרה הלבנה ובושה החמה כי מלך ה' צבאות בהר ציון ובירושלים, ונגד זקניו כבוד" - כוונת הכתוב הוא שבזמן ביאת משיח צדקינו כבוד ה' עלינו יזרח, ואז אורם של החמה והלבנה כחושך יחשב מול אורו של כבוד ה'. והכתוב מסיים "ונגד זקניו כבוד". כלומר, נאה הכבוד לצדיקים שהם נקראים "זקניו" של ה' יתברך, ואז ינתן להם הכבוד הראוי להם (מדרש שמואל).

רבי שמעון בן מנסיא אומר: אלו שבע מדות שמנו חכמים לצדיקים - שהם הנוי הכוח והעושר וכו'. כולם נתקיימו ברבי ובבניו - ברבי יהודה הנשיא ובבניו. ומכאן רבי שמעון בן מנסיא רצה להוכיח שצדיקים גמורים יכולים לזכות בכל שבע מידות אלו כאחת כפי שזכה לכך רבי יהודה הנשיא (מדרש שמואל).

מעשי אבות

ד' סיוון
48 לעומר

רבי שמעון בן מנסיא היה תנא בדורו של רבי יהודה הנשיא וחבירו של רבי יוסי בן משולם. שניהם עמדו בראש חבורה, שנקראה בשם "עדה קדושה". על שהיו משלשין את היום: שליש לתורה, שליש לתפילה, שליש למלאכה.

חתימת
ההורהסיכום
הנקודותביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

משנה ט

אמר רבי יוסי בן קסמא: פעם אחת הייתי מהלך בדרך,
 ופגע בי אדם אחד, ונתן לי שלום, והחזרתי לו שלום.
 אמר לי: רבי מאיזה מקום אתה? אמרתי לו: "מעיר
 גדולה של חכמים ושל סופרים אני",
 אמר לי: "רבי! רצונך שתדור עמנו במקומנו, ואני אתן
 לך אלה אלהים דגרי זהב ואבנים טובות ומרגליות?"
 אמרתי לו: "בני, אם אתה נותן לי כל כסף
 וזהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם - איני
 דר אלא במקום תורה!
 לפי שבשעת פטירתו של אדם אין מלוין לו לאדם לא
 כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה
 ומעשים טובים בלבד, שנאמר: "בהתהלךך תנחה אותך
 בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך" (משלי ו,
 כב). "בהתהלךך תנחה אתך" - בעולם הזה,
 "בשכבך תשמור עליך" - בבקר,
 "והקיצות היא תשיחך" - לעולם הבא,
 וכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל: "טוב לי
 תורת פיך מאלפי זהב וכסף" (תהלים קיט, עב).
 ואומר: "לי הכסף ולי הזהב נאם יהוה צבאות" (חגי ב, ח).

באור המשנה

ד' סיוון
48 לעומר

אמר רבי יוסי בן קיסמא: פעם אחת הייתי מהלך בדרך - במדרש שמואל כתב: שכל ימיו היה יושב באהלה של תורה, בבתי כנסיות ובבתי מדרשות, זוהי הפעם היחידה שיצא לדבר מצוה או לצורך פרנסה, ותיכף בא יצר הרע לנסותו ולפתותו לעזוב את העיר הגדולה של חכמים וסופרים שגר בה, ולעבור למקום שרחוקים שם מתורה ומצוות.

ופגע בי אדם אחד - ורבי יוסי בן קיסמא לא שם לב אליו בתחילה, שאם כן היה מקדים לו שלום כמנהג אנשי התורה והחסידים המקדימים שלום לכל אדם. **ונתן לי שלום, והחזרתי לו שלום. אמר לי: רבי מאיזה מקום אתה? אמרתי לו מעיר גדולה של חכמים ושל סופרים אני, אמר לי: רבי, רצונך שתדור עימנו במקומנו -** ותהיה הרב שלנו. **ואני - בעצמי ולא על ידי אחרים. אתן לך אלף אלפים (מיליון) דינרי זהב ואבנים טובות ומרגליות -** ככל אשר תבקש.

אמרתי לו: בני, אם אתה נותן לי כל כסף זהב ואבנים טובות ומרגליות שבעולם, איני דר אלא במקום תורה! לפי שבשעת פטירתו של האדם אין מלווין לו לאדם, לא כסף ולא זהב ולא אבנים טובות ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד, שנאמר: "בהתהלך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחק". בהתהלך תנחה אותך - בעולם הזה - שהתורה מדריכה ומנחה את האדם בעולם הזה כיצד להתנהג בכל דבר ודבר, שיישמר מכל רע.

בשכבך תשמור עליך - בקבר - שומרת על האדם מפני הרימה והתולעה וכל המזיקים. **והקיצות היא תשיחק -** לחיי עולם הבא - כלומר, בתחיית המתים תתגלה התורה אליך בכל סודותיה כאילו היא משיחה איתך.

וכן כתוב בספר תהלים על ידי דוד מלך ישראל - שודאי עשיר גדול היה וידע את ערך הכסף והזהב. **"טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף", ואומר: "לי הכסף ולי הזהב נאום ה' צבאות" -** ומכיון שכל הכסף והזהב שבעולם שייך הוא לה' יתברך ולא לך. אם ירצה ה'

יתברך יתן לי מכספו ומזהבו במקום שאני נמצא בו, ואין צורך שאעזוב את מקומי מקום של תורה בשביל כל כסף וזהב שבעולם (מדרש שמואל).

ולכאורה קשה מדוע לא הסכים רבי יוסי בן קיסמא ללכת לעירו של אותו עשיר, והלא הוא יכל לזכות את כל תושבי המקום בלימוד התורה הקדושה? אלא הבחין רבי יוסי בן קיסמא שלא היתה מגמתו של אותו עשיר למען הגדלת התורה והאדרתה. אלא רק כדי שיהיה שגריר ייצוגי בפני השלטונות, לפי חשיבותו של רבי יוסי אשר לפני מלכים יתייצב.

מעשי אבות

רבי יוסי בן קיסמא היה מגדולי התנאים בדורו אך שמו לא הובא במשנה.

רבי יוסי בן קיסמא טמון בתוך מערה במירון

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה י'

ד' סיוון
48 לעומר

חַמְשָׁה קִנְיָנִים קָנָה לוֹ הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ,
וְאֵלֵינוּ הֵן: תּוֹרָה - קִנְיָן אֶחָד, שְׁמַיִם וָאָרֶץ - קִנְיָן אֶחָד,
אֲבֵרָהֶם - קִנְיָן אֶחָד, יִשְׂרָאֵל - קִנְיָן אֶחָד,
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ - קִנְיָן אֶחָד. תּוֹרָה קִנְיָן אֶחָד מִנֵּין?
דְּכַתִּיב: "יְהוָה קִנְיֵי רִאשִׁית דְּרַבּוֹ קָדָם מַפְעֲלֵיו מֵאָז"
(משלי ח, כב).

שְׁמַיִם וָאָרֶץ קִנְיָן אֶחָד מִנֵּין? דְּכַתִּיב: "כֹּה אָמַר יְהוָה
הַשְׁמַיִם כְּסֵאִי וְהָאָרֶץ הֶדֶם רַגְלִי,
אִי זֶה בֵּית אֲשֶׁר תִּבְנוּ לִי וְאִי זֶה מְקוֹם מִנוּחֹתִי" (ישעיה
סו, א). וְאוֹמֵר: "מָה רַבּוֹ מַעֲשֵׂיךָ יְהוָה בְּלֹם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתָ
מְלָאָה הָאָרֶץ קִנְיָנָךְ" (תהלים קד, כד).
אֲבֵרָהֶם קִנְיָן אֶחָד מִנֵּין? דְּכַתִּיב: "וַיִּבְרָכֵהוּ וַיֹּאמֶר בְּרוּךְ
אֲבָרָם לֵאמֹר עֲלִיּוֹן קוֹנֵה שְׁמַיִם וָאָרֶץ" (בראשית יד, יט).
יִשְׂרָאֵל קִנְיָן אֶחָד מִנֵּין? דְּכַתִּיב: "עַד יַעֲבֹר עִמָּךְ יְהוָה עַד
יַעֲבֹר עִם זֶה קִנְיָנִי" (שמות טו, טז). וְאוֹמֵר: "לְקַדְּשִׁים
אֲשֶׁר בָּאָרֶץ הַמָּה וְאֲדִירִי כָּל חֻפְצֵי בָּם" (תהלים טז, ג).
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קִנְיָן אֶחָד מִנֵּין? דְּכַתִּיב: "מִקְדָּשׁ אֲדִנִּי כוֹנֵנִי
יְדִיךָ" (שמות טו, יז). וְאוֹמֵר: "וַיָּבִיֵּאם אֶל גְּבוּל קְדֻשׁוֹ הַר
זֶה קִנְיָנָהּ יְמִינוֹ" (תהלים עח, יד).

באור המשנה

חמשה קנינים - מיוחדים, קנה לו הקדוש ברוך הוא בעולמו - ונקראים "קניינים", כי משולים הם לערכים חשובים, שהאדם טורח לקנותם בדמים יקרים. ואלו הן: א. תורה - קנין אחד, ב. שמים וארץ - קנין אחד, ג. אברהם - קנין אחד, ד. ישראל - קנין אחד, ה. בית המקדש - קנין אחד.

תורה קנין אחד, מניין? דכתיב - "ה' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז" - כך אומרת התורה: שהיתה קניינו של הקדוש ברוך הוא קודם שנברא העולם. וכן מובא במסכת אבות דרבי נתן (פרק לא): רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: תשע מאות ושבעים וארבע דורות קודם שנברא העולם היתה התורה כתובה ומונחת בחיקו של הקדוש ברוך הוא, ואומרת שירה עם מלאכי השרת. וכן מובא בזוהר הקדוש: חזי באורייתא וברי עלמא - הקדוש ברוך הוא הסתכל בתורה וברא את העולם.

שמים וארץ קנין אחד מניין? דכתיב: "כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי, אי זה בית אשר תבנו לי ואי זה מקום מנוחתי" - מכאן שקנין חשוב הם לו מאחר שבחר בהם להיות לו כביכול לכסא ולהדום (מדרש שמואל). ואומר: "מה רבו מעשיך ה', כולם בחכמה עשית, מלאה הארץ קנייך" - ואם הארץ שהיא הדום לרגליו נקראת קנין, כל שכן שגם השמים שהם הכסא נקראים קנין (מדרש שמואל).

אברהם קנין אחד, מניין? דכתיב: "ויברכהו ויאמר, ברוך אברהם לאל עליון קונה שמים וארץ" - כלומר, שאברהם קונה שמים וארץ. וכמו שנאמר (בראשית ב, ד): "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם" - אל תקרי "בהבראם, אלא "באברהם", שבזכות אברהם נבראו שמים וארץ (בראשית רבה יב). וכיון שהשמים והארץ הם קניינו של הקדוש ברוך הוא שנאמר: "מלאה הארץ קנייך", כל שכן אברהם שבזכותו נבראו שמים וארץ (מדרש שמואל).

ישראל קנין אחד מניין? דכתיב: "עד יעבור עמך ה', עד יעבור עם זו קנית" - מכאן

ד' סיוון 48 לעומר

שישראל הם קניינו של הקדוש ברוך הוא. ואומר: **"לקדושים אשר בארץ המה, ואדירי כל חפצי במ"** - מכאן אנו למדים שאפילו בזמן שישראל לא יהיו צדיקים גמורים, בכל זאת הם נקראים קניינו של הקדוש ברוך הוא. זה לא בזכות צדקתם אלא בזכות האבות הקדושים הקבורים בארץ ואדיר חפצו של ה' יתברך הוא בהם.

בית המקדש קנין אחד מנין? דכתיב: **"מקדש אדני כוננו ידך"** - מכאן

אנו למדים שבית המקדש חשוב יותר מהשמים והארץ. לפי שהוא נברא בשתי ידיו של הקדוש ברוך הוא, שנאמר: **"מקדש ה' כוננו ידך"**. ואילו השמים והארץ נבראו רק ביד אחת של הקדוש ברוך הוא, שנאמר: **"אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים"** (ישעיהו מח, יג). ומכיון שהשמים והארץ נקראים קניינו של הקדוש ברוך הוא, כל שכן שבית המקדש שחשוב מהם יותר ייקרא גם קניינו של הקדוש ברוך הוא.

ואומר: **"ויביאם אל גבול קודשו זה קנתה ימינו"** - מפסוק זה אנו למדים שגם כאשר בית המקדש חרב והר המוריה שומם, בכל זאת עדיין נקרא קניינו של הקדוש ברוך הוא.

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

משנה יא

כָּל מֶה שֶׁבְּרָא הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּעוֹלָמוֹ -
 לֹא בְּרָאוּ אֱלֹא לְכָבוֹדוֹ,
 שֶׁנֶּאֱמַר: "כָּל הַנִּקְרָא בְּשֵׁמִי וּלְכָבוֹדִי בְּרֵאתִיו,
 אֶפְרָתִיו אֶף עֲשִׂיתִיו" (ישעיה מג, ז).
 וְאוֹמֵר: "יְהוָה יִמְלֹךְ לְעֹלָם וָעֶד" (שמות טו, יח).
 רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן עֲקִשָּׁי אָמַר:
 רָצָה הַקָּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְזֻכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל,
 לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹת,
 שֶׁנֶּאֱמַר: "יְהוָה חָפֵץ חֲפֵץ לְמַעַן צִדְקוֹ יַגְדִּיל תּוֹרָה וַיֹּאדִיר"
 (ישעיה מב, כא).

באור המשנה

כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו - כל הבריאה כולה ולא רק חמשת הקניינים
 שראינו במשנה הקודמת. **לא בראו אלא לכבודו** - שכל הבריאה מעידה על גדולתו
 ורוממותו של הקדוש ברוך הוא. **שנאמר: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתי, יצרתיו**
אף עשיתי" - מכאן שכל מה שהקדוש ברוך הוא ברא יצר ועשה נעשה לכבודו ויתברך.
ואומר: "ה' ימלוך לעולם ועד" - ולעתיד לבוא כולם יקראו בשם ה' צבאות ותימלא כל
 הארץ כבודו.

רבי חנניה בן עקשיא אומר: רצה הקדוש ברוך הוא לזכות את ישראל - להרבות

ד' סיוון 48 לעומר

שכרם על ידי כך שימנעו מן העבירות. **לפיכך הרבה להם תורה ומצוות** - הרבה להם אזהרות ומצוות "לא תעשה", אף בדברים שהאדם כבר מטבעו בדל מהם. כגון: איסור אכילת שקצים ורמשים ואיסור אכילת דם. והואיל ופורשים מהם משום שכך ציוה הקדוש ברוך הוא הרי זכויותיהם מרובות. **שנאמר: "ה' חפץ למען צדקו"** - דהיינו, שרוצה הקדוש ברוך הוא להצדיק את ישראל ולזכותו. לכן **"יגדיל תורה ויאדיר"** - לכן הרבה להם הקדוש ברוך הוא לישראל תורה ומצוות.

הרמב"ם בפירושו למשנה זו כותב: מעיקרי האמונה בתורה, כשיקיים אדם מצוה אחת מתרי"ג המצוות כראוי וכהוגן, ולא ישתף עמה כוונה מכוונת העולם בשום פנים. אלא שיעשה אותה לשמה מאהבה, הנה זכה בה לחיי העולם הבא. ועל זה אמר רבי חנניא, כי המצוות בהיותן הרבה אי אפשר שלא יעשה אדם בחייו אחת מהן על מתכונתה בשלמותה. ובעשותו את אותה המצוה תחיה נפשו באותו מעשה.

מעשי אבות

רבי חנניה בן עקשיא היה תנא בדור הרביעי בתקופת התנאים. זוהי המשנה היחידה בכל השישה סדרי משנה בה הוא מופיע ובה הוא דיבר בנושא המצוות. מקור משנה זו היא בסוף מסכת מכות ולפי שיש בה סיום נאה נהגו העם לאומרה בסוף כל פרק ופרק מפרקי אבות.

צינו של רבי חנניה בן עקשיא נמצא בכפר חנניה

אמר רבי סימון בשם רבי חנינא: משל למלך שהיה לפניו שלחן ערוך ומיני תבשילין. נכנס עבדו נתן לו חתיכה, שני - נתן לו ביצה, שלישי - נתן לו ירק, וכן לכל אחד ואחד. נכנס בנו נתן לו את כל השלחן לפניו. אמר לו: לאלו נתתי מנה מנה, אבל את הכל נתתי ברשותך. כך גם הקדוש ברוך הוא לא נתן לאומות העולם אלא מקצת מצוות (שבע מצוות בני נח). אבל כשעמדו ישראל אמר להם: הרי כל התורה כולה לכם היא, שנאמר (תהלים קמז, כ): "לא עשה כן לכל גוי" (מדרש רבה שמות ל).

על הפסוק: "למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי" (במדבר טו, מ) מובא: משל לאחד שהיה מושלך בתוך המים, הושיט לו הקברניט את החבל ואמר לו: תפוש חבל זה בידך ואל תניחהו, שאם תניחהו אין לך חיים. אף כך אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: כל זמן שאתם מדובקים במצוות - נאמר עליכם (דברים ד, ד): "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום" (מדרש רבה במדבר יז, תנחומא שלח).

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה
4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד
2 נק'

שינון
בע"פ
2 נק'

שינון בקול
5 פעמים
2 נק'

לימוד משניות נוספות

למדתם משנה שלא כתובה בחוברת?
מוזמנים למלא ולהחתים הורה/מורה

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

לימוד משניות נוספות

למדתם משנה שלא כתובה בחוברת?
מוזמנים למלא ולהחתים הורה/מורה

חתימת
ההורה

סיכום
הנקודות

ביאור
ומעשי אבות
עם הורה

4 נק'

ביאור
ומעשי
אבות לבד

2 נק'

שינון
בע"פ

2 נק'

שינון בקול
5 פעמים

2 נק'

ניקוד

[illegible]

ניקוד

[illegible]